

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Τριμηνιαία Έκθεση

04/22

ΙΔΡΥΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

Οι Συγγραφείς

Η ανάλυση της πορείας της Ελληνικής Οικονομίας αποτελεί προϊόν συλλογικής εργασίας των ερευνητών του IOBE. Οι απόψεις που εκφράζονται εδώ δεν ανταποκρίνονται κατ' ανάγκη προς αυτές των οργανισμών που υποστηρίζουν, χρηματοδοτούν ή συνεργάζονται με το Ίδρυμα.

Το IOBE

Το Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών είναι ιδιωτικός, μη κερδοσκοπικός, κοινωφελής ερευνητικός οργανισμός. Ιδρύθηκε με σκοπό να προωθεί την επιστημονική έρευνα για τα τρέχοντα και αναδυόμενα προβλήματα της ελληνικής οικονομίας και να παρέχει αντικειμενική πληροφόρηση και να διατυπώνει προτάσεις οι οποίες είναι χρήσιμες στη διαμόρφωση πολιτικής.

Copyright © 2023 Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών

ISSN 1106 – 4315

Χορηγός τεύχους

Απαγορεύεται η με οιονδήποτε τρόπο ανατύπωση ή μετάφραση οποιουδήποτε μέρους της μελέτης, χωρίς την άδεια του εκδότη.

Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE)

Τσάμη Καρατάσου 11, 117 42 Αθήνα, Τηλ. (+30210 9211200-10), Fax:(+30210 9233977)

Email: info@iobe.gr, <http://www.iobe.gr>,

<i>ΠΡΟΛΟΓΟΣ</i>	5
1 ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ	13
2 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	19
2.1 Τάσεις και προοπτικές της διεθνούς οικονομίας	19
Α. Το παγκόσμιο περιβάλλον	19
Β. Οικονομίες της ΕΕ και της Ευρωζώνης.....	24
2.2 Το οικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα	33
Α. Οικονομικό κλίμα	33
Β. Δημοσιονομικές εξελίξεις	40
Γ. Χρηματοπιστωτικό σύστημα	52
3 ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ	61
3.1 Συνιστώσες του ΑΕΠ.....	61
Α. Πρόσφατες εξελίξεις.....	61
Β. Παραδοχές και προβλέψεις	70
3.2 Τάσεις σε βασικούς τομείς.....	87
3.3 Εξωτερικό ισοζύγιο.....	95
Α. Ανάλυση εξαγωγών και εισαγωγών από εθνικούς λογαριασμούς	95
Β. Ισοζύγιο πληρωμών.....	100
3.4 Αγορά εργασίας	105
3.5 Τιμές καταναλωτή και παραγωγού.....	115
4 ΚΥΚΛΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ: ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ, ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	129
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	137

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το ΙΟΒΕ εκδίδει την τέταρτη έκθεσή του για το 2022, στο πλαίσιο των περιοδικών επισκοπήσεων της ελληνικής οικονομίας. Η έκθεση αναπτύσσεται σε τέσσερις ενότητες, ενώ συνοδεύεται από ένα παράρτημα μακροοικονομικών δεικτών, συγκρίνοντας την επίδοση της Ελλάδας με τις υπόλοιπες χώρες στην Ευρωζώνη. Προηγείται εισαγωγικό κείμενο στο οποίο επισημαίνονται οι προοπτικές εμπέδωσης της θετικής δυναμικής μέσα σε προκλήσεις. Οι υπόλοιπες ενότητες περιλαμβάνουν τα εξής.

Η πρώτη ενότητα αποτελεί τη συνοπτική επισκόπηση της έκθεσης, στην οποία παρουσιάζονται τα βασικά σημεία της, που αναλύονται λεπτομερώς στις επόμενες ενότητες. Η δεύτερη ενότητα εστιάζει στο γενικότερο οικονομικό περιβάλλον και περιλαμβάνει: α) την ανάλυση του διεθνούς περιβάλλοντος στο τρίτο τρίμηνο του 2022, την εκτίμηση για το σύνολο του 2022 καθώς και τις προοπτικές για το 2023, β) την αποτύπωση του οικονομικού κλίματος στην Ελλάδα στο τέταρτο τρίμηνο του 2022, σύμφωνα με τα αποτελέσματα των ερευνών οικονομικής συγκυρίας του ΙΟΒΕ, γ) την εξέλιξη του ισοζυγίου του Κρατικού Προϋπολογισμού στην περίοδο Ιανουαρίου-Νοεμβρίου και δ) τις τάσεις στο εγχώριο χρηματοπιστωτικό σύστημα έως και το Νοέμβριο του 2022.

Η τρίτη ενότητα εστιάζει στις μακροοικονομικές επιδόσεις και προοπτικές της ελληνικής οικονομίας. Καταγράφονται οι πρόσφατες μακροοικονομικές εξελίξεις με έμφαση στο τρίτο τρίμηνο του 2022 και παρουσιάζονται εκτιμήσεις για το σύνολο του 2022 και προβλέψεις για το 2023, στη βάση παραδοχών και λαμβάνοντας υπόψη τα πλέον πρόσφατα στοιχεία. Καταγράφονται οι εξελίξεις σε βασικούς παραγωγικούς τομείς στο τρίτο τρίμηνο πέρυσι, ενώ παρουσιάζονται οι εξαγωγικές επιδόσεις της ελληνικής οικονομίας την ίδια περίοδο, μέσα από στοιχεία τόσο εθνικών λογαριασμών όσο και ισοζυγίου πληρωμών. Κατόπιν, αναδεικνύονται οι εξελίξεις στην αγορά εργασίας κατά το τρίτο τρίμηνο πέρυσι. Εν συνεχεία, αναλύεται η τάση του πληθωρισμού στο πρώτο ενδεκάμηνο του 2022.

Η τέταρτη ενότητα περιλαμβάνει την παρουσίαση των βασικών ευρημάτων από πρόσφατη μελέτη του ΙΟΒΕ, σχετικά με τις ευκαιρίες που δημιουργούνται από την ανάπτυξη της κυκλικής οικονομίας. Η τρέχουσα έκθεση περιλαμβάνει δύο ειδικά πλαίσια, ένα που παρουσιάζει τις τάσεις των δεικτών αποπληθωρισμού σε επιλεγμένες συνιστώσες του ΑΕΠ (ενότητα 3.1Α) και ένα όπου περιγράφεται η συσχέτιση τάσεων μεταξύ τιμών παραγωγού, εισαγωγών με τιμές καταναλωτή την περίοδο 2021-2022 (ενότητα 3.5).

Σε μεθοδολογικό επίπεδο, η έκθεση αναφέρεται και στηρίζεται σε στοιχεία που ήταν διαθέσιμα μέχρι και τις 17/1/2023.

Η επόμενη τριμηνιαία έκθεση του ΙΟΒΕ για την ελληνική οικονομία θα εκδοθεί τον Απρίλιο του 2023.

ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΕΜΠΕΔΩΣΗΣ ΤΗΣ ΘΕΤΙΚΗΣ ΔΥΝΑΜΙΚΗΣ ΜΕΣΑ ΣΕ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

Κατά τη διάρκεια του έτους που ολοκληρώθηκε, η ελληνική οικονομία κατέγραψε ιδιαίτερα σημαντική δυναμική μεγέθυνσης, σε συνέχεια και ενός κύκλου διακυμάνσεων που ξεκίνησε με την κρίση της πανδημίας. Ο ρυθμός μεγέθυνσης είχε τάση εξασθένησης κατά τη διάρκεια του έτους, ανάλογα και με την αντίστοιχη βάση σύγκρισης, αλλά με τον ετήσιο ρυθμό να εκτιμάται περί το 5%. Υπήρξε επίσης υψηλή πίεση του πληθωρισμού, που εκτιμάται λίγο κάτω του 10%. Για το έτος που πλέον ξεκίνησε, αναμένεται σημαντική υποχώρηση του ρυθμού μεγέθυνσης, προς το 1,5% ετησίως, εν μέσω επιβράδυνσης της μεγέθυνσης στην ευρωπαϊκή οικονομία. Αναμένεται επίσης σημαντική αποκλιμάκωση του πληθωρισμού, όχι όμως ακόμη σε χαμηλά επίπεδα, περί το 4%. Αυτό το γενικό πλαίσιο δημιουργεί μια σειρά επιμέρους προκλήσεων, καθώς η ελληνική οικονομία θα μπορεί και πρέπει να δείξει στοιχεία συνεχιζόμενου δυναμισμού, όχι όμως σε ένα ευνοϊκό ευρύτερο περιβάλλον.

Για την αξιολόγηση της πορείας της οικονομίας βραχυχρόνια, υπάρχουν σημαντικοί θετικοί παράγοντες. Το συσσωρευμένο δυναμικό της ελληνικής οικονομίας είναι μεγαλύτερο από αυτό στις περισσότερες ευρωπαϊκές. Η ανεργία, και γενικότερα η δεξαμενή ανεκμετάλλευτης εργασίας, παραμένει υψηλή, και ακόμη μεγαλύτερο είναι το επενδυτικό κενό. Το Ταμείο Ανάκαμψης και η λοιπή εισροή ευρωπαϊκών πόρων είναι υψηλής σημασίας και μπορούν να κινητοποιήσουν ευρύτερες επενδύσεις. Εξωστρεφείς επιχειρήσεις, κυρίως μεταποιητικές έχουν τοποθετηθεί σε παγκόσμιες αλυσίδες αξίας. Το δημόσιο χρέος, αν και πολύ υψηλό, είναι προς το παρόν λιγότερο εκτεθειμένο στις αυξήσεις των επιτοκίων από ό,τι άλλων οικονομιών.

Επίσης στη θετική πλευρά, οι πολιτικές της ευρωζώνης σηματοδοτούν, υπό όρους φυσικά, συνεχιζόμενη στήριξη. Σειρά θεσμικών αλλαγών κατά τη δεκαετή κρίση και πιο πρόσφατα έχουν θετική επίδραση και υπάρχει σημαντικό περιθώριο για μεταρρυθμίσεις που θα δυναμώσουν την οικονομία. Το τραπεζικό σύστημα είναι πλέον περισσότερο ευσταθές και η ανάκτηση της επενδυτικής βαθμίδας είναι εφικτή προς το τέλος του

Σημαντικοί
θετικοί
παράγοντες

έτους και θα διευκολύνει τις επενδύσεις. Συνολικά, και ξεκινώντας από χαμηλότερη βάση, η οικονομία μας μπορεί να τρέξει πιο γρήγορα από τον μέσο όρο της Ευρώπης την επόμενη χρονιά και στη συνέχεια.

Στην αρνητική πλευρά της εκτίμησης για το νέο έτος, η επιβράδυνση της ανάπτυξης στο περιβάλλον, κυρίως στην Ευρώπη, και η συνεχιζόμενη αύξηση των επιτοκίων από τις Κεντρικές Τράπεζες όσο ο πληθωρισμός παραμένει υψηλός, θα επιβαρύνουν δυο κομβικούς πυλώνες για την ανάπτυξη της οικονομίας μας: τις εξαγωγές και τις επενδύσεις. Οι εξαγωγές είχαν πρόσφατα ανοδική τάση, όμως εξαρτώνται από τη χαμηλότερη ζήτηση στο εξωτερικό και από ένα διαχρονικό έλλειμμα ανταγωνιστικότητας που εξακολουθεί να υπάρχει. Οι επενδύσεις, από την άλλη μεριά, δυσχεραίνονται από την άνοδο των επιτοκίων και την αναμενόμενη επιβράδυνση της μεγέθυνσης. Επίσης, οι εξαγωγές και οι επενδύσεις δεν ευνοούνται από την αβεβαιότητα και την υψηλή μεταβλητότητα του περιβάλλοντος που υπάρχει σήμερα. Οι οικονομικές αποφάσεις τείνουν να γίνονται με αποφυγή της έκθεσης στον κίνδυνο, και άρα πιο εσωστρεφείς και βραχυπρόθεσμες, ακριβώς το αντίθετο από το επιθυμητό. Καθώς και οι δεξαμενές στήριξης της κατανάλωσης εξαντλούνται, αναμένεται θετική μεγέθυνση, αλλά πολύ χαμηλότερη από ό,τι φέτος, ενώ και οι κίνδυνοι είναι μεγαλύτεροι.

Παράλληλα, αναδύεται και επίδραση από συστηματικές αδυναμίες της ελληνικής οικονομίας. Από τους σημαντικούς δείκτες για την πορεία της, δύο έχουν ξεχωριστή κρισιμότητα: το εμπορικό ισοζύγιο και ο πληθωρισμός. Η οικονομία μας μεγεθύνεται γρηγορότερα από τις περισσότερες ευρωπαϊκές, καθώς, όμως, η κατανάλωση αντιπροσωπεύει ιδιαίτερα μεγάλο μέρος της, η τάση της έχει και ανεπιθύμητες συνέπειες. Στο εξωτερικό ισοζύγιο, κύριο ζήτημα είναι οι εισαγωγές που προκαλεί η μεγέθυνση. Στις εξαγωγές η τάση είναι θετική, με σημαντική αύξηση εξαγωγών προϊόντων τα τελευταία χρόνια, έντονη ανάκαμψη του εισερχόμενου τουρισμού μετά την πανδημία, ακόμη και αξιοσημείωτη κινητικότητα στις πωλήσεις άλλων υπηρεσιών προς το εξωτερικό. Όμως, η αύξηση των εισαγωγών ήταν σημαντικά ισχυρότερη το 2022, οδηγώντας σε επιδείνωση του ισοζυγίου. Σε ονομαστική αξία και χωρίς πετρελαιοειδή, στο διάστημα Ιανουαρίου-Νοεμβρίου, οι εξαγωγές ήταν 22% αυξημένες σε σχέση με ένα έτος πριν, οι εισαγωγές κατά 28%, και το έλλειμμα κατά 36,5%. Με τα πετρελαιοειδή, η επιδείνωση είναι ακόμη μεγαλύτερη, 58,5%.

Ο πληθωρισμός, από την άλλη, πυροδοτήθηκε από τις εξωτερικές εξελίξεις. Άγγιξε πέρυσι υψηλό 27-ετίας, και αναμένεται αποκλιμάκωση αλλά όχι γρήγορη. Ενώ στο πρώτο εννεάμηνο τη μεγαλύτερη συμβολή είχε άμεσα η ενέργεια, στο τέταρτο τρίμηνο τη σκυτάλη πήραν, κατά σειρά, τρόφιμα, υπηρεσίες και μη ενεργειακά αγαθά. Στο πρώτο

Το εξωτερικό περιβάλλον πιέζει εξαγωγές και επενδύσεις

Προβληματισμός για εμπορικό ισοζύγιο και πληθωρισμό

εννεάμηνο ο εγχώριος πληθωρισμός υπερείχε του μέσου όρου της ευρωζώνης, στη συνέχεια υποχώρησε χαμηλότερα σε μονοψήφια περιοχή. Ωστόσο, ο δομικός πληθωρισμός στην Ελλάδα καταγράφεται υψηλότερος: έτσι, η μεταβολή τιμών πλην ενέργειας, τροφίμων, ποτών και καπνού ήταν στο διάστημα Ιανουαρίου-Νοεμβρίου στο 4,5% έναντι 3,8% στην Ευρωζώνη. Αν αυτή η εικόνα παγιωθεί, θα είναι πολύ ανησυχητική και θα υπονομεύσει την ανταγωνιστικότητα και τη δυνατότητα αύξησης εισοδημάτων στη συνέχεια.

Η τάση για διεύρυνση του εμπορικού ελλείματος καθώς υπάρχει μεγέθυνση αντανακλά σχετικά χαμηλή ανταγωνιστικότητα. Η τάση για άνοδο των κεντρικών τιμών προϊόντων και υπηρεσιών, καθώς ανακάμπτει η κατανάλωση, υποδηλώνει μικρή δυνατότητα έγκαιρης ανταπόκρισης της παραγωγής και χαμηλή ένταση ανταγωνισμού. Συνδυαστικά, υπογραμμίζεται πως παρά την σημαντική πρόοδο σε πολλά επίπεδα, μακροοικονομικά και δομικά, υπάρχουν ακόμη στην οικονομία μας ισχυρές δυνάμεις αδράνειας και παγίδες οπισθοχώρησης, που για να αντιμετωπιστούν χρειάζεται περαιτέρω και συστηματική ενίσχυση της παραγωγικής βάσης.

Ένα θέμα υψηλής σημασίας είναι να επιτευχθεί σύντομα αξιολόγηση της ελληνικής οικονομίας στην επενδυτική βαθμίδα. Αυτή σχετίζεται στενά με την πορεία ανάπτυξης της και με τους βαθμούς ελευθερίας για να την ενισχύσει. Η απώλειά της έγινε το 2010, αρχικά από έναν οίκο αξιολόγησης, για να ακολουθήσουν και οι άλλοι. Από το 2012 υπάρχει σταδιακή βελτίωση της πιστοληπτικής αξιολόγησης, με εξαίρεση την περίοδο ακραίας αβεβαιότητας το 2015. Όμως, η τρέχουσα αξιολόγηση του Ελληνικού Δημοσίου υπολείπεται κατά 1 έως 3 βαθμίδες από την επενδυτική κατηγορία, ανάλογα με τον οίκο αξιολόγησης. Ο χρόνος παραμονής εκτός επενδυτικής βαθμίδας έχει υπάρξει ιδιαίτερα μακρύς. Σχετίζεται στενά με την παρατεταμένη διάρκεια των τριών διαδοχικών προγραμμάτων προσαρμογής. Η Κύπρος και η Πορτογαλία παρέμειναν εκτός επενδυτικής βαθμίδας πάνω από 6 έτη, ενώ την ανέκτησαν εντός 3 και 4 ετών αντίστοιχα μετά τη λήξη των προγραμμάτων τους. Το 5ο έτος από τη λήξη του τελευταίου Ελληνικού προγράμματος είναι το 2023.

Στην επενδυτική βαθμίδα, τα ελληνικά ομόλογα καθίστανται επιλέξιμα χρεόγραφα για επενδύσεις από μεγάλους διεθνείς, θεσμικούς και μακροχρόνιους επενδυτές, αυξάνοντας σημαντικά τη ρευστότητα στην πρωτογενή και δευτερογενή αγορά. Τα ελληνικά χρεόγραφα μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως εχέγγυα έναντι διατραπεζικού δανεισμού. Επιτρέπεται επίσης στα ελληνικά ομόλογα, κρατικά και εταιρικά, να είναι επιλέξιμα από την ΕΚΤ στις πολιτικές ποσοτικής χαλάρωσης, χωρίς να χρειάζεται ειδική εξαίρεση. Τέλος, είναι γενικότερο σήμα για τις αγορές, βελτιώνει τις προσδοκίες και οδηγεί στην διεύρυνση της επενδυτικής βάσης και αποκλιμάκωση του κόστους χρηματοδότησης. Συνολικά, η

Κρίσιμη η ανάκτηση της επενδυτικής βαθμίδας

επενδυτική βαθμίδα είναι συνθήκη για την αναγκαία σημαντική αύξηση των επενδύσεων ώστε να τεθεί η ελληνική οικονομία συστηματικά σε τροχιά ισχυρής ανάπτυξης.

Οι παράγοντες που λαμβάνουν υπόψη οι οίκοι αξιολόγησης είναι διαρθρωτικοί, μακροοικονομικοί, δημοσιονομικοί και το εξωτερικό ισοζύγιο. Όσο, λοιπόν, υπάρχουν σχετικές αβεβαιότητες για το μέλλον της οικονομίας τόσο θα καθυστερεί η απόκτηση της επενδυτικής βαθμίδας. Εάν οι προσεχείς εκλογές δεν διαταράξουν την πορεία της οικονομίας, η συνεχιζόμενη βελτίωση είναι πολύ πιθανό να οδηγήσει στην επιθυμητή αναβάθμιση προς το τέλος του 2023, επιταχύνοντας τη βελτίωση της οικονομίας από τότε και μετά. Είναι, συνεπώς, απόλυτα κρίσιμο να επιτευχθεί επενδυτική βαθμίδα νωρίτερα και όχι αργότερα και, φυσικά, να διατηρηθεί στη συνέχεια.

Εκτός από τους άλλους σημαντικούς παράγοντες βελτίωσης της οικονομίας, η ευστάθεια του δημοσιονομικού ισοζυγίου είναι κρίσιμη συνθήκη. Η επίτευξη πρωτογενών πλεονασμάτων το συντομότερο δυνατό, και ιδίως με διατηρήσιμο τρόπο, αποτελεί προϋπόθεση για την συστηματική ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας.

Στην πλευρά των φορολογικών εσόδων, στον τρέχοντα χρόνο υπάρχουν τέσσερις θετικές εξελίξεις, από την ίδια τη μεγέθυνση της οικονομίας, από την επίδραση της διάδοσης των ηλεκτρονικών πληρωμών, από τους έμμεσους φόρους λόγω πληθωρισμού και από την φορολογία των εισοδημάτων καθώς εφαρμόζεται μια προοδευτική κλίμακα.

Στην πλευρά των δαπανών, οι πολιτικές στήριξης μέσω επιδομάτων είχαν κεντρικό ρόλο στην οικονομία τα τελευταία χρόνια. Σε ένα μεγάλο βαθμό αναπόφευκτα, καθώς οι πρωτοφανείς περιορισμοί από την πανδημία και στη συνέχεια η κατακόρυφη και απρόσμενη άνοδος των τιμών ενέργειας και άλλων βασικών αγαθών έκαναν την επιβίωση πολλών νοικοκυριών και επιχειρήσεων δύσκολη. Τέτοιες πολιτικές ακολουθήθηκαν και στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, και χωρίς αυτές οι πληγές από τις εξωγενείς κρίσεις θα ήταν πολύ βαθύτερες. Η ανάλυση για τα επιδόματα συνήθως εξαντλείται στη δημοσιονομική τους διάσταση και τα ισοζύγια των μεταβιβάσεων. Η χρυσή τομή δεν είναι πάντα εύκολο να βρεθεί: ομάδες του πληθυσμού έχουν προφανείς και μεγάλες ανάγκες, άλλες συστηματικά και άλλες σε κρίσιμες περιόδους, όμως η υπερβολική χρήση επιδομάτων δηλητηριάζει μια οικονομία. Εκτός, όμως, από τις επιδράσεις των επιδομάτων στα δημοσιονομικά και μακροοικονομικά ισοζύγια, πρέπει επίσης να σημειωθεί πως, ανάλογα με τον ακριβή τρόπο σχεδιασμού, οι επιδοματικές πολιτικές μπορεί να έχουν παράπλευρες επιδράσεις. Έτσι, επιδόματα που δίνονται για να αμβλυνθούν οι επιπτώσεις από τον πληθωρισμό, μπορεί στην πορεία να αντιστρατεύονται τη μείωσή του, εφόσον δίνονται με γνώμονα την τρέχουσα κατανάλωση προϊόντων και υπηρεσιών των οποίων οι τιμές

αυξάνονται. Παρομοίως, η κάλυψη μεγάλου μέρους της αύξησης των τιμών ενέργειας, δεν δημιουργεί κίνητρα για μείωση της κατανάλωσης και εξοικονόμηση ενέργειας όταν αυτή ακριβαίνει. Παράλληλα, η ανάγκη τα επιδόματα να στοχεύουν μόνο όσους πλήττονται περισσότερο και να μην είναι υπερβολικά γενικά, δημιουργεί στρεβλώσεις όταν οι φορολογούμενοι μπορούν να αποκρύπτουν τα εισοδήματά τους, ή ακόμη και να μειώνουν την εργασία τους, για να γίνονται δικαιούχοι σημερινών και μελλοντικών επιδομάτων. Ο κατάλληλος σχεδιασμός λοιπόν ενός πλέγματος επιδομάτων, σε συνδυασμό με τη φορολογική και άλλες πολιτικές, είναι δύσκολη εξίσωση.

Πέρα από μη αναμενόμενες νέες εξωτερικές διαταραχές, εφεξής η πιο κρίσιμη παράμετρος θα είναι οι πολιτικές εξελίξεις και αποφάσεις, στο ευρωπαϊκό πλαίσιο και εγχωρίως.

Για την Ευρώπη, που μας επηρεάζει άμεσα, κρίσιμος θα είναι ο χειρισμός των επιπτώσεων από το τρίπτυχο της ενεργειακής κρίσης, του πληθωρισμού και της ρωσικής εισβολής. Το ζητούμενο είναι συνοχή και ταυτόχρονα αποτελεσματικότητα, ώστε να μην συνεχίσει η ήπειρός μας να διολισθαίνει σε σύγκριση με την Αμερική και την Ασία. Το πώς θα διαμορφωθούν οι κανόνες για το δημοσιονομικό πλαίσιο έχει επίσης υψηλή σημασία. Υπάρχουν τρεις πηγές κινδύνων. Πρώτον, ότι η σημερινή ισορροπία όσον αφορά τα δημοσιονομικά μέτρα και τον κοινό δανεισμό έχει ημερομηνία λήξης και θα αντιστραφεί εάν δεν αποφασιστεί μια μορφή δημοσιονομικής ένωσης στο ορατό μέλλον. Δεύτερον, πως πρέπει να αποφεύγονται αντιφάσεις ανάμεσα στην νομισματική και τη δημοσιονομική πολιτική, ιδίως όσον αφορά τον χειρισμό της συνολικής ζήτησης. Τρίτον, πώς θα βρεθεί μια νέα ισορροπία και δυναμική στην πολιτική για την βιομηχανία, σε σχέση και με τις παγκόσμιες προκλήσεις αλλά και χωρίς να στρεβλώνεται ο ανταγωνισμός ανάμεσα στις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις.

Για τη χώρα μας, είναι υψηλή η σημασία των βουλευτικών εκλογών σε λίγους μήνες. Το πότε και πώς θα σχηματιστεί κυβέρνηση θα προσδιορίσει κρίσιμα τις οικονομικές εξελίξεις. Όχι μόνο για το αν θα υπάρξει πλαίσιο σταθερότητας που θα επιτρέψει σημαντικές επενδύσεις. Αλλά και για τη διαμόρφωση πολιτικής που θα μπορεί να συνδυάσει δύο επιθυμητά χαρακτηριστικά: σοβαρότητα σε ένα επικίνδυνο περιβάλλον και πρόθεση για μεταρρυθμιστικές τομές. Από τη μία, η συνθήκη της σοβαρότητας καλύπτει εκτός άλλων την ανάγκη για προστασία της δημοσιονομικής ισορροπίας, σταθερή στόχευση για προσέλκυση επενδύσεων ακόμη και ενάντια στο διεθνές κλίμα, και ανάκτηση της επενδυτικής βαθμίδας νωρίτερα παρά αργότερα. Από την άλλη, η εφαρμογή μεταρρυθμιστικών πολιτικών στην πράξη, στον δημόσιο τομέα και τις αγορές, είναι αναγκαία όχι μόνο για να υπάρχει αύξηση των εισοδημάτων, αλλά για να αποφευχθούν νέες κρίσεις και οπισθοχωρήσεις.

Αβεβαιότητες στο
Ευρωπαϊκό
περιβάλλον

1 ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Διεθνές περιβάλλον: Ήπια επιβράδυνση πληθωρισμού αλλά και οικονομικής δραστηριότητας

Βάσει των πλέον πρόσφατων προβλέψεων του ΟΟΣΑ (Νοέμβριος 2022), η παγκόσμια οικονομία εκτιμάται ότι αναπτύχθηκε με ρυθμό 3,1% το 2022, ενώ για το 2023 προβλέπεται χαμηλότερη ανάπτυξη περί το 2,2%. Ο πληθωρισμός τον Νοέμβριο στις 38 χώρες του ΟΟΣΑ έφτασε το 10,3%, υποχωρώντας οριακά από το 10,7%, που καταγράφηκε τον προηγούμενο μήνα και αποτελεί υψηλό των τελευταίων 39 ετών. Οι περισσότερες κεντρικές τράπεζες παγκοσμίως προβαίνουν σε συστηματικές αυξήσεις επιτοκίων σε μικρό χρονικό διάστημα με την προκαλούμενη σύσφιξη των χρηματοοικονομικών συνθηκών να έχει ήδη αρχίσει να κάμπτεται τις πληθωριστικές προσδοκίες. Το ενδεχόμενο «ομαλής προσγείωσης» των οικονομιών και η αποφυγή μιας παγκόσμιας ύφεσης παραμένει ως πιθανότερο σενάριο, ωστόσο, οι συνεχιζόμενοι κλυδωνισμοί προκαλούν αβεβαιότητα και μεταβλητότητα στις προσδοκίες. Εκτενέστερη ανάλυση παρουσιάζεται στην ενότητα 2.1Α.

Ευρωπαϊκή οικονομία: Προσδοκία για οριακή ανάκαμψη το 2023

Ο συνεχιζόμενος πόλεμος στην Ουκρανία, ο υψηλός πληθωρισμός με διάρκεια και το αυξανόμενο κόστος χρηματοδότησης επιβραδύνουν τη δυναμική των Ευρωπαϊκών οικονομιών. Το αυξανόμενο κόστος ζωής για τα νοικοκυριά, η μεταβλητότητα στο κόστος πρώτων υλών για τις επιχειρήσεις, ο κίνδυνος ενεργειακής ανεπάρκειας, δημιουργούν ανάγκη για μέτρα πολιτικής σε πολυμερές και εθνικό επίπεδο. Στο πλαίσιο αυτό, κρίνεται κομβικός ο συντονισμός μεταξύ δημοσιονομικών και νομισματικών πολιτικών, προκειμένου να υπάρξει ισορροπία μεταξύ του στόχου συγκράτησης των πληθωριστικών προσδοκιών και αποφυγής οικονομικής ύφεσης. Ευκαιρία για την εμβάθυνση της νομισματικής ένωσης μέσα από τη νέα κρίση αποτελεί η δημόσια διαβούλευση για την αναθεώρηση του πλαισίου δημοσιονομικών κανόνων της ΕΕ το 2024.

Ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής του πραγματικού ΑΕΠ στην Ευρωζώνη το τρίτο τρίμηνο του 2022, επιβραδύνθηκε σε 2,3% από 4,1% το προηγούμενο τρίμηνο. Το οικονομικό κλίμα επιδεινώθηκε

πραιτέρω στην Ευρώπη το τέταρτο τρίμηνο, ωστόσο καταγράφηκαν σημάδια βελτίωσης προς τα τέλη του έτους και ειδικότερα τον Δεκέμβριο. Η ΕΚΤ έχει προβεί ήδη σε τέσσερις γύρους αύξησης των βασικών επιτοκίων στο δεύτερο εξάμηνο του 2022, σωρευτικά κατά 250 μονάδες βάσης, ενώ η ανοδική τάση αναμένεται να συνεχιστεί στο πρώτο εξάμηνο του 2023, με εμφανείς συνέπειες στο κόστος χρηματοδότησης ιδιωτικού και δημοσίου τομέα. Οι τάσεις στην Ευρωπαϊκή οικονομία παρουσιάζονται αναλυτικά στην ενότητα 2.1B.

Χαμηλότερη των προσδοκιών η ανάκαμψη στην Ελλάδα στο τρίτο τρίμηνο του 2022, παραμένει ισχυρή στο σύνολο του περασμένου έτους

Χαμηλότερη των προσδοκιών ετήσια ανάκαμψη της τάξης του 2,8% καταγράφηκε στο τρίτο τρίμηνο του 2022, έναντι της ανάκαμψης του 7,1% στο προηγούμενο τρίμηνο. Η επιβράδυνση οφείλεται κυρίως στη μεγάλη πτώση του ετήσιου ρυθμού αύξησης των εξαγωγών υπηρεσιών σε 3,0% από 45,8% στο προηγούμενο τρίμηνο, και τις εξαγωγές αγαθών να παρουσιάζουν οριακή πτώση. Αναλογικά μικρότερη ήταν η πτώση στον ετήσιο ρυθμό αύξησης των εισαγωγών αγαθών σε 8,6%, με αποτέλεσμα την σημαντική επιδείνωση στο έλλειμμα του εξωτερικού ισοζυγίου, παρά την ετήσια μείωση των εισαγωγών υπηρεσιών κατά 4,6% στο ίδιο τρίμηνο. Σημαντική συμβολή στην ανάκαμψη είχε για άλλο ένα τρίμηνο η ανθεκτική κατανάλωση των νοικοκυριών, η οποία ενισχύθηκε ετησίως κατά 6,2%, καθώς και η ενίσχυση των επενδύσεων κατά 12,3%. Σχετικά με τις πληθωριστικές πιέσεις ανά συνιστώσα του ΑΕΠ, αναδεικνύεται ότι οι δείκτες αποπληθωρισμού των εισαγωγών και των εξαγωγών υπερβαίνουν τους αντίστοιχους δείκτες της κατανάλωσης και των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου, αλλά και τους αντίστοιχους δείκτες του μ.ό. της Ευρωζώνης (Ειδικό Πλαίσιο 3.1). Αναλυτική παρουσίαση των μακροοικονομικών επιδόσεων το τρίτο τρίμηνο φέτος περιλαμβάνεται στην ενότητα 3.1A.

Μικτές τάσεις σε βασικούς τομείς εγχώριας δραστηριότητας και επιβράδυνση το τέταρτο τρίμηνο

Η βιομηχανική παραγωγή ενισχύθηκε στο πρώτο ενδεκάμηνο του 2022, με μέσο όρο κατά 2,6%, σε σύγκριση με ρυθμό αύξησης 10,2% το 2021. Ωστόσο, καταγράφηκε επιβράδυνση κατά τη διάρκεια του 2022 και αντιστροφή τάσης το τέταρτο τρίμηνο. Οι κατασκευές κατέγραψαν ισχυρή άνοδο παραγωγής, κατά 20,8% στο πρώτο εννεάμηνο του 2022, αντί 6,1% στην ίδια περίοδο του 2021. Το Λιανικό Εμπόριο αυξήθηκε σε όγκο κατά 3,9% στο πρώτο δεκάμηνο του 2022, αντί αύξησης κατά 2,5% το 2021. Ωστόσο καταγράφηκε επιδείνωση προσδοκιών κατά τη διάρκεια του 2022 και ετήσια πτώση στον όγκο τον Οκτώβριο. Αντίθετα, ιστορικά υψηλά κατέγραψαν το τρίτο τρίμηνο δείκτες τουριστικής δραστηριότητας. Επιπλέον, έξι από τους δεκατρείς υποκλάδους των Υπηρεσιών παρουσιάζουν βελτίωση κύκλου εργασιών το πρώτο εννεάμηνο του 2022. Οι βραχυχρόνιες τάσεις σε βασικούς τομείς της ελληνικής οικονομίας αναδεικνύονται στην ενότητα 3.2.

Σημαντική επιδείνωση του εξωτερικού ισοζυγίου

Στην πλευρά των εξαγωγών προϊόντων στους εθνικούς λογαριασμούς, καταγράφηκε ισχυρή αύξηση σε ονομαστικούς όρους, το πρώτο ενδεκάμηνο του 2022, με ρυθμό 37,8%. Ηπιότερη, αλλά μεγάλη ήταν η άνοδος των εξαγωγών εξαιρουμένων των πετρελαιοειδών (+20,3%). Άνοδος σε ονομαστικούς όρους παρουσιάζεται σε όλες τις κατηγορίες προϊόντων, με τη μεγαλύτερη αύξηση να σημειώνεται στις εξαγωγές Καυσίμων και στα Βιομηχανικά προϊόντα. Στην πλευρά των

εισαγωγών, η αύξηση σε τρέχουσες τιμές ήταν μεγαλύτερη από την αντίστοιχη των εξαγωγών, με ρυθμό 45,7% στο επτάμηνο. Ως αποτέλεσμα, διευρύνθηκε σημαντικά το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου σε σχέση με το 2021 κατά 58,8%, σε €35,2 δισεκ. στο ενδεκάμηνο. Στα θετικά, συνεχίζεται να καταγράφεται διαχρονικά υψηλή εξωστρέφεια για την ελληνική οικονομία το 2022, καθώς το άθροισμα των εξαγωγών και εισαγωγών, ως ποσοστό του ΑΕΠ, ξεπερνάει το 82%.

Από την πλευρά του Ισοζυγίου Πληρωμών, καταγράφηκε σημαντική αύξηση του ελλείμματος στο Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (ΙΤΣ) στο πρώτο δεκάμηνο του 2022, στα €13,6 δισεκ., έναντι €7,3 δισεκ. το 2021. Παράλληλα, επιδεινώθηκαν τα ισοζύγια Αγαθών, συμπεριλαμβανομένου του εμπορικού ισοζυγίου πλην καυσίμων και πλοίων, Πρωτογενών και Δευτερογενών Εισοδημάτων, με μερική αντιστάθμιση από βελτίωση στο ισοζύγιο Υπηρεσιών, κυρίως λόγω τουρισμού και μεταφορών. Αναλυτικότερα οι εξελίξεις στο εξωτερικό ισοζύγιο περιγράφονται στην ενότητα 3.3.

Επιβράδυνση στην μείωση της ανεργίας

Συνεχής μείωση του ποσοστού ανεργίας το γ' τρίμ. του 2022 στο 11,6% από 13,0% το γ' τρίμ. του 2021. Στο ενδεκάμηνο του 2022 το ισοζύγιο προσλήψεων-αποχωρήσεων ήταν θετικό κατά 64,0 χιλ. άτομα αλλά χαμηλότερο συγκριτικά με το θετικό ισοζύγιο του ενδεκάμηνου του 2021 (+135,7 χιλ.). Οι κλάδοι με τη μεγαλύτερη άνοδο στην απασχόληση ήταν η Εκπαίδευση (+36,6 χιλ. απασχολούμενοι), ο Πρωτογενής τομέας (+20,3 χιλ.), και η Παροχή νερού-Επεξεργασία λυμάτων (+16,9 χιλ.), ενώ οι κλάδοι με την ισχυρότερη μείωση ήταν η Δημόσια Διοίκηση (-15,5 χιλ. άτομα) και οι Μεταφορές-Αποθήκευση (-10,0 χιλ.). Ο εποχικά διορθωμένος δείκτης μισθολογικού κόστους σημείωσε ετήσια αύξηση το γ' τρίμ. του 2022 κατά 1,8% συγκριτικά με το ίδιο τρίμηνο του 2021.

Η απασχόληση αναμένεται να επηρεαστεί ηπιότερα θετικά από την ενίσχυση των επενδύσεων, την αξιοποίηση των πόρων του Ταμείου Ανάκαμψης, την μικρότερη άνοδο κατανάλωσης και εξαγωγών. Οι παράγοντες αυτοί αναμένεται να αντισταθμίσουν μερικώς την αρνητική επίδραση των αυξανόμενων επιτοκίων και του επίμονα υψηλού ενεργειακού κόστους στη ζήτηση εργασίας από τις επιχειρήσεις. Αναμένεται περαιτέρω πτωτική τάση της ανεργίας τα επόμενα τρίμηνα, με σαφή ωστόσο τάση επιβράδυνσης. Λαμβάνοντας υπόψη τις παραπάνω επιδράσεις, το ποσοστό ανεργίας εκτιμάται ότι κυμάνθηκε στην περιοχή του 12,3% το 2022, ενώ το 2023 αναμένεται στην περιοχή του 11,5%. Οι πρόσφατες εξελίξεις και προσδοκίες για την τάση στην αγορά εργασίας περιλαμβάνονται στην ενότητα 3.4.

Ήπια κάμψη στις πληθωριστικές πιέσεις

Οι διεθνείς τιμές ενεργειακών αγαθών εμφάνισαν σημάδια σταδιακής κάμψης στα τέλη του 2022, αν και συνεχίζουν να κυμαίνονται σε ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα. Παράλληλα, το ευρώ σημείωσε μικρή ανάκαμψη έναντι του δολαρίου. Σε εγχώριο επίπεδο, καταγράφηκε ο υψηλότερος ρυθμός πληθωρισμού από το 1994, στο 9,6%, έναντι μόλις 1,2% ένα χρόνο πριν. Η ενίσχυση των τιμών αποδίδεται κυρίως στην αυξητική επίδραση των τιμών ενεργειακών αγαθών το πρώτο εννεάμηνο και το τελευταίο τρίμηνο στις τιμές των μη ενεργειακών αγαθών.

Στο ενδεκάμηνο του έτους, η Ελλάδα παρουσιάζει τον 7^ο υψηλότερο ρυθμό ετήσιας μεταβολής του ΕνΔΤΚ μεταξύ 19 χωρών της Ευρωζώνης (Παράρτημα). Ενδεικτικά, ο ρυθμός μεταβολής ΕνΔΤΚ με σταθερούς φόρους και χωρίς την ενέργεια ανήρθε στο 6,0% το πρώτο ενδεκάμηνο του 2022,

από υποχώρηση 0,1% ένα χρόνο πριν. Η άνοδος των τιμών καταναλωτή (ΕνΔΤΚ) παραμένει σημαντικά ηπιότερη των τιμών εισαγωγών (ΔΤΕ) και παραγωγού (ΔΤΠ) σε τρόφιμα, ποτά, καπνό και ενεργειακά προϊόντα (Ειδικό Πλαίσιο 3.2). Η ενότητα 3.5 περιγράφει αναλυτικότερα τις πρόσφατες τάσεις στις τιμές καταναλωτή και παραγωγού, καθώς και προσδοκίες για την εξέλιξή τους το 2023.

Βασικές υποθέσεις για την πρόβλεψη του πληθωρισμού αποτελούν: (α) η εξέλιξη της τιμής του πετρελαίου Brent αποτιμημένη σε ευρώ, η οποία αναμένεται να μειωθεί ετησίως περίπου κατά 17% το 2023, (β) η εξέλιξη της συνολικής καταναλωτικής ζήτησης, η οποία αναμένεται να καταγράψει σημαντικά ηπιότερη άνοδο, και (γ) η πλευρά της προσφοράς, η οποία θα πληγεί από διαταραχές στο κόστος και δευτερογενείς επιδράσεις της ανόδου των τιμών ενέργειας. Για το σύνολο του 2023, προβλέπεται πως ο Γενικός Δείκτης Τιμών Καταναλωτή θα σημειώσει ενίσχυση στην περιοχή του 4,0%.

Το εγχώριο οικονομικό κλίμα κινείται ήπια πτωτικά, αν και βελτιώθηκε στα τέλη του 2022

Ήπια υποχώρηση κατέγραψε ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος στην Ελλάδα κατά το 8^ο τρίμηνο του 2022 σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο (101,4 από 102,6 μον.). Αισθητή είναι η υποχώρηση σε σύγκριση με το αντίστοιχο περυσινό τρίμηνο (112,7 μον.), παρά το ότι στα τέλη του 2022 καταγράφηκε βελτίωση. Οι επιχειρηματικές προσδοκίες υποχώρησαν στο τέταρτο τρίμηνο του έτους σε σύγκριση με το προηγούμενο σε Βιομηχανία και Υπηρεσίες, ενώ ενισχύθηκαν σημαντικά σε Λιανικό Εμπόριο και ηπιότερα σε Κατασκευές. Ο Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης βελτιώθηκε οριακά την περίοδο Οκτωβρίου-Δεκεμβρίου έναντι του προηγούμενου τριμήνου, στις -52,6 (από -53,6) μονάδες. Παράλληλα, είναι έντονα χαμηλότερος από ότι ένα χρόνο νωρίτερα (-38,8 μον.). Αναλυτική περιγραφή των τάσεων στις συνιστώσες του οικονομικού κλίματος περιλαμβάνεται στην ενότητα 2.2Α.

Δημοσιονομική πολιτική εντός στόχων το 2022, με προκλήσεις για το 2023

Η εκτέλεση του προϋπολογισμού κινήθηκε κοντά στον στόχο για το 2022. Καταγράφηκε υπέρβαση των ταμειακών στόχων στο πρώτο ενδεκάμηνο του 2022 και σημαντική ετήσια άνοδος στα δημόσια έσοδα (+10,2%) λόγω της αυξημένης οικονομικής δραστηριότητας και του πληθωρισμού. Σε επίπεδο γενικής κυβέρνησης, σύμφωνα με τον Προϋπολογισμό του 2023, εκτιμάται δημοσιονομικό έλλειμμα -4,1% και -2,0% για το 2022 και το 2023, καθώς και πρωτογενές αποτέλεσμα -1,6% και +0,7% για αμφότερα τα έτη. Το δημόσιο χρέος εκτιμάται ότι θα μειωθεί περαιτέρω φέτος ως ποσοστό του ΑΕΠ, στο 159,3%. Το 2023 είναι εκλογικό έτος, το πρώτο έτος που η Ελλάδα δεν θα βρίσκεται υπό στενή δημοσιονομική επιτήρηση μετά το 2010, καθώς και το έτος στο οποίο αναμένεται η ανάκτηση επενδυτικής βαθμίδας. Η συνετή δημοσιονομική διαχείριση είναι συνεπώς ιδιαίτερα κρίσιμη. Οι πρόσφατες δημοσιονομικές εξελίξεις περιγράφονται αναλυτικά στην ενότητα 2.2Β.

Το τραπεζικό σύστημα επιταχύνει την αξιοποίηση του δανειακού σκέλους του Ταμείου Ανάκαμψης

Τα Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια στους ισολογισμούς των τραπεζών μειώθηκαν το 7^ο τρίμηνο σε μονοψήφιο ποσοστό των συνολικών δανείων, για πρώτη φορά από το 2009. Ωστόσο, παραμένουν

σημαντικός επιβαρυντικός παράγοντας για την οικονομία, ενώ ο ρυθμός μείωσής τους φθίνει ή ακόμα και ανακόπηκε (στεγαστική πίστη). Μεταξύ των θετικών εξελίξεων στα τέλη του 2022, ενισχύθηκε η πιστωτική επέκταση προς τις επιχειρήσεις, και παράλληλα επιταχύνθηκε η υλοποίηση του δανειακού σκέλους του «Ελλάδα 2.0», δημιουργώντας ευκαιρίες για περαιτέρω τόνωση των πιστώσεων προς παραγωγικές επενδύσεις.

Μεταξύ των προκλήσεων για το τραπεζικό σύστημα στα τέλη του 2022, ξεχωρίζουν η ανακοπή της ανοδικής τάσης των ιδιωτικών καταθέσεων, η αύξηση του κόστους χρηματοδότησης, ο κίνδυνος για νέο γύρο ληξιπρόθεσμων οφειλών λόγω ενεργειακής κρίσης και η αμείωτη πιστωτική συρρίκνωση προς τα νοικοκυριά. Παράλληλα με τη σταδιακά σφιχτότερη νομισματική πολιτική, τα εργαλεία παροχής ρευστότητας από την ΕΚΤ καθίστανται σταδιακά ακριβότερα, ενώ οι συνθήκες χρηματοδότησης από τις αγορές κεφαλαίου έχουν επιδεινωθεί σημαντικά. Ως προτεραιότητες για το τραπεζικό σύστημα, αναδεικνύονται η συνέχιση βελτίωσης της ποιότητας του ενεργητικού και των ιδίων κεφαλαίων, καθώς και η αποτελεσματική εφαρμογή του πτωχευτικού κώδικα και του εξωδικαστικού μηχανισμού ρύθμισης οφειλών. Οι πρόσφατες τάσεις και προκλήσεις για το εγχώριο χρηματοπιστωτικό σύστημα περιγράφονται αναλυτικά στην ενότητα 2.2Γ.

Μακροοικονομικές προβλέψεις για τα έτη 2022 και 2023

Η επιβράδυνση της ανάπτυξης στην Ευρωζώνη, ο υψηλός πληθωρισμός, οι δημοσιονομικές εξελίξεις, γεωπολιτική αστάθεια σε ανατολική Ευρώπη και Μεσόγειο και η εκτέλεση του σχεδίου «Ελλάδα 2.0», θα αποτελέσουν τους πλέον καθοριστικούς παράγοντες της εξέλιξης του ΑΕΠ το 2023.

Οι παραδοχές του βασικού σεναρίου παρουσιάζονται αναλυτικά στην ενότητα 3.1Β, ενώ περιλαμβάνουν (α) αδύναμη ανάπτυξη στην Ευρωζώνη κατά 0,5% το 2023, σύμφωνα με το βασικό σενάριο της ΕΚΤ (β) υποχώρηση επίδρασης της πανδημίας, (γ) μη περαιτέρω όξυνση της γεωπολιτικής αστάθειας, (δ) απόκτηση επενδυτικής βαθμίδας το β' εξάμηνο του 2023, (ε) μικρή καθυστέρηση στην υλοποίηση του ελληνικού σχεδίου «Ελλάδα 2.0», (στ) ελαφρά υψηλότερες δημόσιες δαπάνες σε σχέση με τον Προϋπολογισμό του 2023 και (ζ) επίδοση εσόδων από τουρισμό παρόμοια με το 2019.

Αναλυτικά οι προβλέψεις ανά συνιστώσα του ΑΕΠ περιγράφονται στην ενότητα 3.1Β. Συγκεκριμένα, το ΙΟΒΕ αναθεωρεί προς τα κάτω την εκτίμηση για ανάκαμψη το 2022, σε 5,2%, σε σταθερές τιμές, κυρίως λόγω μικρότερης αύξησης των εξαγωγών (5,8%). Η εκτίμηση για το σύνολο του 2022 περιλαμβάνει επίσης αύξηση της κατανάλωσης κατά 5,5%, των επενδύσεων κατά 12,1% και των εισαγωγών κατά 9,1%. Για το 2023, το ΙΟΒΕ αναμένει βραδύτερη ετήσια ανάπτυξη, κατά 1,4% σε πραγματικούς όρους, λόγω επιβράδυνσης της παγκόσμιας οικονομίας και διατήρησης του πληθωρισμού και της αβεβαιότητας. Ως προς τις συνιστώσες της ανάπτυξης το 2023, οι επενδύσεις αναμένεται να έχουν την υψηλότερη συμβολή, με ετήσια διεύρυνση κατά 8,5%, ενώ η κατανάλωση αναμένεται να αυξηθεί κατά μόλις 0,3% (με πιο ανθεκτική την ιδιωτική κατανάλωση, +0,8%). Αναμένεται επίσης μικρή περαιτέρω επιδείνωση στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, με τις εξαγωγές και τις εισαγωγές να αυξάνονται ετησίως το 2023 κατά 2,1% και 2,7% αντιστοίχως.

Η πρόβλεψη στο βασικό σενάριο μακροοικονομικών προβλέψεων του IOBE (Πίνακας 1.1) εγκυμονεί θετικές προοπτικές αλλά και κινδύνους για το 2023, οι οποίοι και αναφέρονται αναλυτικά στην ενότητα 3.1B.

Πίνακας 1.1

Μακροοικονομικές προβλέψεις IOBE (Ιανουάριος 2023) για τα έτη 2022 – 2023
(σε σταθερές αγοραίες τιμές, ετήσιες % μεταβολές, εκτός αν αναγράφεται διαφορετικά)

	2021 (πραγμ.)	2022	2023
ΑΕΠ	8,1%	5,2%	1,4%
Κατανάλωση	5,1%	5,5%	0,3%
Ιδιωτική Κατανάλωση	6,1%	7,7%	0,8%
Δημόσια Κατανάλωση	2,4%	-1,1%	-2,0%
Ακαθάριστες Επενδύσεις	21,2%	12,1%	8,5%
Εξαγωγές	24,1%	5,8%	2,1%
Εισαγωγές	18,0%	9,1%	2,7%
Ρυθμός πληθωρισμού	1,2%	9,6%	4,0%
Ανεργία (% εργατικού δυναμικού)	14,7%	12,3%	11,5%

Ειδική μελέτη: Κυκλική οικονομία – ευκαιρίες, προκλήσεις και επιδράσεις στην οικονομία

Στη μελέτη που εκπονήθηκε από το IOBE για λογαριασμό του ερευνητικού οργανισμού διαΝΕΟσις αναδεικνύεται η σημασία της υιοθέτησης του υποδείγματος της κυκλικής οικονομίας τόσο για το φυσικό περιβάλλον όσο και για την ελληνική οικονομία ευρύτερα. Καταγράφονται οι τάσεις που σχετίζονται με την αποδοτικότητα υλικών στην Ελλάδα (εξόρυξη, κατανάλωση, απόβλητα και διαχείριση). Παράλληλα, παρουσιάζεται αναλυτικά το ευρωπαϊκό και εθνικό θεσμικό πλαίσιο που διέπει την κυκλική οικονομία, ενώ αποτυπώνονται οι στόχοι και το χρονοδιάγραμμά για την επίτευξή τους. Με τη χρήση υποδείγματος εισροών/εκροών που έχει προσαρμόσει το IOBE στην ελληνική οικονομία, εκτιμώνται οι οικονομικές επιδράσεις από τη μετάβαση στην κυκλικότητα. Τέλος, διατυπώνονται προτάσεις πολιτικής με στόχο την επιτάχυνση της μετάβασης και της αξιοποίησης του δυναμικού για την ελληνική οικονομία.

2 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

2.1 Τάσεις και προοπτικές της διεθνούς οικονομίας

A. Το παγκόσμιο περιβάλλον

- Βάσει των πλέον πρόσφατων προβλέψεων Νοεμβρίου του ΟΟΣΑ, η παγκόσμια οικονομία εκτιμάται ότι αναπτύχθηκε με ρυθμό 3,1% το 2022, ενώ για το 2023 προβλέπεται χαμηλότερη ανάπτυξη σε σχέση με τις προβλέψεις Ιουνίου (2,2% από 2,8%).
- Ο πληθωρισμός παγκοσμίως έχει ανέλθει σε μέγιστο επίπεδο 39 ετών, από την ισχυρή άνοδο των τιμών ενέργειας, πρώτων υλών και τροφίμων.
- Η νομισματική πολιτική παγκοσμίως γίνεται περισσότερο περιοριστική, εξέλιξη η οποία αυξάνει τις πιθανότητες απότομης «προσγείωσης» της οικονομικής δραστηριότητας.

Η παγκόσμια οικονομία συνεχίζει να αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις καθώς οι ρυθμοί ανάπτυξης συρρικνώνονται, ενώ ο πληθωρισμός παραμένει σε υψηλά επίπεδα, ως συνέπεια και της εισβολής της Ρωσίας στην Ουκρανία. Οι οικονομίες των χωρών του ΟΟΣΑ αναπτύχθηκαν με ετήσιο ρυθμό 2,5% το τρίτο τρίμηνο του 2022, κατόπιν αύξησης του ΑΕΠ κατά 3,3% στο προηγούμενο τρίμηνο και ανάπτυξης 4,9% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2021. Ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ στις πλέον αναπτυγμένες οικονομίες (G7) διαμορφώθηκε σε 1,9%, έναντι ρυθμού 2,4% στο προηγούμενο τρίμηνο και ανάπτυξης 4,3% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2021. Οι 20 μεγαλύτερες οικονομίες του ΟΟΣΑ αναπτύχθηκαν με ρυθμό 3,3% το τρίτο τρίμηνο του 2022, από 2,8% το προηγούμενο τρίμηνο, και κατόπιν ανάπτυξης 4,8% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2021.

Ο πόλεμος στην Ουκρανία εξακολουθεί να βρίσκεται σε εξέλιξη, χωρίς να διαφαίνεται πως θα ολοκληρωθεί σύντομα, αποτελώντας την πιο σημαντική πηγή αβεβαιότητας για την παγκόσμια οικονομία. Σημαντικότερη οικονομική συνέπεια του πολέμου σε παγκόσμια κλίμακα είναι η

εκτίναξη του πληθωρισμού, ο οποίος τον Νοέμβριο στις 38 χώρες του ΟΟΣΑ έφτασε το 10,3%, υποχωρώντας οριακά από το 10,7%, που καταγράφηκε τον προηγούμενο μήνα και αποτελεί υψηλό των τελευταίων 39 ετών. Ο δομικός πληθωρισμός (εξαιρώντας δηλαδή ενέργεια και τρόφιμα) έφτασε στο 7,5 % ενώ οι τιμές τις ενέργειας και των τροφίμων αυξήθηκαν κατά 23,9% και 16,1%, αντίστοιχα.

Ειδικότερα στην Ευρώπη, ο εξαιρετικά ήπιος χειμώνας μέχρι στιγμής και η ισχυρή προσφορά υδροποιημένου φυσικού αερίου στην Ευρώπη έχει ως συνέπεια την διατήρηση των αποθεμάτων σε υψηλά για την εποχή επίπεδα, ενώ και η τιμή του φυσικού αερίου έχει υποχωρήσει σε χαμηλά 18 μηνών. Ως εκ τούτου, η επίτευξη ενεργειακής επάρκειας για τον τρέχων χειμώνα εμφανίζεται ως το επικρατέστερο σενάριο. Επιπλέον, οι περισσότερες κυβερνήσεις προχωρούν σε δημοσιονομικές παρεμβάσεις στήριξης νοικοκυριών και επιχειρήσεων οι οποίες περιορίζουν τον αρνητικό αντίκτυπο στην οικονομική δραστηριότητα. Ωστόσο, παρά τις θετικές εξελίξεις που καταγράφονται, η Ευρώπη εξακολουθεί να βρίσκεται αντιμέτωπη με έντονη αβεβαιότητα σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα.

Η διατήρηση του πληθωρισμού σε υψηλά επίπεδα και η ισχυρή αγορά εργασίας σε πολλές χώρες, έχουν μεταβάλλει τη στάση της νομισματικής πολιτικής σε περιοριστική οδηγώντας σε σημαντικές αυξήσεις επιτοκίων σε μικρό χρονικό διάστημα. Η σύσφιξη των χρηματοοικονομικών συνθηκών έχει ήδη αρχίσει να φέρνει αποτέλεσμα, ενώ η άνοδος των επιτοκίων αναμένεται να συνεχιστεί με πιο βραδύ ρυθμό στο εξής. Αν και το ενδεχόμενο «ομαλής προσγείωσης» των οικονομιών και η αποφυγή της ύφεσης παραμένει ως πιθανό σενάριο, οι συνεχιζόμενες περαιτέρω παρεμβάσεις αυξάνουν την πιθανότητα μιας πιο απότομης από την σκοπούμενη προσγείωση της οικονομικής δραστηριότητας.

Πίνακας 2.1

Διεθνές Περιβάλλον (ετήσια % μεταβολή ΑΕΠ σε σταθερές τιμές, εκτός αν αναφέρεται διαφορετικά)

Οικονομία	2021	2022		2023	
		Εκτίμηση	Διαφορά από προηγούμενη πρόβλεψη *	Πρόβλεψη	Διαφορά από προηγούμενη πρόβλεψη *
Παγκόσμια	6,0	3,1	0,1	2,2	-0,6
ΗΠΑ	5,7	1,8	0,7	0,5	-0,7
Ιαπωνία	1,7	1,6	0,1	1,8	0,0
Καναδάς	4,5	3,2	0,6	1,0	-1,6
Ηνωμένο Βασίλειο	7,4	4,4	0,8	-0,4	0,4
Ευρωζώνη	5,2	3,3	0,7	0,5	-1,1
Γερμανία	2,6	1,8	0,1	-0,3	-2,0
Γαλλία	6,8	2,6	0,2	0,6	-0,8
Ιταλία	6,7	3,7	1,2	0,2	-1,0
Τουρκία	11,4	5,3	1,6	3,0	0,0
Κίνα	8,1	3,3	-1,1	4,6	-0,3
Ινδία	8,7	6,6	-0,3	5,7	-0,5
Βραζιλία	4,6	2,8	2,2	1,2	0,0
Παγκόσμιο Εμπόριο	10,1	5,4	0,6	2,9	-1,0

* Διαφορά σε ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με τις προηγούμενες εκτιμήσεις του ΟΟΣΑ (OECD Economic Outlook, Ιούνιος 2022).

Πηγή: OECD Economic Outlook, Νοέμβριος 2022

Ο ρυθμός μεταβολής του παγκόσμιου ΑΕΠ το περασμένο έτος εκτιμάται ότι διαμορφώθηκε σε 3,1%, ενώ για το 2023 προβλέπεται ανάπτυξη 2,2% στην πρόσφατη έκθεση του ΟΟΣΑ, από 3% και 2,8% αντίστοιχα που προβλεπόταν στην έκθεση του περασμένου Ιουνίου. Ο ρυθμός αύξησης του όγκου του παγκοσμίου εμπορίου εκτιμάται στο 5,4% για το 2022, ενώ προβλέπεται ότι θα μετριαστεί σε 2,9% το 2023, καθώς η ζήτηση υποχωρεί και οι πιέσεις στις τιμές συνεχίζονται. Στον Πίνακα 2.1 περιλαμβάνονται οι ετήσιες μεταβολές του ΑΕΠ το 2021 και οι πλέον πρόσφατες προβλέψεις του ΟΟΣΑ (Νοεμβρίου 2022) για τις ετήσιες μεταβολές του κατά τα έτη 2022 και 2023, στην παγκόσμια οικονομία και σε επιλεγμένες αναπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες.

Στην συνέχεια αναλύονται οι πρόσφατες και αναμενόμενες τάσεις στις οικονομίες των σημαντικότερων κρατών και ενώσεων κρατών για το 2022 και το 2023.

Μεταξύ των πλέον ανεπτυγμένων χωρών, στις ΗΠΑ το τρίτο τρίμηνο του 2022 σημειώθηκε ετήσιος ρυθμός ανάπτυξης 1,9% από 1,8% το προηγούμενο τρίμηνο και 5% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2021. Η οριακή επιτάχυνση αντανακλά την αύξηση των εξαγωγών, της κατανάλωσης, των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου πλην κατοικιών και των κρατικών δαπανών, τα οποία αντισταθμίστηκαν μερικώς από μείωση παγίων επενδύσεων σε κατοικίες. Ο πληθωρισμός επιβραδύνθηκε για έκτο συνεχόμενο μήνα σε 6,5% τον περασμένο Δεκέμβριο από το υψηλό επίπεδο 40ετίας που σημειώθηκε τον περασμένο Ιούνιο του 2022 (9,1%). Προκειμένου να ελέγξει τις πληθωριστικές πιέσεις, η FED έχει προχωρήσει σε διαδοχικές αυξήσεις του βασικού της επιτοκίου ανεβάζοντας το συνολικά κατά 425 μονάδες βάσεις από τον Μάρτιο του 2022 έως και τον Δεκέμβριο του 2022, στο 4,25%-4,50%, ενώ αναμένεται περαιτέρω αύξηση του στο 4,75%-5,00% μέχρι τα μέσα του τρέχοντος έτους. Στο σύνολο του 2022 η αμερικανική οικονομία εκτιμάται ότι θα αναπτυχθεί με ρυθμό 1,8%, ενώ για το επόμενο έτος προβλέπεται ασθενής ανάπτυξη (0,5%).

Η οικονομία της Ευρωζώνης αναπτύχθηκε με ρυθμό 2,3% το τρίτο τρίμηνο του 2022, από 4,2% το προηγούμενο τρίμηνο και έναντι ρυθμού 3,9% στο ίδιο τρίμηνο του 2021. Σε σχέση με το δεύτερο τρίμηνο, σημειώθηκε ανάπτυξη 0,3% σε εποχικά διορθωμένη βάση, με τις επενδύσεις παγίου κεφαλαίου να έχουν την μεγαλύτερη θετική συνεισφορά (+0,8 π.μ.) ακολουθούμενες από την δαπάνη των νοικοκυριών (+0,4 π.μ.), τα οποία εν μέρει αντισταθμίστηκαν από την αρνητική επίδραση του εμπορικού ισοζυγίου (-1,1 π.μ.). Ο πληθωρισμός υποχώρησε στο 9,2% τον περασμένο Δεκέμβριο στην Ευρωζώνη, από το ιστορικό υψηλό του 10,6% που βρέθηκε τον Οκτώβριο του 2022. Η ΕΚΤ έχει προχωρήσει σε τέσσερις διαδοχικές αυξήσεις του βασικού της επιτοκίου κατά 250 μονάδες βάσης από τον Ιούλιο του 2022 έως τον περασμένο Δεκέμβριο, στο 2%. Αναμένονται επιπλέον αυξήσεις μέχρι τα μέσα του τρέχοντος έτους, με το βλέμμα στα υψηλά επίπεδα του πληθωρισμού ο οποίος διαμορφώθηκε στο 8,4% συνολικά για το 2022, πριν υποχωρήσει στο 6,8% το 2023 και στο 3,4% το 2024 όπως προβλέπεται. Στο σύνολο του 2022 η Ευρωζώνη εκτιμάται ότι αναπτύχθηκε με ρυθμό 3,3%, από 5,2% πέρυσι, ενώ για το 2023 προβλέπεται οριακή μεγέθυνση κατά 0,5%.

Στο Ηνωμένο Βασίλειο, το ΑΕΠ ενισχύθηκε κατά 1,9% στο τρίτο τρίμηνο του περασμένου έτους, από αύξηση 4% το προηγούμενο τρίμηνο και ανάπτυξη 8,5% πριν ένα χρόνο. Για το σύνολο του 2022 εκτιμάται ανάπτυξη 4,4% από 7,4% το προηγούμενο έτος, ενώ για το επόμενο έτος προβλέπεται οριακή ύφεση (-0,4%).

Στην Ιαπωνία, το ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 1,7% στο τρίτο τρίμηνο του 2022, κατόπιν αύξησης 1,4% στο προηγούμενο τρίμηνο και αύξησης 1,7% ένα χρόνο πριν. Για το σύνολο του 2022 η ιαπωνική οικονομία εκτιμάται ότι θα αναπτυχθεί με ρυθμό 1,6%, ενώ για το τρέχον έτος προβλέπεται ανάπτυξη 1,8%.

Στη συνέχεια της τρέχουσας υπό-ενότητας παρουσιάζονται οι πρόσφατες τάσεις και οι προκλήσεις οικονομικής πολιτικής σε τέσσερις αναπτυσσόμενες χώρες και οικονομικές περιφέρειες, οι οποίες παράγουν συνολικά σχεδόν το 1/3 του παγκόσμιου ΑΕΠ.

Αναλυτικά, η οικονομία της Κίνας κατέγραψε επιτάχυνση του ρυθμού ανάπτυξής της στο τρίτο τρίμηνο του 2022, στο 3,9%, από ρυθμό 0,4% το προηγούμενο τρίμηνο και 4,9% ένα χρόνο νωρίτερα. Τα εκτεταμένα lockdown λόγω της πολιτικής μηδενικών κρουσμάτων είχαν έντονα αρνητικό αντίκτυπο τόσο στη βιομηχανική δραστηριότητα όσο και στη πλευρά της εγχώριας ζήτησης. Ωστόσο, οι κινεζικές αρχές αποφάσισαν πρόσφατα να χαλαρώσουν την πολιτική τους για την COVID-19 μετά από κύματα διαδηλώσεων που εκδηλώθηκαν λόγω της κόπωσης των πολιτών. Συνολικά για το 2022 εκτιμάται ανάπτυξη 3,3% και επιτάχυνση σε 4,6% το 2023.

Η οικονομία της Ινδίας κατέγραψε ανάπτυξη 5,7% στο τρίτο τρίμηνο του 2022, από ανάπτυξη 14% στο προηγούμενο τρίμηνο και ανάπτυξη 7,8% ένα χρόνο πριν. Οι υψηλές τιμές και η άνοδος των επιτοκίων προκαλεί αρνητική επίδραση στη ζήτηση εγχωρίως, ενώ η υποχώρηση της παγκόσμιας ζήτησης επιδρά αρνητικά στις εξαγωγές. Για το σύνολο του 2022 εκτιμάται ανάπτυξη 6,6%, ενώ για το 2023 προβλέπεται μεγέθυνση 5,7%.

Η οικονομία της Τουρκίας κατέγραψε ρυθμό ανάπτυξης 4% σε ετήσια βάση το τρίτο τρίμηνο του 2022 από 6,9% το προηγούμενο τρίμηνο, έναντι ανάπτυξης 8,7% πριν ένα χρόνο. Ο ετήσιος ρυθμός πληθωρισμού υποχώρησε στο 64,27% τον Δεκέμβριο του 2022, ενώ η ισοτιμία της τουρκικής λίρας υποχωρεί με πιο αργό ρυθμό (ετήσια άνοδος 43% και 36,52% δολαρίου και ευρώ, αντίστοιχα, σε σχέση με την τουρκική λίρα τον Δεκέμβριο του 2022). Η κεντρική τράπεζα της χώρας προχώρησε σε διαδοχικές μειώσεις του βασικού της επιτοκίου κατά 500 μονάδες βάσης από τον Αύγουστο έως τον Δεκέμβριο του 2022, στο 9%. Για το σύνολο του 2022 η τουρκική οικονομία εκτιμάται ότι αναπτύχθηκε με ρυθμό 5,3%, ενώ για το 2023 προβλέπεται ανάπτυξη 3%.

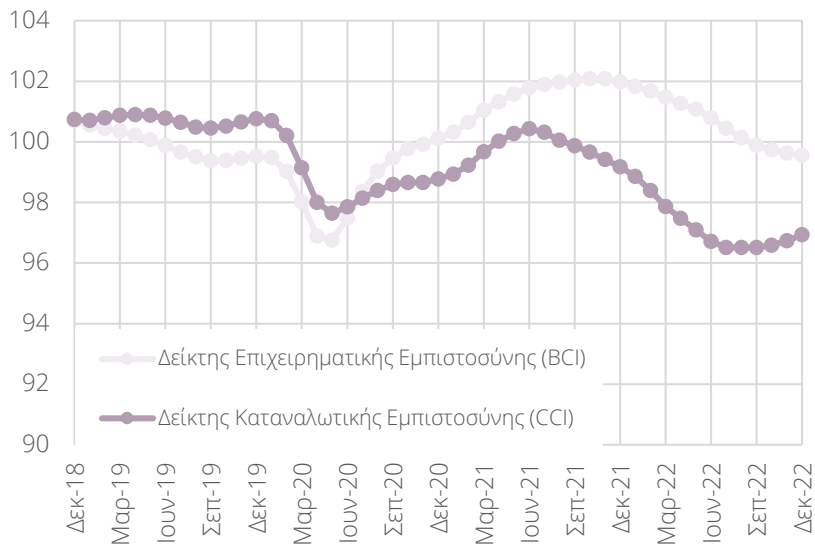
Από τις χώρες τις Λατινικής Αμερικής, η οικονομία της Βραζιλίας κατέγραψε μεγέθυνση 3,6% στο τρίτο τρίμηνο του 2022, από 3,7% το προηγούμενο τρίμηνο και 4,5% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2021. Για το σύνολο του 2022 εκτιμάται αύξηση του ΑΕΠ κατά 2,8%, ενώ για το 2023 προβλέπεται ανάπτυξη 1,2%.

Ο δείκτης επιχειρηματικής εμπιστοσύνης του ΟΟΣΑ βρίσκεται σε καθοδική τροχιά από τον Δεκέμβριο του 2021, υποχωρώντας από τον Σεπτέμβριο χαμηλότερα του μακροχρόνιου μέσου όρου. Ασθενείς τάσεις βελτίωσης εμφανίζει ο δείκτης καταναλωτικής εμπιστοσύνης από τον Οκτώβριο του 2022, ωστόσο, εξακολουθεί να βρίσκεται μακριά από τον μακροχρόνιο μέσο όρο (Διάγραμμα 2.1).

Διάγραμμα 2.1

Δείκτες οικονομικού κλίματος για τις χώρες του ΟΟΣΑ (στοιχεία εποχικά διορθωμένα, 100 = μακροχρόνιος μέσος όρος)

Βελτίωση παρουσιάζει ο δείκτης καταναλωτικής εμπιστοσύνης παγκοσμίως, ενώ συνεχίζει να υποχωρεί ο δείκτης επιχειρηματικής εμπιστοσύνης

Πηγή: ΟΟΣΑ

B. Οικονομίες της ΕΕ και της Ευρωζώνης

- Η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία, οι οικονομικές επιπτώσεις των κυρώσεων στην ενεργειακή επάρκεια, τον πληθωρισμό και την ανάπτυξη, οι πιο σημαντικές προκλήσεις πολιτικής στην ΕΕ.
- Πιθανή ανάγκη λήψης πρόσθετων δημοσιονομικών και νομισματικών μέτρων σε συλλογικό επίπεδο, πέραν όσων ήδη έχουν ληφθεί για την αντιμετώπιση των συνεπειών του πολέμου.
- Θετικός ετήσιος ρυθμός μεταβολής του πραγματικού ΑΕΠ στην ΕΕ και την Ευρωζώνη το δεύτερο τρίμηνο του 2022, κατά 2,4% και 2,2% αντίστοιχα.
- Πλέον αναμένονται χαμηλότερη ανάπτυξη και υψηλότερος πληθωρισμός για το 2022 και περαιτέρω επιβράδυνση το 2023.
- Ανάσχεση της επεκτατικής νομισματικής πολιτικής που εφάρμοζε η ΕΚΤ επί σχεδόν μια δωδεκαετία, με σταδιακή αύξηση των βασικών επιτοκίων που αναμένεται να συνεχιστεί.

Από την έναρξη του πολέμου στην Ουκρανία τον Φεβρουάριο του 2022 μία καινούρια κοινωνικοοικονομική κρίση έχει ξεκινήσει στην Ευρώπη, με πολύ ισχυρές επιπτώσεις σε ανθρωπιστικό επίπεδο, από τον εκτοπισμό εκατομμυρίων ανθρώπων από τις κατοικίες τους, αλλά και την επίδραση στις ζωές των ανθρώπων, κυρίως στις γειτονικές χώρες. Ο πόλεμος έχει επίσης πολλές σημαντικές οικονομικές επιπτώσεις. Για την Ευρώπη σχετίζονται κυρίως με την ενεργειακή εξάρτησή της από τη Ρωσία. Πριν από το ξέσπασμα του πολέμου, μία τάση επιστροφής προς την κανονικότητα είχε αρχίσει να γίνεται αισθητή, με τη σταδιακή άρση ποικίλων περιοριστικών μέτρων σε πολλές χώρες. Επιπλέον, οι προβλέψεις για την οικονομία της ΕΕ πριν από το ξέσπασμα του πολέμου συνέτειναν στην έναρξη μιας ισχυρής επεκτατικής φάσης, κυρίως μέσω της υλοποίησης του Ταμείου Ανάκαμψης. Σε επίπεδο οικονομικής πολιτικής, αναμενόταν η σταδιακή κατάργηση των έκτακτων νομισματικών και δημοσιονομικών μέτρων για την αντιμετώπιση της πανδημίας.

Οι επιπτώσεις από την πανδημία το 2020-2021 ήταν έντονες στη ζήτηση, στις εφοδιαστικές αλυσίδες, στην προσφορά εργασίας, στη βιομηχανική παραγωγή, στις τιμές, στο εμπόριο και στις ροές κεφαλαίων. Τις επιπτώσεις της υγειονομικής κρίσης όξυνε το γεγονός ότι κατά την έναρξη της πανδημίας η ευρωπαϊκή οικονομία ήταν σχετικά ευάλωτη σε εξωτερικές διαταραχές, καθώς είχε ήδη σημειώσει σημαντική επιβράδυνση το 2019, εξαιτίας κυρίως ορισμένων διαρθρωτικών προβλημάτων σε κλάδους της βιομηχανίας της. Οι περιορισμοί στην προσφορά παγκοσμίως, που συνδέονται με τις διαταραχές στη λειτουργία των οικονομιών λόγω της πανδημίας και η ανάκαμψη της ζήτησης πέρυσι, είχαν ως αποτέλεσμα τη διεύρυνση του πληθωρισμού, που όμως, πριν την έναρξη του πολέμου, αναμενόταν ότι θα αρχίσει να διορθώνεται προς το τέλος του έτους. Η οικονομική δραστηριότητα θα ενισχύονταν μέσω από τη βελτίωση της αγοράς εργασίας, τις μεγάλες συσσωρευμένες αποταμιεύσεις, τις ευνοϊκές συνθήκες χρηματοδότησης και την κλιμακούμενη υλοποίηση του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (RRF).

Για το μετριασμό των επιπτώσεων της υγειονομικής κρίσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προχώρησε από την αρχή της στην υλοποίηση παρεμβάσεων πολιτικής, νομισματικού και δημοσιονομικού χαρακτήρα. Οι πλέον σημαντικές εξ' αυτών είναι το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάκαμψης (NextGenerationEU), με προϋπολογισμό €1,85 τρισεκ. και ο ενισχυμένος προϋπολογισμός της ΕΕ για την περίοδο 2021-2027, κοντά στο €1,05 τρισεκ.

Ο πόλεμος όμως άλλαξε άρδην το διεθνές περιβάλλον, φέρνοντας νέες διαταραχές στην παγκόσμια προσφορά, τροφοδοτώντας περαιτέρω πιέσεις στις τιμές των εμπορευμάτων και αυξάνοντας εκ νέου την αβεβαιότητα. Ειδικότερα, Ρωσία και Ουκρανία είναι σημαντικοί παραγωγοί και εξαγωγείς ορισμένων βασικών ειδών διατροφής, κάποιων ορυκτών και κυρίως, ενεργειακών προϊόντων. Ειδικά ως προς την κατανάλωση φυσικού αερίου, το 40% αυτής στη Δυτική Ευρώπη προέρχεται από την Ρωσία. Σε συνδυασμό με προγενέστερες δυσκαμψίες στην παραγωγή και το διεθνές εμπόριο εξαιτίας των περιοριστικών μέτρων για την αντιμετώπιση της πανδημίας, η Ευρώπη οδηγείται σε μία νέα οικονομική, ενεργειακή, ίσως και επισιτιστική κρίση για ορισμένες από τις φτωχότερες οικονομίες της, με τις τιμές του φυσικού αερίου, του πετρελαίου και των σιτηρών να φτάνουν σε πολύ υψηλά επίπεδα. Οι τρέχουσες τάσεις στην ευρωπαϊκή οικονομία, θα εξαρτηθούν κυρίως από την εξέλιξη του πολέμου και δευτερευόντως, από την εμφάνιση μεταλλάξεων του ιού SARS CoV-2, με ισχυρή εξάπλωση στον πληθυσμό, που θα επιδεινώσουν τα υγειονομικά δεδομένα.

Δύο από τα πιο κύρια προβλήματα που έχει να αντιμετωπίσει τώρα η ΕΕ είναι αφενός η ενεργειακή κρίση και αφετέρου η αλματώδης αύξηση του πληθωρισμού. Η ΕΕ βρίσκεται αντιμέτωπη με τις επιπτώσεις μιας σοβαρής αναντιστοιχίας μεταξύ ζήτησης και προσφοράς ενέργειας, εξαιτίας των περιορισμών που απορρέουν από τον πόλεμο. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει προχωρήσει σε μία σειρά από μέτρα για την αντιμετώπιση αυτό το κρίσιμο ζήτημα όπως η υποχρέωση μείωσης της ζήτησης ηλεκτρικής ενέργειας στις ώρες αιχμής κατά 5%, ο στόχος μείωσης της ζήτησης φυσικού αερίου κατά 15% και το επίπεδο αποθήκευσης φυσικού αερίου στην ΕΕ στο 92%. Η υπερβολικά μεγάλη αύξηση των τιμών της ενέργειας και των ειδών διατροφής, οι πιέσεις από την πλευρά της ζήτησης λόγω της επανεκκίνησης της οικονομίας μετά την λήξη των περιοριστικών μέτρων και οι δυσκαμψίες της προσφοράς, συμβάλλουν στην διαρκή άνοδο του πληθωρισμού. Εφόσον οι τρέχοντες παράγοντες διαμόρφωσης του πληθωρισμού εξασθενίσουν με την πάροδο του χρόνου και οι παρεμβάσεις της νομισματικής πολιτικής μεταδίδονται στην οικονομία και στο επίπεδο των τιμών, ο πληθωρισμός αναμένεται να υποχωρήσει.

Συγκεκριμένα, ως προς την τάση της οικονομικής δραστηριότητας κατά το τρίτο τρίμηνο του 2022 στην Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ευρωζώνη, σημειώθηκε επιβράδυνση της ανάπτυξης σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, σε 2,4% και 2,2%, από 4,3% και 4,2% αντιστοίχως, έναντι ανάκαμψης κατά 4,2% και 3,9% σε ΕΕ και ΕΖ αντίστοιχα ένα έτος νωρίτερα. Σύμφωνα με την πρόσφατη έκθεση προβλέψεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής¹, η ανάπτυξη στην Ευρωζώνη εκτιμάται πως διαμορφώθηκε σε 3,2% για το 2022 ενώ για το 2023 προβλέπεται σχεδόν σταθερότητα 0,3%, ομοίως για την Ευρωπαϊκή Ένωση η ανάπτυξη το 2022 υπολογίζεται στο 3,3% και στο 0,3% για το τρέχον έτος.

Η ανάπτυξη στις οικονομίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης την περίοδο Ιουλίου - Σεπτεμβρίου του 2022 προέκυψε από την αύξηση της εγχώριας ζήτησης, με τη συμβολή των επενδύσεων να φθάνει το 2,3% του ΑΕΠ, μεγαλύτερη από το προηγούμενο τρίμηνο (1,4%). Η συμβολή της κατανάλωσης μεγεθύνθηκε στο 0,8%, έναντι μεγαλύτερης συμβολής στο δεύτερο τρίμηνο του 2022, 2,7 π.μ. του ΑΕΠ. Η επίδραση των καθαρών εξαγωγών στη μεταβολή του ΑΕΠ το τρίτο τρίμηνο του 2022 ήταν αρνητική, κατά -0,9%, από μηδενική το προηγούμενο τρίμηνο. Παρόμοιες είναι οι τάσεις στη διάρθρωση της ανάπτυξης στις οικονομίες της Ευρωζώνης, με την εγχώρια ζήτηση να αποτελεί αναπτυξιακό παράγοντα (3,3 π.μ. από 4,2 π.μ. στο δεύτερο τρίμηνο πέρυσι). Επίσης, σημειώθηκε

¹ European Economic Forecasts Autumn 2022, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Νοέμβριος 2022

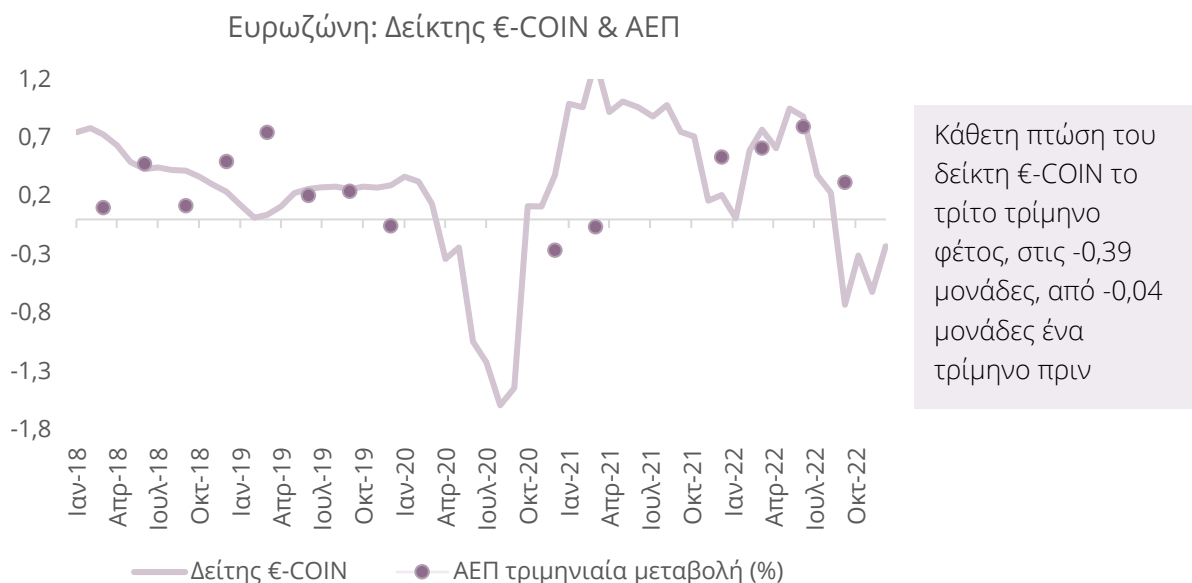
θετική συμβολή των επενδύσεων σε σχέση με το τρίτο τρίμηνο του προηγούμενου έτους (2,3% του ΑΕΠ), μεγαλύτερης έντασης συγκριτικά με το προηγούμενο τρίμηνο (1,2% του ΑΕΠ), ενώ παρατηρήθηκε θετική επίδραση της κατανάλωσης, 0,9 π.μ. από μεγαλύτερη επίδραση στο δεύτερο τρίμηνο 2,8 π.μ. Επιπλέον, στο εν λόγω τρίμηνο, η συμβολή των καθαρών εξαγωγών στην Ευρωζώνη ήταν αρνητική κατά -1,1%, ενώ ένα τρίμηνο νωρίτερα ήταν σταθερή.

Η διάρθρωση των συνιστωσών του ΑΕΠ από την πλευρά της δαπάνης παραμένει παραπλήσια σε ΕΕ-27 και Ευρωζώνη, με την ιδιωτική κατανάλωση να αντιπροσωπεύει το 52,6% του ΑΕΠ και στις 2 ζώνες αντίστοιχα, τις επενδύσεις να αποτελούν το 23,8% και 23,2% του ΑΕΠ, τις εξαγωγές το 54,7% και το 53,3% και τις εισαγωγές το 52,4% και 50,8% του ΑΕΠ.

Ισχυρότερη μεταξύ των χωρών της ΕΕ στο τρίτο τρίμηνο του έτους, ήταν η ανάπτυξη (ετήσιες μεταβολές σε εποχικά διορθωμένα στοιχεία) στην Ιρλανδία, όπου ο σχετικός ρυθμός έφτασε το 10,6%. Ακολούθησαν η Κροατία (5,5%), η Κύπρος (5,4%) και η Μάλτα (5,2%). Οι χώρες στις οποίες σημειώθηκε η ύφεση, ήταν η Εσθονία (2,3%) και η Λετονία (0,4%). Σε επίπεδο κυλιόμενου 12-μηνου, η Ελλάδα παρουσίασε θετικό ρυθμό ανάπτυξης 6,6%, αρκετά υψηλότερο από τη μέση απόδοση σε αμφότερες την ΕΕ και την ΕΖ (4,4% και 4,2%). Η χώρα με τη μικρότερη ανάπτυξη, σε δωδεκάμηνη βάση, ήταν η Σλοβακία (1,7%), ακολουθούμενη από την Εσθονία (2,4%). Στον αντίποδα, η χώρα με το μεγαλύτερο θετικό κυλιόμενο ρυθμό ανάπτυξης στην ΕΕ ήταν η Ιρλανδία (%) ακολουθούμενη από την Μάλτα (9,1%) και την Κροατία (8,5%).

Διάγραμμα 2.2

Μηνιαίος Δείκτης €-COIN & ΑΕΠ Ευρωζώνης*

*Το ερευνητικό κέντρο Centre of Economic Policy Research σε συνεργασία με την Τράπεζα της Ιταλίας εκτιμά κάθε μήνα τον πρόδρομο δείκτη οικονομικής δραστηριότητας €-COIN για την Ευρωζώνη. Ο δείκτης συνιστά πρόβλεψη της τριμηνιαίας ανάπτυξης του ΑΕΠ και προκύπτει από τη σύνθεση ποικίλων διαφορετικών δεδομένων, όπως η πορεία της βιομηχανικής παραγωγής, των τιμών, στοιχείων από την αγορά εργασίας, καθώς και χρηματοοικονομικών στοιχείων. Πηγή: CEPR και Bank of Italy

Ως προς τις τάσεις στο οικονομικό κλίμα και τους βασικούς πρόδρομους δείκτες οικονομικής δραστηριότητας σε Ευρωζώνη και Ευρωπαϊκή Ένωση, ο δείκτης €-COIN υποχώρησε σημαντικά

κατά το τέταρτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους στις -0,39 μονάδες (Διάγραμμα 2.2). Ειδικά η μηνιαία επίδοση του Δεκεμβρίου 2022, ήταν αρνητική στις 0,23 μονάδες, αντιδιαμετρικά αντίθετη με αυτή του περυσινού Δεκεμβρίου (0,21) υποδεικνύοντας προσδοκίες για μείωση του ΑΕΠ.

Ο δείκτης Οικονομικού Κλίματος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην ΕΕ-27 και την Ευρωζώνη υποχώρησε την περίοδο Οκτωβρίου - Δεκεμβρίου του περυσινού έτους σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, κατά 2,6 και 2,4 μονάδες αντίστοιχα, ενώ ως προς την ίδια περίοδο πέρυσι μειώθηκε κατά 22,3 και 21,6 μονάδες. Συγκεκριμένα, ο δείκτης διαμορφώθηκε στις 92,8 και 94,3 μονάδες. Τον Δεκέμβριο πέρυσι ο δείκτης Οικονομικού κλίματος διαμορφώθηκε στις 94,2 μονάδες στην ΕΕ-27 και στις 95,8 μονάδες στην Ευρωζώνη, σε επίπεδο μικρότερο συγκριτικά με τον προηγούμενο μήνα. Από την άλλη πλευρά, διαμορφώθηκε 19,8 και 18,5 μονάδες χαμηλότερα από ότι πριν ένα χρόνο, σε ΕΕ-27 και ΕΖ αντίστοιχως(Πίνακας 2.2).

Μεταξύ των μεγαλύτερων οικονομιών της ΕΕ, στη Γαλλία το τέταρτο τρίμηνο φέτος ο δείκτης μειώθηκε σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο (-μονάδες), ενώ σε σύγκριση με το τέταρτο τρίμηνο του 2021 διαμορφώθηκε 19,2 μονάδες χαμηλότερα. Μείωση σε σχέση με το τρίτο τρίμηνο του προηγούμενου έτους παρατηρήθηκε στη Γερμανία, κατά 3,4 μονάδες, μικρότερης έκτασης με εκείνη έναντι του τέταρτου τριμήνου του 2021 (21,2). Στην Ιταλία, ο δείκτης μειώθηκε κατά 0,6 μονάδες σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο και κατά 18,7 μονάδες έναντι του αντίστοιχου τριμήνου το προηγούμενο έτος. Τέλος, την περίοδο Οκτωβρίου - Δεκεμβρίου 2022, ο δείκτης Οικονομικού Κλίματος στην Ελλάδα μειώθηκε συγκριτικά με το προηγούμενο τρίμηνο κατά 1,2 μονάδες, στις 101,4 μονάδες, επίπεδο που είναι περίπου 10,7 μονάδες χαμηλότερο από ότι ένα χρόνο νωρίτερα (112,1 μονάδες).

Πληρέστερη πληροφόρηση για τις μεταβολές στα μεγέθη που συνθέτουν το ΑΕΠ της Ευρωζώνης και της ΕΕ στο τέταρτο τρίμηνο του 2022 και τις υπόλοιπες μακροοικονομικές μεταβλητές, καθώς και για τις εκτιμώμενες τάσεις σε αυτές το προσεχές χρονικό διάστημα παρέχεται στη συνέχεια της παρούσας υπό-ενότητας.

Πίνακας 2.2

Δείκτης Οικονομικού Κλίματος ΕΕ-27 & Ευρωζώνης (μ.ό. 2000-2020=100)

Μήνας	Ιαν-21	Φεβ-21	Μαρ-21	Απρ-21	Μαϊ-21	Ιουν-21	Ιουλ-21	Αυγ-21	Σεπ-21	Οκτ-21	Νοε-21	Δεκ-21
ΕΕ-27 (2020)	91,1	93,1	99,9	108,8	112,8	115,8	116,6	115,3	115,3	116,2	115,2	114
Ευρωζώνη	91,5	93,4	100,9	109,4	113,4	116,7	117,6	116,3	116,4	117,2	116,2	114,3

Μήνας	Ιαν-22	Φεβ-22	Μαρ-22	Απρ-22	Μαϊ-22	Ιουν-22	Ιουλ-22	Αυγ-22	Σεπ-22	Οκτ-22	Νοε-22	Δεκ-22
ΕΕ-27 (2020)	112,6	113,3	105,7	103,8	103,2	101,5	97,2	96,3	92,9	91,6	92,7	94,2
Ευρωζώνη	113,1	114,1	106,1	104,4	104,4	103,3	98,7	97,5	93,9	93	94	95,8

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (DG ECFIN), Σεπτέμβριος 2022

Παρουσιάζονται οι προβλέψεις για την περίοδο 2022-2023, όπως αυτές προκύπτουν για την ΕΕ και την Ευρωζώνη στην πλέον πρόσφατη έκθεση προβλέψεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Πίνακας 2.3). Συνοπτική απεικόνιση βασικών μακροοικονομικών μεταβλητών ανά χώρα μέλος της Ευρωζώνης παρουσιάζεται στο Παράρτημα.

Πίνακας 2.3

Βασικά Μακροοικονομικά Μεγέθη, ΕΕ-27, Ευρωζώνη (πραγματικές ετήσιες % μεταβολές, εκτός αν δηλώνεται διαφορετικά)

	ΕΕ			Ευρωζώνη		
	2022	2023	2024	2022	2023	2024
ΑΕΠ	3,3	0,3	1,6	3,2	0,3	1,5
Ιδιωτική Κατανάλωση	3,7	0,1	1,5	3,7	0,1	1,5
Δημόσια Κατανάλωση	1,3	0,3	0,8	1,4	0,3	0,8
Ακαθάριστες επενδύσεις	3	0,5	2,3	2,8	0,5	2,3
Εξαγωγές αγαθών - υπηρεσιών	6,3	2,1	3,6	6,6	2	3,4
Εισαγωγές αγαθών - υπηρεσιών	6,7	1,9	3,5	6,8	1,9	3,5
Απασχόληση	1,8	0	0,4	1,8	0,1	0,5
Ανεργία (% εργατικού δυναμικού)	6,2	6,5	6,4	6,8	7,2	7
Πληθωρισμός	9,3	7	3	8,5	6,1	2,6
Ισοζύγιο Γεν. Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	-3,4	-3,6	-3,2	-3,5	-3,7	-3,3
Χρέος Γεν. Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	86	84,9	84,1	93,6	92,3	91,4
Ισοζύγιο Τρεχ. Συναλλαγών (% ΑΕΠ)	1,1	1,4	1,9	1,5	1,9	2,4

Πηγή: European Economic Forecasts, Autumn 2022, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Νοέμβριος 2022

Αναλυτικά, σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat για το τρίτο τρίμηνο του 2022 (ετήσιες μεταβολές σε εποχικά διορθωμένα στοιχεία), η ιδιωτική κατανάλωση στην Ευρωπαϊκή Ένωση αυξήθηκε κατά 1,6%, όταν το προηγούμενο τρίμηνο κατέγραψε μεγαλύτερη άνοδο, κατά 5,3%, ενώ στην αντίστοιχη περίοδο του 2021 η τάση της ήταν αυξητική (3,5%). Στην Ευρωζώνη, η κατανάλωση των νοικοκυριών ενισχύθηκε κατά 1,7%, από μεγαλύτερη αύξηση 5,4% στο προηγούμενο τρίμηνο, ενώ ένα έτος νωρίτερα παρουσίασε αύξηση 2,9%. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προέβλεψε τον περασμένο Μάιο αύξηση της κατανάλωσης των νοικοκυριών στο σύνολο του 2022 στην ΕΕ κατά 3,3% και σχεδόν σταθερότητα της το 2023 στο 0,3%. Για την Ευρωζώνη προέβλεψε άνοδο της ιδιωτικής κατανάλωσης κατά 3,7% φέτος και ελάχιστη διεύρυνση 0,1% στο επόμενο έτος (Πίνακας 2.3). Σε επίπεδο χωρών, στη Γερμανία η ιδιωτική κατανάλωση ήταν 2,0% υψηλότερη το τρίτο τρίμηνο του περασμένου έτους, ενώ το προηγούμενο τρίμηνο παρουσίασε αύξηση 6,0%, ενώ στη Γαλλία σημειώθηκε μικρή επιβράδυνση (0,3%). Στην Ιταλία ενισχύθηκε κατά 3,6%, μικρότερη άνοδος 5,2% συγκριτικά με ένα τρίμηνο πριν, ενώ στην Ισπανία μεγεθύνθηκε κατά 1,3% όταν το περασμένο τρίμηνο η αύξησή της έφτασε το 3,3%. Στην Ελλάδα η ιδιωτική κατανάλωση παρουσίασε άνοδο 6,2%, από αύξηση 8,9% το προηγούμενο τρίμηνο, ενώ την ίδια περίοδο του 2021 σημείωνε αύξηση της τάξης του 7,1%.

Η δημόσια κατανάλωση αυξήθηκε στην ΕΕ και στην Ευρωζώνη το τρίτο τρίμηνο του 2022 κατά 0,5% και 0,4% αντίστοιχα, από ενίσχυση 0,6% και 0,7% ένα τρίμηνο πριν. Στο ίδιο τρίμηνο του 2021 η δημόσια κατανάλωση είχε ενισχυθεί κατά 2,9% στην ΕΕ και στην Ευρωζώνη. Για το 2022 η

Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανέμενε τον Νοέμβριο έντονη επιβράδυνση της αύξησης της δημόσιας κατανάλωσης στην ΕΕ σε σχέση με το 2021, σε 1,3%. Σχεδόν ίδια διεύρυνση εκτίμησε για την Ευρωζώνη (1,4%, Το 2023 η διεύρυνση θα συρρικνωθεί, σε 0,3% σε ΕΕ και ΕΖ αμφότερες.

Οι επενδύσεις παρουσίασαν άνοδο την περίοδο Ιουλίου - Σεπτεμβρίου 2022 στην ΕΕ κατά 10,3%, μεγαλύτερης έκτασης συγκριτικά με το προηγούμενο τρίμηνο 6,3%. Παρομοίως στην Ευρωζώνη, η άνοδος ήταν της τάξης του 10,6%, έναντι ανόδου 5,6% στο δεύτερο τρίμηνο πέρυσι. Το αντίστοιχο τρίμηνο του 2021 οι επενδύσεις είχαν αυξηθεί κατά 7,5% στην ΕΕ και 6,1% στην Ευρωζώνη. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προέβλεψε ενίσχυσή τους κατά 3,0% για το 2022 και 0,5% για το 2023 στην ΕΕ, ενώ 2,8% και 0,5% στην Ευρωζώνη. Στο τρίτο τρίμηνο του 2022, στη Γερμανία οι επενδύσεις αυξήθηκαν κατά 5,2% ύστερα από μικρότερης έντασης αύξηση 2,7% στο προηγούμενο τρίμηνο, ενώ στην Ιταλία καταγράφηκε κατακόρυφη αύξηση 13,4%, από όμοια άνοδο όμως 14,0%, στο τρίμηνο Απριλίου - Ιουνίου 2022. Ο ρυθμός μεταβολής των επενδύσεων στη Γαλλία ήταν θετικός, 8,6%, από αύξηση 2,7% στο προηγούμενο τρίμηνο.

Σημαντική αύξηση καταγράφηκε στην εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών στην ΕΕ (8,0%), και στην Ευρωζώνη (7,7%), έναντι όμοιας αύξησης, κατά 7,7% και 7,9% αντιστοίχως, στο προηγούμενο τρίμηνο και ισχυρότερης αύξησης στο τρίτο τρίμηνο του 2021 (9,9% και 10,5%). Για το 2022 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προέβλεψε άνοδο των εξαγωγών στην ΕΕ-27 σε σύγκριση με το 2021 κατά 6,3% και μικρότερη αύξηση στο επόμενο έτος 2,1%. Για την Ευρωζώνη ανέμενε διεύρυνση 6,6% για το σύνολο του 2022 και άνοδο 2,0% το 2023. Σε επίπεδο χωρών, στη Γερμανία σημειώθηκε μεγέθυνση των εξαγωγών στο δεύτερο τρίμηνο του 2022 κατά 5,1%, από μεγαλύτερη αύξηση 2,3% στο δεύτερο τρίμηνο του έτους. Η ενίσχυση των εξαγωγών στη Γαλλία το δεύτερο τρίμηνο του τρέχοντος έτους ήταν 8,2%, όμοια ένα τρίμηνο πριν. Στην Ιταλία σημειώθηκε αύξηση κατά 8,3%, από μεγαλύτερη άνοδο, κατά 11,3%, ένα τρίμηνο νωρίτερα. Ισχυρή επέκταση των εξαγωγών σημειώθηκε στην Ισπανία, κατά 18,8%, κατόπιν μεγαλύτερης ανόδου 23,7% στο προηγούμενο τρίμηνο, όπως και στην Κύπρο (11,5%), κατόπιν αύξησης 29,8% στο τρίτο τρίμηνο του 2021.

Για ακόμα ένα τρίμηνο έντονη ήταν η αύξηση των εισαγωγών το τρίτο τρίμηνο του 2022 στην ΕΕ, 10,3%, μεγαλύτερη από ότι ένα τρίμηνο πριν (8,2%). Όμοια μεταβολή παρατηρήθηκε στην ΕΖ, κατά 10,8%, από άνοδο 8,4% το τρίμηνο του 2022. Ένα χρόνο νωρίτερα είχε καταγραφεί αύξηση 10,5% και 10,3% αντιστοίχως. Για τα έτη 2022 και 2023, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει προβλέψει για την ΕΕ αύξηση 6,7% και 1,9% αντίστοιχα. Για την Ευρωζώνη αναμένει άνοδο το 2022 κατά 6,8% και μεγέθυνση το 2023 1,9%. Σε επίπεδο χωρών, το τρίτο τρίμηνο του 2022 οι εισαγωγές αυξήθηκαν στην Ισπανία κατά 9,0%, έναντι όμοιας ανόδου 8,7% στο προηγούμενο τρίμηνο. Στη Γαλλία διευρύνθηκαν κατά 11,5%, από ενίσχυση 8,7% ένα τρίμηνο πριν, ενώ στην Ιταλία σημειώθηκε αύξηση 15,9% από άνοδο 15,2%. Σημαντικός θετικός ρυθμός σημειώθηκε στη Γερμανία (8,6%), από μικρότερη ενίσχυση στο δεύτερο τρίμηνο του 2022 (7,2%).

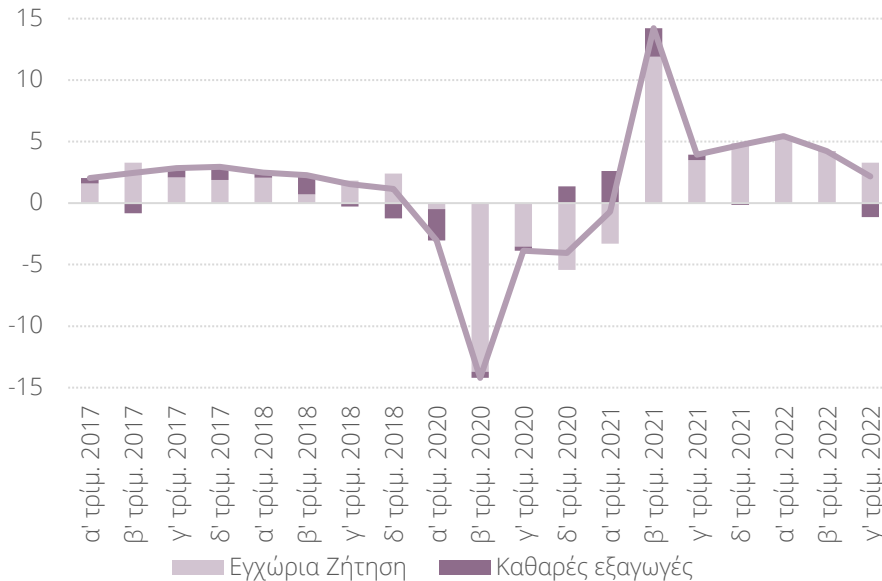
Με βάση τις εξελίξεις στις συνιστώσες του ΑΕΠ στην Ευρωζώνη (Διάγραμμα 2.3), η συμβολή των καθαρών εξαγωγών ήταν αρνητική (-1,1%), έναντι μηδενικής επίδρασης το προηγούμενο τρίμηνο. Η αρνητική συμβολή των καθαρών εξαγωγών στο τρίτο τρίμηνο πέρυσι προήλθε από την σταθερότητα της συμβολής των εξαγωγών, από 4,0% στο δεύτερο τρίμηνο σε 3,9%, σε συνδυασμό με την αυξημένη αρνητική επίδραση των εισαγωγών, από 4,0% το δεύτερο τρίμηνο σε 5,0% στο επόμενο. Όπως ήδη αναφέρθηκε, η συμβολή της εγχώριας ζήτησης ήταν της τάξης του 3,3% του ΑΕΠ, από θετική επίδραση 4,2 ποσοστιαίων μονάδων το προηγούμενο τρίμηνο. Το μεγαλύτερο μέρος της συμβολής προήλθε κυρίως από τις επενδύσεις, η οποίες επενέργησαν θετικά στο τρίτο

τρίμηνο του 2022 κατά 2,3% του ΑΕΠ, ενώ το δεύτερο τρίμηνο η θετική συμβολή τους ήταν στις 1,2 π.μ.

Διάγραμμα 2.3

Ευρωζώνη – Συμβολή συνιστωσών ΑΕΠ στον πραγματικό ρυθμό μεταβολής του (σε ποσοστιαίες μονάδες)

Αρνητική συμβολή καθαρών εξαγωγών στη μεταβολή του ΑΕΠ της Ευρωζώνης το γ' τρίμ. 2022. Θετική επίδραση εγχώριας ζήτησης ενώ οι επενδύσεις αυξήθηκαν συγκριτικά με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2021.

Πηγή: Eurostat

Ο εναρμονισμένος πληθωρισμός αυξήθηκε το τρίτο τρίμηνο του 2022 στην ΕΕ και την Ευρωζώνη, καταγράφοντας ρυθμό 10,1% και 8,9% από 8,9% και 8,1% αντίστοιχα ένα τρίμηνο νωρίτερα. Στο τρίτο τρίμηνο του 2021 ο εναρμονισμένος πληθωρισμός είχε διαμορφωθεί σε 3,1% στην ΕΕ και 3,2% στην ΕΖ αντιστοίχως. Συνολικά για το 2022 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προέβλεψε προσφάτως (Νοέμβριος 2022) ότι ο πληθωρισμός θα αυξηθεί έντονα το 2022 στην ΕΖ σε 8,5% από 2,6%, αλλά και στην ΕΕ, σε 9,3% από 2,9%, ενώ το 2023 θα υποχωρήσει σε 6,1% και 7,0% αντιστοίχως.

Ηπιότερη ενίσχυση της απασχόλησης σημειώθηκε το τρίτο τρίμηνο του 2022, κατά 1,5% στην ΕΕ και 1,7% στην ΕΖ, από 2,3% και 2,6% σε ΕΕ και ΕΖ αντίστοιχα ένα τρίμηνο πριν, ενώ την ίδια περίοδο του 2021 σημειωνόταν αύξηση των θέσεων εργασίας, κατά 2,4% σε αμφότερες τις ζώνες. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προβλέπει αύξηση (1,8%) και στασιμότητα της δημιουργίας θέσεων εργασίας στην ΕΕ για το 2022 και το 2023. Για την Ευρωζώνη επίσης προέβλεψε άνοδο της απασχόλησης φέτος, κατά 1,8%, και σχεδόν στασιμότητα (0,1%) το 2023. Αύξηση της απασχόλησης το τρίτο τρίμηνο του 2022 σημειώθηκε κυρίως στην Λιθουανία (5,5%), στην Εσθονία (3,7%), στην Ιρλανδία (3,4%) και στο Λουξεμβούργο (3,4%). Μείωση παρουσιάστηκε στη Ρουμανία (-0,1%) ενώ η μικρότερη αύξηση της απασχόλησης σημειώθηκε στην Βουλγαρία (1,0%) και τη Γερμανία (1,1%).

Η ανεργία το τρίτο τρίμηνο του 2022 έμεινα σταθερή στο 6,1% στην ΕΕ και στο 6,7% στην Ευρωζώνη σε σχέση με το δεύτερο τρίμηνο. Στο τρίτο τρίμηνο πέρυσι βρισκόταν στο 6,8% στην ΕΕ και στο 7,5% στην ΕΖ. Για το 2022 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει εκτιμήσει υποχώρηση των ποσοστών ανεργίας στην ΕΕ-27 και την Ευρωζώνη έναντι του προηγούμενου έτους, σε 6,2% και

6,8%, ενώ για το 2023 αναμένει ποσοστά ανεργίας 6,5% και 7,2%. Την περίοδο Ιουλίου – Σεπτεμβρίου 2022 το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας καταγράφηκε στην Ισπανία (12,5%), με την Ελλάδα (12,4%) και την Ιταλία (8,3%) να έπονται, ενώ στη Κροατία η ανεργία ήταν της τάξης του 7,4%.

Στο πεδίο των δημοσιονομικών επιδόσεων, το έλλειμμα του ισοζυγίου γενικής κυβέρνησης στην ΕΕ-27 το δεύτερο τρίμηνο του 2022 ήταν της τάξης του 1,4% του ΑΕΠ, ενώ το πρώτο τρίμηνο ήταν ίσο με 3,3%. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει προβλέψει ότι το δημοσιονομικό έλλειμμα θα διαμορφωθεί το 2022 και το 2023, σε 3,4% και 3,6% του ΑΕΠ αντιστοίχως. Σχετικά με το δημοσιονομικό έλλειμμα κατά μέσο όρο Ευρωζώνη, αναμένει πως θα επιτευχθεί το 3,5% του ΑΕΠ το 2022 και το 3,7% το 2023. Όσον αφορά στο δημόσιο χρέος, διαμορφώθηκε στις χώρες της Ευρωζώνης το δεύτερο τρίμηνο πέρυσι στο 94,2% του ΑΕΠ, ενώ ο μέσος όρος αναμένεται να διαμορφωθεί στο 93,6% το 2022 και στο προσεχές έτος να μειωθεί στο 92,3% του ΑΕΠ. Το δημόσιο χρέος, ως ποσοστό του ΑΕΠ υποχώρησε το δεύτερο τρίμηνο του 2022 σε πολλές χώρες μέλη, με το μεγαλύτερο επίπεδό του να σημειώνεται στην Ελλάδα (182,1%), την Ιταλία (150,2%), την Πορτογαλία (123,4%), την Ισπανία (116,1%) και την Γαλλία (113,1%).

Ως προς το πλαίσιο νομισματικής πολιτικής, σύμφωνα με την ανακοίνωση της ΕΚΤ στις 15 Δεκεμβρίου 2022, η ΕΚΤ προχώρησε στην αύξηση των τριών βασικών επιτοκίων κατά 50 μονάδες βάσης δεδομένων των αναθεωρημένων προσδοκιών για την εξέλιξη του πληθωρισμού. Επιπλέον, αναμένεται ότι θα αυξήσει τα επιτόκια περαιτέρω με σκοπό την διασφάλιση της έγκαιρης επαναφοράς του πληθωρισμού στον μεσοπρόθεσμο στόχο της ΕΚΤ του 2,0%. Από το Μάρτιο του 2023, το χαρτοφυλάκιο του προγράμματος αγοράς στοιχείων ενεργητικού (asset purchase programme – APP) θα μειωθεί σταδιακά, 15 δισεκ. ευρώ μηνιαίως κατά μέσο όρο μέχρι το τέλος του β' τριμήνου του 2023, καθώς τα ποσά από την εξόφληση τίτλων κατά τη λήξη τους δεν θα επανεπενδυθούν. Σε ό,τι αφορά το πρόγραμμα PEPP, η ΕΚΤ θα επανεπενδύει τα ποσά κεφαλαίου από την εξόφληση τίτλων που αποκτήθηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος κατά τη λήξη τους τουλάχιστον μέχρι το τέλος του 2024. Σε κάθε περίπτωση, η μελλοντική σταδιακή μείωση (roll-off) του χαρτοφυλακίου PEPP θα ρυθμιστεί κατά τρόπο ώστε να συμβαδίζει με τη νομισματική πολιτική. Τέλος, το μέσο για την προστασία της μετάδοσης (Transmission Protection Instrument – TPI) είναι διαθέσιμο για να αντισταθμιστούν ανεπιθύμητες, άτακτες εξελίξεις στην αγορά που μπορεί να επηρεάσουν αρνητικά τη μετάδοση της νομισματικής πολιτικής στην ευρωζώνη, με στόχο την σταθερότητα των τιμών.

Επιγραμματικά, η οικονομία στην Ευρώπη, και ειδικότερα στην Ευρωζώνη, βρίσκεται την τρέχουσα περίοδο αντιμέτωπη με μια σειρά από προκλήσεις. Οι κυριότερες εξ' αυτών έγκεινται σε:

- Η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία και οι οικονομικές επιπτώσεις υψηλής έντασης και διάρκειας. Ο πόλεμος έχει προκαλέσει ισχυρές αναταραχές στις αγορές βασικών ειδών διατροφής (π.χ. σιτηρά), ορυκτών και ενεργειακών προϊόντων, με τις τιμές του πετρελαίου, του φυσικού αερίου και του σιταριού να διατηρούνται σε πολύ υψηλά επίπεδα.
- Οι πρόσφατες προβλέψεις διεθνών οργανισμών για την οικονομία της Ευρωζώνης αναμένουν οριακή ανάπτυξη για το 2023 – με κίνδυνο ύφεσης - και πληθωρισμό σημαντικά υψηλότερο του στόχου σε διάρκεια τριετίας.
- Η ενεργειακή κρίση και η ανάγκη για παρεμβάσεις σε πολυμερές επίπεδο για ενεργειακή ασφάλεια, αλλά και για στήριξη της ζήτησης.
- Η κρίση στον φαρμακευτικό κλάδο και οι ελλείψεις σε αντιβιοτικά και άλλα φάρμακα.

- Ανάγκη συντονισμού δημοσιονομικών και νομισματικών πολιτικών σε συλλογικό και εθνικό επίπεδο, προκειμένου να υπάρξει ισορροπία μεταξύ του στόχου συγκράτησης των πληθωριστικών προσδοκιών και αποφυγής οικονομικής ύφεσης.
- Ευκαιρία από τη δημόσια διαβούλευση για την αναθεώρηση του πλαισίου δημοσιονομικών κανόνων της ΕΕ.

2.2 Το οικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα

A. Οικονομικό κλίμα

- Ήπια υποχώρηση του Δείκτη Οικονομικού Κλίματος στην Ελλάδα κατά το δ' τρίμηνο του 2022 σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο (101,4 από 102,6 μον.). Αισθητή υποχώρηση σε σύγκριση με το αντίστοιχο περυσινό τρίμηνο (112,7 μον.).
- Οι επιχειρηματικές προσδοκίες υποχώρησαν στο πρόσφατο τρίμηνο σε σύγκριση με το προηγούμενο σε Βιομηχανία και Υπηρεσίες, ενώ ενισχύθηκαν σημαντικά σε Λιανικό εμπόριο και ηπιότερα στις Κατασκευές.
- Ο Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης βελτιώθηκε οριακά την περίοδο Οκτωβρίου-Δεκεμβρίου έναντι του προηγούμενου τριμήνου του, στις -52,6 (από -53,6) μονάδες. Παράλληλα, είναι έντονα χαμηλότερος από ότι ένα χρόνο νωρίτερα (-38,8 μον.).

Οι έρευνες οικονομικής συγκυρίας του IOBE προσφέρουν σημαντική πληροφόρηση για τις εξελίξεις στην οικονομία, τόσο από την πλευρά των επιχειρήσεων, όσο και από την πλευρά της τελικής ζήτησης, δηλαδή των καταναλωτών. Εξάλλου, βασικοί δείκτες που περιλαμβάνονται σε αυτές αποτελούν πρόδρομους δείκτες για διάφορα μεγέθη της οικονομίας και μπορούν να χρησιμοποιηθούν με επάρκεια για την πρόβλεψη των άμεσων εξελίξεων, ακόμα και για την πορεία του ΑΕΠ².

Στο τελευταίο τρίμηνο του 2022 ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος υποχώρησε σε σύγκριση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο, κατά 1,2 μονάδες. Η επιδείνωση προήλθε από την υποχώρηση των επιχειρηματικών προσδοκιών σε Υπηρεσίες και Βιομηχανία, ενώ ανοδικά κινήθηκαν οι προσδοκίες σε Κατασκευές και Λιανικό εμπόριο. Παράλληλα, ο Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης διαμορφώθηκε οριακά υψηλότερα σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, στις -52,6 (από -53,6) μονάδες.

Οι προσδοκίες στον τομέα της Βιομηχανίας, αλλά και των Κατασκευών επιδεινώθηκαν συστηματικά κατά τη διάρκεια του 2022 από την άνοδο των τιμών στην ενέργεια και σε άλλες πρώτες ύλες εξαιτίας του πολέμου στην Ουκρανία, καθώς και από τις δυσχέρειες στη λειτουργία των διεθνών εφοδιαστικών αλυσίδων. Στον τομέα των Υπηρεσιών αντίθετα, η ισχυρή δυναμική του διεθνούς τουρισμού επενέργησε θετικά στις προσδοκίες στη μεγαλύτερη διάρκεια του περασμένου έτους με σύμμαχο την παρατεταμένη καλοκαιρία, ειδικά το τελευταίο τρίμηνο του έτους. Στις αρχές του 2023, οι επιχειρηματικές προσδοκίες φαίνεται να βρίσκονται σε σημείο καμπίης, με μεικτές τάσεις και αυξομειώσεις ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας. Στην πλευρά των νοικοκυριών, διαφαίνεται στις αρχές του 2023 ότι δύο αντίρροπες δυνάμεις επιδρούν στην εξέλιξη της καταναλωτικής εμπιστοσύνης. Αφενός οι επιπτώσεις από το αυξανόμενο κόστος ζωής

² Επισημαίνεται ότι από τον Μάρτιο του 2018, οι σειρές που παρουσιάζονται στους επιμέρους δείκτες επιχειρηματικών προσδοκιών, δηλαδή οι δείκτες στη Βιομηχανία, το Λιανικό Εμπόριο, τις Υπηρεσίες και τις Κατασκευές έχουν αλλάξει ως προς την περίοδο βάσης τους. Συγκεκριμένα, ως νέα βάση ορίστηκε η περίοδος 2000-2010 (=100), διαφοροποιώντας έτσι τους δείκτες, οι οποίοι μέχρι και τον Φεβρουάριο 2018 διαμορφώνονταν με βάση την περίοδο 1996-2006. Οι σειρές όμως έχουν αναθεωρηθεί πλήρως προς τα πίσω, έτσι ώστε τα στοιχεία να είναι μεταξύ τους συγκρίσιμα. Ως αποτέλεσμα οι δείκτες με τη νέα περίοδο βάσης είναι συνολικά υψηλότεροι συγκριτικά με εκείνους με την παλαιότερη περίοδο βάσης. Η αλλαγή περιόδου βάσης από το IOBE δεν επηρεάζει το συνολικό δείκτη οικονομικού κλίματος για την Ελλάδα ή οποιαδήποτε άλλη χώρα.

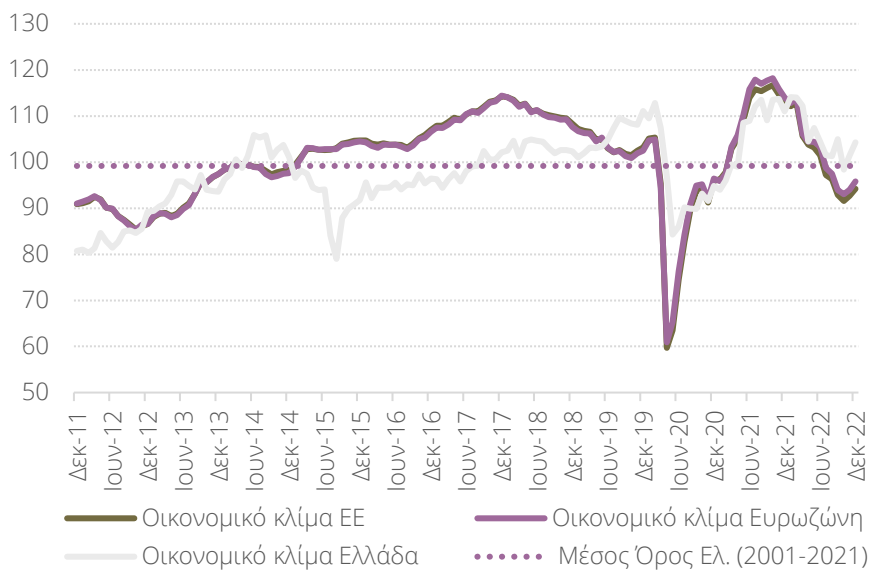
προβληματίζουν τα νοικοκυριά για την οικονομική τους κατάσταση προσεχώς, ωστόσο αντισταθμίζονται μερικώς από διαδοχικές δέσμες παρεμβάσεων στήριξης των πλέον ευάλωτων.

Αναλυτικά, ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος στην Ελλάδα το τρίμηνο Οκτωβρίου-Δεκεμβρίου ήταν ήπια εξασθενημένος σε σύγκριση με το προηγούμενο τρίμηνο (Διάγραμμα 2.4), στις 101,4 από 102,6 μονάδες, ενώ κυμάνθηκε σε επίπεδο αισθητά χαμηλότερο σε σχέση με το μέσο αντίστοιχο περσινό (112,7 μον.).

Στην Ευρώπη, ο αντίστοιχος μέσος δείκτης διαμορφώθηκε ελαφρά χαμηλότερα κατά την εξεταζόμενη περίοδο σε σύγκριση με την προηγούμενη, τόσο στην ΕΕ, όσο και στην Ευρωζώνη. Συγκεκριμένα, ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος διαμορφώθηκε στις 92,8 (από 95,5) μονάδες το τελευταίο τρίμηνο του προηγούμενου έτους στην ΕΕ, και στις 94,3 (από 96,7) μονάδες στην Ευρωζώνη.

Διάγραμμα 2.4

Δείκτες Οικονομικού Κλίματος: ΕΕ-27, Ευρωζώνη και Ελλάδα (2000-2020=100, εποχικά εξομαλυμένα στοιχεία)

Ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος το δ' τρίμηνο του 2022 εξασθένησε σε σύγκριση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο κατά 1,2 μονάδες

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DG ECFIN

Σε επίπεδο τομέων, οι επιχειρηματικές προσδοκίες στην Ελλάδα υποχώρησαν στη Βιομηχανία και τις Υπηρεσίες, ενώ ενισχύθηκαν σημαντικά στο Λιανικό εμπόριο και ηπιότερα στις Κατασκευές. Στην πλευρά των καταναλωτών, ο Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης ενισχύθηκε οριακά έναντι του προηγούμενου τριμήνου. Σε σύγκριση με το αντίστοιχο περυσινό τρίμηνο, οι μέσοι δείκτες εξασθένησαν σημαντικά στη Βιομηχανία στο Λιανικό εμπόριο, ενώ υποχώρησαν κατακόρυφα στις Κατασκευές και τις Υπηρεσίες. Αναλυτικότερα:

Ο Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης στην Ελλάδα το τρίμηνο Οκτωβρίου-Δεκεμβρίου του προηγούμενου έτους διαμορφώθηκε οριακά χαμηλότερα κατά μέσο όρο από το γ' τρίμηνο του 2022, στις -52,6 από -53,6 μονάδες, επίπεδο πολύ χαμηλότερο και του αντίστοιχου περσινού (-38,8 μον.). Ο αντίστοιχος μέσος δείκτης βελτιώθηκε οριακά στην ΕΕ, στις -26,3 (από -27,6)

μονάδες, και ήπια στην Ευρωζώνη (-24,5 από -26,9 μονάδες). Αυτά τα επίπεδα είναι πολύ χαμηλότερα σε σχέση με τα αντίστοιχα ένα χρόνο πριν (-9,5 και -7,6 μον. αντίστοιχα).

Οι τάσεις στα επιμέρους βασικά ισοζύγια απαντήσεων που απαρτίζουν το συνολικό δείκτη ήταν κυρίως ανοδικές στο τέταρτο τρίμηνο του 2022 σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο. Έτσι, οι δυσοίωνες προβλέψεις των καταναλωτών στην Ελλάδα για την οικονομική κατάσταση των νοικοκυριών τους το επόμενο 12μηνο υποχώρησαν ελαφρά, όπως και εκείνες για την οικονομική κατάσταση της χώρας. Παράλληλα οι εκτιμήσεις των νοικοκυριών για την τρέχουσα κατάστασή τους επιδεινώθηκαν οριακά, ενώ η πρόθεση για μείζονες αγορές το προσεχές χρονικό διάστημα επιδεινώθηκε ελαφρά.

Αναλυτικότερα, το ποσοστό εκείνων οι οποίοι είναι απαισιόδοξοι για την οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού τους το επόμενο 12μηνο υποχώρησε ήπια, στο 64% (από 67% το προηγούμενο τρίμηνο), ενώ εξασθένησε στο 3% (από 4%) το ποσοστό όσων δηλώνουν το αντίθετο. Παράλληλα, υποχώρησε στο 70% (από 76%) το ποσοστό των καταναλωτών στην Ελλάδα οι οποίοι διατυπώνουν δυσοίωνες προβλέψεις σχετικά με την οικονομική κατάσταση της χώρας, με το 8% να αναμένει βελτίωση. Ως προς την πρόθεση για αποταμίευση, το ποσοστό των νοικοκυριών που δεν αξιολογούν ως πιθανή την αποταμίευση το επόμενο 12μηνο ενισχύθηκε στο 87% (από 85%), ενώ υποχώρησε οριακά στο 13% το ποσοστό εκείνων που τη θεωρούν πιθανή. Στις προβλέψεις για την εξέλιξη της ανεργίας, υποχώρησε στο 56% (από 59%) το ποσοστό όσων εκτιμούν ότι η κατάσταση θα επιδεινωθεί, με το 11% (από 12%) κατά μέσο όρο να διατυπώνει αντίθετη άποψη. Το ποσοστό των καταναλωτών που αναφέρει ότι είναι «χρεωμένο» το δ' τρίμηνο του 2022 διατηρήθηκε στο 7%, ελαφρά υψηλότερα σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2021 (5%). Επίσης, εξασθένησε οριακά στο 17% το ποσοστό των ερωτηθέντων που δηλώνουν ότι αποταμιεύουν λίγο (από 19% στο αντίστοιχο τρίμηνο του 2021). Τέλος, το ποσοστό εκείνων που αναφέρουν ότι «μόλις τα βγάζουν πέρα» εξασθένησε ήπια στο 62% και το ποσοστό των νοικοκυριών που αναφέρουν ότι «αντλούν από τις αποταμιεύσεις τους» ενισχύθηκε αισθητά στο 13% (από 9%), με το αντίστοιχο ποσοστό για το 2021 να κυμαίνεται αντίστοιχα στο 9% (Διάγραμμα 2.5).

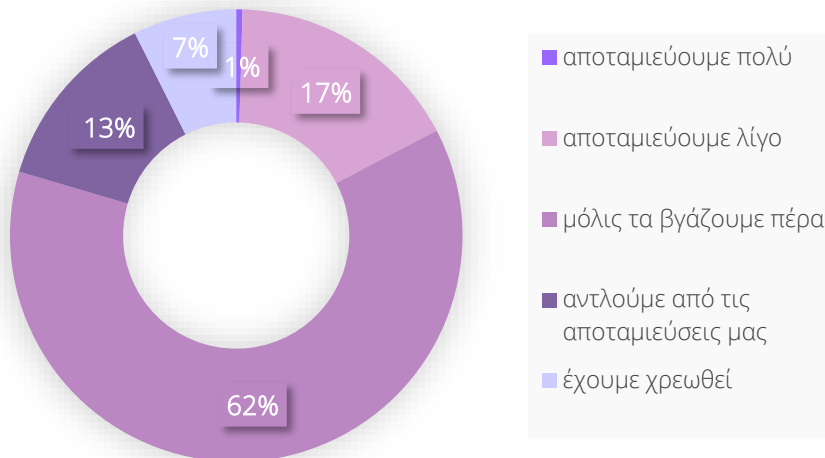
Ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στη Βιομηχανία το τελευταίο τρίμηνο του 2022 διαμορφώθηκε στις 97,3 (από 99,6 το γ' τρίμηνο του 2022) μονάδες, αισθητά χαμηλότερα σε σύγκριση με την αντίστοιχη επίδοση το 2021 (110,7 μονάδες). Στα βασικά στοιχεία δραστηριότητας, ο δείκτης στις προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη εξέλιξη της παραγωγής από τις +10,3 μονάδες στο γ' τρίμηνο του 2022 υποχώρησε ήπια το εξεταζόμενο τρίμηνο και διαμορφώθηκε κατά μέσο όρο στις +5,1 μονάδες. Παράλληλα, ενισχύθηκαν οι ήπια αρνητικές εκτιμήσεις για το επίπεδο παραγγελιών και ζήτησης (στις -10,3 από -7,4 μονάδες ο σχετικός δείκτης). Οι εκτιμήσεις για τα αποθέματα ετοιμών προϊόντων υποδηλώνουν μικρή αποκλιμάκωση (στις +12,7 από +13,8 μον. ο σχετικός δείκτης), ενώ οι τάσεις στις εξαγωγικές μεταβλητές είναι κυρίως πτωτικές: οι προβλέψεις για την εξαγωγική δυναμική του επόμενου τριμήνου εξασθένησαν ήπια (+10,1 από +12,3 μον.), ενώ αντίθετα οριακά ανοδικά κινήθηκαν οι τρέχουσες εκτιμήσεις για τις εξαγωγές του τομέα (στις +12,6 από τις +11,2 μον.), με τις εκτιμήσεις για τις παραγγελίες και τη ζήτηση εξωτερικού να υποχωρούν έντονα (-9,5 από τις +1,2 μον.). Στις προβλέψεις για την απασχόληση, το σχετικό μέσο τριμηνιαίο ισοζύγιο διατηρήθηκε σχεδόν αμετάβλητο, στις +1,1 (από +0,8) μονάδες κατά μέσο όρο. Το ποσοστό χρησιμοποίησης του εργοστασιακού δυναμικού κυμάνθηκε ήπια υψηλότερα, στο 76,0% (από 73,9%), όπως και οι μήνες εξασφαλισμένης

παραγωγής των επιχειρήσεων οι οποίοι ενισχύθηκαν ελαφρά, στους 4,9 (από 4,5) μήνες κατά μέσο όρο.

Διάγραμμα 2.5

Στοιχεία έρευνας καταναλωτών για την οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού τους (Οκτώβριος-Δεκέμβριος 2022)

Υποχώρηση σε σχέση με το γ' τρίμηνο του 2022 του ποσοστού που δηλώνει ότι μόλις τα βγάζει πέρα (62%). Διατήρηση του ποσοστού όσων αναφέρουν πως έχουν χρεωθεί

Πηγή: IOBE

Ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στο Λιανικό Εμπόριο το υπό εξέταση τρίμηνο ήταν σημαντικά υψηλότερος σε σχέση με το προηγούμενο, στις 104,7 μονάδες (από τις 88,3), επίδοση ήπια χαμηλότερη συγκριτικά με το αντίστοιχο τρίμηνο πέρυσι (110,7 μον.). Από τις βασικές μεταβλητές του δείκτη, το μέσο ισοζύγιο για τις εκτιμήσεις των τρεχουσών πωλήσεων βελτιώθηκε σημαντικά στις +14 (από -12) μονάδες. Από τις επιχειρήσεις του κλάδου, το 26% (από 39%) κρίνει ότι οι πωλήσεις του μειώθηκαν, με το 40% (από 26%) να εκτιμά το αντίθετο. Ως προς τις προβλεπόμενες πωλήσεις, ο δείκτης των -11 μονάδων ενισχύθηκε έντονα και διαμορφώθηκε στις +12 μονάδες, με τα αποθέματα να κλιμακώνονται ήπια (στις -9 μον. ο δείκτης). Από τα υπόλοιπα στοιχεία δραστηριότητας, οριακά ανοδικά κινήθηκε το ισοζύγιο των προβλέψεων για τις παραγγελίες προς προμηθευτές και διαμορφώθηκε στις -8 μονάδες (από -9 μονάδες), ενώ παράλληλα, ως προς την απασχόληση του τομέα, το μέσο ισοζύγιο προβλέψεων κινήθηκε έντονα ανοδικά, στις +20 (από +1) μονάδες. Τέλος, σε όρους τιμών, το αντίστοιχο ισοζύγιο διατηρήθηκε σε έντονα πληθωριστικά επίπεδα (+62 από +61 μονάδες), με καμία εκ των επιχειρήσεων να μην εκφράζει προσδοκίες αποκλιμάκωσης των τιμών και το 62% (από 64%) να προβλέπει το αντίθετο. Βελτίωση των επιχειρηματικών προσδοκιών καταγράφηκε το τελευταίο τρίμηνο του 2022 σε όλους τους επιμέρους εξεταζόμενους κλάδους του Λιανικού εμπορίου πλην του κλάδου Ειδών οικιακού εξοπλισμού και Υφασμάτων-Ένδυσης-Υπόδησης, όπου σημειώθηκε σημαντική υποχώρηση.

Οι επιχειρηματικές προσδοκίες στις Κατασκευές ενισχύθηκαν σημαντικά το τελευταίο τρίμηνο του 2022, με το σχετικό ισοζύγιο να διαμορφώνεται στις 106,2 μονάδες κατά μέσο όρο, από 95,2

μονάδες το προηγούμενο τρίμηνο, μεταβολή που ήταν η δεύτερη μεγαλύτερη μεταξύ των βασικών τομέων δραστηριότητας. Αυτή η επίδοση βρίσκεται σε έντονα χαμηλότερο επίπεδο σε σχέση με εκείνη στο αντίστοιχο τρίμηνο του 2021 (137,2 μον.). Στις βασικές μεταβλητές, οι προβλέψεις για την απασχόληση του τομέα ενισχύθηκαν σημαντικά, με το σχετικό ισοζύγιο από τις -8 μονάδες να διαμορφώνεται στις +18 μονάδες, και το 44% (από 30%) των επιχειρήσεων να αναμένουν περισσότερες θέσεις εργασίας, όταν το 26% (από 38%) αναμένει μείωσή τους. Οι αρνητικές προβλέψεις των επιχειρήσεων για τις προγραμματισμένες εργασίες επιδεινώθηκαν (στις -68 από -58 μον. ο δείκτης), ενώ παράλληλα οι εκτιμήσεις για το τρέχον επίπεδο του προγράμματος εργασιών υποχωρούν σημαντικά (στις -11 από +24 μον. το σχετικό ισοζύγιο).

Οι μήνες εξασφαλισμένης δραστηριότητας των επιχειρήσεων του τομέα ενισχύθηκαν αισθητά, στους 11,0, ενώ παράλληλα το ισοζύγιο στις προβλέψεις των τιμών κινήθηκε έντονα ανοδικά στις +44 (από +23) μονάδες, με το 8% των επιχειρήσεων να αναμένει εκ νέου μείωσή τους βραχυπρόθεσμα και το 52% (από 31%) αύξηση. Τέλος, το ποσοστό των επιχειρήσεων που αναφέρει ότι δεν αντιμετωπίζει προσκόμματα στη λειτουργία του ενισχύθηκε στο 19% (από 9%), ενώ από τις υπόλοιπες επιχειρήσεις, το 21% (από 42%) κρίνει ως σημαντικότερο εμπόδιο την έλλειψη εργατικού δυναμικού, το 28% (από 14%) τη χαμηλή ζήτηση, το 17% (από 25%) την ανεπαρκή χρηματοδότηση, και ένα μόλις 6% παράγοντες όπως η γενική οικονομική κατάσταση της χώρας, οι υψηλές τιμές των πρώτων υλών, η έλλειψη έργων, η καθυστέρηση πληρωμών από το κράτος, κ.ά. ως τα μεγαλύτερα προσκόμματα στη λειτουργία του. Σε κλαδικό επίπεδο, οι επιχειρηματικές προσδοκίες κινήθηκαν ήπια ανοδικά στον κλάδο των Ιδιωτικών Κατασκευών, σε αντίθεση με τον κλάδο των Δημόσιων Κατασκευών που κινήθηκαν μεν ανοδικά αλλά εντονότερα.

Ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στις Υπηρεσίες το υπό εξέταση τρίμηνο ήταν αισθητά χαμηλότερος σε σχέση με το προηγούμενο, στις 101,1 μονάδες (από τις 112,3), επίδοση παράλληλα χαμηλότερη συγκριτικά και με εκείνη στο αντίστοιχο τρίμηνο του 2021 (125,4 μον.). Από τις βασικές μεταβλητές, οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα ζήτηση εξασθένησαν ήπια, με το σχετικό δείκτη να υποχωρεί 3 μονάδες κατά μέσο όρο και να διαμορφώνεται στις +24 μονάδες. Έντονα πτωτικά κινήθηκαν και οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα κατάσταση της επιχείρησης (+27 από +42 μον. το μέσο ισοζύγιο), με το ισοζύγιο στις προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη ζήτηση των επιχειρήσεων του τομέα να υποχωρεί αισθητά (+2 από +24 μονάδες). Από τα υπόλοιπα στοιχεία δραστηριότητας, αισθητή υποχώρηση παρουσίασε το ισοζύγιο προβλέψεων των ερωτηθέντων σχετικά με την απασχόληση, το οποίο εξασθένησε κατά 17 μονάδες, στις +1 μονάδες, ενώ στις τιμές ο μέσος δείκτης προσδοκιών των επιχειρήσεων υποχώρησε ελαφρά και διαμορφώθηκε στις +20 (από +25) μονάδες. Τέλος, υποχώρησε σημαντικά, στο 26% κατά μέσο όρο (από 37%) το ποσοστό των ερωτηθέντων που αναφέρουν απρόσκοπτη επιχειρηματική λειτουργία, με το 24% να δηλώνει την ανεπάρκεια ζήτησης ως βασικότερο εμπόδιο στη λειτουργία του, το 9% την ανεπάρκεια εργατικού δυναμικού, το 11% την ανεπάρκεια κεφαλαίων κίνησης και το 27% (από 22%) λοιπούς παράγοντες, οι οποίοι συνδέονται με τη γενική οικονομική κατάσταση, τις τιμές στην ενέργεια, τον πόλεμο στην Ουκρανία κ.ά. Από τους εξεταζόμενους κλάδους των Υπηρεσιών, οι επιμέρους δείκτες υποχώρησαν ελαφρά στο τελευταίο τρίμηνο του 2022 στον κλάδο Ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών οργανισμών, στις Διάφορες επιχειρηματικές δραστηριότητες και στις Χερσαίες μεταφορές, εντονότερα στον κλάδο Ξενοδοχείων-Εστιατορίων-Τουριστικών πρακτορείων, ενώ αντίθετα στην Πληροφορική παρατηρήθηκε έντονη βελτίωση.

Πίνακας 2.4

Δείκτες Οικονομικού Κλίματος

Χρονική περίοδος	Δείκτης Οικονομικού Κλίματος			Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών (Ελλάδα)				Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης (Ελλάδα)
	ΕΕ-27	Ευρωζώνη	Ελλάδα	Βιομηχανία	Κατασκευές	Λιανικό Εμπόριο	Υπηρεσίες	
2010	98,6	98,3	85,5	79,9	52,2	61,3	68,1	-57,9
2011	98,3	98,4	83,9	81,1	37,7	60,9	66,1	-69,8
2012	89,0	89,0	83,6	81,4	47,5	59,1	58,8	-73,8
2013	91,9	91,8	93,6	92,6	71,5	72,6	75,3	-69,7
2014	98,6	98,3	101,7	99,7	88,4	92,3	93,3	-53,0
2015	102,9	102,8	91,6	86,3	62,0	83,9	78,2	-51,6
2016	104,4	104,1	95,0	96,1	61,3	101,4	79,3	-61,3
2017	110,7	110,5	98,5	98,1	55,4	94,6	92,7	-58,0
2018	111,1	110,9	103,3	102,8	58,1	104,5	97,0	-44,1
α' τρίμ. 2019	106,9	106,5	102,1	101,8	56,7	105,8	85,7	-32,8
β' τρίμ. 2019	104,3	104,3	103,8	103,8	54,8	97,8	92,6	-30,9
γ' τρίμ. 2019	102,0	101,9	108,7	104,8	52,7	115,5	108,2	-10,6
δ' τρίμ. 2019	102,3	101,7	109,1	104,1	68,1	119,1	104,4	-4,2
α' τρίμ. 2020	102,0	101,5	109,9	108,6	84,9	115,1	106,5	-14,4
β' τρίμ. 2020	65,9	67,5	89,1	87,6	28,1	80,3	58,6	-38,3
γ' τρίμ. 2020	88,5	89,8	90,0	86,7	67,0	73,5	68,8	-37,0
δ' τρίμ. 2020	93,9	94,5	93,1	92,6	70,7	83,0	70,0	-40,2
α' τρίμ. 2021	99,2	99,1	96,5	98,2	106,2	90,2	70,9	-40,7
β' τρίμ. 2021	109,5	110,6	105,5	105,0	121,9	97,9	99,3	-28,3
γ' τρίμ. 2021	115,8	117,4	111,6	111,3	144,7	102,0	123,4	-33,6
δ' τρίμ. 2021	115,1	115,9	112,6	110,7	137,2	110,7	125,4	-38,8
α' τρίμ. 2022	110,2	110,9	113,4	116,9	137,2	98,8	115,7	-43,6
β' τρίμ. 2022	102,8	104,0	105,4	108,0	119,6	87,9	97,9	-53,0
γ' τρίμ. 2022	95,5	96,7	102,6	99,6	95,2	88,3	112,3	-53,6
δ' τρίμ. 2022	92,8	94,3	101,4	97,3	106,2	104,8	101,2	-52,6

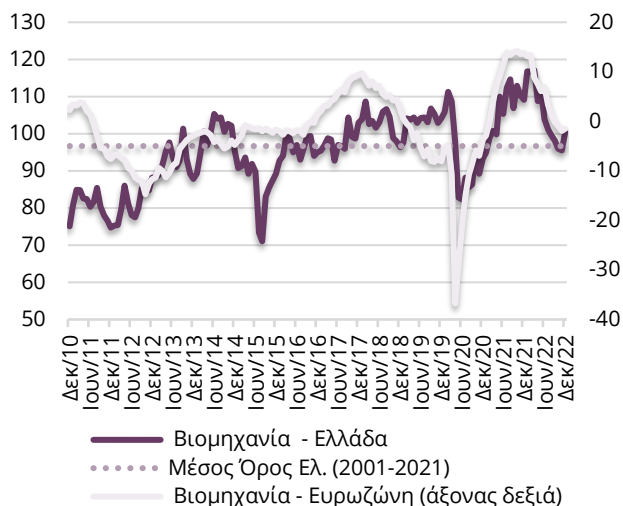
Πηγές: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DG ECFIN, IOBE

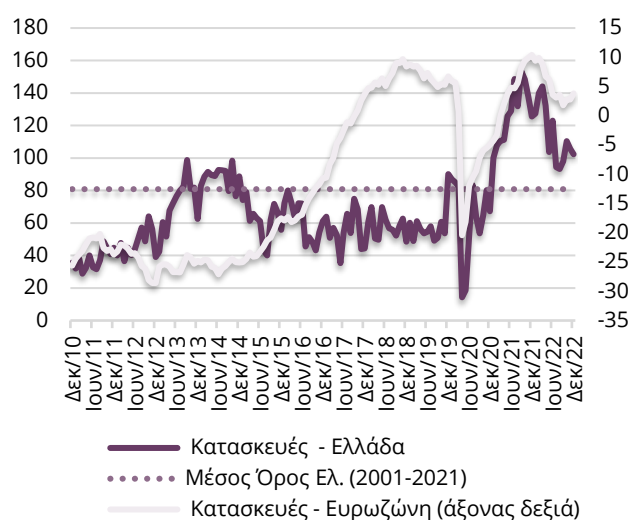
Διάγραμμα 2.6

Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών

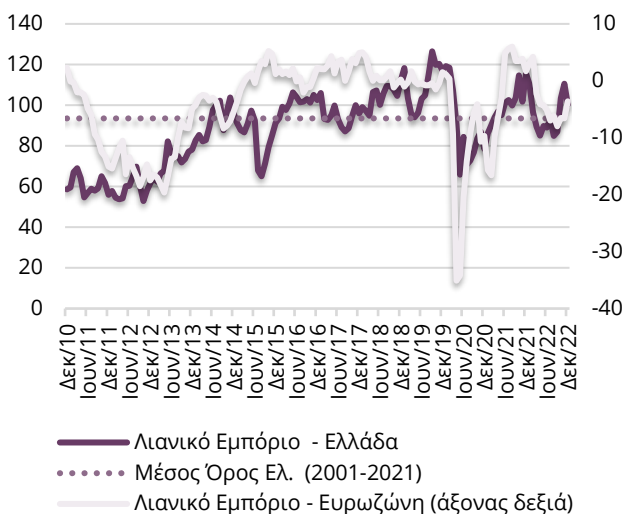
Βιομηχανία

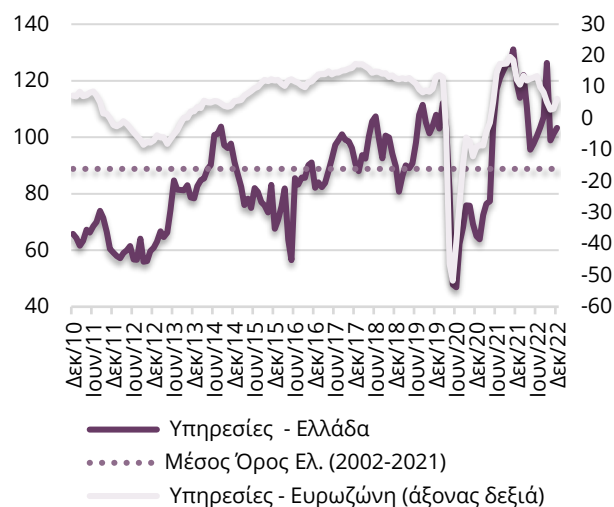
Κατασκευές

Λιανικό Εμπόριο

Υπηρεσίες

Πηγή: IOBE

Οι επιχειρηματικές προσδοκίες επιδεινώθηκαν το δ' τρίμηνο του 2022 σε σύγκριση με το αμέσως προηγούμενο στη Βιομηχανία και στις Υπηρεσίες, ενώ ενισχύθηκαν σημαντικά σε Λιανικό εμπόριο και ηπιότερα στις Κατασκευές.

Β. Δημοσιονομικές εξελίξεις

- Ισοζύγιο Κρατικού Προϋπολογισμού, Ιανουάριος-Νοέμβριος 2022: έλλειμμα €5.648 εκατ., δηλαδή υπερ-απόδοση έναντι στόχου για έλλειμμα €6.760 εκατ. και ελλείμματος €12.267 εκατ. την αντίστοιχη περίοδο του 2021.
- Πρωτογενές αποτέλεσμα Κρατικού Προϋπολογισμού, Ιαν.-Νοέμβριος 2022: έλλειμμα €1.091 εκατ., έναντι στόχου για πρωτογενές έλλειμμα €2.239 εκατ. και πρωτογενούς ελλείμματος €7.882 εκατ. την ίδια περίοδο πέρυσι.
- Η βελτίωση προήλθε κυρίως από την αύξηση των καθαρών εσόδων (+€4.954 εκατ. ή +10,2%) σε σχέση με πέρυσι.
- Στοιχεία Γενικής Κυβέρνησης 2021 (β' κοινοποίηση): έλλειμμα 7,5% του ΑΕΠ και χρέος 194,5%, από 7,4% και 193,3% του ΑΕΠ στην α' κοινοποίηση. Μικρή επιδείνωση λόγω της προς τα κάτω αναθεώρησης του ΑΕΠ. Εκτιμήσεις για το 2022 (Προϋπολογισμός 2023): έλλειμμα 2,0% του ΑΕΠ και χρέος 168,9% του ΑΕΠ.
- Κρατικός Προϋπολογισμός 2023: Προβλέπεται βελτίωση του ισοζυγίου του Κρατικού Προϋπολογισμού σε σχέση με το 2022. Αναμένεται έλλειμμα €7.806 εκατ., από έλλειμμα €11.444 εκατ. το 2022. Πρωτογενές έλλειμμα €806,4 εκατ. (0,4% του ΑΕΠ) από εκτίμηση €5.444 εκατ. (2,6% του ΑΕΠ) για το 2022.
- Η συνετή δημοσιονομική διαχείριση είναι κρίσιμη για τα επόμενα έτη.

Μεγέθη Γενικής Κυβέρνησης (εθνικολογιστική βάση)

Τελικό αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης 2021

Σύμφωνα με τα πρόσφατα³ δημοσιονομικά στοιχεία, τα οποία καταρτίζονται με τη μεθοδολογία των εθνικών λογαριασμών (ESA 2010), το 2021 η Γενική Κυβέρνηση (ΓΚ) σημείωσε έλλειμμα ύψους €13.538 εκατ. ή 7,5% του ΑΕΠ. Επίσης, το πρωτογενές έλλειμμα της ΓΚ για το ίδιο έτος έφθασε τα €9.017 εκατ. ή 5,0% του ΑΕΠ (Πίνακας 2.5), έναντι στόχου πρωτογενούς ελλείμματος στον προϋπολογισμό του συγκεκριμένου έτους, ύψους €6.591 εκατ. ή 3,8% του ΑΕΠ.

Η υπό-εκτέλεση οφείλεται κυρίως στο αποτέλεσμα της Κεντρικής Κυβέρνησης, το οποίο ήταν ελλειμματικό κατά €14.980 εκατ., έναντι αρχικής πρόβλεψης για έλλειμμα €12.266 εκατ. Οι Οργανισμοί Κοινωνικής Ασφάλισης (ΟΚΑ) είχαν καλύτερο αποτέλεσμα από το αναμενόμενο, πετυχαίνοντας πλεόνασμα €1.600 εκατ. αντί στόχου €754 εκατ. ενώ οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) είχαν έλλειμμα €158 εκατ., €154 εκατ. υψηλότερο του στόχου. Υπό-απόδοση είχαν και τα νοσοκομεία τα οποία έφτασαν σε έλλειμμα €350 εκατ. έναντι στόχου για έλλειμμα €4 εκατ. Αυτή η επίδοση μάλλον οφείλεται στην πανδημία.

³ Δελτίο Τύπου της ΕΛΣΤΑΤ της 21ης Οκτωβρίου 2022

Πίνακας 2.5

Αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης σε εθνολογιστική βάση (ESA 2010) (% ΑΕΠ)

	2018	2019	2020	2021	2022 ¹		2023
					Αρχικό	Εκτίμηση	
Αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης	0,9	1,1	-9,9	-7,5	-4,0	-4,1	-2,0
Πρωτογενές αποτέλεσμα ΓΚ	4,3	4,1	-6,9	-5,0	-1,4	-1,6	0,7
Πρωτογενές αποτέλεσμα ΓΚ (Σύμβαση Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης/ Ενισχυμένη Εποπτεία)	4,2	3,6	-7,9 ²	-1,2 ²	-1,2 ²	-	-
Στόχος ΣΧΔ	3,5	-	-	-	-	-	-
Στόχος Ενισχυμένης Εποπτείας	3,5	3,5	3,5	-	-	-	-
ΑΕΠ (εκατ. €)	179.558	183.351	165.406	181.675	187.278	210.170	224.134

Πηγές: Δελτίο Τύπου ΕΛ.ΣΤΑΤ., 22 Οκτωβρίου 2022 και Εισηγητικές Εκθέσεις Προϋπολογισμών 2022 και 2023, Υπουργείο Οικονομικών, Νοέμβριος 2021 και 2022

1.Προσωρινά στοιχεία και εκτιμήσεις 2.Μεθοδολογία Ενισχυμένης Εποπτείας

Εκτιμήσεις για το αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης του 2022

Σύμφωνα με την Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού του 2023, το αποτέλεσμα του 2022 αναμένεται να είναι ελλειμματικό, υπό την επίδραση της ενεργειακής κρίσης αλλά και της απερχόμενης πανδημίας του COVID-19, κατά €8.535 εκατ. ή 4,1% του ΑΕΠ, έναντι αρχικής πρόβλεψης για έλλειμμα €7.416 εκατ. ή 4,0% του ΑΕΠ (Πίνακας 2.5). Η μεγαλύτερη επιδείνωση εκτιμάται ότι σημειώθηκε στον Κρατικό Προϋπολογισμό, καθώς το ισοζύγιο του θα είναι αρνητικό κατά €11.444 εκατ., αντί στόχου ελλείμματος €10.170 εκατ. Έπονται σε υστέρηση του στόχου οι ΟΤΑ, με εκτιμώμενο έλλειμμα €304 εκατ., από πλεόνασμα €60 εκατ. στον Προϋπολογισμό του 2022 και τα νομικά πρόσωπα, με πλεόνασμα €1720 εκατ. αντί στόχου ελλείμματος €1953 εκατ. Αντιθέτως, το αποτέλεσμα των ΟΚΑ προβλέπεται να υπερβεί τον στόχο κατά €761 εκατ., στα €1.721 εκατ.

Δημόσιο χρέος

Το ύψος και η εξέλιξη του χρέους της ΓΚ ενσωματώνουν και αντανακλούν πληρέστερα από οποιοδήποτε άλλη μεταβλητή τις δημοσιονομικές επιδόσεις. Αυτό συμβαίνει επειδή ορισμένες δοσοληψίες δημόσιων φορέων, εντός ή εκτός ΓΚ, δεν καταγράφονται για διάφορους λόγους στο ετήσιο αποτέλεσμα αλλά καταχωρούνται απευθείας στο δημόσιο χρέος (προσαρμογές ελλείμματος-χρέους). Για αυτόν το λόγο η παρακολούθηση της εξέλιξης του χρέους της ΓΚ είναι απαραίτητη προκειμένου να υπάρχει μία ολοκληρωμένη εικόνα της πορείας των δημοσίων οικονομικών. Εξάλλου το ύψος και οι μεταβολές του χρέους μιας χώρας παρακολουθούνται προσεκτικά από την επενδυτική κοινότητα και τους διεθνείς οίκους αξιολόγησης. Τυχόν αρνητικές εξελίξεις συνήθως επηρεάζουν δυσμενώς την αξιολόγηση της χώρας και προκαλούν άνοδο των επιτοκίων δανεισμού της.

Το χρέος της Γενικής Κυβέρνησης αυξήθηκε το 2021 ως απόλυτο μέγεθος αλλά μειώθηκε ως ποσοστό του ΑΕΠ (Πίνακας 2.6). Η επέκταση του δημόσιου χρέους προήλθε κυρίως από το έλλειμμα στο ισοζύγιο της Γενικής Κυβέρνησης, με έλλειμμα €13.538 εκατ. και πρωτογενές έλλειμμα €9.017 εκατ, όπως προαναφέρθηκε. Η μείωση του ως ποσοστού του ΑΕΠ, προήλθε από τη σημαντική αύξηση του ΑΕΠ. Το δημόσιο χρέος της Ελλάδας ως ποσοστό του ΑΕΠ (194,5%), ήταν το 2021 το υψηλότερο στην ΕΕ, με τις Ιταλία (150,3%), Πορτογαλία (125,5%) και Ισπανία (118,3%) να έπονται.

Πίνακας 2.6

Ενοποιημένο χρέος Γενικής Κυβέρνησης (εκατ. €)

	2017	2018	2019	2020	2021	2022*
Χρέος	317.481	334.721	331.093	341.153	353.434	355.000
% ΑΕΠ	179,5	186,4	180,6	206,3	194,5	168,9

*Εκτίμηση

Πηγές: Eurostat, ΕΛΣΤΑΤ, γνωστοποίηση στοιχείων στο πλαίσιο της ΔΥΕ, Οκτώβριος 2022 και Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2023, Υπουργείο Οικονομικών, Νοέμβριος 2022

Η τελική εκτίμηση για το 2022 δείχνει σημαντική βελτίωση του δημοσίου χρέους. Παρά την αύξηση σε απόλυτους όρους, η ισχυρή ανάπτυξη φέρνει το χρέος σε χαμηλότερα επίπεδα ως ποσοστό του ΑΕΠ. Η δημοσιονομική εικόνα ήταν καλύτερη το 2022 σε σχέση με το 2021 εξαιτίας της υποχώρησης της κρίσης πανδημίας και της συνακόλουθης αύξησης της οικονομικής δραστηριότητας αλλά και λόγω του περιορισμού των μέτρων στήριξης που πήρε η κυβέρνηση τη διετία 2020-2021.

Για το 2023, ίσως η εικόνα να είναι ακόμα καλύτερη. Προβλέπεται υψηλός ονομαστικός ρυθμός μεγέθυνσης και μικρή αύξηση του χρέους σε απόλυτα μεγέθη, δηλαδή, σημαντική μείωση του χρέους ως ποσοστού του ΑΕΠ. Σε αυτό το αποτέλεσμα συνεισφέρει και η έξοδος της Ελλάδας από την ενισχυμένη εποπτεία, αφού υλοποιήθηκαν οι κύριες δεσμεύσεις της χώρας και εφαρμόστηκαν οι συμφωνημένες μεταρρυθμίσεις. Επιπλέον, πραγματοποιήθηκε η ολοσχερής εξόφληση των οφειλών της χώρας προς το ΔΝΤ με όφελος την εξοικονόμηση δαπανών για τόκους, τη μείωση του κινδύνου από την άνοδο των επιτοκίων και τη μείωση του συναλλαγματικού κινδύνου. Τον Ιανουάριο του 2023 πραγματοποιήθηκε έκδοση νέου 10-ετούς κρατικού ομολόγου, με το επιτόκιο να διαμορφώνεται στο 4,2%.

Εκτέλεση Κρατικού Προϋπολογισμού 2022 (Ιανουάριος - Νοέμβριος)

Η διεθνής ενεργειακή κρίση εξακολουθεί να προκαλεί σοβαρούς κλυδωνισμούς στην αγοραστική δύναμη των νοικοκυριών και την βιωσιμότητα πολλών επιχειρήσεων. Στο πλαίσιο αυτό, αποφασίστηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή η συνέχιση της ενεργοποίησης της ρήτρας γενικής διαφυγής του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΣΣΑ) και για το 2023, καθώς όλα τα κράτη-μέλη έλαβαν μέτρα αντιμετώπισης της νέας κρίσης.

Το καθαρό κόστος των δημοσιονομικών παρεμβάσεων για την αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης που εφαρμόστηκαν το 2022 στην Ελλάδα ανέρχεται (λαμβάνοντας υπόψη και τα σχετικά έσοδα του Ταμείου Ενεργειακής Μετάβασης - TEM) σε €4,8 δισ. ή 2,3% του ΑΕΠ εκ των οποίων: ποσό ύψους €2,5 δισ. ή 1,2% του ΑΕΠ καλύπτεται από τον τακτικό προϋπολογισμό, ενώ ποσό ύψους €8,1 δισ. ή 3,9% του ΑΕΠ καλύπτεται από το TEM⁴. Μεταξύ των μέτρων, συγκαταλέγονται η επιδότηση οικιακών και εταιρικών τιμολογίων στην ηλεκτρική ενέργεια και στο φυσικό αέριο, η αναδρομική επιστροφή του 60% της αύξησης ηλεκτρικού ρεύματος στα οικιακά τιμολόγια, η μόνιμη μείωση του Φόρου Προστιθέμενης Αξίας (ΦΠΑ) στις ζωοτροφές και τα λιπάσματα, η προπληρωμένη κάρτα για την αποζημίωση καυσίμων (fuel pass) στα νοικοκυριά με επέκταση της ισχύος της για συνολικά έξι μήνες, η ενίσχυση των ευάλωτων νοικοκυριών (Απρίλιο και

⁴ Τα έσοδα του TEM για το 2022 ανέρχονται σε €5.905 εκατ. και συνυπολογίζονται στο συνολικό καθαρό δημοσιονομικό κόστος των παρεμβάσεων.

Δεκέμβριο), η επιδότηση πετρελαίου κίνησης και θέρμανσης, η επιστροφή του Ειδικού Φόρου Κατανάλωσης (ΕΦΚ) πετρελαίου κίνησης στους κατά κύριο επάγγελμα αγρότες, η επιδότηση των κτηνοτρόφων για το αυξημένο κόστος στις ζωοτροφές και το αυξημένο επίδομα θέρμανσης. Σχεδόν το ένα τρίτο αυτών των παρεμβάσεων αφορούν τα ευάλωτα νοικοκυριά.

Το χρηματοδοτούμενο από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάκαμψης σχέδιο «Ελλάδα 2.0» βρίσκεται σε πλήρη εξέλιξη το 2022, με την ένταξη 440 έργων, συνολικού προϋπολογισμού €13,7 δισ., ενώ η χώρα έχει ήδη λάβει €7,53 δισ. (€4,03 δισ. σε επιχορηγήσεις και €3,5 δισ. σε δάνεια). Το συνολικό ποσό που έχει κατανομηθεί για την Ελλάδα έως το 2026 είναι €30,1 δισ. (€17,4 δισ. σε επιχορηγήσεις και €12,73 δισ. σε δάνεια) ή 9,7% του ΑΕΠ.

Όσο οι τιμές των προϊόντων ενέργειας παραμένουν υψηλές, στο βαθμό που υπάρχει δημοσιονομικό περιθώριο, θα συνεχίζονται τα μέτρα στήριξης νοικοκυριών και επιχειρήσεων, με αναπροσαρμογές, ενδεχομένως και προσθήκες νέων. Η επιβάρυνση του δημοσιονομικού ισοζυγίου από όσες παρεμβάσεις στήριξης έχουν ήδη εφαρμοστεί ή ανακοινωθεί είναι μεγάλη, ενώ ενδέχεται να διευρυνθεί. Αυτή η επίδραση μετριαάζεται ωστόσο από τα μεγαλύτερα των αναμενόμενων στον Προϋπολογισμό του 2022 έσοδα έμμεσης φορολογίας από ενεργειακά προϊόντα, λόγω των υψηλών τιμών τους, αλλά και της καλύτερης επίδοσης της οικονομικής δραστηριότητας, όπως προκύπτει και από τα στοιχεία εκτέλεσης του προϋπολογισμού που αναλύονται στη συνέχεια. Επιπλέον, η συνολική δημοσιονομική επιβάρυνση είναι αρκετά μικρότερη σε σχέση με πέρυσι όταν είχαν παρθεί εκτεταμένα μέτρα στήριξης λόγω της πανδημίας. Μεγαλύτερη ώθηση στα δημοσιονομικά έσοδα αποδίδεται και στην έντονη κλιμάκωση της τουριστικής κίνησης το 2022, βάσει της αεροπορικής κίνησης και των αφίξεων στους διεθνείς αερολιμένες από πτήσεις του εξωτερικού. Πιο συγκεκριμένα, τον Ιούνιο του 2022 σημειώθηκε αύξηση 0,9% στην κίνηση αεροσκαφών σε σχέση με τον Ιούνιο του 2019 (την τελευταία χρονιά πριν την πανδημία) και αύξηση 0,1% στις αφίξεις επιβατών πτήσεων εξωτερικού⁵, παρά τον πόλεμο. Η ενίσχυση αφορά κυρίως στα έσοδα από έμμεσους φόρους, αλλά και από τη φορολογία εισοδήματος στον κλάδο.

Ισοζύγιο και πρωτογενές Ισοζύγιο Κρατικού Προϋπολογισμού

Σύμφωνα με τα στοιχεία εκτέλεσης του κρατικού προϋπολογισμού, σε τροποποιημένη ταμειακή βάση, για την περίοδο του Ιανουαρίου – Νοεμβρίου 2022, παρουσιάζεται έλλειμμα στο ισοζύγιο του κρατικού προϋπολογισμού ύψους €5.648 εκατ. έναντι στόχου για έλλειμμα €6.760 εκατ. που έχει περιληφθεί για το αντίστοιχο διάστημα του 2022 στην εισηγητική έκθεση του Προϋπολογισμού 2023 και ελλείμματος €12.267 εκατ. το αντίστοιχο διάστημα του 2021. Το πρωτογενές αποτέλεσμα διαμορφώθηκε σε έλλειμμα ύψους €1.091 εκατ., έναντι στόχου για πρωτογενές έλλειμμα €2.239 εκατ. και πρωτογενούς ελλείμματος €7.882 εκατ. για την ίδια περίοδο το 2021. Η βελτίωση του ισοζυγίου του ΚΠ σε σχέση με πέρυσι, οφείλεται κυρίως στην αύξηση των καθαρών εσόδων (+10,2% ή +€4.96 δισεκ., Πίνακας 2.7).

⁵ Πηγή: Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας

Πίνακας 2.7

Εκτέλεση Κρατικού Προϋπολογισμού: Ιανουάριος-Νοέμβριος 2022* (εκατ. €)

	Ιαν. – Νοέμβριος		% Μεταβ. 22/21	2021*	2022* Προϋπ.	2022 Εκτιμ.	% Μεταβ. 22Ε/21
	2021*	2022*					
I. ΚΑΘΑΡΑ ΕΣΟΔΑ ΚΠ (1+2)	48.476	53.430	10,2	54.878	57.101	59.853	9,1
1. Καθαρά έσοδα ΤΠ	42.398	48.844	15,2	47.999	47.736	53.676	11,8
Έσοδα προ επιστροφών φόρων	46.668	54.395	16,6	53.102	55.172	59.669	12,4
Μείον επιστροφές φόρων	4.270	5.551	30,0	5.103	4.957	5.993	17,4
2. Έσοδα ΠΔΕ ⁶	6.078	4.586	-24,5	6.879	7.436	6.177	-10,2
II. ΔΑΠΑΝΕΣ ΚΠ (3+4)	60.743	59.078	-2,7	69.750	67.929	73.253	5,0
3. Δαπάνες ΤΠ	52.936	50.255	-5,1	60.749	54.595	61.637	1,5
Πρωτογενείς δαπάνες ΤΠ	48.285	45.662	-5,4	55.876	49.995	56.714	1,5
Τόκοι	4.651	4.593	-1,2	4.873	4.600	4.923	1,0
4. Δαπάνες ΠΔΕ ⁷	7.807	8.823	13,0	9.001	10.999	11.616	29,1
III. Έλλειμμα (-) / Πλεόνασμα (+) ΚΠ	-12.267	-5.648		-14.872	-10.827	-13.400	
% στο ΑΕΠ	-6,8	-2,7		-8,2	-5,8	-6,4	
IV. Πρωτογενές Πλεόνασμα ΚΠ	-7.882	-1.091		-10.327	-6.257	-8.506	
% στο ΑΕΠ	-4,3	-0,5		-5,7	-3,3	-4,0	
ΑΕΠ (σε τρέχουσες τιμές)	181.675	210.170	15,7	181.675	187.278	210.170	15,7

Πηγή: Μηνιαίο Δελτίο Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού Νοεμβρίου 2022, Υπουργείο Οικονομικών, Δεκέμβριος 2022 και Εισηγητικές Εκθέσεις Προϋπολογισμών 2022 και 2023, Υπουργείο Οικονομικών, Νοέμβριος 2021 και Νοέμβριος 2022.

*Σε τροποποιημένη ταμειακή βάση. Σύμφωνα με τη νέα κατάταξη εσόδων που ισχύει από 01/01/2019

Έσοδα τακτικού προϋπολογισμού

Το ύψος των καθαρών εσόδων του κρατικού προϋπολογισμού ανήλθε σε €53.430 εκατ., παρουσιάζοντας αύξηση κατά €288 εκατ. ή 0,5% έναντι της εκτίμησης για το αντίστοιχο διάστημα που έχει περιληφθεί στην εισηγητική έκθεση του Προϋπολογισμού 2023 και κατά €4,96 δισεκ. ή 10,2% σε σχέση με πέρυσι, παρά τα μειωμένα έσοδα του ΠΔΕ. Τα συνολικά έσοδα του κρατικού προϋπολογισμού ανήλθαν σε €58.981 εκατ., αυξημένα κατά €478 εκατ. ή 0,8% έναντι του στόχου.

Οι περισσότερες κατηγορίες παρουσίασαν αύξηση σε σχέση με πέρυσι. Τα έσοδα του Τακτικού Προϋπολογισμού αυξήθηκαν κατά 15,2%, ενώ τα καθαρά έσοδα του ΤΠ αυξήθηκαν κατά 16,6%, με αύξηση των επιστροφών φόρων κατά 30,0%. Τα έσοδα από τη φορολογία εισοδήματος ενισχύθηκαν κατά 16,6% σε σχέση με πέρυσι, τόσο από την αύξηση των εσόδων από τη φορολογία νομικών προσώπων (+38,3%), όσο και από την αύξηση των εσόδων από τη φορολογία στα φυσικά πρόσωπα (+9,7%).

⁶ Η κατηγορία «έσοδα ΠΔΕ» πλέον περιλαμβάνει και τις εισροές του Ταμείου Ανθεκτικότητας και Ανάκαμψης

⁷ Η κατηγορία «δαπάνες ΠΔΕ» πλέον περιλαμβάνει και τις πληρωμές από το Ταμείο Ανθεκτικότητας και Ανάκαμψης

Πίνακας 2.8

Έσοδα Κρατικού Προϋπολογισμού: Ιανουάριος-Νοέμβριος 2022* (εκατ. €)

	Ιαν. – Νοέμβριος		% Μεταβ. 22/21	2021*	2022* Προϋπ.	2022 Εκτιμ.	% Μεταβ. 22Ε/21
	2021*	2022*					
Καθαρά Έσοδα ΚΠ	48.476	53.430	10,2	54.878	57.101	59.853	9,1
Καθαρά Έσοδα ΤΠ	42.398	48.844	15,2	47.999	47.736	53.676	11,8
Έσοδα ΤΠ	46.668	54.395	16,6	53.102	55.172	59.669	12,4
<i>Επιστροφές φόρων</i>	4.270	5.551	30,0	5.103	4.957	5.993	17,4
Φορολογία Εισοδήματος	13.237	15.436	16,6	14.697	15.683	16.681	13,5
<i>Εκ των οποίων:</i>							
--Φυσικών Προσώπ.	9.284	10.186	9,7	10.173	10.410	11.078	8,9
--Νομικών Προσώπ.	2.934	4.057	38,3	3.374	4.076	4.305	27,6
Φορ. Ακίνητης Περιουσίας	2.348	2.545	8,4	2.652	2.631	2.527	-4,7
Φορ. Κληρ., Δωρεών, κλπ.	171	200	17,0	198	170	226	14,1
Δασμοί και φόροι Εισαγ.	186	298	60,2	305	297	423	38,7
Φόροι επί αγαθών και υπ.	24.239	28.986	19,6	26.736	28.462	31.418	17,5
<i>Εκ των οποίων:</i>							
--ΦΠΑ	15.933	19.828	24,4	17.431	18.735	21.306	22,2
--Ειδικοί Φόροι Κατάσης	5.996	6.344	5,8	6.659	7.065	7.073	6,2
Λοιποί φόροι παραγωγής	960	1.058	10,2	1.086	991	1.281	18,0
Λοιποί τρέχ. φόροι	1.699	1.550	-8,8	2.452	2.209	2.579	5,2
Κοινωνικές Εισφορές	50	51	2,0	55	55	55	0,0
Μεταβιβάσεις	7.161	5.278	-26,3	8.690	7.377	6.904	-20,6
Πωλήσεις αγαθών & υπηρ.	552	774	40,2	611	2.104	782	28,0
<i>Εκ των οποίων:</i>							
Λοιπά τρέχοντα έσοδα	2.047	2.687	31,3	2.495	2.067	2.956	18,5
Πωλήσεις παγίων	4	12	200,0	4	13	13	225,0
Έσοδα ΠΔΕ ⁸	6.078	4.586	-24,5	6.879	7.436	6.177	-10,2

Πηγή: Μηνιαίο Δελτίο Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού Νοεμβρίου 2022, Υπουργείο Οικονομικών, Δεκέμβριος 2022.

*Σε τροποποιημένη ταμειακή βάση. Σύμφωνα με τη νέα κατάταξη εσόδων που ισχύει από 01/01/2019

Τα έσοδα από φόρους επί αγαθών και υπηρεσιών διευρύνθηκαν από πέρυσι κατά 19,6%, πρωτίστως από την αύξηση κατά 24,4% των εσόδων από ΦΠΑ. Σημαντικές αυξήσεις σημειώθηκαν στους δασμούς και φόρους εισαγωγών (+60,2%), στις πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών (+40,2%) και στα λοιπά τρέχοντα έσοδα (+31,3%). Αντίθετα, μείωση κατά 36,1% παρουσίασαν οι μεταβιβάσεις λόγω των μειωμένων εσόδων του ΠΔΕ+ΤΑΑ (Πίνακας 2.8).

Δαπάνες Τακτικού Προϋπολογισμού

Οι δαπάνες του Κρατικού Προϋπολογισμού για την περίοδο του Ιανουαρίου – Νοεμβρίου 2022 ανήλθαν σε €59.078 εκατ. ευρώ και παρουσιάζονται μειωμένες κατά €823 εκατ. έναντι του στόχου (€59.901 εκατ.) που έχει περιληφθεί στην εισηγητική έκθεση του Προϋπολογισμού 2023 και μειωμένες κατά €1,66 δισεκ. ή 2,7% σε σχέση με πέρυσι. Στο σκέλος του Τακτικού Προϋπολογισμού οι πληρωμές παρουσιάζονται μειωμένες τόσο έναντι του στόχου (κατά €824 εκατ.) όσο και σε σχέση με πέρυσι (-5,1%). Η εξέλιξη αυτή οφείλεται κυρίως στον ετεροχρονισμό των πληρωμών των εξοπλιστικών προγραμμάτων του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας. Η πτώση στις πρωτογενείς δαπάνες έφτασε το 5,4% ενώ η μείωση στους τόκους ήταν της τάξης του 1,2%. Οι

⁸ Η κατηγορία «έσοδα ΠΔΕ» πλέον περιλαμβάνει και τις εισροές του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας

μεταβιβάσεις μειώθηκαν κατά 9,2% σε σχέση με πέρυσι και οι επιδοτήσεις κατά 13,8%. Οι αγορές αγαθών & υπηρεσιών αυξήθηκαν κατά 6,3% ενώ οι αγορές παγίων κατά 4,7% (Πίνακας 2.9). Η πτώση των μεταβιβάσεων θα ήταν ευρύτερη εάν δεν είχαν πραγματοποιηθεί οι έκτακτες πληρωμές δαπανών που αφορούν σε παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης.

Ως προς τις πληρωμές που αφορούν σε μέτρα κατά της πανδημίας την περίοδο του Ιανουαρίου - Αυγούστου, οι σημαντικότερες ήταν οι εξής: α) η ενίσχυση μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων που επλήγησαν από τον COVID-19 στις Περιφέρειες ύψους €160 εκατ. ευρώ από το ΠΔΕ, β) η συνεισφορά του δημοσίου για την αποπληρωμή επιχειρηματικών δανείων πληγέντων δανειοληπτών ύψους €90 εκατ. από το ΠΔΕ, γ) η επιδότηση κεφαλαίου κίνησης σε τουριστικές επιχειρήσεις ύψους €42 εκατ. από το ΠΔΕ, δ) η ενίσχυση των φορέων υγείας με επικουρικό προσωπικό στις Περιφέρειες ύψους €90 εκατ. από το ΠΔΕ, ε) η έκτακτη επιχορήγηση των πληττόμενων από την πανδημία επιχειρήσεων ψυχαγωγίας, γυμναστηρίων, σχολών χορού κ.λπ. ύψους €44 εκατ., από το ΠΔΕ, στ) η δαπάνη αποζημίωσης ειδικού σκοπού ύψους €158 εκατ., η οποία πληρώθηκε από το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων (κατηγορία μεταβιβάσεων), ζ) οι πρόσθετες επιχορηγήσεις προς τον ΕΟΠΥΥ, ύψους €100 εκατ. και προς τα νοσοκομεία και τις ΔΥΠΕ, ύψους €259 εκατ. καθώς και η αγορά εμβολίων ύψους €286 εκατ., η) η πρόσθετη επιχορήγηση προς τη ΔΥΠΑ (πρώην ΟΑΕΔ) ύψους €400 εκατ. για την κάλυψη της απώλειας εσόδων λόγω μείωσης των ασφαλιστικών εισφορών των εργαζομένων και η επιχορήγηση προς τον e-ΕΦΚΑ ύψους €150 εκατ. για την κάλυψη απώλειας εσόδων από τη μείωση των υπέρ της ΔΥΠΑ συνεισπραττόμενων εισφορών και θ) η κρατική αποζημίωση εκμισθωτών ύψους €58 εκατ., λόγω μειωμένων μισθωμάτων που λαμβάνουν. Επισημαίνεται πως το σύνολό τους (€1,84 δισεκ.) είναι πολύ μικρότερο σε σχέση με πριν ένα έτος (€8,88 δισεκ.), εξέλιξη η οποία αντικατοπτρίζεται στην εκτεταμένη υποχώρηση των μεταβιβάσεων και των επιδοτήσεων που προαναφέρθηκε.

Όσον αφορά στα μέτρα αντιμετώπισης της ενεργειακής κρίσης, η εικόνα είναι η ακόλουθη: α) επιχορήγηση προς τον ΟΠΕΚΑ ύψους €207 εκατ. η οποία αναλύεται στα εξής επιμέρους: €120 εκατ. για την έκτακτη δόση του επιδόματος τέκνου, €46 εκατ. για την καταβολή της προσαύξησης της εισοδηματικής ενίσχυσης των δικαιούχων του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος, €33 εκατ. για την έκτακτη οικονομική ενίσχυση των ΑμεΑ και €7 εκατ. για την προσαύξηση της σύνταξης των ανασφάλιστων υπερηλίκων, β) επιχορήγηση προς τον e-ΕΦΚΑ ύψους €135 εκατ. για την έκτακτη οικονομική ενίσχυση των ευάλωτων συνταξιούχων, γ) επιχορήγηση προς την Κοινωνία της Πληροφορίας για την ενίσχυση φυσικών προσώπων και ελεύθερων επαγγελματιών με σκοπό την αντιμετώπιση της αύξησης του κόστους των καυσίμων κίνησης (fuel pass) ύψους €302 εκατ. και για την ενίσχυση λόγω αυξημένων λογαριασμών ηλεκτρικού ρεύματος (power pass) ύψους €296 εκατ., δ) επιχορήγηση προς τον ΟΠΕΚΕΠΕ ύψους €50 εκατ. για την αντιμετώπιση των συνεπειών στην ελληνική κτηνοτροφία λόγω των διεθνών εξελίξεων, ε) αποζημίωση ειδικού σκοπού για τη στήριξη εκμεταλλευτών και οδηγών ΤΑΞΙ ύψους €5 εκατ., στ) επιδότηση του πετρελαίου εσωτερικής καύσης (diesel) κίνησης ύψους €217 εκατ. και ζ) ενίσχυση του Ταμείου Ενεργειακής Μετάβασης κατά €1.000 εκατ.

Πίνακας 2.9

Δαπάνες Κρατικού Προϋπολογισμού: Ιανουάριος-Νοέμβριος 2022* (εκατ. €)

	Ιανουάριος- Νοέμβριος		% Μεταβ. 22/21	2021*	2022* Προϋπ.	2022 Εκτιμ.	% Μεταβ. 22Ε/21
	2021*	2022*					
Δαπάνες ΚΠ (1+2+3)	60.743	59.078	-2,7	69.750	67.929	73.253	5,0
Δαπάνες ΤΠ (1+2)	52.936	50.255	-5,1	60.749	54.595	61.637	1,5
1. Πρωτογενείς δαπ. ΤΠ	48.285	45.662	-5,4	55.876	49.995	56.714	1,5
Παροχές σε εργαζόμενους	12.259	12.418	1,3	4.873	4.600	13.694	181,0
Κοινωνικές παροχές	177	189	6,8	9.001	10.999	368	3988,4
Μεταβιβάσεις (εκ των οποίων σε ΟΚΑ)	31.886	28.943	-9,2	37.038	30.583	34.496	-6,9
Αγορές αγαθών & υπηρεσιών	1.481	1.575	6,3	1.992	1.355	2.429	21,9
Επιδότησεις	282	243	-13,8	346	80	419	21,1
Λοιπές δαπάνες	47	43	-8,5	52	101	91	75,0
Πιστώσεις υπό κατανομή	0	0	0,0	0	2.923	1.671	-
Αγορές παγίων	2.150	2.251	4,7	2.672	3.456	3.545	32,7
2. Τόκοι (ακαθάριστη βάση)	4.651	4.593	-1,2	4.873	4.600	4.923	1,0
3. Δαπάνες ΠΔΕ ⁹	7.807	8.823	13,0	9.001	10.999	11.616	29,1

Πηγή: Μηνιαίο Δελτίο Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού Νοεμβρίου 2022, Υπουργείο Οικονομικών, Δεκέμβριος 2022.

*Σε τροποποιημένη ταμειακή βάση. Σύμφωνα με τη νέα κατάταξη εσόδων που ισχύει από 01/01/2019

Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ)

Τα έσοδα του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) και τα έσοδα του ΤΑΑ (μετρώνται μαζί βάσει της νέας κατηγοριοποίησης) ανήλθαν σε €4.586 εκατ. παρουσιάζοντας μείωση 24,5% σε σχέση με πέρυσι. Ωστόσο, χωρίς να ληφθεί υπόψη η εκταμίευση της δόσης του ΤΑΑ, τα έσοδα του ΠΔΕ διαμορφώθηκαν σε €2.868 εκατ., μειωμένα κατά €75 εκατ. από τον στόχο (2.943 εκατ. ευρώ). και κατά 900 εκατ. ή 23,9% σε σχέση με πέρυσι. Όσον αφορά στις δαπάνες, αυτές έφτασαν τα €8.823 εκατ., παρουσιάζοντας αύξηση κατά 13,0% σε σχέση με πέρυσι κυρίως λόγω της μεγάλης αύξησης των δαπανών του ΤΑΑ (από €161 εκατ. σε €1,97 δισεκ.) Οι δαπάνες του ΤΑΑ αυξήθηκαν σημαντικά διότι η εκτέλεση πολλών έργων του Σχεδίου «Ελλάδα 2.0» ξεκίνησε στις αρχές του 2022.

Ο Προϋπολογισμός του 2023

Όσο ο πόλεμος στην Ουκρανία συνεχίζεται, η ενεργειακή κρίση θα εξακολουθήσει να επιβαρύνει τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά μέσω του πληθωρισμού και της αβεβαιότητας. Επιπλέον, επιδεινώνονται οι ρυθμοί ανάπτυξης τόσο της Ελλάδας όσο και των υπόλοιπων οικονομιών της Ευρώπης. Η κυβέρνηση έχει ήδη ανακοινώσει την πρόθεση της να συνεχίσει να λαμβάνει μέτρα στήριξης το επόμενο έτος. Τα μέτρα εστιάζουν στην στήριξη των νοικοκυριών λόγω της αύξησης των τιμών στην ηλεκτρική ενέργεια και στα καύσιμα αλλά και στην αύξηση της αγοραστικής δύναμης των εργαζομένων και των συνταξιούχων που θα γίνει μέσω της κατάργησης της ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης και της μονιμοποίησης της μείωσης των ασφαλιστικών εισφορών, μεταξύ άλλων. Άλλα μέτρα συμπεριλαμβάνουν τη νέα αύξηση του κατώτατου μισθού, τη διευθέτηση μισθολογικών αιτημάτων των ενόπλων δυνάμεων, σημαντικά κίνητρα για επέκταση της πλήρους

⁹ Η κατηγορία «δαπάνες ΠΔΕ» περιλαμβάνει πλέον και τις πληρωμές από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας

απασχόλησης, μέσω της μείωσης των ασφαλιστικών εισφορών και του τέλους επιτηδεύματος, την αναστολή του ΦΠΑ για νέες οικοδομές και το συνολικό πλαίσιο δράσεων στήριξης της στέγασης. Για τη στέγαση συγκεκριμένα, στη ΔΕΘ ανακοινώθηκαν μέτρα όπως η επιδότηση της ανακαίνισης κατοικιών, χορήγηση δανείων για αγορά πρώτης κατοικίας, κ.α.. Τέλος, η κυβέρνηση σκοπεύει να λάβει μέτρα για την αντιμετώπιση του δημογραφικού προβλήματος (π.χ. επέκταση της χορήγησης του επιδόματος μητρότητας στον ιδιωτικό τομέα από τους 6 στους 9 μήνες).

Το 2023 θα αποτελέσει το πρώτο έτος στο οποίο η Ελλάδα δεν θα βρίσκεται υπό καθεστώς στενής δημοσιονομικής επιτήρησης από το 2010 που ξεκίνησε το πρώτο πρόγραμμα οικονομικής προσαρμογής και έπειτα. Η εξέλιξη αυτή αναμένεται να προσελκύσει περισσότερες επενδύσεις και να φέρει τη χώρα πιο κοντά στην ανάκτηση της επενδυτικής βαθμίδας. Στο κλίμα μεγάλης αβεβαιότητας που περιβάλλει την ελληνική αλλά και την παγκόσμια οικονομία, η συνετή δημοσιονομική διαχείριση και η τήρηση των δημοσιονομικών στόχων είναι το διαβατήριο για την πρόσβαση στις αγορές, την προσέλκυση επενδύσεων αλλά και τη διασφάλιση της βιωσιμότητας του ελληνικού χρέους, έτσι ώστε να διατηρηθεί η θετική οικονομική προοπτική της χώρας για τα επόμενα έτη.

Ισοζύγιο και πρωτογενές ισοζύγιο Κρατικού Προϋπολογισμού, 2023

Το 2023 προβλέπεται βελτίωση του ισοζυγίου του Κρατικού Προϋπολογισμού σε σχέση με το 2022 κυρίως λόγω της προβλεπόμενης μεγέθυνσης της οικονομίας. Θα προέλθει από αύξηση των καθαρών εσόδων του ΚΠ κατά 2,9% και μείωση των δαπανών του κατά 2,6% (Πίνακας 2.10). Ακολούθως, το έλλειμμα του ΚΠ αναμένεται διαμορφωθεί σε €7.806 εκατ. ή 3,5% του ΑΕΠ από €11.444 εκατ. πέρυσι. Το πρωτογενές έλλειμμα αναμένεται να διαμορφωθεί σε €806 εκατ. ή 0,4% του ΑΕΠ από €5.444 εκατ. ή 2,6% του ΑΕΠ το 2022. Η μείωση προβλέπεται να προέλθει από τη μείωση του ελλείμματος του ΤΠ διότι το έλλειμμα του ΠΔΕ προβλέπεται να αυξηθεί.

Τα καθαρά έσοδα του Κρατικού Προϋπολογισμού προβλέπεται να διαμορφωθούν στα €62.139 εκατ., αυξημένα κατά €1,78 δισεκ., έναντι του προηγούμενου έτους. Οι συνολικές δαπάνες του Κρατικού Προϋπολογισμού για το 2023 προβλέπεται ότι θα διαμορφωθούν σε €69.945 εκατ., μειωμένες κατά €1,86 δισεκ. σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Η μείωση των δαπανών προβλέπεται κυρίως λόγω του περιορισμού των μέτρων που προβλέπονται για την αντιμετώπιση της πανδημίας Covid-19 και της χρονικής διαφοροποίησης των φυσικών παραλαβών των εξοπλιστικών προγραμμάτων. Οι πρωτογενείς δαπάνες του Κρατικού Προϋπολογισμού προβλέπεται ότι θα διαμορφωθούν στα €50.983 εκατ., λιγότερες κατά €3,2 δισεκ. ή 5,9% σε σχέση με το 2022.

Πίνακας 2.10

Έσοδα, Δαπάνες και Ισοζύγιο Κρατικού Προϋπολογισμού 2023* (σε € εκατ.)

	2022 Εκτιμήσεις	2023 Προϋπολ.	% Μεταβολή 23Π/22
I. ΚΑΘΑΡΑ ΕΣΟΔΑ ΚΠ (1+2)	60.359	62.139	2,9
1. Καθαρά έσοδα ΤΠ	55.659	57.573	3,4
<i>Μείον επιστροφές φόρων</i>	5.993	6.110	2,0
Έσοδα ΤΠ	61.652	63.683	3,3
2. Έσοδα ΠΔΕ+ΤΑΑ ¹⁰	4.700	4.566	-2,9
II. ΔΑΠΑΝΕΣ ΚΠ (3+4)	71.802	69.945	-2,6
3. Δαπάνες ΤΠ	60.186	57.983	-3,7
Πρωτογενείς δαπάνες ΤΠ	54.186	50.983	-5,9
Τόκοι	6.000	7.000	16,7
4. Δαπάνες ΠΔΕ+ΤΑΑ ¹¹	11.616	11.962	3,0
III. Έλλειμμα(-)/Πλεόνασμα (+) ΚΠ	11.444	7.806	
<i>% στο ΑΕΠ</i>	-5,4	-3,5	
IV. Πρωτογενές Πλεόνασμα ΚΠ	-5.444	-806	
<i>% στο ΑΕΠ</i>	-2,6	-0,4	
ΑΕΠ (σε τρέχουσες τιμές)	210.170	224.134	6,6

* Σε εθνολογιστική βάση (ESA 2010)

Πηγή: Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2023, Υπουργείο Οικονομικών, Νοέμβριος 2022, Πίνακας 3.2

Έσοδα Τακτικού Προϋπολογισμού, 2023

Προβλέπεται αύξηση στις περισσότερες υποκατηγορίες εσόδων το 2023. Τα καθαρά έσοδα του ΤΠ αναμένεται να αυξηθούν κατά 3,4% το 2023 σε σχέση με το 2022, σε €57.573 εκατ. (Πίνακας 2.11). Τα έσοδα του ΤΠ προβλέπεται να αυξηθούν κατά 3,3% αλλά προβλέπεται αύξηση και στις επιστροφές φόρων κατά 2,0%. Τα έσοδα από τη φορολογία εισοδήματος αναμένεται να αυξηθούν κατά 5,4%, κυρίως λόγω της αύξησης των εσόδων των νομικών προσώπων (+15,8%). Σημαντική αύξηση αναμένεται στα λοιπά τρέχοντα έσοδα (+62,9%), κυρίως λόγω πρόβλεψης αυξημένων εσόδων του ΠΔΕ κατά €1.49 δισεκ., που προέρχεται από τη θετική δημοσιονομική συμβολή των προκαταβολών από τα ευρωπαϊκά προγράμματα, και στις πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών (+23,8%). Μείωση αναμένεται στις μεταβιβάσεις (-17,7%), κυρίως λόγω των μειωμένων εσόδων ΠΔΕ του συγχρηματοδοτούμενου σκέλους κατά €1.62 δισεκ. και της μη πρόβλεψης για είσπραξη εσόδων από ANFAs, SMPs και τόκους EFSF λόγω ολοκλήρωσης του προγράμματος, και στους λοιπούς φόρους παραγωγής (-10,9%) (Πίνακας 2.11).

¹⁰ Η κατηγορία ΠΔΕ περιλαμβάνει πλέον και τις ροές του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας για το 2021 και το 2022.

¹¹ Όπως παραπάνω.

Πίνακας 2.11

Έσοδα Κρατικού Προϋπολογισμού 2023* (σε εκατ. €)

	2022 Εκτιμ.	2023 Προϋπ.	% Μεταβ. 23Π/2 2
Καθαρά Έσοδα ΚΠ	60.359	62.139	2,9
Καθαρά Έσοδα ΤΠ	55.659	57.573	3,4
<i>Επιστροφές φόρων</i>	5.993	6.110	2,0
Έσοδα ΤΠ	61.652	63.683	3,3
Φορολογία Εισοδήματος	16.855	17.772	5,4
<i>Εκ των οποίων:</i>			
--Φυσικών Προσώπων	11.152	11.319	1,5
--Νομικών Προσώπων	4.399	5.094	15,8
Φορ. Ακίνητης Περιουσίας	2.381	2.380	0,0
Φορ. Κληρ., Δωρεών, κλπ.	226	226	0,0
Δασμοί και φόροι Εισαγ.	423	424	0,2
Φόροι επί αγαθών και υπ.	31.532	32.504	3,1
<i>Εκ των οποίων:</i>			
--ΦΠΑ	21.409	22.198	3,7
--Ειδικό Φόρο Κατ'οψης	7.076	7.117	0,6
Λοιποί φόροι παραγωγής	1.198	1.067	-10,9
Λοιποί τρεχ. φόροι	2.298	2.375	3,4
Κοινωνικές Εισφορές	55	55	0,0
Μεταβιβάσεις	8.474	6.972	-17,7
Πωλήσεις αγαθών & υπηρ.	676	837	23,8
<i>Εκ των οποίων:</i>			
Λοιπά τρέχοντα έσοδα	2.218	3.613	62,9
Πωλήσεις παγίων	13	24	84,6
Έσοδα ΠΔΕ+ΤΑΑ ¹²	4.700	4.566	-2,9

* Σε εθνικολογιστική βάση (ESA 2010)

Πηγή: Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2023, Υπουργείο Οικονομικών, Νοέμβριος 2022, Πίνακας 3.2

Δαπάνες Τακτικού Προϋπολογισμού, 2023

Προβλέπεται μείωση στις περισσότερες υποκατηγορίες δαπανών για το 2023. Οι δαπάνες του ΤΠ προβλέπεται να μειωθούν κατά 3,7%, με μείωση των πρωτογενών δαπανών κατά 5,9%. Οι μεταβιβάσεις προβλέπεται να μειωθούν κατά 6,6% λόγω του περιορισμού των μέτρων κατά της πανδημίας και της ενεργειακής κρίσης. Οι αγορές αγαθών & υπηρεσιών προβλέπεται να μειωθούν κατά 37,7% και οι επιδοτήσεις κατά 80,9% κυρίως λόγω των αυξημένων επιδοτήσεων που διατέθηκαν για πετρέλαιο κίνησης και θέρμανσης εντός του 2022. Μεγάλη μείωση αναμένεται και στις αγορές παγίων περιουσιακών στοιχείων (-85.9%) λόγω της χρονικής διαφοροποίησης μεταξύ των ετών 2022 και 2023 των φυσικών παραλαβών των εξοπλιστικών προγραμμάτων του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας. Είχε γίνει μεγάλη αύξηση την προηγούμενη χρονιά λόγω της αύξησης των φυσικών παραλαβών των εξοπλιστικών προγραμμάτων του Υπουργείου Εθνικής

¹²Η κατηγορία ΠΔΕ περιλαμβάνει και τις ροές του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας για το 2021 και το 2022.

Άμυνας. Αύξηση προβλέπεται στις κοινωνικές παροχές (+7.9%), λόγω της αύξησης του επιδόματος θέρμανσης, στις πιστώσεις υπό κατανομή (+14,2%) και στους τόκους (+16,7%) (Πίνακας 2.12).

Πίνακας 2.12

Δαπάνες Κρατικού Προϋπολογισμού 2023* (σε εκατ. €)

	2022 Εκτιμ.	2023 Προϋπ.	% Μεταβ. 23Π/22
Δαπάνες ΚΠ (1+2+3)	71.802	69.945	-2,6
Δαπάνες ΤΠ (1+2)	60.186	57.983	-3,7
1.Πρωτογενείς δαπ. ΤΠ	54.186	50.983	-5,9
Παροχές σε εργαζόμενους	13.690	13.756	0,5
Κοινωνικές παροχές	368	397	7,9
Μεταβιβάσεις	33.871	31.620	-6,6
<i>(εκ των οποίων σε ΟΚΑ)</i>	21.758	21.449	-1,4
Αγορές αγαθών & υπηρεσιών	2.298	1.431	-37,7
Επιδοτήσεις	419	80	-80,9
Λοιπές δαπάνες	91	81	-11,0
Πιστώσεις υπό κατανομή	13.442	15.351	14,2
Αγορές παγίων	1.623	229	-85,9
2. Τόκοι (ακαθάριστη βάση)	6.000	7.000	16,7
3. Δαπάνες ΠΔΕ+ΤΑΑ ¹³	11.616	11.962	3,0

* Σε εθνολογιστική βάση (ESA 2010)

Πηγή: Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2023, Υπουργείο Οικονομικών, Νοέμβριος 2022, Πίνακας 3.2

Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων, 2023

Αναμένεται μείωση των εσόδων του ΠΔΕ+ΤΑΑ το 2023 κατά 2,9% σε σχέση με πέρυσι παρά της αύξηση στα έσοδα του ΤΑΑ κατά €846 εκατ. Οι δαπάνες, αντίθετα, αναμένεται να αυξηθούν κατά 3,0%, με την αύξηση να προέρχεται αποκλειστικά από το ταμείο ανάκαμψης. Οι δαπάνες του ΠΔΕ (χωρίς να ληφθεί υπόψη το ΤΑΑ) αναμένεται να μειωθούν κατά €500 εκατ. από €8,8 δισεκ. σε €8,3 δισεκ.. ενώ οι δαπάνες του ΤΑΑ αναμένεται να αυξηθούν κατά 30,0%.

¹³ Η κατηγορία ΠΔΕ περιλαμβάνει και τις ροές του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας για το 2021 και το 2022.

Γ. Χρηματοπιστωτικό σύστημα

- Στο τέταρτο τρίμηνο του 2022, συνεχίστηκε η πορεία ανόδου των βασικών επιτοκίων από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα με στόχο να καμφθούν οι πληθωριστικές πιέσεις.
- Το κόστος νέου δανεισμού στον ιδιωτικό τομέα κατέγραψε άνοδο στα τέλη του 2022. Το κόστος νέου δανεισμού για το ελληνικό δημόσιο σημείωσε μικρή κάμψη τον Δεκέμβριο του 2022 στο 4,2%, έπειτα από υψηλό 5-ετίας στο 4,9% τον Οκτώβριο.
- Η πιστωτική επέκταση συνεχίστηκε προς τις επιχειρήσεις, αντισταθμίζοντας την πιστωτική συρρίκνωση προς τα νοικοκυριά.
- Τα Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια (ΜΕΔ) στους ισολογισμούς των τραπεζών μειώθηκαν με βραδύτερο ρυθμό το τρίτο τρίμηνο του 2022, υποχωρώντας σε μονοψήφιο ποσοστό των συνολικών δανείων (9,7%), για πρώτη φορά από τον Δεκέμβριο του 2009.
- Η πολύμηνη άνοδος των ιδιωτικών καταθέσεων ανακόπηκε στο διάστημα Οκτωβρίου-Νοεμβρίου.
- Η χρήση εργαλείων παροχής ρευστότητας από το Ευρωσύστημα προς τις ελληνικές τράπεζες, μειώθηκε ελαφρά στα τέλη του 2022, για πρώτη φορά από την αρχή της κρίσης πανδημίας.
- Η εφαρμογή του δανειακού σκέλους του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας επιταχύνθηκε στο δεύτερο εξάμηνο του 2022, με προοπτική να τονώσει την πιστωτική επέκταση και τις επενδύσεις το 2023.

Η επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας και η άνοδος του κόστους δανεισμού δημιουργούν νέες προκλήσεις στο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Το διεθνές νομισματικό περιβάλλον καθίσταται σφιχτότερο, με το κόστος χρήματος να αναμένεται να εξακολουθήσει να αυξάνεται κατά το πρώτο εξάμηνο του 2023. Έπειτα από 11 έτη χαλαρής νομισματικής πολιτικής, η ΕΚΤ αύξησε τέσσερις φορές τα βασικά επιτόκια κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2022, σωρευτικά κατά 250 μονάδες βάσης, με τις αγορές να προεξοφλούν περαιτέρω άνοδο κατά τη διάρκεια του 2023.

Τα πρώτα σημάδια κάμψης του πληθωρισμού και το «άνοιγμα» της οικονομίας της Κίνας, βελτίωσαν το επενδυτικό κλίμα στις χρηματαγορές στο τέταρτο τρίμηνο του 2022, με το ελληνικό χρηματιστήριο και τον χρηματοπιστωτικό κλάδο να ανακάτ τις απώλειες του προηγούμενου εξαμήνου, αν και με σχετικά χαμηλό όγκο συναλλαγών. Έτσι, ο τραπεζικός δείκτης στο τέλος Δεκεμβρίου διαπραγματευόταν περίπου 24% χαμηλότερα σε σύγκριση με το προ-πανδημίας επίπεδο (αρχές του 2020) και 14% χαμηλότερα σε σχέση με τα μέσα Φεβρουαρίου του τρέχοντος έτους, πριν από το ξέσπασμα του πολέμου στην Ουκρανία.

Η αβεβαιότητα για τον βαθμό και τη διάρκεια επιβράδυνσης της πραγματικής οικονομίας επηρεάζει τις προοπτικές του χρηματοπιστωτικού τομέα, μεταξύ άλλων σε επίπεδο ποιότητας ενεργητικού και προοπτικών κερδοφορίας. Μεταξύ των προκλήσεων από το παρελθόν, συγκαταλέγονται το υψηλό ποσοστό των Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων (ΜΕΔ) στην οικονομία, το υψηλό μερίδιο αναβαλλόμενης φορολογίας στα ίδια κεφάλαια, και η αδύναμη κερδοφορία των τραπεζών. Στις νέες προκλήσεις που ανακύπτουν από την τρέχουσα συγκυρία, περιλαμβάνεται η επιδείνωση της δυνατότητας αποπληρωμής δανειοληπτών με κυμαινόμενο επιτόκιο, καθώς και οι προϋποθέσεις επιστροφής «εξυγιασμένων» πρώην ΜΕΔ στο τραπεζικό σύστημα.

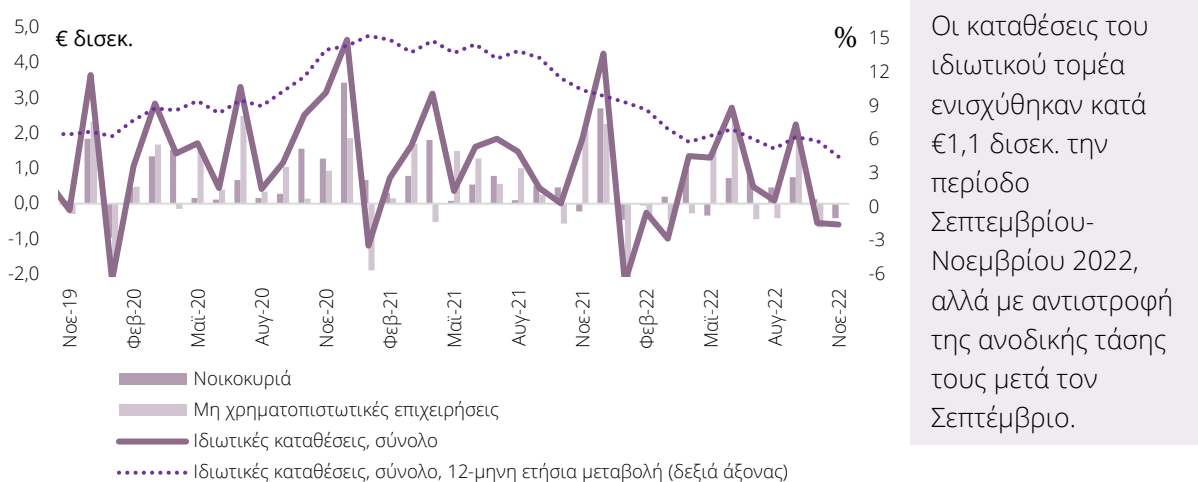
Από την πλευρά της νομισματικής πολιτικής, πέρα από τις αυξήσεις επιτοκίων, η ΕΚΤ ολοκλήρωσε τις καθαρές νέες αγορές στο πλαίσιο του έκτακτου προγράμματος αγοράς τίτλων PEPP και APP το 2022, ενώ συνεχίζει τις επανεπενδύσεις των σχετικών ομολόγων που λήγουν. Ωστόσο, ξεκίνησε να αυξάνεται το κόστος χρήσης των εργαλείων μακροπρόθεσμης χρηματοδότησης των τραπεζών από το Ευρωσύστημα, με αποτέλεσμα τη σταδιακή μείωση της ελκυστικότητας και του βαθμού χρήσης των σχετικών εργαλείων. Για την περίπτωση της Ελλάδας, η ΕΚΤ είχε ανακοινώσει ότι υπάρχει περιθώριο να συνεχιστούν κατ' εξαίρεση οι καθαρές νέες αγορές PEPP, προκειμένου να συνεχιστεί η ομαλή μετάβαση νομισματικής πολιτικής σε όλα τα κράτη μέλη. Σε συνέχεια της ενεργειακής κρίσης, τον Ιούλιο του 2022 η ΕΚΤ ανακοίνωσε τη δημιουργία ενός Εργαλείου Προστασίας Μετάδοσης (Transmission Protection Instrument – TPI) της νομισματικής πολιτικής, με στόχο να διασφαλίσει την ομαλή και αποτελεσματική μετάδοση της νομισματικής πολιτικής σε κάθε χώρα μέλος, στη βάση ορισμένων ελάχιστων προϋποθέσεων.

Μεταξύ των θετικών τάσεων στα θεμελιώδη μεγέθη των τραπεζών, ενισχύεται η πιστωτική επέκταση προς τις επιχειρήσεις, ενώ συνεχίστηκε -αν και με βραδύτερο ρυθμό- η μείωση των ΜΕΔ στους ισολογισμούς των τραπεζών. Παράλληλα, επιταχύνθηκε η εφαρμογή του δανειακού σκέλους του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας δημιουργώντας ευκαιρίες για περαιτέρω τόνωση των πιστώσεων προς παραγωγικές επενδύσεις.

Μεταξύ των αρνητικών τάσεων, καταγράφεται άνοδος στο κόστος νέου δανεισμού του ιδιωτικού και δημοσίου τομέα, ανακόπηκε η ανοδική τάση των ιδιωτικών καταθέσεων, η πιστωτική συρρίκνωση προς τα νοικοκυριά συνεχίστηκε αμείωτη, ενώ τα εργαλεία παροχής ρευστότητας από την ΕΚΤ καθίστανται σταδιακά ακριβότερα.

Διάγραμμα 2.7

Μηνιαία καθαρή ροή ιδιωτικών καταθέσεων στις Ελληνικές τράπεζες

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Στο σκέλος του παθητικού των τραπεζών, οι ιδιωτικές καταθέσεις αυξήθηκαν την περίοδο Σεπτεμβρίου-Νοεμβρίου 2022 κατά €1,1 δισεκ., εκ των οποίων εισροές €0,5 δισεκ. προήλθαν από τα νοικοκυριά (Διάγραμμα 2.7). Ωστόσο, η πολύμηνη ανοδική τάση αντιστράφηκε το δίμηνο Οκτωβρίου-Νοεμβρίου, με καθαρή εκροή κατά €1,1 δισεκ., εκ των οποίων εκροές €0,9 δισεκ. προήλθαν από τις επιχειρήσεις. Ο δωδεκάμηνος ρυθμός μεταβολής μειώθηκε στο 4,5% τον

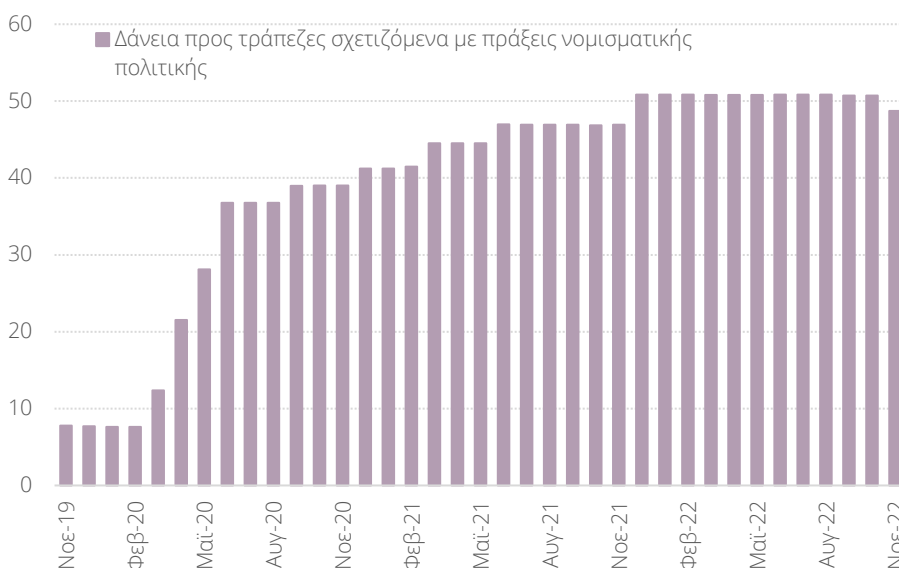
Νοέμβριο, σε σχέση με μέσο ρυθμό 9,0% κατά τη διάρκεια της διετίας 2020-2021, υπό συνθήκες πανδημίας και διεύρυνσης αποταμιεύσεων. Σωρευτικά από τον Μάρτιο του 2020, οι ιδιωτικές καταθέσεις έχουν αυξηθεί κατά €41,4 δισεκ., εκ των οποίων τα €21,9 δισεκ. προέρχονται από νοικοκυριά.

Για το 2023 αναμένεται συνέχιση της κόπωσης στις ιδιωτικές καταθέσεις. Καθώς ο πληθωρισμός αποκτά διάρκεια, οι δημοσιονομικοί περιορισμοί σταδιακά περιορίζουν το ύψος των οικονομικών μέτρων στήριξης, οπότε το πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα και η αποταμίευση νοικοκυριών και επιχειρήσεων αναμένεται να συρρικνωθούν περαιτέρω.

Το δεύτερο σκέλος του παθητικού των τραπεζών αφορά στη χρηματοδότηση από το Ευρωσύστημα. Η χρηματοδότηση των τραπεζών από το Ευρωσύστημα παρεχόταν μέσα από εργαλεία ιδιαίτερα χαμηλού κόστους κατά τη διάρκεια της κρίσης πανδημίας, οπότε και αυξήθηκε την περίοδο Φεβρουαρίου 2020-Αυγούστου 2022 κατά έως και €43,3 δισεκ., (Διάγραμμα 2.8). Οι πράξεις μακροχρόνιας ανά-χρηματοδότησης χαμηλού κόστους για τις τράπεζες (π.χ. LTROs, PELTROs, TLTROs) παρέχουν σημαντική ρευστότητα στις τράπεζες, καθώς το ύψος τους άγγιξε τα €50,9 δισεκ. τον Αύγουστο του 2022. Η σταδιακή αύξηση του κόστους παροχής ρευστότητας από την ΕΚΤ μέσα από τα εργαλεία αυτά το φθινόπωρο του 2022 οδήγησαν σε μείωση της χρήσης τους κατά €2,1 δισεκ. την περίοδο Σεπτεμβρίου-Νοεμβρίου. Ταυτόχρονα, τα περιουσιακά στοιχεία του εγχώριου τραπεζικού συστήματος που είναι αποδεκτά από το Ευρωσύστημα ως εξασφάλιση για πράξεις νομισματικής πολιτικής, όπως αποτυπώνονται στις οικονομικές καταστάσεις της Τράπεζας της Ελλάδος, μειώθηκαν την ίδια περίοδο, αγγίζοντας τον Νοέμβριο τα €66,9 δισεκ. Το τρίτο σκέλος του παθητικού των τραπεζών αφορά στη χρηματοδότηση από τις αγορές κεφαλαίων.

Διάγραμμα 2.8

Μακροπρόθεσμη χρηματοδότηση των Ελληνικών τραπεζών από το Ευρωσύστημα (δισεκ. €)

Η χρήση εργαλείων παροχής ρευστότητας από το Ευρωσύστημα προς τις ελληνικές τράπεζες, μειώθηκε ελαφρά τον Νοέμβριο στα €48,7 δισεκ. για πρώτη φορά από την αρχή της κρίσης πανδημίας.

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Στην πλευρά του ενεργητικού των τραπεζών, ο 12-μηνος ρυθμός πιστωτικής επέκτασης προς τον εγχώριο ιδιωτικό τομέα ενισχύθηκε σε 5,5% την περίοδο Σεπ.-Νοεμ. 2022. Ο αντίστοιχος ρυθμός προς τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις (ΜΧΕ) επιταχύνθηκε σε 11% την ίδια περίοδο (Διάγραμμα 2.9). Παραμένει χαμηλή η αύξηση πιστώσεων προς ελεύθερους επαγγελματίες και ατομικές επιχειρήσεις, με ρυθμούς κοντά στο 0,5% ενώ διατηρήθηκε η πιστωτική συρρίκνωση προς τα νοικοκυριά, με ετήσιο ρυθμό μεταβολής περί το 2,1%. (Πίνακας 2.8).

Πίνακας 2.13

Εγχώρια τραπεζική χρηματοδότηση και μέσα επιτόκια ανά χαρτοφυλάκιο

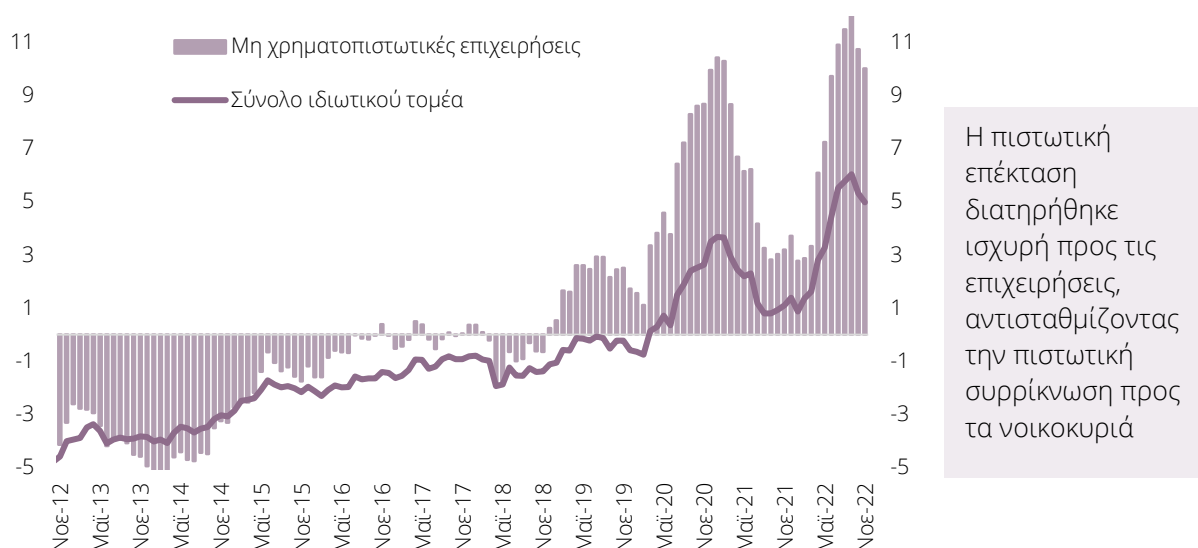
Τρίμηνο/Έτος	4/21	1/22	2/22	3/22	Οκτ.22	Νοέ.22
Ετήσια % μεταβολή 12-μηνων ροών*						
Σύνολο ιδιωτικού τομέα	1,1	1,3	3,5	5,8	5,3	5,0
Νοικοκυριά & ΜΚΙ	-2,4	-2,2	-2,1	-2,2	-2,3	-2,1
Καταναλωτική πίστη	-0,8	0,0	0,7	1,1	0,5	1,4
Στεγαστική πίστη	-2,9	-2,9	-3,0	-3,1	-3,1	-3,0
Ελεύθεροι Επαγγελματίες	1,8	0,9	0,6	0,6	0,7	0,4
Μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις	3,3	3,0	7,7	11,6	10,8	10,0
Επιτόκια νέων χορηγήσεων (μέσος όρος περιόδου, %)						
Καταναλωτική πίστη	10,3	10,5	10,3	10,6	10,6	10,7
Στεγαστική πίστη	2,77	2,83	2,95	3,17	3,69	3,52
Δάνεια προς μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις	2,87	2,88	3,22	3,29	4,26	4,40

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

* Οι ροές προκύπτουν από τις μεταβολές των υπολοίπων διορθωμένες για τις διαγραφές δανείων, απομειώσεις αξίας χρεογράφων, τις συναλλαγματικές διαφορές και τις αναταξινομήσεις/μεταβιβάσεις δανείων

Διάγραμμα 2.9

Τραπεζική χρηματοδότηση του εγχώριου ιδιωτικού τομέα (ετήσια % μεταβολή 12-μηνων ροών*)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

* Οι ροές προκύπτουν από τις μεταβολές των υπολοίπων διορθωμένες για τις διαγραφές δανείων, απομειώσεις αξίας χρεογράφων, τις συναλλαγματικές διαφορές και τις αναταξινομήσεις/μεταβιβάσεις δανείων.

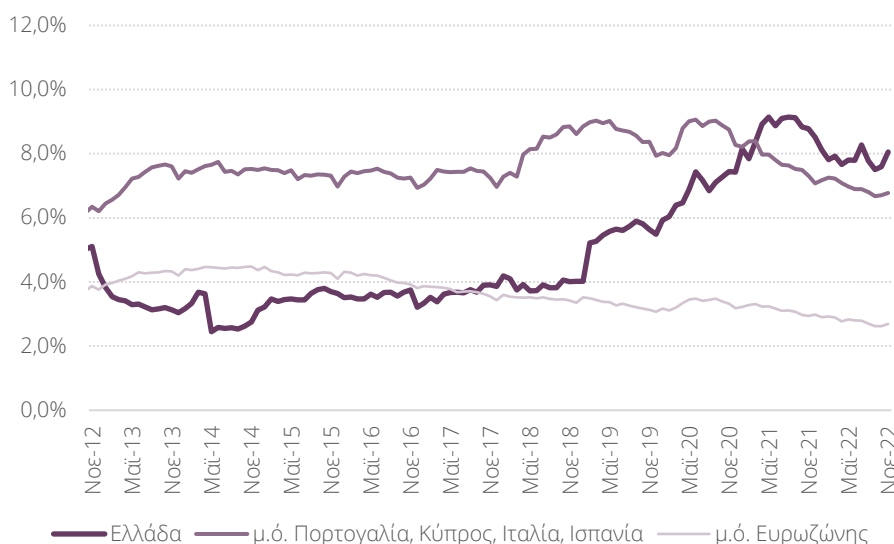

Σε αυτές τις τάσεις στη χρηματοδότηση του ιδιωτικού τομέα, συντελούν τόσο οι μεταβολές της προσφοράς, όσο και της ζήτησης δανείων, υπό την επίδραση της πανδημίας. Στην πλευρά της προσφοράς, θετικά για τις ΜΧΕ επιδρούν η ταχεία μείωση των ΜΕΔ και η επιτάχυνση εφαρμογής του δανειακού σκέλους του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας «Ελλάδα 2.0». Στην πλευρά της ζήτησης, η νέα κλιμάκωση της αβεβαιότητας δρα αποτρεπτικά προς νέες επενδύσεις, ωστόσο αντισταθμίζεται από έργα τα οποία έχουν ήδη προβλεφθεί να ενταχθούν στο Σχέδιο Ανάκαμψης. Η έρευνα της Τράπεζας της Ελλάδος για τις τραπεζικές χορηγήσεις το τρίτο τρίμηνο του 2022 κατέγραψε ενίσχυση των προσδοκιών για ζήτηση νέων δανείων στην επιχειρηματική πίστη, αλλά υποχώρηση της ζήτησης για καταναλωτική και στεγαστική πίστη. Τα πιστωτικά κριτήρια παρέμειναν στάσιμα, χωρίς επίσης να αναμένεται να μεταβληθούν βραχυπρόθεσμα.

Κατά την περίοδο της πανδημίας, παρατηρήθηκε αυξανόμενος ρόλος του ελληνικού Δημοσίου ως προς την απορρόφηση πόρων του εγχώριου τραπεζικού συστήματος. Μετά την περίοδο έξαρσης της πανδημίας και ειδικότερα κατά τη διάρκεια του 2022, στην πλευρά της νέας τραπεζικής χρηματοδότησης μειώθηκε σημαντικά ο υψηλός ετήσιος ρυθμός πιστωτικής επέκτασης προς τη Γενική Κυβέρνηση, που διαμορφώθηκε σε 12-μηνη κυλιόμενη βάση τον Νοέμβριο σε 7,4% από 43,3% τον ίδιο μήνα πέρυσι. Στην πλευρά του ενεργητικού των τραπεζών, οι τράπεζες ενίσχυσαν στα τέλη του 2022 την έκθεσή τους σε κρατικά χρεόγραφα, με αποτέλεσμα να διαμορφωθεί σε €27,1 δισεκ. τον Νοέμβριο του 2022 ή 8,1% του συνολικού ενεργητικού τους. Έτσι, το μερίδιο του συνολικού ενεργητικού των ελληνικών τραπεζών που έχει τοποθετηθεί σε κρατικά ομόλογα είναι λίγο υψηλότερο από το αντίστοιχο μερίδιο των υπόλοιπων χωρών του «νότου» της Ευρωζώνης, αλλά σημαντικά υψηλότερο από το αντίστοιχο μερίδιο για τον μέσο όρο των χωρών της Ευρωζώνης (Διάγραμμα 2.10).

Διάγραμμα 2.10

Μερίδιο ενεργητικού τραπεζών σε κρατικά ομόλογα (ως % του συνολικού ενεργητικού)

Η σχετική έκθεση των ελληνικών τραπεζών σε κρατικά ομόλογα αυξήθηκε ελαφρά στα τέλη του 2022, υψηλότερα του μέσου όρου της Ευρωζώνης.

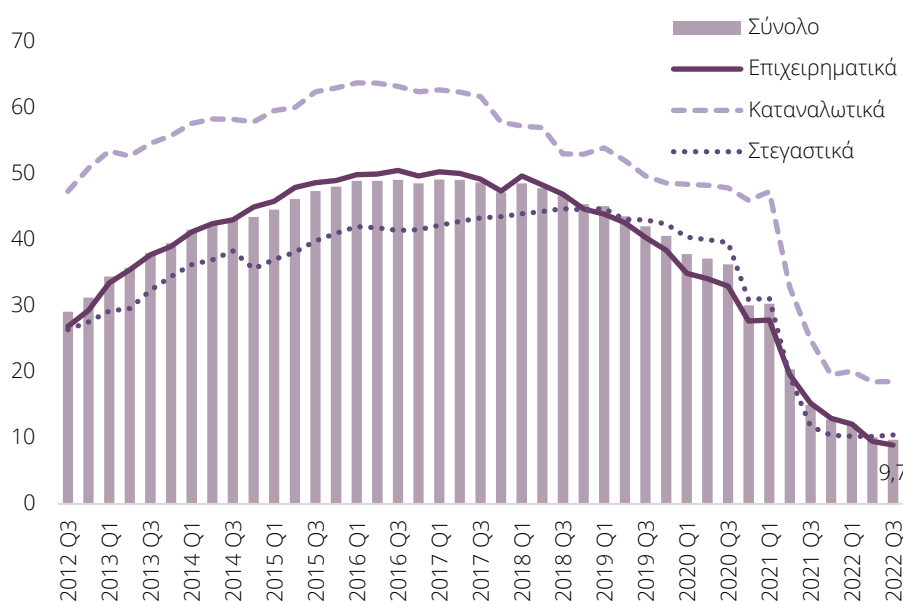
Πηγή: ΕΚΤ

Τα Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια (ΜΕΔ) κατέγραψαν περαιτέρω ελαφρά μείωση το τρίτο τρίμηνο του 2022, κατά 0,4 π.μ. ή €0,3 δισεκ.¹⁴, υποχωρώντας τον Σεπτέμβριο του 2022 σε μονοψήφιο ποσοστό (9,7%) των συνολικών δανείων (στα €14,6 δισεκ.), για πρώτη φορά από το τέλος του 2009. Το συνολικό επίπεδο των ΜΕΔ παραμένει υψηλότερο από τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες, όπου κινείται σε χαμηλά μονοψήφια ποσοστά. Στην επιχειρηματική πίστη, το ποσοστό των ΜΕΔ μειώθηκε το τρίτο τρίμηνο του 2022 στο 8,9% των σχετικών δανείων, από 9,5% το προηγούμενο τρίμηνο, ενώ στα καταναλωτικά δάνεια παρέμεινε σταθερό, σε 18,5%. Αντίθετα, στα στεγαστικά δάνεια καταγράφηκε αύξηση του ποσοστού ΜΕΔ, από 10,2% σε 10,4%.

Διάγραμμα 2.11

Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια, % του συνόλου των δανείων ανά κατηγορία*

Το γ' τρίμηνο του 2022, τα ΜΕΔ μειώθηκαν με βραδύτερο ρυθμό, κατά €0,3 δισεκ., σε μονοψήφιο ποσοστό του συνολικού δανειακού χαρτοφυλακίου, για πρώτη φορά από τον Δεκέμβριο του 2009.

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

* Δάνεια εντός ισολογισμού (προ προβλέψεων) σε ατομική βάση

Από τις αρχές του 2020 όταν ξεκίνησε η υλοποίηση του προγράμματος τιτλοποίησης με κρατικές εγγυήσεις (Ηρακλής), παρά τις εξωτερικές διαταραχές, μειώθηκε εντυπωσιακά το απόθεμα των ΜΕΔ στους ισολογισμούς των τραπεζών κατά €54,0 δισεκ. ή 30,9 π.μ.. Το πρόγραμμα τιτλοποιήσεων «Ηρακλής» έληξε τον Οκτώβριο του 2022. Ωστόσο, το απόθεμα μη εξυπηρετούμενου ιδιωτικού χρέους, τόσο εντός, όσο και εκτός ισολογισμών του τραπεζικού συστήματος, παραμένει υψηλό, με αρνητικές επιδράσεις στην αποτελεσματική κατανομή των οικονομικών πόρων και τις προοπτικές οικονομικής ανάκαμψης. Για τον λόγο αυτό, κρίνεται υψηλής σημασίας η επιτυχημένη εφαρμογή μεταρρυθμίσεων σε σχέση με τον πτωχευτικό κώδικα και τον εξωδικαστικό μηχανισμό ρύθμισης οφειλών.

Μεσοπρόθεσμα, η μείωση των ΜΕΔ αναμένεται να παρουσιάσει κόπωση, λόγω της χαμηλότερης πλέον βάσης, της λήξης του προγράμματος τιτλοποιήσεων «Ηρακλής», καθώς και του κινδύνου εμφάνισης νέων ΜΕΔ σε επιμέρους χαρτοφυλάκια όπως το στεγαστικό. Βραχυπρόθεσμα, η

¹⁴ Παρουσιάζονται στοιχεία για τα ΜΕΔ που περιλαμβάνουν μόνο τα στοιχεία εντός ισολογισμού, σε ατομική βάση

μείωση των ΜΕΔ είναι πιθανό να αντισταθμίζεται μερικώς από διαταραχές, εξαιτίας των επιπτώσεων της νέας ενεργειακής κρίσης και του υψηλού πληθωρισμού που πλήττει τόσο νοικοκυριά όσο και επιχειρήσεις, ειδικά στους κλάδους έντασης ενέργειας. Οι διαταραχές συνδέονται επίσης με την αύξηση των επιτοκίων στα δάνεια με κυμαινόμενο επιτόκιο, λόγω των διαδοχικών αυξήσεων στα βασικά επιτόκια της ΕΚΤ. Σε περίπτωση εντεινόμενης διαταραχής, εστία αβεβαιότητας για τα δημόσια οικονομικά αποτελεί και η εξέλιξη των κρατικών εγγυήσεων που δόθηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος «Ηρακλής». Επιπλέον, ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι προϋποθέσεις που θα τεθούν για τη δυνατότητα σταδιακής επιστροφής «εξυγιασμένων» πρώην ΜΕΔ στους ισολογισμούς των τραπεζών.

Ως προς τις νέες πιστώσεις, αναμένεται να συνεχιστεί η πιστωτική συρρίκνωση στα νοικοκυριά, ενώ οι εισροές από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάκαμψης και η σχετική μόχλευση ιδιωτικών επενδύσεων εκτιμάται πως θα διατηρήσουν ενισχυμένη την πιστωτική επέκταση προς τις επιχειρήσεις το 2023. Οι τράπεζες ξεκίνησαν να συγχρηματοδοτούν το δανειακό σκέλος του Ταμείου Ανάκαμψης, συνολικού ύψους €12,7 δισεκ. για την Ελλάδα έως το 2026. Σύμφωνα με στοιχεία της Ειδικής Υπηρεσίας Συντονισμού του Ταμείου Ανάκαμψης (ΕΥΣΤΑ) του Υπουργείου Οικονομικών (παρουσίαση στην ετήσια ημερίδα για την πορεία υλοποίησης του «Ελλάδα 2.0» που συνδιοργανώθηκε στις 28/11/2022 από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, την ΕΥΣΤΑ και το IOBE), η υλοποίηση του δανειακού σκέλους επιταχύνθηκε στο δεύτερο εξάμηνο του 2022, καθώς ενώ έως τον Ιούλιο του 2022 είχαν υποβληθεί αιτήσεις και εγκριθεί σχετικά δάνεια αξίας μόλις €1,2 δισεκ. και €0,1 δισεκ. αντίστοιχα, έως και τον Οκτώβριο του 2022 οι ίδιες αξίες είχαν ξεπεράσει τα €3,8 και €0,8 δισεκ. αντίστοιχα. Επιπλέον, η Ελλάδα υπήρξε η 3^η σε σειρά Ευρωπαϊκή χώρα που εκπλήρωσε τα ορόσημα της πρώτης δόσης και έλαβε το ποσό συνολικού ύψους €3,6 δισεκ τον Απρίλιο του 2022, και 5^η σε σειρά Ευρωπαϊκή χώρα που αιτήθηκε την δεύτερη, ισόποση δόση, τον Σεπτέμβριο του 2022, η οποία και έλαβε θετική γνωμοδότηση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στα τέλη Νοεμβρίου.

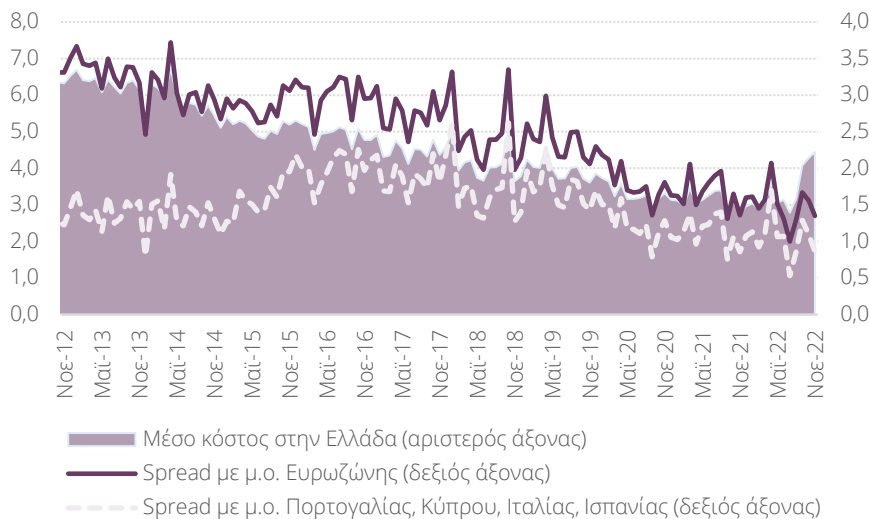
Τα επιτόκια νέων καταθέσεων παρέμειναν σε εξαιρετικά χαμηλά επίπεδα την περίοδο Σεπτεμβρίου-Νοεμβρίου 2022, στο 0,04% και 0,06% για τις Μη Χρηματοπιστωτικές Επιχειρήσεις (ΜΧΕ) και τα νοικοκυριά αντίστοιχα. Στο ίδιο τρίμηνο, το μέσο επιτόκιο νέων χορηγήσεων αυξήθηκε σημαντικά στο 4,8%, διαμορφωμένο σε περίπου 5,5% για ιδιώτες, 6,2% για ελεύθερους επαγγελματίες και 4,2% για τις ΜΧΕ. Η διαφορά του μέσου επιτοκίου δανείων και καταθέσεων (περιθώριο επιτοκίου) αυξήθηκε στο 4,8% τον Νοέμβριο, σε σχέση με 3,8% στο σύνολο του 2021.

Το μέσο κόστος νέας τραπεζικής χρηματοδότησης των ΜΧΕ του ιδιωτικού τομέα αυξήθηκε στο 4,4% τον Νοέμβριο (Διάγραμμα 2.12). Παράλληλα, το κόστος χρηματοδότησης των ελληνικών επιχειρήσεων είναι υψηλότερο από το αντίστοιχο στις υπόλοιπες χώρες της Ευρωζώνης. Ενδεικτικά, σύμφωνα με το σταθμισμένο δείκτη κόστους τραπεζικού δανεισμού της ΕΚΤ, το κόστος για τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις τον Νοέμβριο του 2022 διαμορφώθηκε σε 3,1% στην Ευρωζώνη, 3,3% στην Γερμανία, και 3,6% στις χώρες του «νότου» της Ευρωζώνης (Πορτογαλία, Ιταλία, Κύπρος, Ισπανία). Ακολουθώντας, το spread του κόστους δανεισμού για τις ελληνικές επιχειρήσεις σε σχέση με το μ.ό. της Ευρωζώνης και το μ.ό. του «νότου», καταγράφεται στις 135 μ.β. και 87 μ.β. αντίστοιχα. Συγκρίνοντάς το με το επίπεδο προ της δημοσιονομικής κρίσης του 2010, το spread του κόστους δανεισμού για τις ελληνικές επιχειρήσεις σε σχέση με το μέσο όρο των άλλων χωρών του «νότου» της Ευρωζώνης, παραμένει αισθητά υψηλότερο.

Διάγραμμα 2.12

Σταθμισμένο μέσο κόστος τραπεζικού δανεισμού προς μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις (%)

Τα επιτόκια νέου δανεισμού του ιδιωτικού τομέα αυξήθηκαν προς τα τέλη του 2022, στο 4,4% τον Νοέμβριο, με την απόσταση από το μέσο κόστος δανεισμού στις χώρες του «νότου» της Ευρωζώνης να κυμαίνεται στις 87 μ.β.

Πηγή: ΕΚΤ

Οι αποδόσεις των ελληνικών κρατικών ομολόγων σταθεροποιήθηκαν στα τέλη του 2022 σε επίπεδα άνω του 4%, ελαφρά χαμηλότερα ωστόσο από τα υψηλά 5-ετίας κοντά στο 5% που καταγράφηκαν τον Οκτώβριο, υπό την αρνητική επίδραση της αβεβαιότητας που προκαλεί η ενεργειακή κρίση, ο πληθωρισμός και η γεωπολιτική αστάθεια. Έτσι, για το 10-ετές αξιόγραφο η μέση απόδοση καταγράφηκε σε 4,2% τον Δεκέμβριο, (Διάγραμμα 2.13). Η επιπλέον επιβάρυνση στο νέο κόστος 10-ετούς δανεισμού του ελληνικού Δημοσίου σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωζώνης σημείωσε μικρή κάμψη στα τέλη του περασμένου έτους. Έτσι, διαμορφώθηκε τον Δεκέμβριο στις 214 μ.β. και 56 μ.β. σε σχέση με το γερμανικό ομόλογο και το μέσο όρο των χωρών του «νότου» της Ευρωζώνης αντίστοιχα, από 235 μ.β. και 87 μ.β. στο σύνολο του 2022. Τα spreads παραμένουν αισθητά υψηλότερα από τις μέσες τιμές τους την πρώτη δεκαετία της ένταξης της χώρας στην Ευρωζώνη (54 μ.β. και 2 μ.β. αντίστοιχα).

Στο πλαίσιο της χρηματοδοτικής στρατηγικής του ελληνικού δημοσίου, το 2021 και 2022 αντλήθηκαν συνολικά από τις αγορές μακροπρόθεσμων ομολόγων €14 δισεκ., και €8,3 δισεκ. αντίστοιχα ενώ το 2023 ο στόχος του ΟΔΔΗΧ είναι η άντληση περίπου €7,0 δισεκ. Στα μέσα Ιανουαρίου 2023 ολοκληρώθηκε η έκδοση ενός νέου 10-ετούς ομολόγου στην οποία το ελληνικό δημόσιο άντλησε €3,5 δισεκ. με επιτόκιο 4,27%, εκ των οποίων το 78% απορροφήθηκε από διεθνείς επενδυτές.

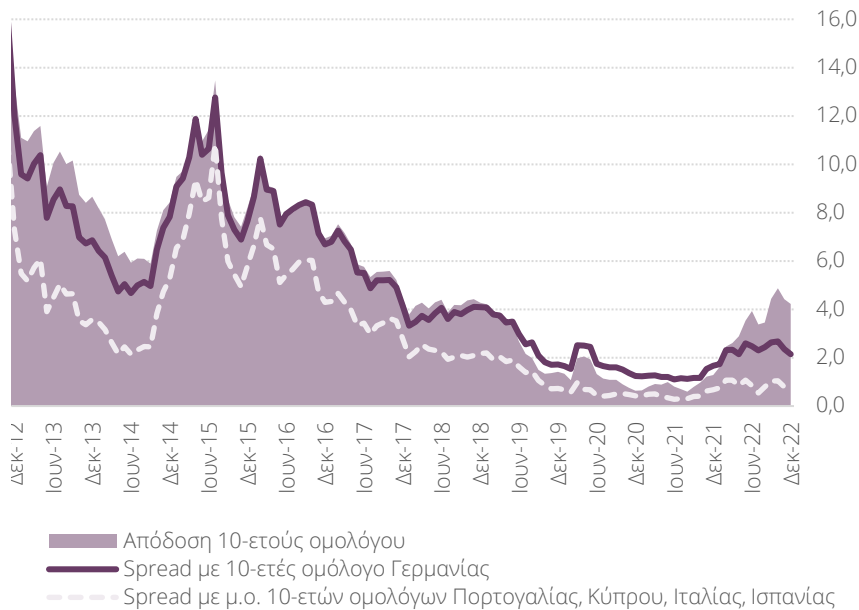
Οι οικονομικές και γεωπολιτικές διαταραχές στο διεθνές περιβάλλον οδήγησαν σε άνοδο των αποδόσεων κρατικών ομολόγων διεθνώς το 2022, με μεγαλύτερη ένταση για χώρες της «περιφέρειας», όπως η Ελλάδα. Σε αυτό το ασταθές διεθνές περιβάλλον και εγχώρια προεκλογικό έτος, το ελληνικό αξιόγραφο δεν έχει κατορθώσει ακόμα να ανακτήσει την επιδιωκόμενη «επενδυτική βαθμίδα» από τους διεθνείς οίκους αξιολόγησης, με τέσσερεις εξ αυτών (S&P, Score DBRS, R&I) να αξιολογούν το ελληνικό δημόσιο ένα μόλις σκαλί παρακάτω, με τον σχετικό στόχο να προσδιορίζεται εντός του δεύτερου εξαμήνου του 2023. Το ύψος του ελληνικού δημόσιου χρέους παραμένει από τα μεγαλύτερα διεθνώς ως ποσοστό του ΑΕΠ. Αντισταθμιστικά σε αυτό το

ποσοτικό χαρακτηριστικό του, δρουν τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του, όπως η υψηλή μέση διάρκεια αποπληρωμής, το μεγάλο ποσοστό χρέους σε σταθερό και χαμηλό επιτόκιο προς διεθνείς οργανισμούς, τα οποία και μετριάζουν τον κίνδυνο μακροπρόθεσμης μη βιωσιμότητάς του.

Διάγραμμα 2.13

Απόδοση και spread 10-ετούς ομολόγου Ελληνικού Δημοσίου (%)

Η μέση απόδοσή του κρατικού 10-ετούς ομολόγου διαμορφώθηκε στο 4,2% τον Δεκέμβριο του 2022, σημειώνοντας μικρή κάμψη από το υψηλό επίπεδο 5-ετίας του Οκτωβρίου (4,9%), ενώ το μέσο spread κυμάνθηκε περί τις 214 μ.β. έναντι του αντίστοιχου ομολόγου.

Πηγή: ΕΚΤ

3 ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

3.1 Συνιστώσες του ΑΕΠ

A. Πρόσφατες εξελίξεις

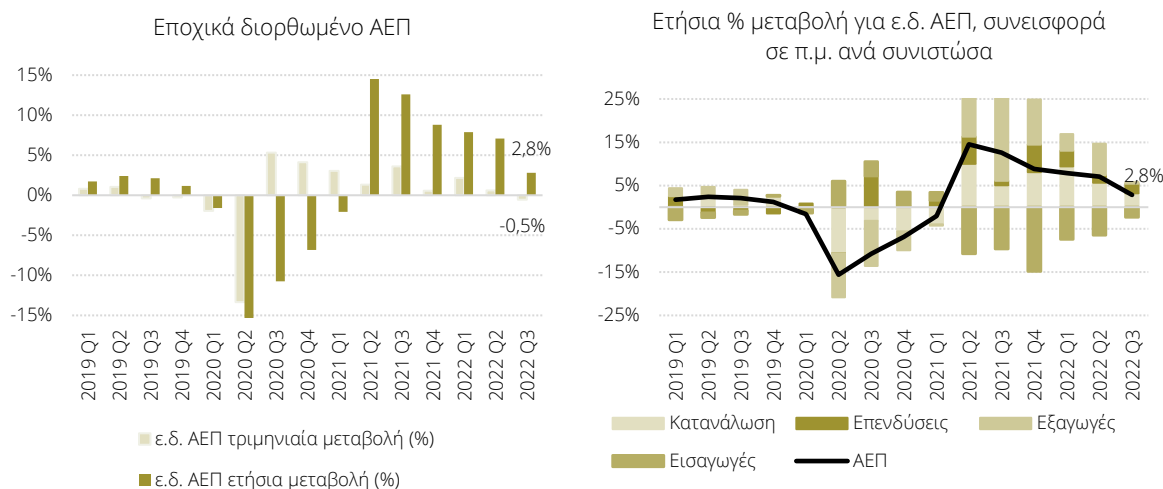
- Απροσδόκητη επιβράδυνση της ετήσιας ανάπτυξης στο +2,8% το 3^ο τρίμηνο του 2022, από +7,1% το 2^ο τρίμηνο 2022, και ύφεση κατά -0,5% σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο.
- Η μείωση του ρυθμού μεγέθυνσης του ΑΕΠ σε σταθερές τιμές οφείλεται κυρίως στην μεγάλη πτώση του ετήσιου ρυθμού αύξησης των εξαγωγών υπηρεσιών, σε +3,0% από +45,8% ένα τρίμηνο νωρίτερα.
- Η στασιμότητα των συνολικών εξαγωγών (+0,9% y-o-y) σε συνδυασμό με την αύξηση των εισαγωγών (+5,2% y-o-y), επιδείνωσε το έλλειμμα του εξωτερικού ισοζυγίου σε εθνολογιστικούς όρους σε σχέση με ένα χρόνο πριν κατά περίπου €902 εκατ. ή 1,7 π.μ. του τριμηνιαίου ΑΕΠ.
- Ηπιότερη ετήσια αύξηση της τάξης του +6,2% έναντι +8,9% ένα τρίμηνο νωρίτερα, σημείωσε η κατανάλωση των νοικοκυριών, η οποία συνέχισε να αποτελεί το βασικό μοχλό ανάπτυξης.
- Την ανοδική τους πορεία για ένα ακόμα τρίμηνο συνέχισαν οι επενδύσεις, με ετήσια αύξηση της τάξης +12,3% έναντι +10,1% στο 2^ο τρίμηνο του 2022, η οποία οφείλεται στη διεύρυνση του σχηματισμού πάγιου κεφαλαίου (+7,7% y-o-y) και στην αύξηση των αποθεμάτων (+30,2% y-o-y).
- Αποτιμώντας τις τάσεις των δεικτών αποπληθωρισμού σε επιλεγμένες συνιστώσες του ΑΕΠ, κατά τη διάρκεια της κρίσης ενέργειας 2021-2022:
 - ο Παρατηρείται σταθερή απόκλιση μεταξύ των δεικτών αποπληθωρισμού των εισαγωγών και εξαγωγών, με την αύξηση των τιμών να είναι σταθερά μεγαλύτερη στις τελευταίες.
 - ο Οι εγχώριοι αποπληθωριστές είναι υψηλότεροι από τους αντίστοιχους της Ευρωζώνης σε όλες τις συνιστώσες του ΑΕΠ, με εξαίρεση τις επενδύσεις παγίου κεφαλαίου.
 - ο Ο κλάδος της βιομηχανίας φαίνεται να συμβάλλει περισσότερο στην πληθωριστική πίεση από τα τέλη του 2021, ωστόσο σημαντική συμβολή καταγράφουν επίσης ο πρωτογενής τομέας και οι υπηρεσίες "εμπόριο, τουρισμός, εστίαση".

Πρόσφατες μακροοικονομικές εξελίξεις στην Ελλάδα

Η ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας επιβραδύνθηκε σημαντικά στο τρίτο τρίμηνο του 2022 σε σύγκριση με το προηγούμενο τρίμηνο, παραμένοντας ωστόσο ελαφρά υψηλότερη του μ.ό. στην ΕΖ. Συγκεκριμένα, το ΑΕΠ αυξήθηκε την περίοδο Ιουλίου-Σεπτεμβρίου, μια περίοδο κατά την οποία οι εκτιμήσεις ήταν αισιόδοξες λόγω της κορύφωσης της τουριστικής δραστηριότητας, με ετήσιο ρυθμό της τάξης του +2,8% (+2,3% στην ΕΖ), από +7,1% στο 2^ο τρίμηνο του 2022, ενώ ένα χρόνο νωρίτερα αυξανόταν κατά +12,6% με την επανεκκίνηση της ελληνικής οικονομίας μετά την άρση των μέτρων κατά της Covid-19. Ο μικρότερος ρυθμός μεγέθυνσης του εγχώριου ΑΕΠ οφείλεται κυρίως στη απροσδόκητα μεγάλη πτώση του ετήσιου ρυθμού αύξησης των εξαγωγών, τόσο των εξαγωγών αγαθών όσο και υπηρεσιών, μια συνιστώσα που είχε τη μεγαλύτερη συνεισφορά στη διεύρυνση του ΑΕΠ κατά το προηγούμενο τρίμηνο. Ηπιότερη πτώση παρουσίασε αντίθετα ο ετήσιος ρυθμός αύξησης των εισαγωγών, οι οποίες αντιστάθμισαν σε μέγεθος τη συμβολή της αύξησης των επενδύσεων στο ΑΕΠ και επιδείνωσαν το έλλειμμα του εξωτερικού ισοζυγίου σε εθνολογιστικούς όρους. Τη μεγαλύτερη συμβολή στην ανάπτυξη είχε η κατανάλωση των νοικοκυριών, η οποία, με φθίνοντα ωστόσο ρυθμό, συνέχισε για άλλο ένα τρίμηνο την ανοδική της πορεία (Διάγραμμα 3.1).

Διάγραμμα 3.1

Εξέλιξη ΑΕΠ και συνεισφορά συνιστωσών τους

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Ιδιωτική κατανάλωση και επενδύσεις οι βασικές συνιστώσες ανάκαμψης το γ' τρίμ. 2022.

Ως προς τις ακριβείς εξελίξεις των συνιστωσών του ΑΕΠ κατά το τρίτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους, ο ετήσιος ρυθμός μεγέθυνσης της εγχώριας κατανάλωσης σχεδόν υποδιπλασιάστηκε στο +3,6%, σε σχέση με ένα τρίμηνο νωρίτερα (+6,3%). Η επιβράδυνση της εγχώριας κατανάλωσης οφείλεται κυρίως στη μείωση της δημόσιας κατανάλωσης κατά -2,9% (y-o-y), διπλάσια έναντι του προηγούμενου τριμήνου (-1,3%), λόγω της εξάλειψης των έκτακτων μέτρων στήριξης που εφαρμόστηκαν κατά τη διάρκεια της πανδημίας και επηρέασαν τα αντίστοιχα στοιχεία ένα χρόνο νωρίτερα. Αντίθετα, η ιδιωτική κατανάλωση αποδείχθηκε ανθεκτική στις πληθωριστικές πιέσεις,

λόγω των αυξημένων δαπανών κατά τη διάρκεια της τουριστικής περιόδου και των δημοσιονομικών μέτρων στήριξης (+6,2% από +8,9% στο 2^ο τρίμηνο του 2022).

Υψηλότερο ετήσιο ρυθμό μεγέθυνσης της τάξης του +12,3%, έναντι +10,1% κατά το προηγούμενο τρίμηνο, παρουσίασαν οι επενδύσεις. Οι πόροι του Ταμείου Ανάκαμψης σε συνδυασμό με την πιστωτική επέκταση των τραπεζών, καθώς και την πολύ χαμηλή βάση των επενδύσεων παγίων των τελευταίων ετών, μπορούν να ερμηνεύουν εν μέρει το προαναφερθέν αποτέλεσμα. Μεγάλη ετήσια αύξηση παρουσίασαν τα αποθέματα, κατά +30,2%, έναντι +11,4% ένα τρίμηνο νωρίτερα, ενώ ο σχηματισμός παγίου κεφαλαίου διευρύνθηκε ετήσια κατά +7,7%, ηπιότερα σε σχέση με το δεύτερο τρίμηνο του 2022 (+9,8%).

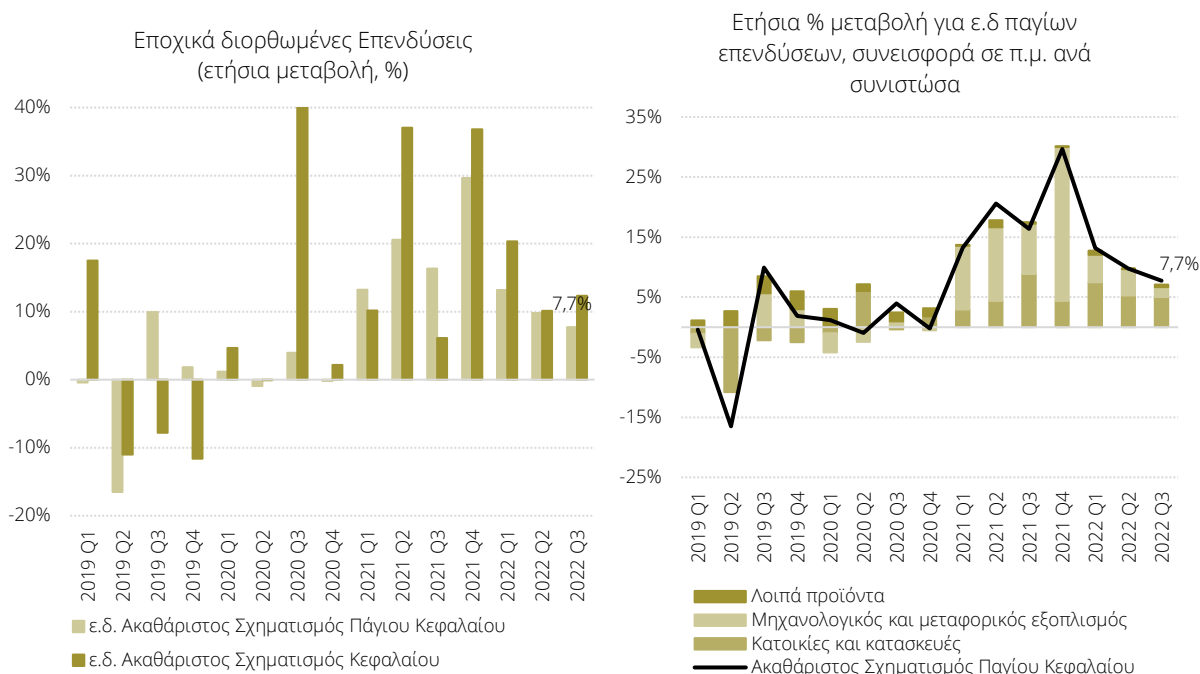
Συγκεκριμένα, στην αύξηση των επενδύσεων πάγιου κεφαλαίου συνέβαλλαν όλοι οι βασικοί τομείς επενδύσεων, με την μεγαλύτερη αύξηση να παρουσιάζουν οι τομείς των Κατοικιών και των Κατασκευών, και τους τομείς του Μηχανολογικού και Μεταφορικού Εξοπλισμού και των Λοιπών προϊόντων να έπονται (Διάγραμμα 3.2). Αναλυτικότερα, στις επιμέρους κατηγορίες των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου, θετικός ήταν ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής των επενδύσεων σε όλους τους τομείς πλην του τομέα του τεχνολογικού εξοπλισμού, όπου οι επενδύσεις μειώθηκαν ετησίως κατά -26,7% σε σχέση με -14,8% στο δεύτερο τρίμηνο του 2022. Την εντονότερη ετήσια ενίσχυση παρουσίασαν οι επενδύσεις σε Μεταφορικό εξοπλισμό κατά +35,3%, οι οποίες ένα τρίμηνο νωρίτερα μειωνόταν κατά -2,0%. Τη δεύτερη μεγαλύτερη σε μέγεθος ετήσια άνοδο κατέγραψαν οι επενδύσεις σε Λοιπές Κατασκευές, οι οποίες συνεχίζοντας την ανοδική τους πορεία διαμορφώθηκαν στο +15,8%, έναντι +14,5% ένα τρίμηνο νωρίτερα. Θετικός και σχεδόν ισόποσος ήταν ο ετήσιος ρυθμός μεγέθυνσης των επενδύσεων σε Κατοικίες (+8,2%) και σε Μηχανολογικό εξοπλισμό-οπτικά συστήματα (+8,6%), ηπιότερος ωστόσο σε αμφοτέρους τους τομείς σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο (+15,8% και +26,4% αντιστοίχως). Όπως αναφέρθηκε και στην προηγούμενη τριμηνιαία έκθεση η μεγάλη αύξηση των επενδύσεων σε Μηχανολογικό εξοπλισμό-οπτικά συστήματα κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2022 ενδεχομένως να οφειλόταν μερικώς στην καταγραφή προμήθειας αμυντικών συστημάτων. Τέλος, μικρή ετήσια άνοδο κατέγραψαν και οι επενδύσεις σε Άλλα και Αγροτικά προϊόντα, κατά 2,5% και 0,8% αντιστοίχως.

Ως προς τις εξελίξεις στο εξωτερικό ισοζύγιο της οικονομίας, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η στασιμότητα των εξαγωγών σε σταθερές τιμές κατά το τρίμηνο κορύφωσης της τουριστικής δραστηριότητας. Αναλυτικά, οι εξαγωγές υπηρεσιών κατέγραψαν μια αναιμική ετήσια αύξηση κατά +3,0%, έναντι του +45,8% στο προηγούμενο τρίμηνο, ενώ οι εξαγωγές αγαθών μειώθηκαν ετησίως οριακά κατά -0,3% (+1,5% στον προηγούμενο τρίμηνο), για πρώτη φορά μετά το 2^ο τρίμηνο του 2020. Η αδύναμη εξαγωγική επίδοση των υπηρεσιών φαίνεται να είναι αποτέλεσμα κυρίως της υψηλότερης βάσης σύγκρισης, με τις εξαγωγές υπηρεσιών να παρουσιάζουν ετήσια αύξηση κατά +100,8% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2021, το μοναδικό τρίμηνο του 2021 κατά το οποίο δεν ίσχυαν τα περιοριστικά για την αντιμετώπιση της πανδημίας. Ανασταλτικά στον ετήσιο ρυθμό μεγέθυνσης των εξαγωγών υπηρεσιών λειτούργησε επίσης η συρρίκνωση της οικονομικής δραστηριότητας της Ευρωζώνης και η πίεση των υψηλών τιμών των ενεργειακών προϊόντων, με την ονομαστική αξία των εξαγωγών υπηρεσιών να σημειώνει αντίθετα ισχυρή ετήσια αύξηση +25,8% στο 3ο τρίμηνο του 2022 και κατά την ίδια περίοδο οι αφίξεις επισκεπτών από το εξωτερικό στην Ελλάδα να αυξάνονται σχεδόν κατά 60% σε ετήσια βάση. Μια εκτενέστερη ανάλυση της εξέλιξης των δεικτών αποπληθωρισμού ανά συνιστώσα δαπάνης του ΑΕΠ για το 2021-2022 παρουσιάζεται στο Ειδικό Πλαίσιο 3.1.

Η στασιμότητα των εξαγωγών σε συνδυασμό με την ηπιότερη επιβράδυνση του αντίστοιχου ρυθμού αύξησης των εισαγωγών (+5,2% από +14,5% στο προηγούμενο τρίμηνο), λόγω της ανθεκτικής εγχώριας ζήτησης, επιδείνωσε το έλλειμμα του εξωτερικού ισοζυγίου σε εθνολογιστικούς όρους σε σχέση με ένα χρόνο πριν κατά περίπου €902 εκατ. ή -1,7 π.μ. του τριμηνιαίου ΑΕΠ. Συγκεκριμένα, οι εισαγωγές αγαθών αυξήθηκαν (+8,6% έναντι +16,7% στο προηγούμενο τρίμηνο) ενώ οι εισαγωγές υπηρεσιών μειώθηκαν (-4,6% έναντι +7,9% στο προηγούμενο τρίμηνο). Αξίζει, τέλος, να σημειώσουμε πως η εγχώρια οικονομία διατηρεί τον υψηλό βαθμό εξωστρέφειας, με τον ετήσιο μ.ό. του λόγου του αθροίσματος των εισαγωγών-εξαγωγών προς το ΑΕΠ να παραμένει στο ιστορικό υψηλό του 82% το 3ο τρίμηνο του 2022.

Διάγραμμα 3.2

Εξέλιξη επενδύσεων και συνεισφορά συνιστωσών τους

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Ενίσχυση του ετήσιου ρυθμού αύξησης των επενδύσεων. Ανοδικές τάσεις σε όλους τους τομείς των, πλην του τομέα του τεχνολογικού εξοπλισμού.

Προσεγγίζοντας το ΑΕΠ από την πλευρά της παραγωγής, η εγχώρια ακαθάριστη προστιθέμενη αξία (ΑΠΑ) διευρύνθηκε κατά το τρίτο τρίμηνο ισχυρότερα από ότι το ΑΕΠ (+4,4% y-o-y), λόγω των πρωτοφανών σε μέγεθος ενεργειακών επιδοτήσεων, ένα μέγεθος το οποίο προσμετράται στην ΑΠΑ αλλά δεν αποτελεί εγχώρια παραγωγή. Συγκεκριμένα, για τον υπολογισμό του ΑΕΠ σε αγοραίες τιμές από την πλευρά της παραγωγής, αφαιρούνται από την εγχώρια ακαθάριστη προστιθέμενη αξία οι επιδοτήσεις επί των προϊόντων και προστίθενται οι αντίστοιχοι φόροι.¹⁵ Κατά το 3^ο τρίμηνο του 2022 η ετήσια αύξηση των επιδοτήσεων σε σταθερές τιμές διαμορφώθηκε

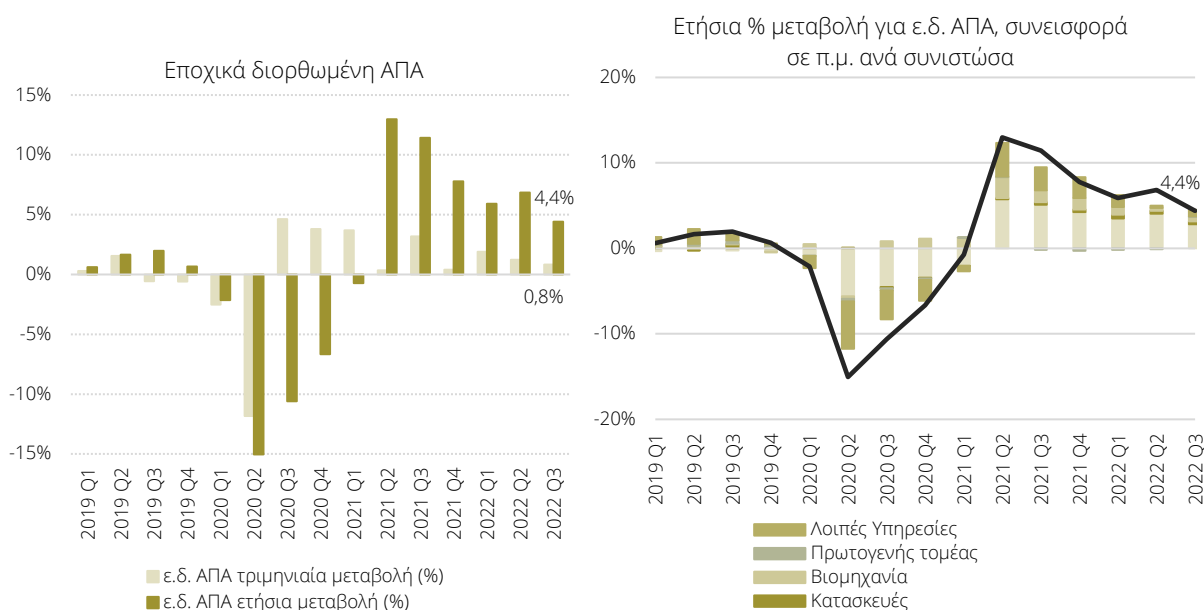
¹⁵ Οι αγοραίες τιμές είναι αυτές που πληρώνουν οι καταναλωτές και οι επιχειρήσεις για την απόκτηση καταναλωτικών και κεφαλαιουχικών αγαθών, οι οποίες περιλαμβάνουν τους έμμεσους φόρους, ενώ οι επιδοτήσεις αφαιρούνται από την τελική τιμή. Οι βασικές τιμές είναι αυτές που λαμβάνουν οι παραγωγοί για την πώληση των αγαθών και υπηρεσιών που παράγουν, αφαιρώντας τους πληρωτέους φόρους και προσθέτοντας τις εισπρακτέες επιδοτήσεις.

στο ιστορικό υψηλό του +571,7% (σχεδόν €2,0 δισεκ.) για να αντισταθμίσουν τις υψηλές τιμές του φυσικού αερίου και της ηλεκτρικής ενέργειας, ενώ οι φόροι αυξήθηκαν μόλις κατά +15,9% (έναντι +16,8% στο προηγούμενο τρίμηνο).

Διάγραμμα 3.3

Εξέλιξη ΑΠΑ και συνεισφορά συνιστωσών τους

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Οι κλάδοι του Τουρισμού, των Μεταφορών και του Εμπορίου (χονδρικού και λιανικού) είχαν για ένα ακόμα τρίμηνο τη μεγαλύτερη συμβολή στην αύξηση της ΑΠΑ

Σε κλαδικό επίπεδο, ο τουρισμός, οι μεταφορές και το εμπόριο (χονδρικό και λιανικό) είχαν την μεγαλύτερη συμβολή στην αύξηση της ΑΠΑ, ενώ ακολουθούν με σημαντικά μικρότερο ποσοστό, ο τομέας των Λοιπών Υπηρεσιών και ο δευτερογενής τομέας, με τους κλάδους της βιομηχανίας και των κατασκευών (Διάγραμμα 3.3). Αναλυτικότερα στους επιμέρους τομείς της παραγωγής, όλοι εκ των δέκα βασικών κλάδων της ελληνικής οικονομίας παρουσίασαν ετήσια διεύρυνση της δραστηριότητάς τους, πλην του κλάδου της Δημόσιας διοίκησης-άμυνας-υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης, που παρουσίασε μια μικρή ετήσια ύφεση της τάξης του -1,2% (έναντι -2,5% στο προηγούμενο τρίμηνο). Τη μεγαλύτερη μεταξύ των κλάδων ετήσια άνοδο στο τρίτο τρίμηνο του 2022, κατέγραψε ο κλάδος των Κατασκευών κατά +14,8%, οριακά ηπιότερη έναντι του +15,8% ένα τρίμηνο νωρίτερα. Ακολουθεί, ο κλάδος του Χονδρικού και Λιανικού εμπορίου (+12,7% από +18,5% το προηγούμενο τρίμηνο), αντανακλώντας την ισχυρή εγχώρια ζήτηση των νοικοκυριών. Στη συνέχεια, ενίσχυση της ετήσιας δραστηριότητάς παρουσίασε ο κλάδος Τέχνες-Διασκέδαση-Ψυχαγωγία κατά +10,7%, μισή σε μέγεθος ωστόσο σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο (+22,2%). Την ανοδική του πορεία συνέχισε ο κλάδος Επαγγελματικές- επιστημονικές - τεχνικές - διοικητικές δραστηριότητες με μια ισόποση σχεδόν με το προηγούμενο τρίμηνο ετήσια αύξηση κατά +9,7%. Παρόμοια σε μέγεθος ετήσια διεύρυνση της δραστηριότητάς τους παρουσίασαν οι κλάδοι Ορυχεία-Λατομεία-Ενέργεια και Ενημέρωση-Επικοινωνία κατά 3,6%, ισχυρότερη έναντι του προηγούμενου τριμήνου (+2,5% και +1,5% αντιστοίχως). Μικρή ετήσια

άνοδο σημειώθηκε στους κλάδους Γεωργία-Δασοκομία-Αλιεία (+2,3%) και Χρηματοπιστωτικές-Ασφαλιστικές δραστηριότητες (+0,4%), η οποία θεωρείται ωστόσο σημαντική καθώς η δραστηριότητα υποχωρούσε και στους δύο κλάδους ένα τρίμηνο νωρίτερα (-3,1% και -9,8% αντιστοίχως). Στάσιμη παρέμεινε, τέλος, η ετήσια δραστηριότητα στον κλάδο Διαχείριση ακίνητης περιουσίας (+0,3%).

Ανακεφαλαιώνοντας, η διάρθρωση της ανάκαμψης της ελληνικής οικονομίας μεταβλήθηκε κατά το τρίτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους σε σχέση με το προηγούμενο, με την ιδιωτική κατανάλωση να παίρνει ξανά τον πρωταρχικό ρόλο σε αυτήν, μετά τη σημαντική επιβράδυνση των εξαγωγών υπηρεσιών. Η αύξηση των εισαγωγών αντιστάθμισε σε μέγεθος τη θετική συμβολή των επενδύσεων στην ανάκαμψη και επιδείνωσε το έλλειμμα του εξωτερικού ισοζυγίου σε εθνολογιστικούς όρους.

Πίνακας 3.1

Εξέλιξη βασικών μακροοικονομικών μεγεθών-Εθνικοί Λογαριασμοί (εποχικά διορθωμένα στοιχεία, σταθερές τιμές 2015) προσωρινά στοιχεία

Τρίμηνο	ΑΕΠ		Τελική Κατανάλωση		Επενδύσεις		Εξαγωγές		Εισαγωγές	
	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής
2012	180.393	-7,2%	163.441	-7,0%	20.240	-21,0%	48.968	2,0%	52.861	-5,8%
2013	175.948	-2,5%	156.885	-4,0%	19.587	-3,2%	49.843	1,8%	50.621	-4,2%
2014	176.974	0,6%	156.641	-0,2%	20.440	4,4%	53.954	8,2%	54.045	6,8%
2015	176.411	-0,3%	156.715	-0,0%	21.401	4,7%	56.661	5,0%	58.297	7,9%
2016	175.567	-0,5%	156.087	-0,4%	22.799	6,5%	56.426	-0,4%	59.964	2,9%
2017	177.427	1,1%	158.888	1,8%	21.659	-5,0%	61.229	8,5%	64.533	7,6%
α' 2018	44.873	1,8%	40.344	2,5%	5.145	-11,5%	16.095	8,5%	16.489	4,7%
β' 2018	45.029	1,7%	39.699	0,1%	6.203	16,5%	16.955	7,9%	17.203	8,4%
γ' 2018	44.980	0,5%	39.847	0,1%	5.492	-0,6%	16.855	6,7%	17.772	8,8%
δ' 2018	45.273	2,1%	39.840	-0,5%	6.491	29,8%	16.906	13,6%	17.692	6,6%
2018	180.155	1,5%	159.730	0,5%	23.331	7,7%	66.812	9,1%	69.156	7,2%
α' 2019	45.642	1,7%	40.436	0,2%	6.045	17,5%	16.904	5,0%	17.735	7,6%
β' 2019	46.115	2,4%	40.828	2,8%	5.520	-11,0%	17.907	5,6%	17.695	2,9%
γ' 2019	45.932	2,1%	40.124	0,7%	5.064	-7,8%	18.303	8,6%	18.144	2,1%
δ' 2019	45.807	1,2%	40.916	2,7%	5.735	-11,6%	16.962	0,3%	17.596	-0,5%
2019	183.497	1,9%	162.304	1,6%	22.364	-4,1%	70.076	4,9%	71.169	2,9%
α' 2020	44.918	-1,6%	40.528	0,2%	6.328	4,7%	16.705	-1,2%	18.142	2,3%
β' 2020	38.920	-15,6%	36.173	-11,4%	5.514	-0,1%	11.973	-33,1%	14.909	-15,7%
γ' 2020	40.997	-10,7%	38.781	-3,3%	7.149	41,2%	11.496	-37,2%	16.658	-8,2%
δ' 2020	42.682	-6,8%	38.362	-6,2%	5.859	-2,2%	14.822	-12,6%	16.101	-8,5%
2020	167.517	-8,7%	153.844	-5,2%	24.850	11,1%	54.996	-21,5%	65.812	-7,5%
α' 2021	43.989	-2,1%	38.694	-4,5%	6.972	10,2%	16.590	-0,7%	17.292	-4,7%
β' 2021	44.571	14,5%	40.186	11,1%	7.556	37,0%	15.414	28,7%	18.728	25,6%
γ' 2021	46.169	12,6%	40.990	5,7%	7.587	6,1%	17.570	52,8%	20.327	22,0%
δ' 2021	46.436	8,8%	41.799	9,0%	8.015	36,8,2%	18.678	26,0%	21.303	32,3%
2021	181.164	8,1%	161.669	5,1%	30.130	21,2%	68.252	24,1%	77.650	18,0%
α' 2022	47.447	7,9%	42.739	10,5%	8.390	20,3%	18.252	10,0%	20.307	17,4%
β' 2022	47.726	7,1%	42.726	6,3%	8.321	10,1%	18.318	18,8%	21.438	14,5%
γ' 2022	47.469	2,8%	42.471	3,6%	8.523	12,3%	17.721	0,9%	21.380	5,2%

* προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Τριμηνιαίοι Εθνικοί Λογαριασμοί, ΕΛ.ΣΤΑΤ., Δεκέμβριος 2022

Ειδικό Πλαίσιο 3.1

Πληθωριστικές πιέσεις το 2022, ανά συνιστώσα ΑΕΠ

Η ισχυρή άνοδος του πληθωρισμού από τις αρχές του 2022 επιβράδυνε τους πραγματικούς ρυθμούς μεγέθυνσης όλων των βασικών μακροοικονομικών μεγεθών κατά τα προηγούμενο έτος. Η σωρευτική του επίδραση έγινε ιδιαίτερα εμφανής στο 3ο τρίμηνο του 2022, όπου η ετήσια ανάκαμψη διαμορφώθηκε στο +2,8% από +7,1% στο προηγούμενο τρίμηνο. Στο ίδιο τρίμηνο, ενώ η εγχώρια ζήτηση φαίνεται να παρέμεινε σχετικά ανθεκτική στις πληθωριστικές πιέσεις, οι εξαγωγές κατέγραψαν μια απροσδόκητη στασιμότητα (+0,9% από +18,8% y-o-y το 2ο τρίμηνο του 2022) κατά την περίοδο κορύφωσης της τουριστικής δραστηριότητας. Αντίθετα, αρκετά ηπιότερη ήταν η μείωση του ρυθμού μεγέθυνσης των εισαγωγών (+5,2% από +14,5% y-o-y το προηγούμενο τρίμηνο), με αποτέλεσμα την επιδείνωση του ελλείμματος του εξωτερικού ισοζυγίου σε εθνικολογιστικούς όρους σε σχέση με ένα χρόνο πριν κατά περίπου €902 εκατ. ή -1,7 π.μ. του τριμηνιαίου ΑΕΠ. Μόνο οι επενδύσεις παρουσίασαν έναν υψηλότερο ετήσιο ρυθμό μεγέθυνσης της τάξης του +12,3% έναντι +10,1% στο προηγούμενο τρίμηνο, με τις επενδύσεις σε πάγιο κεφάλαιο να επιβραδύνονται στο +7,7% από +9,8% στο 2ο τρίμηνο του 2022.

Ταυτόχρονα κατά το ίδιο τρίμηνο ο ΓΔΤΚ ενισχύθηκε κατά 11,7%, κυρίως λόγω της αυξητικής επίδρασης από τις τιμές των ενεργειακών αγαθών. Ο αντίστοιχος ετήσιος ρυθμός μεταβολής του ΕνΔΤΚ με σταθερούς φόρους και χωρίς την ενέργεια ήταν 7,5%.

Για να εκτιμήσουμε την συμβολή της αύξησης του τιμών στους όγκους των βασικών μακροοικονομικών μεγεθών, υπολογίζουμε τους δείκτες αποπληθωρισμού των συνιστωσών της εγχώριας δαπάνης από τις αρχές του 2021, έτος κατά το οποίο άρχισαν να εμφανίζονται οι πληθωριστικές πιέσεις (Διάγραμμα 1)¹⁶. Αρχικά, παρατηρείται υψηλός και επίμονος πληθωρισμός καθ' όλη τη διάρκεια του προηγούμενου έτους. Επίσης, απεικονίζεται η κλιμάκωση του λεγόμενου «εισαγόμενου» πληθωρισμού, με τους δείκτες αποπληθωρισμού των εισαγωγών και των εξαγωγών να υπερβαίνουν σημαντικά τους αντίστοιχους δείκτες της κατανάλωσης και των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου. Σταθερή απόκλιση παρατηρείται ωστόσο και μεταξύ των δεικτών αποπληθωρισμού των εισαγωγών και εξαγωγών, με την πίεση των τιμών να είναι σταθερά μεγαλύτερη στις τελευταίες.¹⁷ Συγκεκριμένα, στο 3^ο τρίμηνο του 2022 ο αποπληθωριστής των εξαγωγών μεταβλήθηκε ετησίως κατά 36%, ενώ μικρότερη ετήσια μεταβολή παρουσίασε ο αποπληθωριστής των εισαγωγών κατά 27%.

Απόκλιση μεταξύ των δεικτών αποπληθωρισμού των βασικών συνιστωσών του ΑΕΠ παρατηρείται και στην Ευρωζώνη, με τους δείκτες αποπληθωρισμού των εξαγωγών-εισαγωγών να είναι αρκετά υψηλότεροι των αντίστοιχων δεικτών της κατανάλωσης, των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου και του συνολικού ΑΕΠ, στα τρία πρώτα τρίμηνα του 2022 (Διάγραμμα 2). Ωστόσο η σύγκριση των αποπληθωριστών της Ευρωζώνης με τους αντίστοιχους δείκτες της εγχώριας οικονομίας καταδεικνύει δύο σημαντικά χαρακτηριστικά: 1^ο οι εγχώριοι αποπληθωριστές είναι υψηλότεροι από τους αντίστοιχους της Ευρωζώνης σε όλες τις συνιστώσες του ΑΕΠ, με εξαίρεση τις επενδύσεις παγίου

¹⁶ Για τον υπολογισμό των αποπληθωριστών διαιρούμε τα μεγέθη σε τρέχουσες τιμές με τα αντίστοιχα μεγέθη σε αλυσωτούς δείκτες όγκων (έτος αναφοράς 2015) σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ.

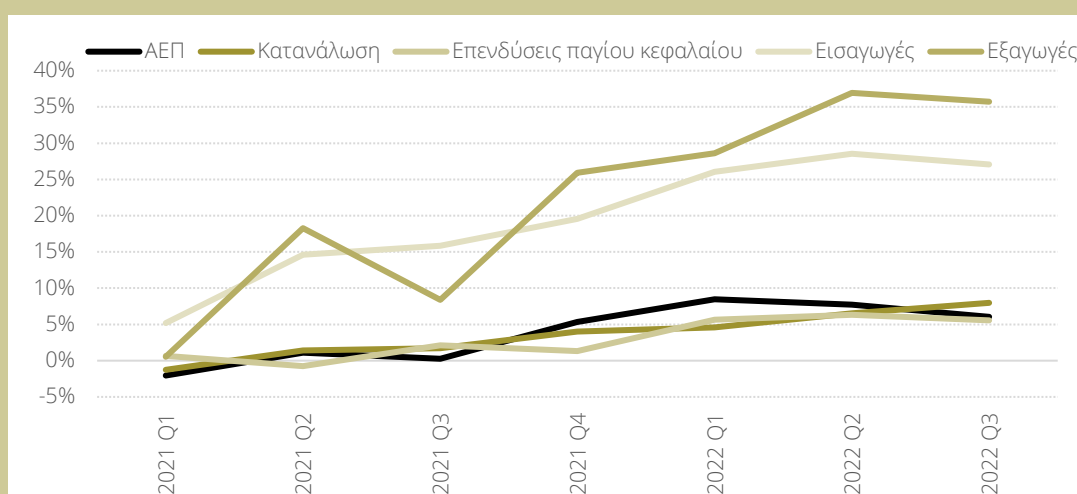
¹⁷ Σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ, ως αποπληθωριστής τιμών για τις εξαγωγές αγαθών χρησιμοποιείται ο Δείκτης Τιμών Παραγωγού στη βιομηχανία για τη μη εγχώρια αγορά. Για τις εξαγωγές υπηρεσιών χρησιμοποιείται ο ίδιος δείκτης, εξαιρουμένης της ενέργειας. Για την εξαγωγή ταξιδιωτικών υπηρεσιών χρησιμοποιείται ο Δείκτης Τιμών Καταναλωτή. Αντίστοιχα, για τις εισαγωγές αγαθών, ως αποπληθωριστής χρησιμοποιείται ο Δείκτης Τιμών Εισαγωγών στη Βιομηχανία, ενώ ο ίδιος δείκτης, εξαιρουμένης της ενέργειας, εφαρμόζεται για τον αποπληθωρισμό των εισαγωγών υπηρεσιών.

κεφαλαίου. 2^{ον} η απόκλιση των δεικτών Ελλάδας- Ευρωζώνης είναι πολύ μεγαλύτερη στις συνιστώσες του εξωτερικού ισοζυγίου. Για παράδειγμα, στο 3^ο τρίμηνο του 2022, ο δείκτης αποπληθωρισμού των εγχώριων εξαγωγών παρουσίασε ετήσια μεταβολή κατά 36% έναντι 13% στην Ευρωζώνη, και ο δείκτης αποπληθωρισμού των εισαγωγών παρουσίασε ετήσια μεταβολή κατά 27% έναντι 19% στην Ευρωζώνη. Αξίζει, επίσης, να σημειωθεί πως σε αντίθεση με την ελληνική οικονομία, στην Ευρωζώνη ο αποπληθωριστής των εισαγωγών είναι υψηλότερος του αντίστοιχου των εξαγωγών σε όλη τα τρίμηνα του 2022.

Διάγραμμα Π3.1α

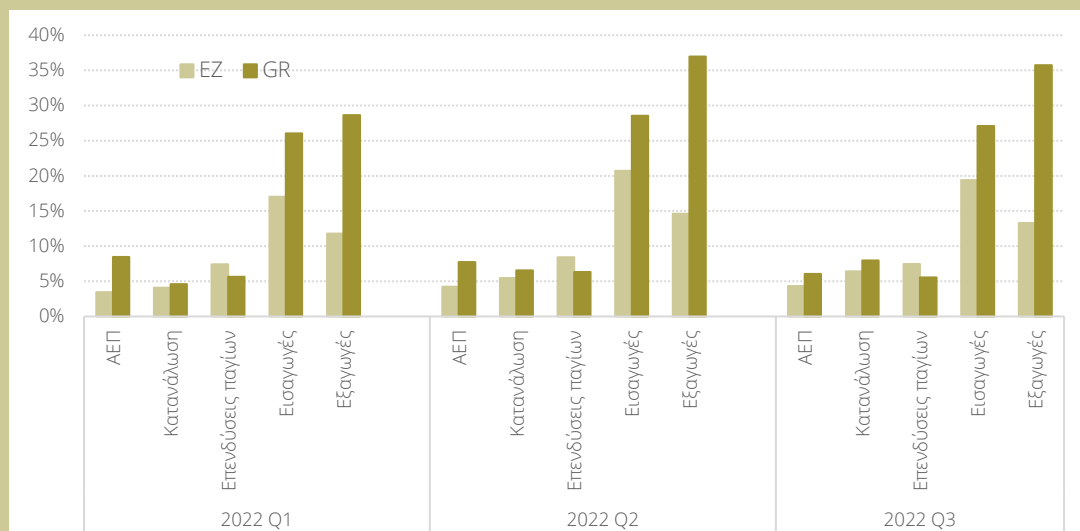
Δείκτες αποπληθωρισμού ανά συνιστώσα δαπάνης του ΑΕΠ
(% ετήσια μεταβολή)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα Π3.1β

Δείκτες αποπληθωρισμού ανά συνιστώσα δαπάνης του ΑΕΠ σε Ελλάδα (GR) και Ευρωζώνη (EZ)
(% ετήσια μεταβολή)

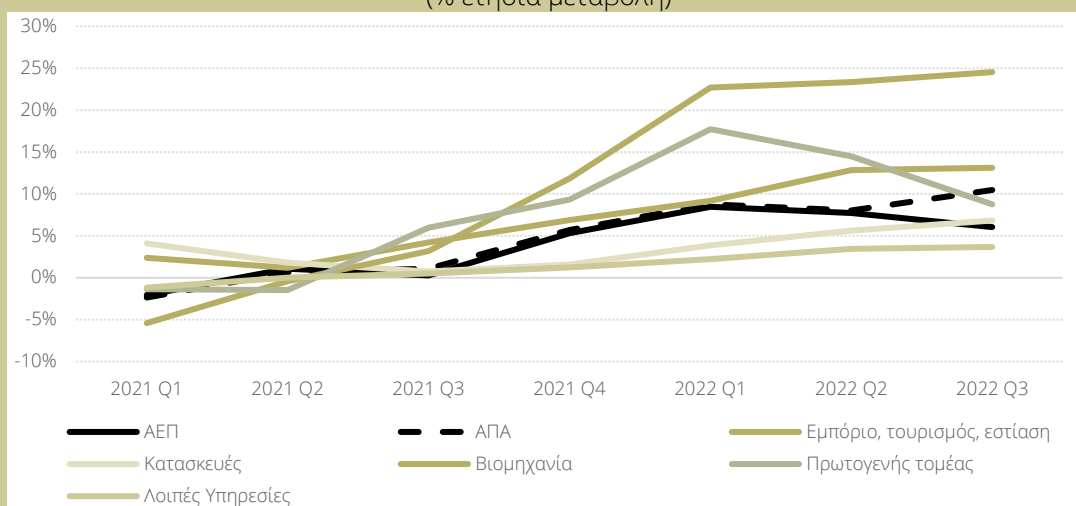

Πηγή: Eurostat

Προσεγγίζοντας το ΑΕΠ από την πλευρά της παραγωγής, υπολογίζονται οι δείκτες αποπληθωρισμού των βασικών συνιστωσών της εγχώριας ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας – ΑΠΑ (Διάγραμμα 3). Αρχικά, απεικονίζεται η αναμενόμενη κοινή πορεία των δεικτών αποπληθωρισμού του ΑΕΠ και της ΑΠΑ, με τη μοναδική απόκλιση να παρουσιάζεται στο 3^ο τρίμηνο του 2022, όπου, όπως αναφέρθηκε και στην ενότητα 3.1, παρατηρήθηκε μια πρωτοφανής σε μέγεθος αύξηση των ενεργειακών επιδοτήσεων, ένα μέγεθος το οποίο προσμετράτε στην ΑΠΑ αλλά δεν αποτελεί εγχώρια παραγωγή. Σε αυτό το τρίμηνο η ΑΠΑ διευρύνθηκε ετήσια κατά +4,4% έναντι της ετήσιας αύξησης του +2,8% του ΑΕΠ. Επίσης, καταγράφεται ανοδική πορεία των δεικτών αποπληθωρισμού όλων των κλάδων παραγωγής από το 3^ο τρίμηνο του 2021, με μεγαλύτερη αυτών του δείκτη αποπληθωρισμού του κλάδου της Βιομηχανίας. Διψήφια μεταβολή παρουσιάζει και ο αποπληθωριστής του κλάδου Εμπόριο-Τουρισμός-Εστίαση στο 2^ο και 3^ο τρίμηνο του 2022, ο οποίος αφορά ένα μεγάλο μερίδιο της εγχώριας παραγωγικής διαδικασίας. Μοναδική εξαίρεση στον επιταχυνόμενο πληθωρισμό αποτελεί ο πρωτογενής τομέας, όπου οι τιμές άρχισαν να αποκλιμακώνονται από τις αρχές του προηγούμενου έτους, αν και από υψηλή βάση.

Διάγραμμα Π3.1γ
 Δείκτες αποπληθωρισμού ανά κλάδο παραγωγής του ΑΕΠ
 (% ετήσια μεταβολή)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Ανακεφαλαιώνοντας, τα ανωτέρω στοιχεία καταδεικνύουν τη συνεχή και μεγάλη αύξηση των δεικτών αποπληθωρισμού των συνιστωσών του ΑΕΠ από τα μέσα του 2021, μεγάλο μέρος της οποίας οφείλεται στην κλιμάκωση των τιμών των ενεργειακών προϊόντων, καθώς και στην ισχυρή εγχώρια ζήτηση μετά τη λήξη των μέτρων κατά της πανδημίας. Επιπλέον, σημαντική απόκλιση παρατηρείται μεταξύ των δεικτών αποπληθωρισμού των συνιστωσών της δαπάνης, με τους δείκτες αποπληθωρισμού των εισαγωγών και των εξαγωγών να παρουσιάσουν υπερτριπλάσιες μεταβολές συγκριτικά με τους αντίστοιχους δείκτες της κατανάλωσης και των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου στα πρώτα τρίμηνα του 2022. Επίσης, η επίδραση ενός υψηλότερου αποπληθωριστή των εξαγωγών έναντι των εισαγωγών είναι αδιαμφισβήτητα αρνητική στην στατιστική εκτίμηση του πραγματικού ΑΕΠ, καθώς οι εξαγωγές αποτελούν μια από τις βασικές συνιστώσες της εγχώριας ανάπτυξης. Τέλος, από την πλευρά της παραγωγής, ο κλάδος της βιομηχανίας φαίνεται να συμβάλλει περισσότερο στην πληθωριστική πίεση από τα τέλη του 2021, ωστόσο σημαντική συμβολή καταγράφουν επίσης ο πρωτογενής τομέας και οι υπηρεσίες "εμπόριο, τουρισμός, εστίαση".

Β. Παραδοχές και προβλέψεις

Μεσοπρόθεσμες προοπτικές

- Η γεωπολιτική αστάθεια σε ανατολική Ευρώπη και Μεσόγειο, η επιβράδυνση της ανάπτυξης στην Ευρωζώνη, η αργή αποκλιμάκωση του πληθωρισμού, τα δημοσιονομικά μεγέθη, η εκτέλεση του σχεδίου «Ελλάδα 2.0», η εκλογική περίοδος και η χορήγηση επενδυτικής βαθμίδας, πλέον καθοριστικοί παράγοντες της εξέλιξης του ΑΕΠ το 2023.
- Προς τα κάτω αναθεώρηση της ανάκαμψης σε 5,2%, σε σταθερές τιμές για το 2022, λόγω της απότομης επιβράδυνσης της οικονομίας από το 3^ο τρίμηνο του έτους.
- Προς τα πάνω αναθεώρηση μόνο της εκτίμησης για την ενίσχυση των επενδύσεων κατά 12,1% το 2022.
- Σαφώς βραδύτερη ανάπτυξη κατά 1,4% το 2023, λόγω μείωσης της παγκόσμιας οικονομικής δραστηριότητας και διατήρησης του πληθωρισμού και της αβεβαιότητας.
- Ηπιότεροι ρυθμοί μεγέθυνσης όλων των συνιστωσών του ΑΕΠ σε σχέση με το 2022.
- Πιθανή περαιτέρω επιδείνωση στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, με τις εξαγωγές και τις εισαγωγές να αυξάνονται ετησίως το 2023, κατά 2,1% και 2,7% αντιστοίχως.
- Εκτίμηση για τον πληθωρισμό στο 9,6% για το 2022 και στο 4,0% για το 2023, και της ανεργίας στο 12,3% και 11,5% αντιστοίχως.

Ο πόλεμος ανάμεσα στη Ρωσία και την Ουκρανία, δύο χώρες ιδιαίτερα σημαντικές για την τροφοδοσία της παγκόσμιας οικονομίας σε ενεργειακά προϊόντα και είδη διατροφής, και ο υψηλός πληθωρισμός, λόγω των διαταραχών από την πλευρά της προσφοράς και της ισχυρής ζήτησης, αποτέλεσαν τους πλέον καθοριστικούς παράγοντες των οικονομικών μεγεθών κατά το 2022. Η αβεβαιότητα σχετικά με την εξέλιξη και των δύο αυτών παραγόντων, καθώς παραμένει ο κίνδυνος μιας περαιτέρω κλιμάκωσης του πολέμου, αναμένεται να καθορίσει τις γεωπολιτικές και οικονομικές εξελίξεις και κατά το τρέχον έτος.

Αργή αποκλιμάκωση του πληθωρισμού

Η εκτίναξη των ενεργειακών τιμών, οι διαταραχές στις παραγωγικές και μεταφορικές υπηρεσίες, καθώς και η εκρηκτική διάθεση για κατανάλωση μετά το τέλος της πανδημίας, οδήγησαν στην κλιμάκωση του πληθωρισμού κατά το 2022.

Ο εγχώριος ΔTK 2022 άγγιξε υψηλό 27-ετίας, φτάνοντας στο 9,6%, οριακά χαμηλότερος της πρόβλεψης του 9,7% από το IOBE, με τον ΕνΔTK να διαμορφώνεται στο 9,3%. Ενώ στο πρώτο εννεάμηνο του 2022 ο συνολικός εγχώριος πληθωρισμός ήταν συστηματικά υψηλότερος του μ.ό. της ΕΖ (7,8%), λόγω της εξάρτησης της ελληνικής οικονομίας από τις εισαγωγές ενέργειας και ενδιάμεσων αγαθών, κατά το τέταρτο τρίμηνο υποχώρησε σε μονοψήφιο ποσοστό, ελαφρά κάτω του μ.ό. της ΕΖ. Ωστόσο, ο δομικός πληθωρισμός στην Ελλάδα παραμένει υψηλότερος του μ.ό. της ΕΖ, εξαιτίας πρωτίστως της ανθεκτικής εγχώριας ζήτησης, η οποία ενισχύθηκε σημαντικά από τη μείωση του ποσοστού ανεργίας και από τα δημοσιονομικά μέτρα στήριξης. Η τάση για άνοδο των κεντρικών τιμών προϊόντων και υπηρεσιών καθώς ανακάμπτει η κατανάλωση υποδηλώνει επίσης τη μικρή δυνατότητα έγκαιρης ανταπόκρισης της παραγωγής και χαμηλή ένταση ανταγωνισμού.

Από το τελευταίο τρίμηνο του προηγούμενου έτους άρχισε να παρατηρείται η σταδιακή αποκλιμάκωση του πληθωρισμού, με τον ΔTK να επιβραδύνεται για τρίτο συνεχή μήνα τον Δεκέμβριο 2022. Στο σύνολο του τελευταίου τριμήνου του 2022, ο ΔTK διαμορφώθηκε στο 8,3% από 11,7% στο προηγούμενο τρίμηνο. Η μείωση του ΔTK, η οποία αναμένεται να ενισχυθεί περαιτέρω από την επίδραση βάσης, μπορεί να αποδοθεί πρωτίστως στις χαμηλότερες τιμές των ενεργειακών προϊόντων και στην αναμενόμενη εξασθένηση της ζήτησης, καθώς και στις παρεμβατικές πολιτικές της ΕΚΤ και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Χαρακτηριστικό αποτελεί επίσης το γεγονός πως σε αντίθεση με το πρώτο εννεάμηνο του 2022, όπου τα Ενεργειακά αγαθά είχαν τη μεγαλύτερη συμβολή στον ετήσιο ρυθμό του πληθωρισμού, στο τέταρτο τρίμηνο τη σκυτάλη πήραν, κατά σειρά, Τρόφιμα, Υπηρεσίες και Μη ενεργειακά αγαθά. Η εισαγωγή μεγάλων ποσοτήτων LNG στην ΕΕ, σε συνδυασμό με τη μείωση της ζήτησης λόγω των υψηλών τιμών και με τις ήπιες θερμοκρασίες, περιόρισαν τις πιέσεις στις τιμές της ενέργειας.

Σε ό,τι αφορά τις αναμενόμενες εξελίξεις στις τιμές των ενεργειακών προϊόντων διεθνώς, η Διεθνής Υπηρεσία Ενέργειας, αναθεώρησε προς τα πάνω τις προβλέψεις της για την παγκόσμια ζήτηση πετρελαίου το 2023, συνεκτιμώντας της ισχυρή ανάπτυξη της Ινδίας και τη σταθερότητα της Κίνας. Ταυτόχρονα, μια ενδεχόμενη μείωση της ρωσικής παραγωγής πετρελαίου λόγω των διεθνών κυρώσεων, και παρά την αναμενόμενη αύξηση της παραγωγής από άλλες χώρες όπως τη Νορβηγία, δημιουργούν τις προϋποθέσεις για πιθανές νέες αυξήσεις στην τιμή του πετρελαίου. Το 2022 η διεθνής τιμή του πετρελαίου Brent διαμορφώθηκε στα \$100,9 ανά βαρέλι, καταγράφοντας αύξηση της τάξης του 42,5% σε σχέση με ένα έτος πριν. Οι πιέσεις που απορρέουν από τις τιμές των τροφίμων αναμένεται να υποχωρήσουν, σύμφωνα με τις ενδείξεις από τις αγορές γεωργικών προϊόντων.

Λόγω των συνεχών και διευρυμένων πιέσεων των τιμών καθ' όλη τη διάρκεια του προηγούμενου έτους καθώς και των εκτεταμένων δημοσιονομικών ενεργειακών μέτρων στήριξης των νοικοκυριών, τα οποία μειώνουν την ελαστικότητα της ζήτησης στις τιμές, το Ευρωσύστημα προβλέπει ότι ο πληθωρισμός στην ΕΖ το 2023 θα διαμορφωθεί στο 6,3%, ενώ αντίστοιχα και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναθεώρησε το Νοέμβριο του 2022, σημαντικά προς τα πάνω τις προβλέψεις της για το μέσο πληθωρισμό στην ΕΖ στο 6,1% από 4,0% μόλις πριν από λίγους μήνες. Για την Ελλάδα προβλέπουν έναν οριακά μικρότερο πληθωρισμό της τάξης του 6,0%. Ένα χαμηλότερο πληθωρισμό, της τάξης του 3,7% προβλέπει ο ΟΟΣΑ για την Ελλάδα, σύμφωνα με την έκθεση του τον Ιανουάριο του τρέχοντος έτους. Μια πληρέστερη ανάλυση σχετικά με τον πληθωρισμό, των βασικών παραγόντων καθορισμού του υπάρχει στην ενότητα 3.5.

Επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας παγκοσμίως

Η κλιμάκωση του πληθωρισμού, υπό την αυξητική επίδραση των τιμών της ενέργειας, των τροφίμων και άλλων εμπορευμάτων, πλήττει την παγκόσμια οικονομία, η οποία εξακολουθεί να παλεύει με τις οικονομικές συνέπειες της πανδημικής κρίσης. Οι οικονομίες των χωρών του ΟΟΣΑ αναπτύχθηκαν με ετήσιο ρυθμό 2,5% το τρίτο τρίμηνο του 2022, κατόπιν αύξησης του ΑΕΠ κατά 3,3% στο προηγούμενο τρίμηνο, ενώ ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ στις πλέον αναπτυγμένες οικονομίες (G7) διαμορφώθηκε σε 1,9%, έναντι ρυθμού 2,4% στο προηγούμενο τρίμηνο.

Η ΕΕ συγκαταλέγεται στις πιο εκτεθειμένες οικονομίες, λόγω της γεωγραφικής της εγγύτητας με τον πόλεμο και της μεγάλης, αν και φθίνουσας, εξάρτησης από τις εισαγωγές ορυκτών καυσίμων.

Η ετήσια πραγματική ανάπτυξη της ΕΕ και της ΕΖ υποχώρησε σημαντικά κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2022, στο 2,5% και 2,3% αντιστοίχως (από 4,3% και 4,2% το προηγούμενο τρίμηνο). Σχετικά με τον ετήσιο ρυθμό μεγέθυνσης των βασικών εξαγωγικών εταιρών της Ελλάδας το 2022, ο ΟΟΣΑ εκτιμά να διαμορφώνεται στο 3,7% στην Ιταλία, στο 1,8% στη Γερμανία, στο 5,3% στην Τουρκία, στο 1,7% στη Βουλγαρία και στο 2,6% στη Γαλλία (περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις μεταβολές των βασικών μακροοικονομικών μεγεθών των χωρών της ΕΕ και παγκοσμίας υπάρχουν στις ενότητες 2.1.A και 2.1.B).

Η οικονομία της ΕΖ προβλέπεται να επιβραδυνθεί περαιτέρω το τρέχον έτος, κυρίως λόγω της συνέχισης του πολέμου και της ανεπάρκειας της ενέργειας που αυτός προκαλεί, με αποτέλεσμα την μείωση της παραγωγής και την αναχαίτηση των θετικών εξελίξεων στην αγορά εργασίας. Τον Νοέμβριο του προηγούμενου έτους, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναθεώρησε προς τα κάτω τις προηγούμενες προβλέψεις σχετικά με την αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ στην ΕΖ στο 0,3%, από 1,4% το 2023. Αναμικτή ανάπτυξη της ΕΖ τα προσεχή έτη προβλέπει και το Ευρωσύστημα, εκτιμώντας το ρυθμό μεγέθυνσης της ΕΖ στο 0,5% το 2023, 1,9% το 2024 και 1,8% το 2025. Επίσης, σύμφωνα με μια σχετική δημοσκόπηση από τους Financial Times, σχεδόν το 90% των 37 οικονομολόγων που συμμετείχαν, προβλέπουν πως το ΑΕΠ της ΕΖ θα συρρικνωθεί σε όλη τη διάρκεια του 2023, προειδοποιώντας πως αν οι κυρώσεις της ΕΕ κατά της Ρωσίας συνεχιστούν, τότε η πρώτη θα αντιμετωπίσει μεγάλες δυσκολίες στην αύξηση των ενεργειακών της αποθεμάτων, ενώ ο κίνδυνος μιας ενεργειακής κρίσης ακόμα και κατά τον τρέχοντα χειμώνα, αν οι καιρικές συνθήκες επιδεινωθούν, δεν έχει εκλείψει. Αξιοσημείωτο είναι επίσης το γεγονός πως στην αντίστοιχη δημοσκόπηση των Financial Times ένα έτος πριν, οι οικονομολόγοι απέτυχαν να προβλέψουν το μέγεθος της αύξησης των ενεργειακών τιμών, εκτιμώντας έναν πληθωρισμό της τάξης του 2,7% για το 2022.

Αποδυνάμωση της παγκόσμιας ανάπτυξης προβλέπει και ο ΟΟΣΑ στο 2,2% για το 2023, με τις μεγάλες αναδυόμενες οικονομίες της Ασίας να αντιπροσωπεύουν σχεδόν τα τρία τέταρτα της αύξησης του παγκόσμιου ΑΕΠ, ύστερα από την απότομη επιβράδυνση των οικονομιών των ΗΠΑ και της Ευρώπης.

«Επιθετική» περιοριστική νομισματική πολιτική από την ΕΚΤ

Παρά τον ορατό κίνδυνο ύφεσης μετά τη σημαντική επιβράδυνση των περισσότερων οικονομιών παγκοσμίως στα τελευταία τρίμηνα του προηγούμενου έτους, πολλές Κεντρικές Τράπεζες συνεχίζουν την περιοριστική νομισματική πολιτική τους επιδιώκοντας την σταδιακή αποκλιμάκωση του πληθωρισμού στο μακροπρόθεσμο στόχο του 2%. Συγκεκριμένα, το βασικό επιτόκιο της FED έχει διαμορφωθεί στο 4,25%-4,50% από 0%-0,25% στις αρχές του 2022, μετά από 7 αναθεωρήσεις κατά τη διάρκεια του 2022, ενώ ο πρόεδρος της εκτιμά ότι το εύρος του μελλοντικού επιτοκίου ίσως να είναι υψηλότερο αυτού που προηγουμένως αναμενόταν και να παραμείνει υψηλό για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα.

Λιγότερο επιθετική ήταν η αναθεώρηση των επιτοκίων από την ΕΚΤ, η οποία προέβη σε 4 αυξήσεις των βασικών επιτοκίων της μέσα στο 2022, θέτοντας το επιτόκιο κύριας αναχρημαδότησης στο 2,50% στο τέλος του 2022 από 0% στις αρχές του ίδιου χρόνου. Στην τελευταία ανακοίνωση του Διοικητικού Συμβούλιο της ΕΚΤ αναφέρει ότι με βάση την προς τα πάνω αναθεώρηση των προοπτικών για τον πληθωρισμό, πρόκειται να αυξήσει περαιτέρω τα επιτόκια, σημαντικά και με σταθερό ωστόσο ρυθμό, προκειμένου να επαναφέρει τον πληθωρισμό σε ανεκτά επίπεδα.

Σχετικά με τις πολιτικές ποσοτικής χαλάρωσης, η ΕΚΤ αποφάσισε να μειώσει το μέγεθος του χαρτοφυλακίου της σε τίτλους που αγοράστηκαν μέσω του προγράμματος αγοράς περιουσιακών στοιχείων APP (η αξία των ομολόγων του Ευρωσυστήματος μέσω του APP (Asset Purchase Program) ανήλθε σε €3.253 δισεκ. στο τέλος του 2022) από τις αρχές Μαρτίου του 2023, μην επανεπενδύοντας όλες τις πληρωμές κεφαλαίων από τίτλους που λήγουν. Ωστόσο, σύμφωνα με την ανακοίνωση, ο ρυθμός συρρίκνωσης του χαρτοφυλακίου θα γίνει με «μετρημένο και προβλέψιμο ρυθμό», με τη μείωση να ανέρχεται στα €15 δισεκ. το μήνα κατά μέσο όρο μέχρι το τέλος του δεύτερου τριμήνου του 2023, και θα επανεξετάζεται συστηματικά ώστε να διασφαλιστεί ο έλεγχος της ΕΚΤ στις βραχυπρόθεσμες συνθήκες της αγοράς χρήματος και η εύρυθμη λειτουργία του τραπεζικού συστήματος. Όσον αφορά τα ομόλογα που αγοράστηκαν μέσω του προγράμματος PEPP (Pandemic Emergency Purchase Program) για τη στήριξη των οικονομιών εν μέσω της πανδημίας, το Διοικητικό Συμβούλιο σκοπεύει να επανεπενδύσει τις κύριες πληρωμές από τίτλους που λήγουν μέχρι τουλάχιστον το τέλος του 2024. Τέλος, καθώς οι ιδιωτικές τράπεζες αποπληρώνουν μεγάλο μέρος του δανεισμού τους μετά την ολοκλήρωση της τρίτης σειράς στοχευμένων πράξεων μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης (TLTRO III) τον Ιούνιο του 2022, η ΕΚΤ θα συνεχίσει να παρακολουθεί τις συνθήκες χρηματοδότησης των τραπεζών ώστε να διασφαλίσει την ομαλή μετάδοση της κεντρικής νομισματικής πολιτικής. Η αύξηση των βασικών επιτοκίων και ο περιορισμός των πολιτικών ποσοτικής χαλάρωσης από την ΕΚΤ είχε ως αποτέλεσμα την σταδιακή ανατίμηση του ευρώ έναντι του δολαρίου στο τελευταίο τρίμηνο του 2022, μετά από μια πτωτική πορεία από το 2021. Στο σύνολο του 2022, η ισοτιμία ευρώ/δολαρίου διαμορφώθηκε κατά μέσο όρο στο 1,05, χαμηλότερα κατά 11,3% από ότι το 2021.

Η συνεχής άνοδος των βασικών επιτοκίων κατά το προηγούμενο έτος, αύξησε σημαντικά το κόστος δανεισμού όλων των οικονομικών παραγόντων: νοικοκυριών, επιχειρήσεων και κράτους. Άμεση ήταν η αντίδραση των επενδυτών μετά από κάθε ανακοίνωση των Κεντρικών Τραπεζών για υψηλότερα επιτόκια, με τις τιμές των μετοχών να υποχωρούν και τα spreads των εταιρικών και κρατικών ομολόγων να διευρύνονται. Επιπλέον, η άνοδος των επιτοκίων επηρέασε αρνητικά τις ήδη υπάρχουσες δανειακές υποχρεώσεις, επιχειρήσεων και νοικοκυριών, με αποτέλεσμα την επιβράδυνση των επενδύσεων και της κατανάλωσης αντιστοίχως. Τέλος, η προσδοκώμενη αποκλιμάκωση του πληθωρισμού κατά το τρέχον έτος, σε συνδυασμό με τη διατήρηση των βασικών επιτοκίων σε υψηλά επίπεδα, αναμένεται να οδηγήσουν στη σταδιακή άνοδο και των πραγματικών επιτοκίων.

Παρά το γεγονός ότι η άνοδος του πληθωρισμού οφείλεται κυρίως σε περιορισμούς στην πλευρά της προσφοράς, τους οποίους η νομισματική πολιτική δεν μπορεί να επηρεάσει, οι περισσότερες κεντρικές τράπεζες συνεχίσουν τις παρεμβάσεις στο ύψος των βασικών τους επιτοκίων, με στόχο τη συρρίκνωση της ζήτησης και την αποφυγή μιας επίμονης ανοδικής μετατόπισης των προσδοκίων για τον πληθωρισμό.

Επεκτατική δημοσιονομική πολιτική

Στον αντίποδα της περιοριστικής νομισματικής πολιτικής από την ΕΚΤ, η δημοσιονομική πολιτική στις περισσότερες χώρες της ΕΕ και της ΕΖ, ήταν για το μεγαλύτερο μέρος του 2022 και συνεχίζει να είναι επεκτατική, τόσο στο σκέλος των δημοσίων εσόδων (μείωση φόρων) όσο και των δημοσίων δαπανών (επιδοτήσεις), με στόχο την μετρίαση των επιπτώσεων του υψηλού πληθωρισμού και την εξομάλυνση της οικονομικής δραστηριότητας. Ωστόσο, μετά από μια διετία

παρεμβάσεων λόγω της ενεργειακής κρίσης και της πανδημίας, σε συνδυασμό με την ηπιότερη ανάκαμψη των οικονομιών, οι δυνατότητες αντίδρασης των κυβερνήσεων είναι περιορισμένες.

Η ελληνική κυβέρνηση, σύμφωνη με τις ευρωπαϊκές πρακτικές, έλαβε από τις αρχές του προηγούμενου έτους διαδοχικές δέσμες μέτρων, τα οποία επικεντρώθηκαν, αλλά δεν εξαντλήθηκαν, στην πλευρά των δαπανών και αφορούν την στήριξη της κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου. Στις επεκτατικές δημοσιονομικές παρεμβάσεις της ελληνικής κυβέρνησης περιλαμβάνονται δημοσιονομικά μέτρα ύψους €4,8 δισεκ. ευρώ για την αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης, μέτρα ύψους €4,4 δισεκ. ευρώ για την αντιμετώπιση της υγειονομικής κρίσης, αλλά και μέτρα προς όφελος των πολιτών, όπως ενδεικτικά είναι η διπλή αύξηση του κατώτατου μισθού κατά 9,7% συνολικά μέσα στο 2022, η κατάργηση ή η σημαντική μείωση φόρων και ασφαλιστικών εισφορών (μείωση του Ενιαίου Φόρου Ιδιοκτησίας Ακινήτων (ΕΝΦΙΑ), μείωση ασφαλιστικών εισφορών και ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης, κατάργηση του φόρου γονικών παροχών-δωρεών), η αύξηση επιδομάτων (στεγαστικού φοιτητικού επιδόματος και επιδόματος μητρότητας στον ιδιωτικό τομέα), η παροχή κινήτρων για επέκταση της πλήρους απασχόλησης, καθώς και μεταβιβάσεις σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες (χαμηλοσυνταξιούχοι, ΑΜΕΑ, δικαιούχοι ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος κ.ά.). Πολλά από τα μέτρα αυτά αναμένεται να επεκταθούν και κατά το τρέχον έτος.

Επιτυχής εκτέλεση Κρατικού Προϋπολογισμού

Η επιβάρυνση του δημοσιονομικού ισοζυγίου από τις παρεμβάσεις στήριξης μετριάστηκε από τα μεγαλύτερα των αναμενόμενων έσοδα έμμεσης φορολογίας από ενεργειακά προϊόντα, λόγω των υψηλών τιμών τους, αλλά και από την καλύτερη επίδοση της τουριστικής και ευρύτερης οικονομικής δραστηριότητας, όπως προκύπτει και από τα στοιχεία εκτέλεσης του προϋπολογισμού για το 2022.

Στο πλαίσιο αυτό, η εκτέλεση του κρατικού προϋπολογισμού (ΚΠ) κινήθηκε καλύτερα από τους αρχικούς στόχους το 2022. Ενδεικτικά, σε ταμειακή βάση, το έλλειμμα του Κρατικού Προϋπολογισμού και το πρωτογενές έλλειμμα την περίοδο Ιανουαρίου-Νοεμβρίου 2022 διαμορφώθηκαν σε χαμηλότερα επίπεδα έναντι των αντίστοιχων στόχων που είχαν περιληφθεί για το αντίστοιχο διάστημα του 2022 στην εισηγητική έκθεση του Προϋπολογισμού 2023 (περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τα επικείμενα δημοσιονομικά μέτρα και με την εκτέλεση του ΚΠ παρουσιάζονται στην ενότητα 2.2B).

Στο προσχέδιο του ΚΠ για το 2023 που κατατέθηκε το Νοέμβριο του προηγούμενου έτους, το Υπουργείο οικονομικών αναθεώρησε τους δημοσιονομικούς στόχους που είχαν τεθεί στο Πρόγραμμα Σταθερότητας τον Απρίλιο του 2022, αναφορικά με το πρωτογενές αποτέλεσμα γενικής κυβέρνησης, από έλλειμμα της τάξης του 2% του ΑΕΠ για το 2022 και πλεόνασμα 1,1% του ΑΕΠ για το 2023, σε έλλειμμα 1,6% του ΑΕΠ για το 2022 και πλεόνασμα 0,7% του ΑΕΠ για το 2023. Η προς τα κάτω αναθεώρηση του πρωτογενούς πλεονάσματος του 2023 είναι αποτέλεσμα των αυξημένων κινδύνων αναφορικά με την εξέλιξη του πολέμου στην Ουκρανία, τις τιμές της ενέργειας και των καυσίμων και την επιβράδυνση της παγκόσμιας οικονομίας.

Οι κρατικές δαπάνες αναμένεται να διατηρηθούν σε υψηλά επίπεδα, λαμβάνοντας υπόψιν το σύνολο των δημοσιονομικών μέτρων που εξαγγέλθηκαν στη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης και τις αυξημένες δαπάνες αντιμετώπισης του πληθωρισμού και της ενεργειακής κρίσης. Όσο αφορά τα

έσοδα της ελληνικής κυβέρνησης, ένα μέρος των φορολογικών εσόδων αναμένεται να μειωθεί λόγω της μείωσης ορισμένων φορολογικών συντελεστών, καθώς και της επιβράδυνσης της οικονομικής δραστηριότητας που θα περιορίσει τη δυναμική των εσόδων από τους φόρους εισοδήματος και κατανάλωσης (οι φόροι προστιθέμενης αξίας αποτελούν κομμάτι των κρατικών εσόδων). Αντιθέτως, τα έσοδα έμμεσης φορολογίας από ενεργειακά προϊόντα αναμένεται να αυξηθούν λόγω των υψηλών τιμών αυτών των προϊόντων, και της φορολόγησης των κερδών των παραγωγών ενέργειας, μετριάζοντας έτσι την επιβάρυνση του δημοσιονομικού ισοζυγίου. Τα κρατικά έσοδα για το 2023 αναμένεται να ενισχυθούν περαιτέρω με την ολοκλήρωση των διαγωνισμών για την Εγνατία Οδό και την ΔΕΠΑ Υποδομών, καθώς και με τη διάθεση πόρων ύψους €8,3 δισεκ. από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων και €7 δισεκ. από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.

Ο προϋπολογισμός του 2023, ο πρώτος κρατικός προϋπολογισμός τα τελευταία δώδεκα έτη που συντάσσεται εκτός πλαισίου μνημονιακής επιτήρησης ή ενισχυμένης εποπτείας, καλείται να επιτύχει τους στόχους μιας βιώσιμης ανάπτυξης, σε μια χρονιά παγκόσμιας επιβράδυνσης ή και ύφεσης, και να υποστηρίξει ένα ευρύ φάσμα μεταρρυθμίσεων για τη βελτίωση της ευημερίας όλων των πολιτών. Επίσης, οφείλει να διασφαλίσει τη δημοσιονομική ισορροπία, η οποία αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για τη βιωσιμότητα του ελληνικού χρέους και την επίτευξη επενδυτικής βαθμίδας.

Σχέδιο αναθεώρησης δημοσιονομικών κανόνων στην Ευρωζώνη

Το υπο-διαβούλευση νέο πλαίσιο δημοσιονομικών κανόνων των κρατών-μελών της ΕΖ εξετάζει, μεταξύ άλλων, την αναθεώρηση του κανόνα ετήσιας μείωσης του χρέους (κατά 1/20 του ποσού που υπερβαίνει το ανώτατο όριο του 60%) στις χώρες με υψηλό χρέος. Σύμφωνα με τις προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής τον Νοέμβριο του 2022, οι νέοι κανόνες θα μπορούσαν να επιτρέπουν μεγαλύτερη ευελιξία στις κυβερνήσεις, καθώς η αξιολόγηση της βιωσιμότητας του δημοσίου χρέους (Debt Sustainability Analysis - DSA) θα γίνεται ανά χώρα, με μικρότερη εξάρτηση από σταθερούς ή κοινούς αριθμητικούς στόχους, συνυπολογίζοντας την εφαρμογή μεταρρυθμίσεων και διαρθρωτικών μέτρων. Επίσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει την αντικατάσταση του διαρθρωτικού δημοσιονομικού πλεονάσματος ως βασικού δημοσιονομικού δείκτη παρακολούθησης, με την μεσοπρόθεσμη πορεία των καθαρών κρατικών δαπανών, συνδεδεμένη με το DSA, η οποία υποβάλλεται ετησίως από κάθε κράτος μέλος και βρίσκεται υπό τον απόλυτο έλεγχο των κυβερνήσεων. Σύμφωνα με την ανακοίνωση της προέδρου της Επιτροπής «Οι νέοι δημοσιονομικοί κανόνες επιδιώκουν να διασφαλίσουν ότι το μεταρρυθμισμένο πλαίσιο οικονομικής διακυβέρνησης της ΕΕ είναι απλούστερο, διαφανέστερο και αποτελεσματικότερο, με μεγαλύτερη εθνική οικειοποίηση και καλύτερη επιβολή, επιτρέποντας παράλληλα τις μεταρρυθμίσεις και τις επενδύσεις και μειώνοντας παράλληλα τους υψηλούς δείκτες δημοσίου χρέους με ρεαλιστικό, σταδιακό και διαρκή τρόπο».

Όσον αφορά τα μέσα επιβολής, η μη τήρηση των δημοσιονομικών κανόνων δύναται να επιφέρει την επιβολή οικονομικών κυρώσεων (οι οποίες δεν έχουν εφαρμοστεί ποτέ μέχρι στιγμής και τα ποσά των οποίων αναμένεται να μειωθούν) και αναστολή εκταμιεύσεις κεφαλαίων της ΕΕ, το οποίο απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή στην περίπτωση της Ελλάδας, καθώς η χώρα αναμένει την εισροή των δόσεων του Ταμείου Ανάκαμψης, μεταξύ των άλλων ευρωπαϊκών κονδυλίων. Οι νέοι δημοσιονομικοί κανόνες αναμένεται να τεθούν σε ισχύ το 2024, καθώς έχει ανασταλεί η εφαρμογή τους μέχρι το 2023, λόγω της πανδημίας και του ρωσο-ουκρανικού πολέμου.

Πτωτική τάση δημοσίου χρέους και ανοδική τάση του ιδιωτικού χρέους ως ποσοστά του ΑΕΠ

Σημαντική πτώση παρουσίασε το ελληνικό δημόσιο χρέος ως ποσοστό του εγχώριου ΑΕΠ τα τελευταία δύο χρόνια, με το λόγο αυτού να εκτιμάται στο 169% του ΑΕΠ στο τέλος του 2022 από 206% το 2020. Παρά τη διεύρυνση του απόλυτου επιπέδου του δημοσίου χρέους το 2022, λόγω του δανεισμού της κυβέρνησης μέσω ομολόγων αξίας €8,3 δισεκ., καθώς και της εκταμίευσης των δόσεων του δανειακού σκέλους του Ταμείου Ανάκαμψης, η ισχυρή ονομαστική επίδοση της ελληνικής οικονομίας, οι θετικές δημοσιονομικές εξελίξεις και ο υψηλός πληθωρισμός, μείωσαν το λόγο του χρέους ως προς το εγχώριο ΑΕΠ και επέτρεψαν την πρόωρη αποπληρωμή €1,9 δισεκ. δανείων του ΔΝΤ και €2,7 δισεκ. δανείων GLF (τα διμερή δάνεια του πρώτου μνημονίου).

Όσο αφορά το κόστος δανεισμού του ελληνικού δημοσίου, παρά τις δυσμενείς οικονομικές προοπτικές και συνθήκες χρηματοδότησης στην ΕΖ, το spread των ελληνικών ομολόγων προς τη γερμανικά δεν διευρύνθηκε σημαντικά κατά τη διάρκεια του προηγούμενου έτους, συγκλίνοντας σταδιακά προς τα αντίστοιχα της Κύπρου και της Ιταλίας (κοντά στις 200 μ.β.), παραμένοντας ωστόσο αρκετά υψηλότερα από τα αντίστοιχα spreads των ισπανικών και πορτογαλικών ομολόγων (95 μ.β.). Θετικό επίσης για τη βιωσιμότητα του ελληνικού χρέους είναι το γεγονός πως, σε συνέχεια των προγραμμάτων προσαρμογής, μεγάλο μέρος του υπάρχοντος χρέους βρίσκεται στα χέρια των ξένων επενδυτών και διεθνών οργανισμών, έχει υψηλή διάρκεια αποπληρωμής και χαμηλά, σταθερά επιτόκια, σε συνθήκες ανόδου επιτοκίων νέου δανεισμού των κρατών-μελών της ΕΖ. Αξίζει ωστόσο να σημειωθεί πως οι δανειακές υποχρεώσεις την Ελλάδα στο Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (EFSF) εκτείνονται μέχρι το 2070, με τις ετήσιες δόσεις να έχουν ανοδική τάση μετά το 2050 και την τελευταία να διαμορφώνεται πάνω από €5 δισεκ..

Για τα επόμενα έτη, ο Οργανισμός Διαχείρισης Δημοσίου Χρέους (ΟΔΔΗΧ), εκτιμά πως οι ακαθάριστες χρηματοδοτικές ανάγκες της Ελλάδας θα παρουσιάσουν πτωτική τάση από το 15% του ΑΕΠ το 2022. Συγκεκριμένα, για το 2023, ο Οργανισμός εκτιμά τις δανειακές ανάγκες της χώρας στα €15,4 δισεκ., το μεγαλύτερο μέρος των οποίων αφορά την αποπληρωμή προγενέστερου χρέους. Για τη χρηματοδότηση των δανειακών αναγκών της η χώρα θα προβεί στην έκδοση νέων ομολόγων αξίας €7 δισεκ., σε αντίθεση με τις περισσότερες χώρες της Ευρωζώνης οι οποίες αυξάνουν κατά περίπου 30% την εκδοτική τους δραστηριότητα το 2023 σε σχέση με το προηγούμενο έτος, ενώ το υπόλοιπο μέρος των αναγκών θα καλυφθεί μέσω των εισροών από το Ταμείο Ανάκαμψης, καθώς και από άλλες εισροές κεφαλαίων οι οποίες «μεταφέρονται» από το 2022 (€4,2 δισεκ.), τα έσοδα από τις ιδιωτικοποιήσεις (€2 δισεκ.) και από τη χρήση 2,2 δισ. ευρώ από τα υψηλά ταμειακά διαθέσιμα. Η μείωση των ταμειακών διαθεσίμων δύναται να είναι μικρότερη αν το Ελληνικό Δημόσιο προβεί στην έκδοση πράσινων ομολόγων αξίας περίπου €1 δισεκ., η οποία αναβλήθηκε το 2022 εξαιτίας της μεγάλης αβεβαιότητας που επικρατούσε στις αγορές. Λόγω του νέου δανεισμού το συνολικό χρέος αναμένεται να αυξηθεί οριακά, κατά περίπου €800 εκατ., στα €355,7 δισεκ. περίπου, με τη Ευρωπαϊκή Επιτροπή να εκτιμά πως η Ελλάδα θα επιτύχει τη μεγαλύτερη μείωση του λόγου του χρέους ως προς το ΑΕΠ στο διάστημα 2019-2023 μεταξύ όλων των χωρών της ΕΖ.

Στις 17 Ιανουαρίου 2023, το Ελληνικό Δημόσιο πραγματοποίησε την πρώτη έξοδο του έτους στις αγορές κεφαλαίου με την έκδοση 10ετους ομολόγου επιτυγχάνοντας την άντληση €3,5 δισεκ. (ίσο

με το 50% των δανειακών αναγκών του για το 2023), με επιτόκιο 4,28%. Το 22% των ομολόγων της νέας έκδοσης διανεμήθηκε στις ελληνικές τράπεζες και το 78% σε διεθνείς επενδυτές, εκ των οποίων το 11% είναι hedge funds, το 74% fund managers και τράπεζες, και το υπόλοιπο κεντρικές τράπεζες και συνταξιοδοτικά ταμεία. Η διεύρυνση της επενδυτικής βάσης και κατ' επέκταση η εξέλιξη του κόστους νέου δανεισμού του ελληνικού δημόσιου αναμένεται να εξαρτηθεί άμεσα από τη δημοσιονομική πειθαρχία, καθώς και από την αναμενόμενη χορήγηση επενδυτικής βαθμίδας στην ελληνική οικονομία το 2023.

Σε αντίθεση με το δημόσιο χρέος, έντονα αυξητική είναι η τάση του ιδιωτικού χρέους, το οποίο σύμφωνα με τα στοιχεία της ΑΑΔΕ και του Υπουργείου Οικονομικών, έφθασε τα €406 δισεκ. το Νοέμβριο του 2022, εκ των οποίων πάνω από τα μισά χαρακτηρίζονται ως μη εξυπηρετούμενα, παρά τη μείωση του δείκτη των μη εξυπηρετούμενων δανείων των τραπεζών μέσω του προγράμματος «Ηρακλής» σε μονοψήφιο ποσοστό το τρίτο τρίμηνο του 2022, ενώ τρία χρόνια πριν ήταν 45%. Με τη συρρίκνωση του διαθέσιμου εισοδήματος όλων των οικονομικών παραγόντων λόγω πληθωρισμού, τα νοικοκυριά και οι επιχειρήσεις ενδέχεται να ιεραρχούν την πληρωμή των υποχρεώσεων τους, καλύπτοντας αρχικά τα πάγια έξοδα και τις δανειακές τους υποχρεώσεις, ειδικά τις δόσεις των στεγαστικών δανείων υπό το φόβο των πλειστηριασμών, και αφήνοντας τελευταίες τις υποχρεώσεις προς το δημόσιο, επιφέροντας έτσι πλήγμα στα δημοσιονομικά έσοδα. Ιδιαίτερα σημαντική και αρνητική αναμένεται να είναι και η επίδραση της αύξησης των επιτοκίων στις προαναφερθείσες οφειλές.

Επενδύσεις - Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης «Ελλάδα 2.0»

Στην προσπάθεια εξόδου της από την πανδημική και ενεργειακή κρίση, καθώς και δημιουργίας μιας διατηρήσιμης αύξησης των εισοδημάτων που θα επιτρέψουν την οικονομική σύγκλιση, η ελληνική κυβέρνηση, όπως και οι υπόλοιπες ευρωπαϊκές κυβερνήσεις, απέκτησαν το 2021 ένα ισχυρό χρηματοδοτικό εργαλείο εξαετούς διάρκειας, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΤΑΑ). Συγκεκριμένα, η Ελλάδα θα λάβει €31,16 δισεκ. (€18,43 δισεκ. με τη μορφή επιχορηγήσεων και €12,73 δισεκ. με τη μορφή δάνειων) έως το 2026, με στόχο την κινητοποίηση €59,81 δισεκ. συνολικών επενδυτικών πόρων. Τα κεφάλαια αυτά θα χρηματοδοτήσουν 106 επενδυτικές προτάσεις με την προϋπόθεση υλοποίησης 68 μεταρρυθμίσεων. Όσο αφορά την κατανομή των ευρωπαϊκών επιδοτήσεων μεταξύ των 4 βασικών «πυλώνων» επενδύσεων, το 33,6% των συνολικών επιδοτήσεων αφορά τον πυλώνα Πράσινη μετάβαση, το 11,8% τη Ψηφιακή μετάβαση, το 28,1% την Απασχόληση-Δεξιότητες-Κοινωνική Συνοχή και το υπόλοιπο 26,4% τις Ιδιωτικές επενδύσεις. Στο τέλος του 2022, η Ελλάδα έχει εκταμιεύσει συνολικά €7,52 δισεκ. (€3,96 δισεκ. με τη μορφή προχρηματοδότησης τον Αύγουστο του 2021, και μια δόση αξίας €3,56 δισεκ. τον Απρίλιο του 2022), ενώ το Νοέμβριο γνωμοδοτήθηκε θετικά από την ΕΕ και η καταβολή της 2^{ης} δόσης αξίας €3,56 δισεκ., εντάσσοντας την Ελλάδα μεταξύ των 6 ευρωπαϊκών χωρών για τις οποίες έχει εγκριθεί η 2^η δόση του Ταμείου (Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία, Κροατία και Μάλτα). Τη μεγαλύτερη απορροφητικότητα κεφαλαίων, όσο αφορά τους προϋπολογισμούς των ήδη εγκεκριμένων έργων, έχουν οι πυλώνες της Ψηφιακής μετάβασης (79,5%) και οι Ιδιωτικές επενδύσεις (79,7%), ενώ ακολουθούν οι πυλώνες της Απασχόλησης (61,6%) και της Πράσινης μετάβασης (54,4%).

Η εισροή των νέων ευρωπαϊκών κονδυλίων αναμένεται να στηρίξει την ανοδική πορεία των επενδύσεων κατά το 2023, καθιστώντας τις τελευταίες το βασικό μοχλό ανάπτυξης για το προσεχές έτος και ίσως τη μοναδική συνιστώσα του ΑΕΠ που ενδέχεται να υπερβεί την ετήσια

επίδοσή της σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Ήδη κατά το πρώτο ενιάμηνο του 2022, οι συνολικές επενδύσεις έχουν αυξηθεί κατά 14,01% ενώ οι επενδύσεις παγίων κατά 10,2%, σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Αξίζει ωστόσο να σημειωθεί ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των επενδύσεων από τα έκτακτα προγράμματα τόνωσης ρευστότητας για την αντιμετώπιση της πανδημίας (π.χ. συγχρηματοδοτούμενα εγγυοδοτικά προγράμματα) φαίνεται να χρησιμοποιήθηκαν για κεφάλαια κίνησης, ενώ το επενδυτικό κενό σε πάγιο εξοπλισμό των επιχειρήσεων παραμένει σημαντικό. Συνολικά, το μέγεθος των επενδύσεων παγίων παραμένει κάτω από το μισό του επιπέδου του 2007 ενώ το μερίδιό τους στο ΑΕΠ υπολείπεται σχεδόν 10 π.μ. της Ευρωζώνης. Στον αντίποδα, ανασταλτικά στην πορεία των επενδύσεων λειτουργεί το γενικότερα επιβαρυνόμενο οικονομικό κλίμα, λόγω της παρατεταμένης αβεβαιότητας και του υψηλού πληθωρισμού, το υψηλό κόστος νέου δανεισμού, ο κίνδυνος δημιουργίας μιας «σπείρας» αυξήσεων μεταξύ μισθών και τιμών, μετά την προγραμματισμένη αύξηση του κατώτατου μισθού κατά το τρέχον έτος, καθώς και μια πιθανή καθυστέρηση των προαπαιτούμενων μεταρρυθμίσεων κατά τα δύο πρώτα τρίμηνα του 2023 σε ένα σενάριο παρατεταμένης προεκλογικής περιόδου.

Προκλήσεις στον τραπεζικό τομέα

Η αβεβαιότητα για τον βαθμό και τη διάρκεια επιβράδυνσης της πραγματικής οικονομίας και η άνοδος του κόστους δανεισμού, δημιουργούν νέες προκλήσεις στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, σχετικά με τις συνθήκες χρηματοδότησης των τραπεζών, την ποιότητα του ενεργητικού και τις προοπτικές κερδοφορίας τους.

Στο σκέλος του παθητικού, η πολύμηνη άνοδος των ιδιωτικών καταθέσεων ανακόπηκε στο διάστημα Οκτωβρίου-Νοεμβρίου, με το δωδεκάμηνο ρυθμό μεταβολής του να μειώνεται στο μισό (+4,5%) τον Νοέμβριο, σε σχέση με το μέσο ρυθμό κατά τη διάρκεια της διετίας 2020-2021. Για το επόμενο έτος είναι πιθανή ακόμα και η αντιστροφή τάσης στις ιδιωτικές καταθέσεις, καθώς ο επίμονος πληθωρισμός και η σταδιακή εξασθένιση των δημοσιονομικών μέτρων στήριξης συρρικνώνουν τα διαθέσιμα εισοδήματα και τις αποταμιεύσεις των νοικοκυριών.

Μια τέτοια εξέλιξη ίσως δεν επιτρέψει στις ελληνικές τράπεζες να μειώσουν τη σημαντική πιστωτική τους εξάρτηση από την ΕΚΤ σε ένα περιβάλλον υψηλών επιτοκίων. Οι πράξεις μακροχρόνιας ανά-χρηματοδότησης χαμηλού κόστους για τις τράπεζες (π.χ. LTROs, PELTROs, TLTROs) παρέχουν σημαντική ρευστότητα στις τελευταίες, καθώς το ύψος τους άγγιξε τα €50,9 δισεκ. τον Αύγουστο του 2022. Ταυτόχρονα, τα περιουσιακά στοιχεία του εγχώριου τραπεζικού συστήματος που είναι αποδεκτά από το Ευρωσύστημα ως εξασφάλιση για πράξεις νομισματικής πολιτικής, όπως αποτυπώνονται στις οικονομικές καταστάσεις της Τράπεζας της Ελλάδος, μειώθηκαν την ίδια περίοδο, ωστόσο σημαντική αύξηση της αξίας τους αναμένεται με τη χορήγηση επενδυτικής βαθμίδας στην εγχώρια οικονομία.

Στο σκέλος του ενεργητικού, η πιστωτική επέκταση συνεχίστηκε προς τις επιχειρήσεις, αντισταθμίζοντας την πιστωτική συρρίκνωση προς τα νοικοκυριά για το 2022. Στην εξέλιξη της χρηματοδότησης του ιδιωτικού τομέα, συντελούν τόσο οι μεταβολές της προσφοράς, όσο και της ζήτησης δανείων. Στην πλευρά της ζήτησης, η νέα κλιμάκωση της αβεβαιότητας δρα αποτρεπτικά προς νέες επενδύσεις, ωστόσο αντισταθμίζεται από έργα τα οποία έχουν ήδη προβλεφθεί να ενταχθούν στο Σχέδιο Ανάκαμψης. Ανασταλτικά στη ζήτηση δανείων λειτουργεί επίσης και το αυξανόμενο κόστος χρηματοδότησης των ελληνικών επιχειρήσεων, το οποίο είναι υψηλότερο από το αντίστοιχο στις υπόλοιπες χώρες της Ευρωζώνης.

Στην πλευρά της προσφοράς, θετικά επιδρούν η ταχεία, αν και με μειούμενο ρυθμό εξαιτίας της ανόδου των επιτοκίων και την άρση των μέτρων στήριξης των δανειοληπτών, μείωση των ΜΕΔ και η επιτάχυνση εφαρμογής του δανειακού σκέλους του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας «Ελλάδα 2.0». Εστία αβεβαιότητας παραμένουν ωστόσο οι κρατικές εγγυήσεις του προγράμματος «Ηρακλής», ειδικά σε περίπτωση παρατεταμένης οικονομικής διαταραχής. Αρνητικά στην προσφορά των τραπεζικών πιστώσεων επιδρά ο συνεχιζόμενος εκτεταμένος δανεισμός προς τη Γενική Κυβέρνηση. Η έκθεση των ελληνικών τραπεζών σε κρατικά χρεόγραφα είναι λίγο υψηλότερη από το αντίστοιχο μερίδιο των υπόλοιπων χωρών του «νότου» της Ευρωζώνης, αλλά σημαντικά υψηλότερη από το αντίστοιχο μερίδιο για τον μέσο όρο των χωρών της Ευρωζώνης, και ενισχύθηκε περαιτέρω (περίπου κατά €770 εκατ.) λόγω της νέας έκδοσης 10ετους ομολόγου που πραγματοποίησε το Ελληνικό Δημόσιο στις 17 Ιανουαρίου 2023 (ανάλυση σχετικά με τις εξελίξεις στο χρηματοπιστωτικό σύστημα παρουσιάζεται στην ενότητα 2.2Γ).

Χορήγηση επενδυτικής βαθμίδας

Η απώλεια της επενδυτικής βαθμίδας έγινε το 2010, με το χρόνο παραμονής εκτός επενδυτικής βαθμίδας να έχει υπάρξει ιδιαίτερα μακρύς και σημαντικά μεγαλύτερος σε σχέση με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες τους νότου με αντίστοιχα προγράμματα προσαρμογής. Συγκεκριμένα, η Κύπρος και η Πορτογαλία παρέμειναν εκτός επενδυτικής βαθμίδας πάνω από 6 έτη, ενώ την ανέκτησαν εντός 3 και 4 ετών αντίστοιχα μετά τη λήξη των προγραμμάτων τους. Το 5^ο έτος από τη λήξη του τελευταίου Ελληνικού προγράμματος είναι το 2023.

Η έλλειψη επενδυτικής βαθμίδας στην Ελλάδα για ένα τόσο μεγάλο χρονικό διάστημα επέδρασε αυξητικά στην εξέλιξη του δημοσίου χρέους και στέρησε από τη εγχώρια οικονομία ένα σημαντικό αριθμό κεφαλαίων, καθώς τα ελληνικά ομόλογα, κρατικά και εταιρικά, δεν είναι επιλέξιμα χρεόγραφα για επενδύσεις από μεγάλους διεθνείς, θεσμικούς και μακροχρόνιους επενδυτές, ούτε από την ΕΚΤ για τις εκτεταμένες πολιτικές ποσοτικής χαλάρωσης χωρίς να χρειάζεται ειδική εξαίρεση. Η χορήγηση επενδυτικής βαθμίδας αναμένεται να αποδειχθεί ένα ισχυρό σήμα για τις αγορές, βελτιώνοντας τις προσδοκίες και οδηγώντας στην διεύρυνση της επενδυτικής βάσης και κατ' επέκταση στην αποκλιμάκωση του κόστους χρηματοδότησης, τόσο του ελληνικού κράτους όσο και των εγχώριων επιχειρήσεων. Συνολικά, η επενδυτική βαθμίδα είναι σημαντική συνθήκη για την αύξηση των επενδύσεων, ώστε να τεθεί η ελληνική οικονομία συστηματικά σε τροχιά ισχυρής ανάπτυξης. Και αντίστροφα, όμως, όσο υπάρχουν αβεβαιότητες για το μέλλον της οικονομίας μας τόσο θα καθυστερεί η απόκτηση της επενδυτικής βαθμίδας.

Σήμερα, παρά τη σταδιακή βελτίωση της πιστοληπτικής ικανότητας της εγχώριας οικονομίας, το Ελληνικό Δημόσιο υπολείπεται κατά 1 έως 3 βαθμίδες από την επενδυτική κατηγορία, ανάλογα με τον οίκο αξιολόγησης. Οι θετικές ωστόσο προοπτικές στις αξιολογήσεις αντιστοιχούν σε μια υψηλή πιθανότητα αναβάθμισης κατά το επόμενο έτος, εάν όμως οι προσεχείς εκλογές δεν διαταράξουν την πορεία της οικονομίας.

Βραχυρόνιοι δείκτες δραστηριότητας

Ως προς τις εξελίξεις στον τομέα της προσφοράς, οι υψηλές τιμές των ενεργειακών και ενδιάμεσων αγαθών, καθώς και οι διαταραχές στις εφοδιαστικές αλυσίδες και τις μεταφορές, επιβράδυναν τις ανοδικές τάσεις στην πλευρά της παραγωγής εγχωρίως. Συγκεκριμένα, στο ενδεκάμηνο του 2022 η βιομηχανική παραγωγή ενισχύθηκε σε ετήσια κατά 2,6%, υψηλότερα από

τον μ.ό. της Ευρωζώνης (1%) αλλά σημαντικά χαμηλότερα από το 2021 (10,2%). Στους βασικούς τομείς της ελληνικής βιομηχανίας, η παραγωγή ενισχύθηκε μόνο στη Μεταποίηση, με σαφώς ηπιότερο ρυθμό σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2021 (4,3% αντί 9,2%). Την ίδια περίοδο του 2022, ο δείκτης τιμών παραγωγού στη βιομηχανία αυξήθηκε κατά 37,0% αντί σημαντικά ηπιότερης αύξησης 12,3% την αντίστοιχη περίοδο του 2021 στην οποία οι όποιες πληθωριστικές τάσεις ήταν σημαντικά ηπιότερες (επισκόπηση των τάσεων σε βασικούς τομείς της παραγωγής περιλαμβάνεται στην ενότητα 3.2).

Επιφυλακτικές προσδοκίες λόγω αβεβαιότητας

Η επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας, ο επίμονος πληθωρισμός και η παρατεταμένη γεωπολιτική αβεβαιότητα (πόλεμος στην Ουκρανία, τεταμένες σχέσεις ΗΠΑ-Κίνας, κίνδυνος «θερμού» επεισοδίου με την Τουρκία), επιδείνωσαν το εγχώριο οικονομικό κλίμα καθ' όλη τη διάρκεια του προηγούμενου έτους. Ακόμη και στο τελευταίο τρίμηνο του 2022 ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος υποχώρησε σε σύγκριση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο, με παρόμοια εικόνα να διαμορφώνεται στην ΕΕ και στην Ευρωζώνη. Παράλληλα, ο Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης, βελτιώθηκε μόνο οριακά την περίοδο Οκτωβρίου-Δεκεμβρίου του 2022 έναντι του προηγούμενου τριμήνου, ενώ παραμένει έντονα χαμηλότερος από ότι ένα χρόνο νωρίτερα. Αξίζει ωστόσο να σημειωθεί πως η αξιοποίηση του εργοστασιακού δυναμικού της βιομηχανίας ενισχύθηκε περαιτέρω και διατηρήθηκε υψηλότερα από μακροχρόνιο μέσο όρο.

Στις αρχές του 2023, οι επιχειρηματικές προσδοκίες φαίνεται να βρίσκονται σε σημείο καμπίης, με μεικτές τάσεις και αυξομειώσεις ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας. Οι προσδοκίες αναμένεται να ενισχυθούν στον τομέα της Βιομηχανίας και των Κατασκευών, από την αποκλιμάκωση των τιμών στην ενέργεια και σε άλλες πρώτες ύλες, όπως και στον τομέα των Υπηρεσιών, λόγω της δυναμικής του διεθνούς τουρισμού. Αντίθετα, οι επιχειρηματικές προσδοκίες σε Λιανικό άρχισαν να υποχωρούν κατά το τρέχον έτος, λόγω της εξασθένησης της εγχώριας ζήτησης. Στην πλευρά των νοικοκυριών, διαφαίνεται στις αρχές του 2023 ότι δύο αντίρροπες δυνάμεις επιδρούν στην εξέλιξη της καταναλωτικής εμπιστοσύνης. Αφενός οι επιπτώσεις από το αυξανόμενο κόστος ζωής προβληματίζουν τα νοικοκυριά για την οικονομική τους κατάσταση προσεχώς, ωστόσο αντισταθμίζονται μερικώς από διαδοχικές δέσμες παρεμβάσεων στήριξης των πλέον ευάλωτων. Τέλος, μια παρατεταμένη εκλογική περίοδος αναμένεται να επιβαρύνει το εγχώριο οικονομικό κλίμα (περισσότερες πληροφορίες σχετικά με διαμόρφωση του οικονομικού κλίματος παρουσιάζονται στην ενότητα 2.2Α).

Ανθεκτική παραμένει η αγορά εργασίας

Σύμφωνα με την Έρευνα Εργατικού Δυναμικού της ΕΛΣΤΑΤ, το ποσοστό ανεργίας συνέχισε την καθοδική του πορεία και το 3^ο τρίμηνο του 2022, κατά το οποίο διαμορφώθηκε στο 11,6%, από 12,4% στο προηγούμενο τρίμηνο και 13,0% ένα έτος πριν. Στο ίδιο τρίμηνο, ο εποχικά διορθωμένος δείκτης μισθολογικού κόστους παρουσίασε ετήσια αύξηση κατά 1,8% συγκριτικά με το ίδιο τρίμηνο του 2021.

Παρόμοια πορεία της ανεργίας αναμένεται και κατά το τρέχον έτος, καθώς οι βασικοί προσδιοριστικοί παράγοντες της απασχόλησης δεν αναμένεται να παρουσιάσουν σημαντικές διαφοροποιήσεις. Στους παράγοντες που θα ευνοήσουν τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας το 2023 είναι (α) η τουριστική ζήτηση, η οποία θα παραμείνει ισχυρή και αυτό το έτος σύμφωνα με

τις εκτιμήσεις των μεγάλων τουριστικών γραφείων, (β) η ανθεκτική εγχώρια κατανάλωση, η οποία παρά τη διάβρωση του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών λόγω του υψηλού, αλλά με πτωτική τάση, πληθωρισμού και της αύξησης του κόστους εξυπηρέτησης του δανεισμού, αναμένεται να κινηθεί ήπια αυξητικά και το 2023, στηριζόμενη από τα δημοσιονομικά μέτρα και τη νέα αύξηση του κατώτατου μισθού, (γ) η αύξηση των επενδύσεων σε εξαγωγικούς κλάδους της βιομηχανίας και στις κατασκευές εκμεταλλεζόμενοι τους πόρους του Ταμείου Ανάκαμψης, καθώς και (δ) τα νέα προγράμματα στήριξης της απασχόλησης του Υπουργείου Εργασίας, μέσω επιδότησης πρόσληψης αλλά και κατάρτισης ανέργων και εργαζομένων.

Στον αντίποδα, ανασταλτικά στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας λειτουργεί η εξασθένιση της παραγωγής σε τομείς που επηρεάζονται από το υψηλό κόστος των παραγωγικών συντελεστών, λόγω της συνέχισης του ρωσο-ουκρανικού πολέμου. Επίσης, το κόστος παραγωγής θα διευρυνθεί περαιτέρω λόγω της αύξησης των ονομαστικών μισθών για την προστασία των πραγματικών εισοδημάτων των εργαζομένων, ενισχύοντας τις πιθανότητες εξόδου μικρομεσαίων επιχειρήσεων που δε θα μπορέσουν να ανταποκριθούν στις τρέχουσες συνθήκες της αγοράς. Τέλος, μια μακρά εκλογική περίοδος δύναται να επηρεάσει αρνητικά τη λειτουργία της οικονομίας και κατά συνέπεια την απασχόληση (ανάλυση των τάσεων στην εγχώρια αγορά εργασίας παρουσιάζεται στην ενότητα 3.4).

Επιδείνωση Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών

Καθώς η κατανάλωση αντιπροσωπεύει μεγάλο μέρος του εγχώριου ΑΕΠ και συνδέεται στενά με τις εισαγωγές, η ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας κατά το 2022 επιδείνωσε το εξωτερικό ισοζύγιο. Στις εξαγωγές η τάση είναι επίσης θετική, ωστόσο αρκετά ηπιότερη έναντι των εισαγωγών, με αύξηση εξαγωγών προϊόντων τα τελευταία χρόνια, έντονη ανάκαμψη του εισερχόμενου τουρισμού μετά την πανδημία, ακόμη και αξιοσημείωτη κινητικότητα στις πωλήσεις άλλων υπηρεσιών προς το εξωτερικό.

Συγκεκριμένα, σημαντική αύξηση κατέγραψε το έλλειμμα του στο Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών στο πρώτο δεκάμηνο του 2022 (στα €13,6 δισεκ., έναντι €7,3 δισεκ. το 2021). Η μεγαλύτερη επιβάρυνση προήλθε από την επιδείνωση του ισοζυγίου αγαθών, η οποία ακόμα και αν εξαιρέσουμε τα καύσιμα και τα πλοία παραμένει σημαντική. Πτώση παρατηρείται και στα ισοζύγια πρωτογενών και δευτερογενών εισοδημάτων, ενώ το πλεόνασμα στο ισοζύγιο υπηρεσιών αντιστάθμισε εν μέρει τις απώλειες. Η εγχώρια οικονομία διατηρεί ωστόσο τον υψηλό βαθμό εξωστρέφειας, με τον ετήσιο μ.ό. του λόγου του αθροίσματος των εισαγωγών-εξαγωγών προς το ΑΕΠ να παραμένει στο ιστορικό υψηλό του 82% το 3ο τρίμηνο του 2022 (οι τάσεις στο εξωτερικό ισοζύγιο, καθώς και μια ειδική ανάλυση της συνεισφοράς των συνιστωσών στο Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών περιγράφονται στην ενότητα 3.3).

Η τάση για διεύρυνση του εμπορικού ελλείμματος όποτε υπάρχει μεγέθυνση αντανακλά σχετικά χαμηλή ανταγωνιστικότητα, καθώς καταδεικνύει πως η αναθέρμανση της οικονομίας που είναι φυσικά θετική υπολείπεται της ενίσχυσης της παραγωγικής βάσης που είναι ακόμη πιο απαραίτητη. Επίσης, διατηρείται ο κίνδυνος της εμφάνισης υψηλών «διπλών ελλειμμάτων», τα οποία καθιστούν τη εγχώρια οικονομία λιγότερη ανθεκτική στους εξωτερικούς κραδασμούς. Τέλος, ο συνδυασμός της επιδείνωσης του εξωτερικού ισοζυγίου με τον υψηλό πληθωρισμό είναι ιδιαίτερα ανησυχητικός, καθώς υπονομεύει τη δυνατότητα αύξησης των πραγματικών εισοδημάτων στη συνέχεια.

Αποφυγή περιοριστικών μέτρων κατά Covid-19

Η ύφεση της πανδημίας κατά το 2022 επέτρεψε τη άρση των περιοριστικών μέτρων και την απρόσκοπτη λειτουργία της οικονομικής δραστηριότητας. Ωστόσο, η νέα έκρηξη κρουσμάτων κορονοϊού στην Κίνα και ο κίνδυνος εμφάνισης μιας νέας παραλλαγής του ιού, προκαλεί ανησυχία στους οργανισμούς παγκόσμιας υγείας. Ενώ ήδη κάποιες χώρες, όπως και η Ελλάδα, έχουν επιβάλλει αρνητικό τεστ Covid κατά την άφιξη ταξιδιωτών από την Κίνα, δε θεωρείται πιθανή η λήψη γενικευμένων μέτρων που θα διαταράξουν την οικονομική δραστηριότητα.

Πλαίσιο 3.1

Παράγοντες των οποίων οι μεταβολές επηρεάζουν τις μακροοικονομικές προβλέψεις

Κίνδυνοι

- Συνέχιση του ρωσο-ουκρανικού πολέμου
- Αβεβαιότητα: γεωπολιτική ένταση, ενεργειακές τιμές και νέος εκλογικός νόμος
- Επιβράδυνση της παγκόσμιας ανάπτυξης και κίνδυνος ύφεσης στην Ευρωζώνη
- Νέος γύρος ανόδου διεθνών τιμών ενεργειακών αγαθών στα τέλη του 2023
- Απώλεια ανταγωνιστικότητας λόγω υψηλότερου του μ.ό. της Ευρωζώνης δομικού πληθωρισμού
- Περιοριστική νομισματική πολιτική
- Αύξηση ληξιπρόθεσμων οφειλών και ΜΕΔ λόγω ανόδου επιτοκίων και κόστους διαβίωσης
- Επιδείνωση ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών – «δίδυμα» ελλείμματα
- Μη εκπλήρωση δημοσιονομικών στόχων σε σενάριο δυσμενέστερων οικονομικών συνθηκών και πολιτικής αστάθειας
- Καθυστερήσεις στην εφαρμογή του σχεδίου «Ελλάδα 2.0»

Θετικές προοπτικές

- Συστηματική ενίσχυση της εξωστρέφειας
- Αύξηση των δημοσιονομικών εσόδων και μείωση δημοσίου χρέους
- Χορήγηση επενδυτικής βαθμίδας
- Δείγματα ανθεκτικότητας στην αγορά εργασίας
- Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας και εφαρμογή μεταρρυθμίσεων
- Σχεδιασμός νέου πλαισίου δημοσιονομικών κανόνων στην ΕΕ
- Σταδιακή επανένταξη των «εξυγιασμένων» πρώην ΜΕΔ στο τραπεζικό σύστημα

Μεσοπρόθεσμες προβλέψεις

Στηριζόμενοι στην ανωτέρω ανάλυση του διεθνούς και εγχωρίου οικονομικού κλίματος και των βασικών μακροοικονομικών μεγεθών, καθώς σε κάποιες βασικές υποθέσεις, διαμορφώνουμε τις βραχυχρόνιες προβλέψεις σχετικά με τις συνιστώσες του εγχωρίου ΑΕΠ.

Σχετικά με την κατανάλωση, ο πλέον περιοριστικός παράγοντας των καταναλωτικών δαπανών είναι ο υψηλός, αν και με πτωτική τάση, πληθωρισμός, η σωρευτική επίδραση του οποίου άρχισε να γίνεται περισσότερο εμφανής από τα τελευταία τρίμηνα του προηγούμενου έτους. Ο πλήρης αντίκτυπος του υψηλού πληθωρισμού, και η συνακόλουθη συμπίεση των πραγματικών εισοδημάτων, αναμένεται να ενταθεί κατά το τρέχον έτος.

Πλαίσιο 3.2

Υποθέσεις βασικού σεναρίου

- Η οικονομία της Ευρωζώνης ακολουθεί το βασικό σενάριο της ΕΚΤ (Δεκεμβρίου 2022) για ανάπτυξη 0,5% και πληθωρισμό 6,3% το 2023, ενεργειακές τιμές και επιτόκια.
- Η πανδημία δεν προκαλεί σημαντική διαταραχή στην οικονομική δραστηριότητα.
- Η γεωπολιτική αστάθεια σε ανατολική Ευρώπη και Μεσόγειο συνεχίζεται σε παρεμφερή ένταση με αυτή του 2022.
- Απόκτηση επενδυτικής βαθμίδας το β' εξάμηνο του 2023 από τουλάχιστον ένα οίκο αξιολόγησης.
- Μικρή καθυστέρηση (1-2 τρίμηνα) στην εφαρμογή του Σχεδίου "Ελλάδα 2.0".
- Ελαφρά υψηλότερες δημόσιες δαπάνες σε σχέση με το Προσχέδιο του ΚΠ του 2023.
- Ο εισερχόμενος τουρισμός ακολουθεί την επίδοση του 2019.

Στη σταδιακή επιβράδυνση της μεταπανδημικής, εκρηκτικής στην αρχή, διάθεσης για κατανάλωση επιδρά και η εξάντληση των αποταμιεύσεων που συσσωρεύτηκαν κατά τη διάρκεια της πανδημίας, καθώς και το υψηλό κόστος του νέου και εξυπηρέτησης του υφιστάμενου δανεισμού. Η αναμενόμενη διατήρηση των επιτοκίων σε υψηλά επίπεδα από την ΕΚΤ σε όλο το τρέχον έτος, σε συνδυασμό με τη σταδιακή αποκλιμάκωση του πληθωρισμού, δύναται να αυξήσουν τα πραγματικά επιτόκια.

Ανασταλτικά στην επιβράδυνση της κατανάλωσης αναμένεται να λειτουργήσει η τόνωση της απασχόλησης, λόγω της ενίσχυσης της επενδυτικής δραστηριότητας μέσω του Ταμείου Ανάκαμψης και των προγραμματισμένων διορισμών στο δημόσιο τομέα, καθώς και η αναμενόμενη αύξηση του κατώτατου μισθού. Τα διαθέσιμα εισοδήματα των νοικοκυριών αναμένεται να στηρίξουν και οι επεκτατικές πολιτικές της ελληνικής κυβέρνησης, ιδιαίτερα η μείωση ορισμένων φορολογικών συντελεστών και οι επιδοτήσεις, και ίσως κάποιες έκτακτες προεκλογικές δαπάνες.

Στην πλευρά του Δημοσίου, η δημόσια κατανάλωση αναμένεται να μειωθεί το 2023, λόγω της σταδιακής εξάλειψης των ενεργειακών μέτρων στήριξης, που εφαρμόστηκαν κατά το προηγούμενο έτος, καθώς και του στόχου επίτευξης δημοσιονομικού πλεονάσματος στο τρέχον έτος. Ωστόσο, η ενίσχυση της απασχόλησης στο δημόσιο τομέα και η διατήρηση κάποιων παρεμβάσεων λόγω του πληθωρισμού, ίσως συγκρατήσουν την περιστολή των καταναλωτικών δαπανών του δημοσίου. Τις καταναλωτικές δαπάνες του 2023 ενδέχεται να επηρεάσει αυξητικά ο εκλογικός κύκλος.

Για το 2022, η ετήσια μεταβολή της ιδιωτικής και της δημόσιας κατανάλωσης εκτιμάται στο 7,7% και -1,1% αντιστοίχως, με τη συνολική κατανάλωση να διαμορφώνεται στο 5,5%. Ισχυρή επιβράδυνση της κατανάλωσης, λόγω και της επίδρασης της υψηλότερης βάσης σύγκρισης, στο 0,3% το 2023, με την ιδιωτική κατανάλωση να διευρύνεται μόλις κατά 0,8%, ενώ η δημόσια κατανάλωση να μειώνεται κατά -2,0%.

Την ανοδική τους πορεία αναμένεται να διατηρήσουν οι επενδύσεις και το 2023, με τους πόρους του Ταμείου Ανάκαμψης να συμβάλλουν στην ευρύτερη ενδυνάμωση της εξωστρέφειας και της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών επιχειρήσεων. Συμπληρωματικά στην τόνωση των

επενδύσεων θα λειτουργήσουν και τα εγχώρια δημοσιονομικά μέτρα στήριξης (επιδοτήσεις ρεύματος, μείωση φορολογικών συντελεστών) των επιχειρήσεων.

Από την άλλη πλευρά, όπως για την κατανάλωση, έτσι και για τις επενδύσεις, η διατήρηση της αβεβαιότητας και του υψηλού πληθωρισμού, είναι οι κύριοι παράγοντες που μειώνουν τη δυναμική κατά το τρέχον έτος. Το διευρυμένο κόστος παραγωγής, λόγω των υψηλών τιμών των ενεργειακών και άλλων ενδιάμεσων αγαθών, καθώς και η προγραμματισμένη αύξηση των ονομαστικών μισθών, σε συνδυασμό με το υψηλότερο κόστος δανεισμού από το τραπεζικό σύστημα, προβλέπεται να συμπιέσουν σημαντικά τα κέρδη των επιχειρήσεων, μειώνοντας τους διαθέσιμους επενδυτικούς πόρους. Το κόστος δανεισμού των επιχειρήσεων αναμένεται να μετριαστεί ωστόσο με τη χορήγηση επενδυτικής βαθμίδας στην ελληνική οικονομία και τη διεύρυνση της επενδυτικής βάσης των εταιρικών ομολόγων.

Για το 2022, η ετήσια μεταβολή των επενδύσεων εκτιμάται στο 12,1%. Για το 2023, οι επενδύσεις αναμένεται να αποτελέσουν το βασικό μοχλό ανάπτυξης, μετά την προβλεπόμενη επιβράδυνση της ιδιωτικής κατανάλωσης και των εξαγωγών, με την ετήσια μεταβολή τους εκτιμάται στο 8,5%.

Όσον αφορά τις εξαγωγές υπηρεσιών, η ισχυρή ανοδική τους πορεία ανακόπηκε ήδη από το γ' τρίμηνο του 2022, λόγω της μείωσης της οικονομικής δραστηριότητας στην Ευρωζώνη και της επίδρασης της υψηλότερης βάσης σύγκρισης. Επίσης, οι εξαγωγές αγαθών, αν και η συνεισφορά τους είναι μικρή στην συνολική αύξηση των εξαγωγών, μειώθηκαν ετησίως οριακά κατά -0,3% στο γ' τρίμηνο του 2022 (για πρώτη φορά μετά το β' τρίμηνο του 2020), και ενδέχεται να περιοριστούν περαιτέρω από την αποδυνάμωση της παραγωγής των εγχώριων επιχειρήσεων, λόγω αύξησης του κόστους παραγωγής. Από την άλλη πλευρά, η υποτίμηση του Ευρώ έναντι του Δολαρίου λειτουργεί ενθαρρυντικά για τις εξαγωγές εκτός ΕΕ.

Ο ρυθμός αύξησης των εισαγωγών, όπως και των εξαγωγών, αναμένεται να επιβραδυνθεί σημαντικά λόγω του δυσμενέστερου μακροοικονομικού κλίματος. Ανασταλτικά στη μείωση των εισαγωγών λειτουργεί η εξάρτηση της εγχώριας παραγωγής από ενεργειακά και ενδιάμεσα εισαγόμενα αγαθά, καθώς και η στενή σχέση τους με την ανθεκτική εγχώρια κατανάλωση.

Λαμβάνοντας υπόψιν τις παραδοχές για το ρυθμό ανάπτυξης της Ευρωζώνης, των τιμών των ενεργειακών και ενδιάμεσων αγαθών και συνεκτιμώντας το γενικό κλίμα αβεβαιότητας, εκτιμούμε πως ο ετήσιος ρυθμός αύξησης των εξαγωγών θα διαμορφωθεί στο 5,8% το 2022 και στο 2,1% το 2023, ενώ ο αντίστοιχος των εισαγωγών θα διαμορφωθεί στο 9,1% το 2022 και στο 2,7% το 2023, με την επιδείνωση του ισοζύγιου τρεχουσών συναλλαγών να αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους κινδύνους για την εγχώρια οικονομία κατά το προσεχές έτος.

Τέλος, αναθεωρούμε προς τα κάτω την ανάκαμψη σε 5,2% για το 2022, ενώ εκτιμούμε μια σαφώς βραδύτερη ανάπτυξη κατά 1,4% το 2023 με αρνητική προοπτική, λόγω των προαναφερθέντων κινδύνων, με κυριότερους την επιβράδυνση της παγκόσμιας οικονομίας και τη διατήρηση του πληθωρισμού και της αβεβαιότητας, και συνυπολογίζοντας την επίδραση της υψηλότερης βάσης του 2022.

Πίνακας 3.2

Σύγκριση προβλέψεων για επιλεγμένους Οικονομικούς Δείκτες για τα έτη 2022 – 2023

(σε σταθερές αγοραίες τιμές, ετήσιες % μεταβολές)

	ΥΠΟΙΚ		ΕΕ		ΙΟΒΕ		ΔΝΤ		ΟΟΣΑ	
	2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023
ΑΕΠ	5,6%	1,8%	6,0%*	1,0%*	5,2%	1,4%	5,2%*	1,8%*	5,1%*	1,1%*
Κατανάλωση	:	:	:	:	5,5%	0,3%	:	:	:	:
Ιδιωτική Κατανάλωση	7,2%	1,0%	5,8%	1,0%	7,7%	0,8%	0,3%	1,1%	8,0%*	0,5%*
Δημόσια Κατανάλωση	0,2%	-1,5%	0,6%	-3,7%	-1,1%	-0,2%	1,8%	-3,1%	1,9%	1,6%
Ακαθ. Επενδ. Παγίου Κεφαλαίου	10,0%	15,5%	11,5%	6,3%	8,5%	7,4%	10,6%	10,5%	8,5%*	2,5%*
Εξαγωγές	9,7%	1,0%	12,7%	3,9%	5,8%	2,1%	5,9%	5,7%	5,1%*	-0,5%*
Εισαγωγές	10,1%	2,6%	9,9%	3,1%	9,1%	2,7%	1,5%	2,5%	9,3%	2,4%
ΕνΔΤΚ (%)	9,7%	5%	10,0%	6,0%	9,6%	4,0%	9,2%*	3,2%*	9,5%*	3,7%*
Ανεργία (% εργατικού δυναμικού)	12,7%	12,6%	12,6%	12,6%	12,3%	11,5%	12,6%*	12,2%*	12,6%	11,8%
Πρωτογενές Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	-1,6%	0,7%	-1,6%	1,1%	:	:	-4,5%	-1,9%	-1,6%*	0,5%*
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (% ΑΕΠ)	:	:	-8,6%	-8,6%	:	:	-6,7%*	-6,3%*	-7,1%*	-8,9%*

Πηγές: Προσχέδιο Κρατικού Προϋπολογισμού, Υπουργείο Οικονομικών, Νοέμβριος 2022 - European Economic Forecast, autumn 2022, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Νοέμβριος 2022 - Η Ελληνική Οικονομία 04/22. ΙΟΒΕ, Ιανουάριος 2022 - IMF Country Report No. 22/173, ΔΝΤ, Ιούνιος 2022, *World Economic Outlook, Οκτώβριος 2022 - Economic Outlook 112, ΟΟΣΑ, Νοέμβριος 2022, *Αναθεώρηση, Ιανουάριος 2023

3.2 Τάσεις σε βασικούς τομείς

- Ενίσχυση βιομηχανικής παραγωγής κατά 2,6% στο ενδεκάμηνο του 2022 αντί αύξησης κατά 10,2% το 2021. Σημάδια επιβράδυνσης και αντιστροφή τάσης το τέταρτο τρίμηνο.
- Επιτάχυνση στις Κατασκευές με την παραγωγή να ενισχύεται κατά 20,8% στο εννεάμηνο του 2022, αντί 6,1% στην ίδια περίοδο του 2021. Ωστόσο, η οικοδομική δραστηριότητα επιβραδύνθηκε κατά τη διάρκεια του 2022.
- Αύξηση 3,9% στον όγκο του Λιανικού Εμπορίου στο δεκάμηνο 2022 αντί ηπιότερης αύξησης κατά 2,5% το 2021. Σημάδια επιβράδυνσης τον Οκτώβριο και επιδείνωση προσδοκιών στο σύνολο του 2022.
- Βελτίωση στον κύκλο εργασιών σε έξι από τους δεκατρείς υποκλάδους των Υπηρεσιών το εννεάμηνο του 2022 .

Βιομηχανία

Στο ενδεκάμηνο του 2022 ο δείκτης βιομηχανικής παραγωγής αυξήθηκε κατά 2,6% όταν την αντίστοιχη περίοδο του 2021 σημειώθηκε σημαντικά εντονότερη αύξηση της τάξης του 10,2%. Τον Νοέμβριο του 2022, μήνας με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία, η παραγωγή περιορίσθηκε οριακά κατά 0,9% σε αντίθεση με τον Νοέμβριο του 2021 που σημείωνε αύξηση κατά 9,0% σε ετήσια βάση.

Την ίδια περίοδο του 2022, ο δείκτης τιμών παραγωγού στη βιομηχανία αυξήθηκε κατά 37,0% αντί σημαντικά ηπιότερης αύξησης 12,3% την αντίστοιχη περίοδο του 2021 στην οποία οι όποιες πληθωριστικές τάσεις ήταν σημαντικά ηπιότερες. Η άνοδος των τιμών ήταν εντονότερη στα εξαγόμενα προϊόντα (+41,8%, αντί αύξησης 19,4% ένα χρόνο νωρίτερα). Οι τιμές των βιομηχανικών προϊόντων στα εγχώρια αυξήθηκαν κατά 35,5% όταν την ίδια περίοδο του 2021 η αύξηση διαμορφώθηκε στο 10,2%. Χρησιμοποιώντας τόσο τα στοιχεία όγκου παραγωγής όσο και το δείκτη τιμών είναι ξεκάθαρο πως η αύξηση στο δείκτη κύκλου εργασιών κατά 40,2% στο δεκάμηνο του 2022 (περίοδος με διαθέσιμα δεδομένα) αποδίδεται κυρίως στην αύξηση των τιμών.

Στην Ευρωζώνη η βιομηχανική παραγωγή αυξήθηκε κατά 1,0% στο ενδεκάμηνο του 2022 (αντί αύξησης κατά 9,0% το 2021). Τον Νοέμβριο του 2022, η βιομηχανική παραγωγή αυξήθηκε κατά 1,3% όταν τον αντίστοιχο μήνα του 2021 η παραγωγή παρέμενε σταθερή σε ετήσια βάση.

Στους βασικούς τομείς της ελληνικής βιομηχανίας, στο ενδεκάμηνο του 2022, η παραγωγή ενισχύθηκε μόνο στη Μεταποίηση, ωστόσο με σαφώς ηπιότερο ρυθμό σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2021 (4,3% αντί 9,2%). Μείωση της παραγωγής σημειώθηκε σε όλους τους υπόλοιπους τομείς. Αναλυτικότερα, η παραγωγή των Ορυχείων περιορίσθηκε κατά 7,4% αντί αύξησης 4,5% το 2021, ενώ συρρικνώθηκε και η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας κατά 1,7% (αντί αύξησης κατά 16,3% στο ενδεκάμηνο του 2021).

Στους επιμέρους κλάδους των Ορυχείων-Λατομείων, η γενικότερη αβεβαιότητα στην παροχή φυσικού αερίου εξαιτίας του ρωσικού πολέμου στην Ουκρανία οδήγησε την αύξηση της παραγωγής στην εξόρυξη άνθρακα και λιγνίτη (13,9% αντί 3,8% το 2021). Αντίθετα, μείωση σημειώθηκε στην εξόρυξη μεταλλευμάτων (-5,8% αντί -12,2% ένα χρόνο νωρίτερα) και στη δραστηριότητα των λοιπών Ορυχείων (-8,8% αντί +14,0%).

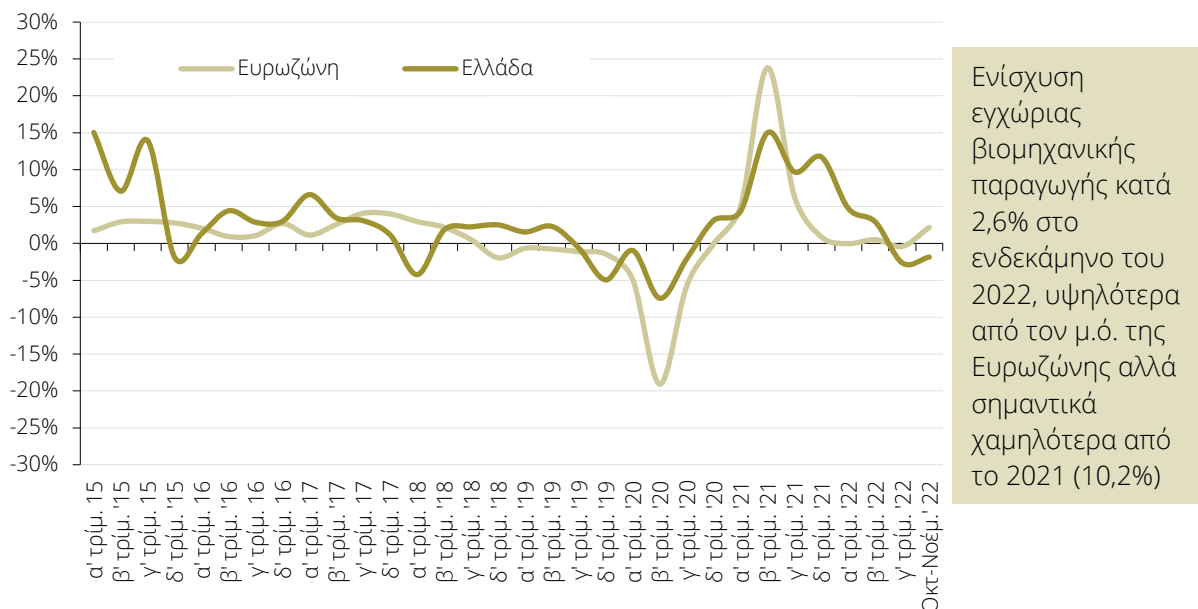
Στη Μεταποίηση, αύξηση της παραγωγής σημειώθηκε σε 19 από τους 24 κλάδους. Μεταξύ των κλάδων με τη μεγαλύτερη σημασία για την ελληνική οικονομία, η παραγωγή Φαρμάκων ενισχύθηκε κατά 10,7% αντί αύξησης κατά 13,3% το αντίστοιχο ενδεκάμηνο του 2021. Η παραγωγή στα Βασικά Μέταλλα ενισχύθηκε κατά 4,9% (αντί 1,4% το 2021) ενώ στα Τρόφιμα αυξήθηκε με ρυθμό 4,2% (αντί 3,7% ένα χρόνο νωρίτερα).

Ανάμεσα στους υπόλοιπους κλάδους της Μεταποίησης, έντονα ανοδικά κινήθηκε η παραγωγή στην κατασκευή Οχημάτων (34,9% αντί 9,8%), η κατασκευή Ηλεκτρονικών Υπολογιστών (21,1% αντί 23,1%) και οι Εκτυπώσεις και αναπαραγωγή προεγγεγραμμένων μέσων (21,1% αντί 8,9%). Αντίθετα, η παραγωγή περιορίστηκε στα Χημικά (-2,6% αντί 3,9%), στις Κλωστοϋφαντουργικές ύλες (-2,6% αντί +9,5% ένα χρόνο νωρίτερα), στα Μεταλλικά προϊόντα (-2,1% αντί αύξησης κατά 15,4%), στη Διύλιση πετρελαίου (-1,5% αντί 9,1%) και στα Καπνικά προϊόντα (-1,4% αντί 9,2%).

Αύξηση καταγράφηκε στο προϊόν των περισσότερων κύριων ομάδων βιομηχανικών προϊόντων. Η μεγαλύτερη ετήσια αύξηση σημειώθηκε στα Διαρκή Καταναλωτικά Αγαθά (21,7% σε συνέχεια αύξησης 16,5% στο ενδεκάμηνο του 2021), ενώ ακολούθησαν σε απόσταση τα Μη Διαρκή Καταναλωτικά Αγαθά (5,8% αντί 8,5%), τα Κεφαλαιουχικά (5,4% αντί 13,7%) και τα Ενδιάμεσα Αγαθά (2,5% αντί 7,8%). Τέλος, η παραγωγή Ενέργειας περιορίστηκε κατά 1,7% σε σχέση με αύξηση κατά 12,4% ένα χρόνο νωρίτερα.

Διάγραμμα 3.4

Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής στην Ελλάδα και στην Ευρωζώνη, Π.Μ. (%) ως προς το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ, Eurostat

Κατασκευές

Στο εννεάμηνο του 2022, ο δείκτης παραγωγής στον κλάδο Κατασκευών ενισχύθηκε κατά 20,8% έχοντας επιταχυνθεί σημαντικά σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2021 που αυξανόταν

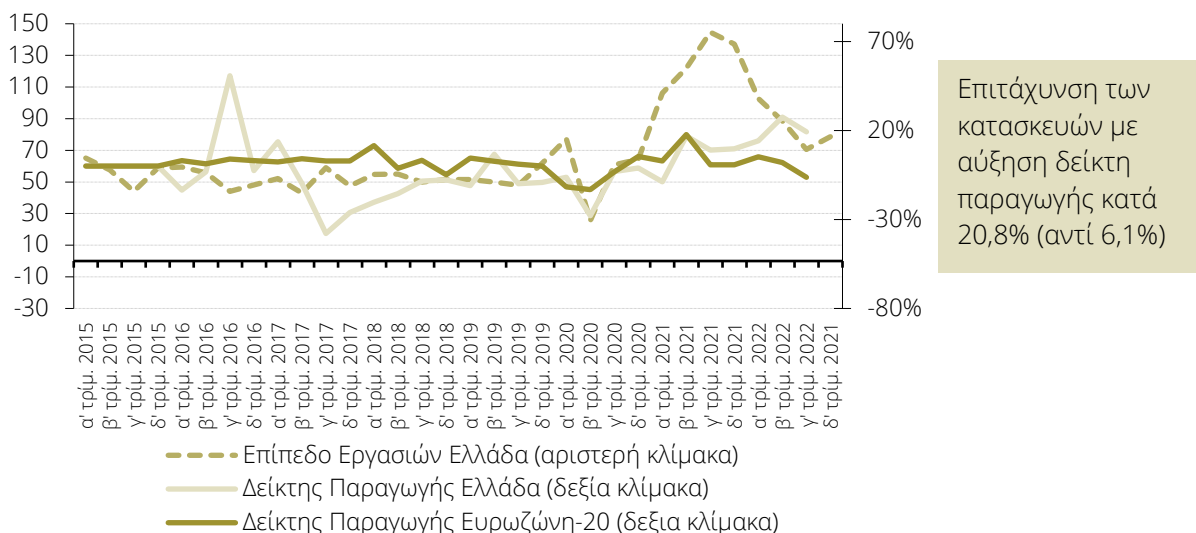
κατά 6,1%). Την ίδια περίοδο στην Ευρωζώνη (19 Κράτη μέλη)¹⁸, ο δείκτης παραγωγής στις Κατασκευές ενισχύεται με ρυθμό σημαντικά μικρότερο σε σχέση με την Ελλάδα ο οποίος διαμορφώνεται στο 3,5% αντί 10,3% ένα χρόνο νωρίτερα.

Στην Ελλάδα, στις επιμέρους κατασκευαστικές δραστηριότητες την ίδια περίοδο η παραγωγή Οικοδομικών έργων ενισχύθηκε κατά 13,4% αντί αντίστοιχης αύξησης κατά 13,0% την αντίστοιχη περίοδο του 2021, ενώ ο δείκτης έργων Πολιτικού Μηχανικού ενισχύθηκε κατά 26,2% (αντί οριακής αύξησης κατά 1,4% το 2021).

Από τα στοιχεία οικοδομικής δραστηριότητας προκύπτει αύξηση 2,4% σε όρους αριθμού αδειών, αντί έντονης αύξησης κατά 27,0% στο ενδεκάμηνο του 2021. Μείωση καταγράφηκε τόσο σε όρους επιφάνειας (-14,0% αντί -53,1%), όπως επίσης και σε όρους όγκου (-5,8% αντί 45,6%).

Διάγραμμα 3.5

Δείκτης Παραγωγής στις Κατασκευές και Δείκτης Επιπέδου Εργασιών

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Λιανικό Εμπόριο

Ο δείκτης όγκου στο Λιανικό εμπόριο στο δεκάμηνο του 2022 αυξήθηκε κατά 3,9%, αντί ηπιότερης αύξησης κατά 2,5% την ίδια περίοδο του 2021. Ο όγκος εργασιών ενισχύθηκε σε 6 από τους 8 υποκλάδους.

Συγκεκριμένα, η μεγαλύτερη αύξηση σημειώθηκε στα Βιβλία – Χαρτικά (+14,4% αντί +13,7% στο δεκάμηνο του 2021), στα Έπιπλα (11,6% αντί 19,5%) και στα Φάρμακα – Καλλυντικά (9,8% αντί 21,0%). Ηπιότερη αύξηση σημειώθηκε στα Πολυκαταστήματα (3,3% αντί 0,2%, στα Καύσιμα (2,7% αντί -1,6%) και στην Ένδυση-Υπόδηση (1,7% αντί 18,8%). Αντίθετα, μείωση σημειώθηκε στα

¹⁸ Από 1^η Ιανουαρίου 2023, στην Ευρωζώνη προστέθηκε και η Κροατία. Ο σχετικός δείκτης στη Eurostat εξακολουθεί να αφορά σε 19 Μέλη της Ευρωζώνης.

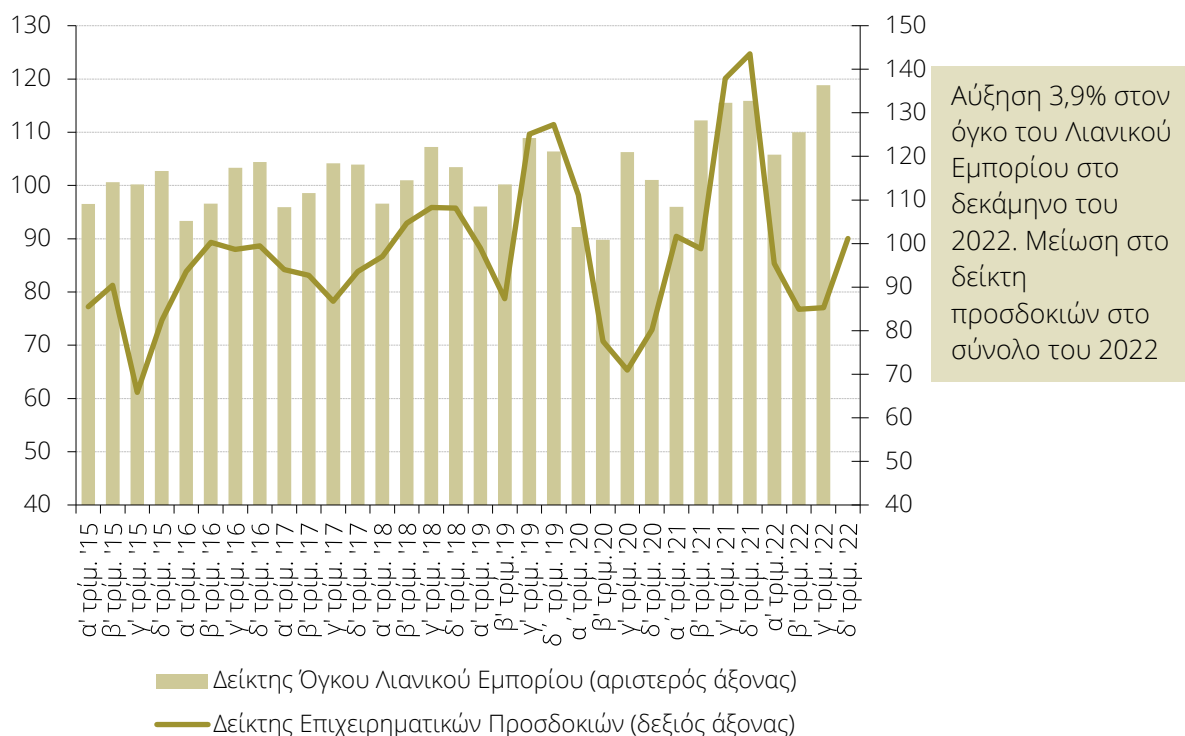
Μεγάλα Καταστήματα Τροφίμων (-2,0% αντί +3,3% το 2021) και στα Τρόφιμα – Ποτά – Καπνός (-1,3% αντί αύξησης κατά 12,1% στο δεκάμηνο του 2021).

Οι προσδοκίες στον κλάδο του Λιανικού εμπορίου στο σύνολο του 2022, έτσι όπως αποτυπώνονται στους πρόδρομους δείκτες των Ερευνών Οικονομικής Συγκυρίας του IOBE, περιορίστηκαν σε σχέση με το 2021. Το 2022 ο σχετικός δείκτης μειώθηκε κατά 5,1 μονάδες, όταν το 2021 είχε αυξηθεί κατά 11,8 μονάδες.

Σε επίπεδο δραστηριοτήτων, οι προσδοκίες επιδεινώθηκαν στα Οχήματα – Ανταλλακτικά (-10,5 αντί αύξησης κατά 31,3 το 2021), στα κυρίως στα Τρόφιμα – Ποτά – Καπνός (-2,0 μονάδες σε συνέχεια μείωσης κατά 32,4 μονάδες το 2021) και στα Είδη Οικιακού Εξοπλισμού (-0,2 μονάδες αντί αύξησης κατά 30 μονάδες μια χρονιά νωρίτερα). Αντίθετα αύξηση των προσδοκιών σημειώθηκε μόνο στα Υφάσματα και Είδη ένδυσης (3,3 μονάδες αντί μείωσης κατά 41,3 μονάδες το 2021), ενώ αμετάβλητες ήταν οι προσδοκίες στα Πολυκαταστήματα έχοντας περιοριστεί κατά 24,7 μονάδες το 2021 σε σχέση με μια χρονιά νωρίτερα.

Διάγραμμα 3.6

Δείκτης Όγκου Λιανικού Εμπορίου (2010=100) και Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών Λιανικού Εμπορίου (1996-2006=100)

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ, IOBE

Ειδικότερα στα Οχήματα – Ανταλλακτικά, ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών διαμορφώθηκε στις 110,9 μονάδες στο σύνολο του 2022, έναντι 122,2 μονάδων το 2021 με πτώση κατά 9,3%. Στο τελευταίο τρίμηνο του 2022 ο δείκτης υποχώρησε κατά 6,2%, καθώς εντάθηκαν τα προβλήματα στην αγορά. Για το σύνολο του 2022 το ισοζύγιο των τρεχουσών πωλήσεων επανήλθε σε αρνητικά επίπεδα (-24 μονάδες), με σημαντική πτώση του ποσοστού όσων εκτιμούσαν αυξημένες πωλήσεις,

και αύξηση των επιχειρήσεων που δήλωναν μειωμένες πωλήσεις. Οι μισές επιχειρήσεις εκτιμούν ότι τα αποθέματα είναι μειωμένα, με συνέχιση των προβλημάτων στη διάθεση οχημάτων. Το ισοζύγιο των παραγγελιών επέστρεψε σε αρνητικό πρόσημο και διαμορφώνεται στις -10 μονάδες, έναντι +18 το 2021, με μεγάλη αύξηση όσων αναμένουν πτώση παραγγελιών το επόμενο διάστημα. Στο ισοζύγιο για τις προσδοκίες πωλήσεων, οι εκτιμήσεις βελτιώθηκαν έγιναν οριακά αρνητικές, έναντι +24 μονάδων το 2021 με υποχώρηση των θετικών προσδοκιών. Στο σκέλος της απασχόλησης παραμένουν οι ισχυρές ενδείξεις σταθεροποίησης, ενώ στις τιμές, το 70% των επιχειρήσεων εκτιμούν ότι αυτές θα αυξηθούν το επόμενο διάστημα, άμεσο αποτέλεσμα των ευρύτερων εξελίξεων στην οικονομία (κόστος ενέργειας, εφοδιαστικές αλυσίδες).

Πίνακας 3.3

Μεταβολές του Δείκτη Όγκου στο Λιανικό Εμπόριο

Κατηγορίες καταστημάτων λιανικού εμπορίου	Δείκτης Όγκου (2010=100)				
	α' δεκάμ. 2020	α' δεκάμ. 2021	α' δεκάμ. 2022	Μεταβολή 2021/2020	Μεταβολή 2022/2021
Γενικός Δείκτης	98.9	107.5	111.7	8.7%	3.9%
Γενικός Δείκτης (εκτός καυσίμων και λιπαντικών αυτοκινήτων)	102.3	112.0	114.8	9.4%	2.5%
Επιμέρους Κατηγορίες Καταστημάτων					
Μεγάλα καταστήματα τροφίμων	110.7	114.3	112.1	3.3%	-2.0%
Πολυκαταστήματα	87.8	88.0	90.8	0.2%	3.3%
Καύσιμα και Λιπαντικά Αυτοκινήτων	84.3	82.9	85.2	-1.6%	2.7%
Τρόφιμα-Ποτά-Καπνός	78.6	88.2	87.0	12.1%	-1.3%
Φαρμακευτικά-Καλλυντικά	115.8	140.1	153.8	21.0%	9.8%
Ένδυση-Υπόδηση	92.4	109.7	111.5	18.8%	1.7%
Έπιπλα-Ηλεκτρικά Είδη-Οικιακός Εξοπλισμός	112.0	133.8	149.4	19.5%	11.6%
Βιβλία-Χαρτικά-Λοιπά είδη δώρων	119.5	135.8	155.4	13.7%	14.4%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Πίνακας 3.4

Κλαδικοί Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών στο Λιανικό Εμπόριο (1996-2006=100)

	2020	2021	2022	Μεταβ. 2021/2020	Μεταβ. 2022/2021
Τρόφιμα-Ποτά-Καπνός	107.0	74.6	72.6	-32.4	-2.0
Υφάσματα-Ένδυση-Υπόδηση	55.9	97.2	100.5	41.3	3.3
Είδη Οικιακού Εξοπλισμού	64.3	94.4	94.2	30.1	-0.2
Οχήματα-Ανταλλακτικά	81.5	112.8	102.3	31.3	-10.5
Πολυκαταστήματα	96.9	72.2	72.2	-24.7	0.0
Σύνολο Λιανικού Εμπορίου	85.0	96.8	91.7	11.8	-5.1

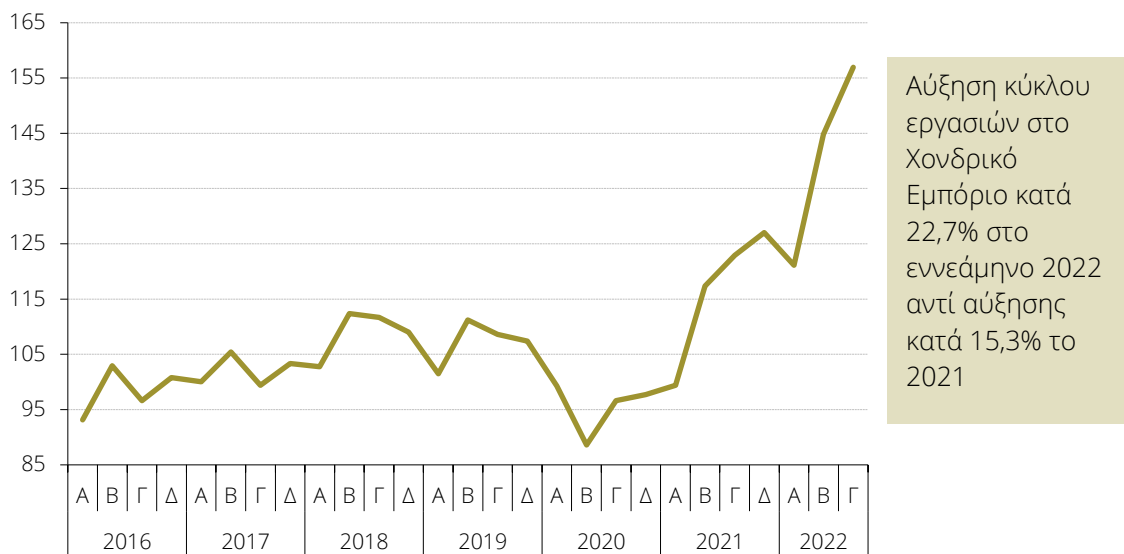
Πηγή: IOBE

Χονδρικό εμπόριο

Στο εννεάμηνο του 2022, ο δείκτης κύκλου εργασιών στο Χονδρικό εμπόριο αυξήθηκε κατά 22,7% αντί ηπιότερης αύξησης κατά 15,3% ένα χρόνο νωρίτερα. Σημειώνεται πως κατά το τρίτο τρίμηνο, ο δείκτης ενισχύθηκε κατά 27,7% (αντί 27,3% πέρσι). Σημαντικό τμήμα της αύξησης οφείλεται στις πληθωριστικές τάσεις που ήταν έκδηλες το 2022.

Διάγραμμα 3.7

Εξέλιξη του Δείκτη Κύκλου Εργασιών στο Χονδρικό Εμπόριο

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Υπηρεσίες

Στο εννεάμηνο του 2022, ο κύκλος εργασιών στις υπηρεσίες υποχώρησε σε τέσσερις από τους 13 κλάδους σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2021. Σημειώνεται ωστόσο πως ανάμεσα στους αρκετούς κλάδους που κινήθηκαν καλύτερα από την προηγούμενη χρονιά, η βελτίωση φαίνεται να επιβραδύνεται σημαντικά.

Η μεγαλύτερη αύξηση σημειώθηκε στον σωρευτικό κλάδο Παροχής συμβουλευτικών και λογιστικών υπηρεσιών (+17,8% σε συνέχεια αντίστοιχης αύξησης 17,1% ένα χρόνο νωρίτερα), στις υπηρεσίες Δραστηριοτήτων Καθαρισμού (+14,4% από +8,0%) και στις υπηρεσίες Επεξεργασίας Δεδομένων και Παροχής Πληροφόρησης (11,8% αντί 32,5%). Ακολουθούν σε μεγάλη απόσταση οι υπηρεσίες Διαφήμισης (5,4% αντί 19,7%), οι υπηρεσίες Πληροφορικής (5,2% αντί +18,6%) και οι υπηρεσίες δραστηριοτήτων σχετικές με την Απασχόληση (2,0% αντί 17,1%). Ο κύκλος εργασιών περιορίσθηκε στις υπηρεσίες Ταχυμεταφορών (-9,5% αντί +11,2%), στις Εκδοτικές δραστηριότητες (-6,3% αντί +19,2% ένα χρόνο νωρίτερα), στις Λοιπές Επιστημονικές και Τεχνικές δραστηριότητες (-5,3% αντί +9,9%) και στις υπηρεσίες Διοικητικών Δραστηριοτήτων Γραφείου (-4,5% αντί +23,5%).

Σύμφωνα με τις πρόσφατες τάσεις στους πρόδρομους δείκτες από τις έρευνες οικονομικής συγκυρίας του IOBE, των οποίων οι τιμές αφορούν στο σύνολο του 2022, οι προσδοκίες βελτιώθηκαν στους τρεις από τους τέσσερις εξεταζόμενους κλάδους των Υπηρεσιών. Ωστόσο, ο γενικός δείκτης του τομέα ενισχύθηκε κατά μόλις 2 μονάδες αντί μεγαλύτερης αύξησης κατά 28,8 μονάδες στο σύνολο του 2021.

Η ήπια αύξηση του γενικού δείκτη οφείλεται αποκλειστικά στη μείωση του σχετικού δείκτη στους Χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς, όπου οι προσδοκίες υποχώρησαν κατά 16,9 μονάδες, όταν το 2021 αυξήθηκαν κατά 17,5 μονάδες. Στους υπόλοιπους κλάδους, ο σχετικός δείκτης αυξήθηκε κατά 19,9 μονάδες στα Ξενοδοχεία (σε συνέχεια εντονότερης αύξησης κατά 40,0 μονάδες το 2021), στην Πληροφορική (+7,6 μονάδες αντί +10,3 το 2021) και στις Διάφορες Υπηρεσίες προς Επιχειρήσεις (+4,5 μονάδες σε σχέση με αύξηση κατά 36,4 το 2021). Στους παραπάνω κλάδους οι προσδοκίες αυξήθηκαν το 2022, ωστόσο με ρυθμό επιβραδυνόμενο σε σχέση με το 2021.

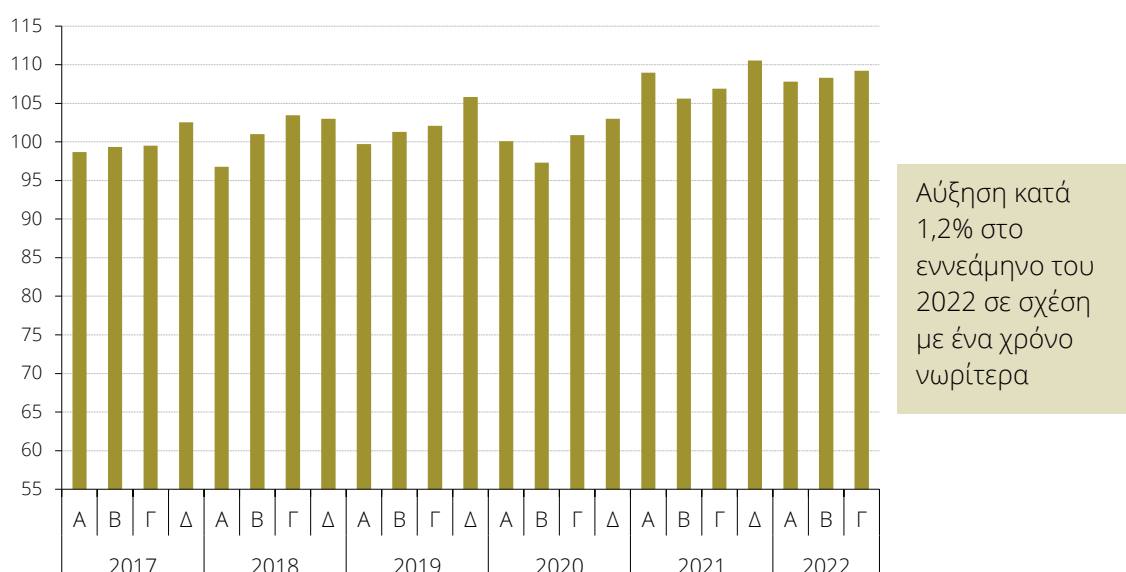
Πίνακας 3.5

Κλαδικοί Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών στις Υπηρεσίες (2000-2010=100)

	2020	2021	2022	Μεταβ. 2021/2020	Μεταβ. 2022/2021
Ξενοδοχεία - Εστιατόρια - Τουριστικά Γραφεία	62.9	102.9	122.8	40	19.9
Χρηματοπιστωτικοί Οργανισμοί	104.9	122.4	105.5	17.5	-16.9
Διάφορες Υπηρεσίες προς Επιχειρήσεις	72	108.4	112.9	36.4	4.5
Πληροφορική	82.4	92.7	100.3	10.3	7.6
Σύνολο Υπηρεσιών	76.0	104.8	106.8	28.8	2

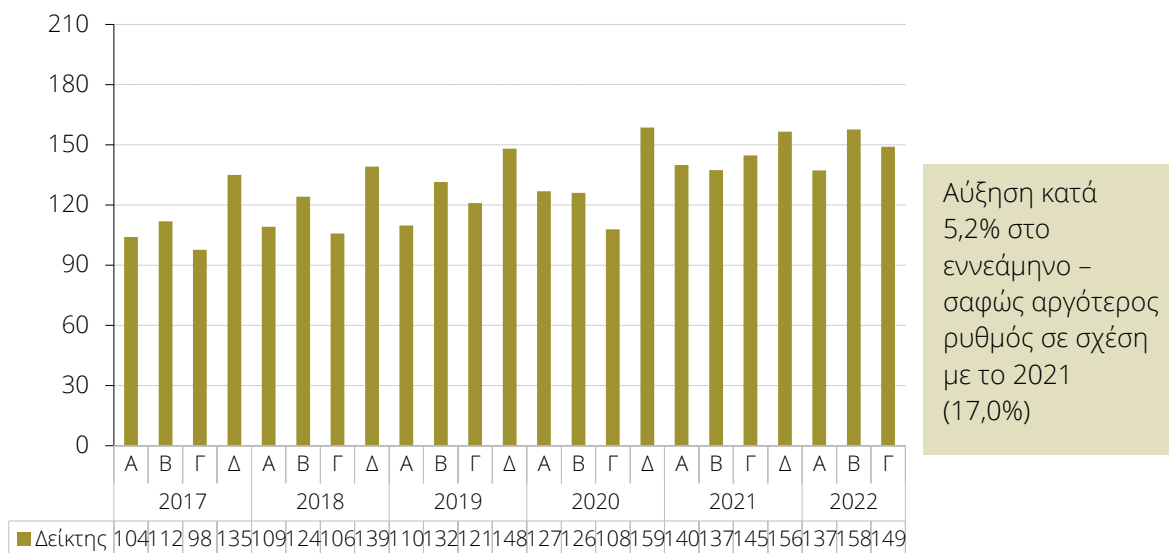
Διάγραμμα 3.8

Εξέλιξη Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον κλάδο Υπηρεσιών Τηλεπικοινωνιών (κλάδος 61)

Διάγραμμα 3.9

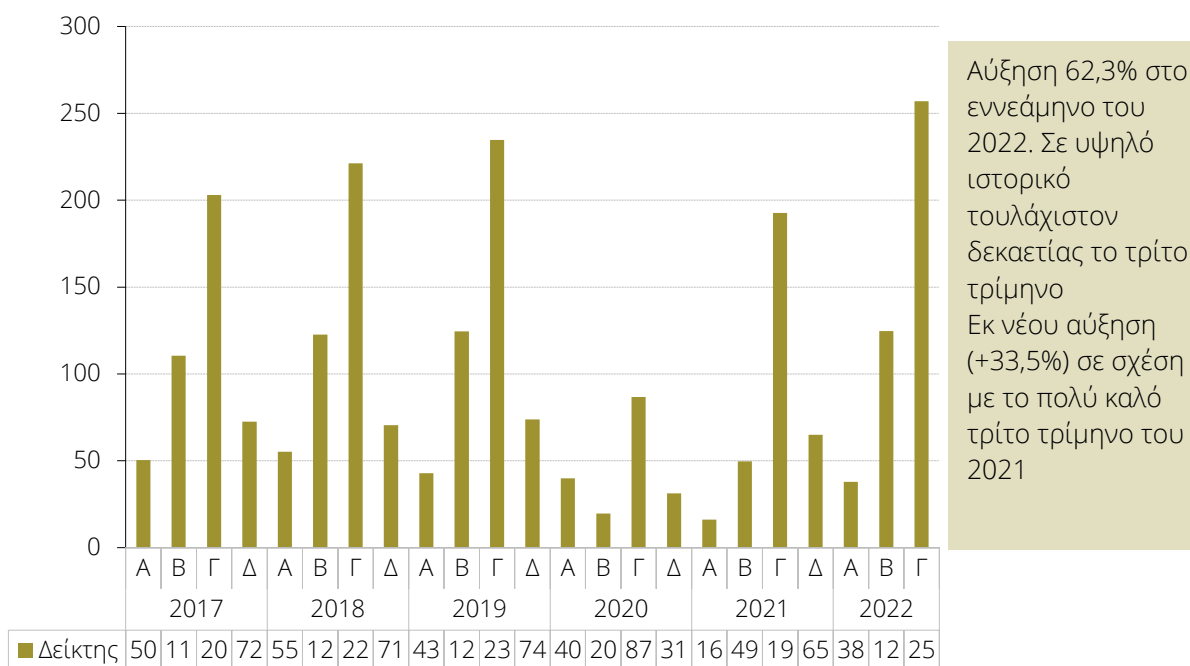
Εξέλιξη Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον Κλάδο Υπηρεσιών Πληροφορικής (κλάδος 62)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 3.10

Εξέλιξη του δείκτη Κύκλου Εργασιών στον κλάδο Τουρισμού (Δραστηριότητες Υπηρεσιών Παροχής Καταλύματος και Εστίασης) (Κλάδοι 55 & 56)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

3.3 Εξωτερικό Ισοζύγιο

Α. Ανάλυση εξαγωγών και εισαγωγών από εθνικούς λογαριασμούς

- Ισχυρή αύξηση εξαγωγών προϊόντων σε ονομαστικούς όρους το ενδεκάμηνο του 2022, με ρυθμό 37,8% και των εισαγωγών με ρυθμό 45,7%. Ηπιότερη, αλλά μεγάλη άνοδος των εξαγωγών εξαιρουμένων των πετρελαιοειδών (+20,3%).
- Άνοδος σε όλες τις κατηγορίες προϊόντων, με τη μεγαλύτερη αύξηση να σημειώνεται στις εξαγωγές Καυσίμων και στα Βιομηχανικά προϊόντα.
- Διεύρυνση ελλείμματος εμπορικού ισοζυγίου σε σχέση με το 2021 κατά 58,8%, σε €35,2 δισεκ.
- Άνοδος της ζήτησης από τις χώρες της Ευρωζώνης (+32,6% ή +€4,8 δισεκ.), της Μ.Ανατολής & Β.Αφρικής (+31,2% ή €1,5 δισεκ.) και υποχώρηση από τις χώρες της Ασίας (-2,4% ή €62,5 εκατ.).

Οι εξαγωγές αγαθών διαμορφώθηκαν την περίοδο Ιανουαρίου-Νοεμβρίου 2022 στα €50,1 δισεκ., έναντι €36,4 δισεκ. πριν ένα χρόνο, σημειώνοντας αύξηση 37,8%, σε τρέχουσες τιμές. Εξαιρουμένων των εξαγωγών πετρελαιοειδών-πλοίων, οι υπόλοιπες εξαγωγές αυξήθηκαν κατά 20,3%, στα €31,5 δισεκ., από €26,2 δισεκ. το 2021. Οι εισαγωγές παρουσίασαν την ίδια περίοδο μεγαλύτερη αύξηση, κατά 45,7% σε τρέχουσες τιμές, και διαμορφώθηκαν σε €85,3 δισεκ., από €58,5 δισεκ. ένα χρόνο νωρίτερα. Εξαιρουμένων των εισαγωγών πετρελαιοειδών-πλοίων, οι υπόλοιπες εισαγωγές αυξήθηκαν κατά 25,6%, στα €54,9 δισεκ., από €43,7 δισεκ. το 2021. Ως αποτέλεσμα των παραπάνω τάσεων στις βασικές συνιστώσες του εξωτερικού ισοζυγίου προϊόντων, το εμπορικό έλλειμμα διαμορφώθηκε €13,0 δισεκ. υψηλότερα από ότι το αντίστοιχο διάστημα 2021 (+58,8%), στα €35,2 δισεκ., από €22,1 δισεκ. Ακολούθως, η αξία των εξαγωγών προϊόντων της ελληνικής οικονομίας το ενδεκάμηνο του 2022 αντιστοιχούσε στο 58,8% των εισαγωγών της, ενώ ένα χρόνο νωρίτερα έφθανε το 62,2%.

Αναλυτικά, οι εξαγωγές στα Αγροτικά Προϊόντα ενισχύθηκαν κατά 19,6% σε τρέχουσες τιμές την περίοδο Ιανουαρίου - Νοεμβρίου του 2022, στα €8,2 δισεκ., από €6,9 δισεκ. το 2021. Στις εξαγωγές Καυσίμων σημειώθηκε η μεγαλύτερη ονομαστική αύξηση, κατά 81,2%, με αποτέλεσμα να διαμορφωθούν στα €18,5 δισεκ., από €10,2 δισεκ. το 2021. Οι εξαγωγές των δύο συγκεκριμένων κατηγοριών αντιστοιχούν φέτος στο 53,4% της αξίας των εγχώριων εξαγωγών προϊόντων, από 47,1% ένα χρόνο νωρίτερα. Η άνοδος στα Αγροτικά Προϊόντα προήλθε κυρίως από την αύξηση κατά 23,4% στη ζήτηση για Λάδια-Λίπη Ζωικής ή Φυτικής Προέλευσης, η αξία των οποίων διαμορφώθηκε σε €842,3 εκατ., από €682,5 εκατ. το 2021, ενώ το μερίδιό τους στο σύνολο των εξαγωγών διαμορφώθηκε σε 1,7% το 2022 από 1,9% το 2021. Στην κατηγορία Τροφίμων-Ζωντανών Ζώων, η οποία αντιπροσωπεύει περίπου το 77,1% των εξαγωγών Αγροτικών Προϊόντων, οι εξαγωγές αυξήθηκαν κατά 18,8%, στα €6,4 δισεκ. από €5,3 δισεκ. ένα χρόνο πριν. Στα Ποτά και προϊόντα καπνού, τα οποία αντιπροσωπεύουν το 12,6% των εξαγωγών των Αγροτικών Προϊόντων, η ζήτηση διαμορφώθηκε στο ενδεκάμηνο του 2022 στα €1,0 δισεκ., 21,4% υψηλότερη σε σχέση με το ίδιο διάστημα του 2021.

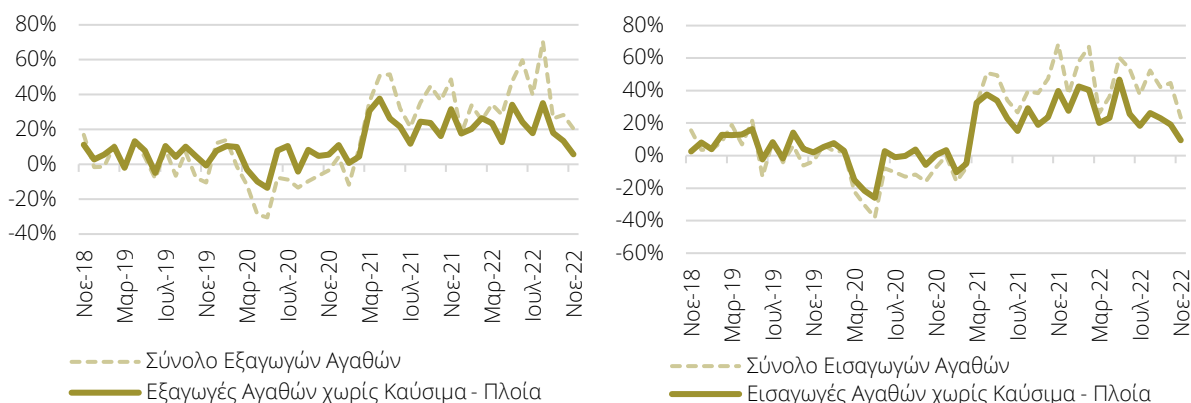
Οι εξαγωγές Βιομηχανικών Προϊόντων ήταν αρκετά ενισχυμένες την περίοδο Ιανουαρίου-Νοεμβρίου 2022 (+22,7%), με την αξία τους να αγγίζει τα €21,0 δισεκ., από €17,1 δισεκ. το 2021. Αυτή η εξέλιξη προήλθε κυρίως από την άνοδο που σημειώθηκε στις εξαγωγές για Βιομηχανικά

Είδη Ταξινομημένα κατά Πρώτη Ύλη, κατά 32,0%, με αποτέλεσμα από €5,7 δισεκ. να φτάσουν τα €7,5 δισεκ. Ενίσχυση της διεθνούς ζήτησης σημειώθηκε και για τα Χημικά προϊόντα και συναφή, κατά 7,4%, με την αξία τους να διαμορφώνεται στα €5,6 δισεκ. Επίσης ισχυρή αύξηση εξαγωγών παρουσίασαν τα Μηχανήματα και Υλικό Μεταφορών, κατά 27,2%, στα €4,5 δισεκ. από €3,5 δισεκ., ενώ παράλληλα, αυξήθηκαν οι εξαγωγές στα Διάφορα Βιομηχανικά Είδη (+26,5%, στα €3,4 δισεκ.).

Διάγραμμα 3.11

Συνολικές εξαγωγές-εισαγωγές προϊόντων και εξαγωγές-εισαγωγές προϊόντων χωρίς καύσιμα-πλοία (τρέχουσες τιμές)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία: IOBE

Οι εξαγωγές εκτός πετρελαιοειδών – πλοίων διαμορφώθηκαν την περίοδο Ιανουαρίου-Νοεμβρίου 2022 στα €31,5 δισεκ., 20,3% υψηλότερα από το 2021. Οι εισαγωγές εκτός πετρελαιοειδών – πλοίων διαμορφώθηκαν την ίδια περίοδο στα €54,9 δισεκ., 25,6% υψηλότερα από το 2021

Τέλος, ενισχύθηκαν οι εξαγωγές Πρώτων Υλών κατά 3,4%, στα €1,74 δισεκ., από €1,68 δισεκ. ένα χρόνο νωρίτερα, ενώ αύξηση παρουσίασαν και οι εξαγωγές Ειδών και συναλλαγών μη ταξινομημένων κατά κατηγορίες, κατά 30,6%, από €473,8 εκατ. το 2021 στα €618,7 εκατ. το 2022.

Σε ότι αφορά τις τάσεις των εξαγωγών προϊόντων ανά γεωγραφική περιοχή, διευρύνθηκαν έντονα στο ενδεκάμηνο του 2022 προς τις χώρες της Ευρωζώνης, κατά 32,6%, προσεγγίζοντας τα €19,5 δισεκ., από €14,7 δισεκ. το ίδιο χρονικό διάστημα του 2021. Προς την ΕΕ συνολικά σημειώθηκε αύξηση 40,6% ή €8,0 δισεκ., με τις εξαγωγές προς αυτή την περιφέρεια να φθάνουν τα €27,7 δισεκ., από €19,7 δισεκ. ένα χρόνο νωρίτερα. Μεταξύ των χωρών της Ευρωζώνης που απορροφούν το μεγαλύτερο τμήμα των ελληνικών εξαγωγών, σημειώθηκε σημαντική διεύρυνσή τους προς την Γερμανία, κατά 22,0%, από €2,7 δισεκ. σε €3,3 δισεκ., και μείωση προς την Γαλλία, κατά 11,6%, από τα €1,8 δισεκ. σε €1,6 δισεκ. Κατακόρυφη αύξηση παρουσίασαν οι εξαγωγές αγαθών προς το σημαντικότερο προορισμό, την Ιταλία, κατά 39,6%, με αποτέλεσμα να διαμορφωθούν σε €5,1 δισεκ. το 2022 από €3,7 δισεκ. το 2021.

Μεταξύ των υπόλοιπων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προς τις οποίες οι συνολικές εξαγωγές αυξήθηκαν κατά 64,7% ή €3,2 δισεκ., φθάνοντας τα €8,1 δισεκ., η Βουλγαρία εξακολούθησε να αποτελεί τον κυριότερο εξαγωγικό προορισμό, με αύξηση των εκροών προϊόντων προς αυτή σε σχέση με το 2021 κατά 123,7% ή €2,2 δισεκ. Ανοδικές τάσεις σημειώθηκαν προς δύο άλλες χώρες οι οποίες απορροφούν σημαντικό μερίδιο των ελληνικών εξαγωγών, τη Ρουμανία (+33,8% ή €425,0 εκατ. στο €1,7 δισεκ.) και την Πολωνία +26,6% ή €179,3 εκατ., στα €853,3 εκατ. αντίστοιχα.

Πίνακας 3.6

Εξαγωγές κατά μονοψήφια κατηγορία σε τρέχουσες τιμές, Ιανουάριος – Νοέμβριος (εκατ. €)*

ΠΡΟΪΟΝ	ΑΞΙΑ		%ΜΕΤΑΒΟΛΗ	% ΣΥΝΘΕΣΗ	
	2022	2021	22/21	2022	2021
ΑΓΡΟΤΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	8.236,2	6.886,3	19,6%	16,4%	18,9%
Τρόφιμα και Ζώα Ζωντανά	6.354,0	5.347,6	18,8%	12,7%	14,7%
Ποτά και Καπνός	1.039,9	856,3	21,4%	2,1%	2,4%
Λάδια και Λίπη Ζωικής ή Φυτικής Προέλευσης	842,3	682,5	23,4%	1,7%	1,9%
ΠΡΩΤΕΣ ΎΛΕΣ	1.742,6	1.685,6	3,4%	3,5%	4,6%
Πρώτες Ύλες μη Εδώδιμες εκτός από Καύσιμα	1.742,6	1.685,6	3,4%	3,5%	4,6%
ΚΑΥΣΙΜΑ	18.537,4	10.229,6	81,2%	37,0%	28,1%
Ορυκτά. Καύσιμα. Λιπαντικά κ.λπ.	18.537,4	10.229,6	81,2%	37,0%	28,1%
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	20.978,0	17.099,9	22,7%	41,9%	47,0%
Χημικά Προϊόντα και Συναφή (μ.α.κ.)	5.601,7	5.216,1	7,4%	11,2%	14,3%
Βιομηχανικά Είδη Ταξινομημένα κατά Πρώτη Ύλη	7.536,8	5.708,2	32,0%	15,0%	15,7%
Μηχανήματα και Υλικό Μεταφορών	4.454,9	3.501,1	27,2%	8,9%	9,6%
Διάφορα βιομηχανικά είδη	3.384,5	2.674,6	26,5%	6,8%	7,4%
ΛΟΙΠΑ -Είδη & Συναλλαγές μη Ταξινομημένα σε Κατηγορίες	618,7	473,8	30,6%	1,2%	1,3%
ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ	50.112,8	36.375,3	37,8%	100,0%	100,0%

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Eurostat

Ισχυρή ενίσχυση της ζήτησης ελληνικών εξαγωγών σημειώθηκε και προς τις υπόλοιπες χώρες της Ευρώπης, κατά 48,7%, από €6,3 δισεκ. το ενδεκάμηνο του 2021 σε €9,3 δισεκ. ένα χρόνο μετά. Αυτή εκδηλώθηκε πρωτίστως από την Τουρκία, προς την οποία οι εξαγωγές διευρύνθηκαν κατά 17,0%, από €1,9 δισεκ. σε €2,2 δισεκ., και δευτερευόντως από το Ηνωμένο Βασίλειο, με αύξηση κατά 69,1%, από τα €1,2 δισεκ. το 2021 στα €2,0 δισεκ. ένα χρόνο μετά.

Οι εξαγωγές προς τις χώρες της Βόρειας Αμερικής κινήθηκαν έντονα ανοδικά, κατά 37,2%, από €1,8 δισεκ. το 2021 σε €2,5 εκατ. το 2022, κυρίως λόγω της αύξησης των εξαγωγών προς τις ΗΠΑ κατά 40,2%, από €1,5 δισεκ. το 2021 σε €2,1 δισεκ. το 2022, και προς τον Καναδά, κατά 38,4% ή 68,7 εκατ. Αντίθετα, μείωση παρουσίασαν οι εξαγωγές προς το Μεξικό (-0,6%).

Αύξηση κατά 39,8% εμφάνισαν την περίοδο Ιανουαρίου-Νοεμβρίου 2022 οι εξαγωγές προς τις αγορές των χωρών της Κεντρικής-Λατινικής Αμερικής, με την αξία τους να διαμορφώνεται στα €391,3 εκατ. από €280,0 εκατ. την ίδια περίοδο το 2021. Η αύξηση των εξαγωγών προς τις χώρες της συγκεκριμένης περιοχής οφείλεται κυρίως στην άνοδο της ζήτησης ελληνικών προϊόντων από τον Παναμά, κατά 53,4%, που διαμόρφωσε την αξία τους στα €189,5 εκατ. από €123,5 εκατ. ένα χρόνο νωρίτερα. Υποχώρηση για τις εξαγωγές προς την Βραζιλία (-24,6% ή -€16,7 εκατ.).

Οι εξαγωγές προς τις χώρες της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής επίσης παρουσίασαν άνοδο, κατά 31,2%, στα €6,3 δισεκ. από €4,8 δισεκ., κυρίως λόγω της κατακόρυφης αύξησης των εξαγωγών προς την Λιβύη (+97,7%), όπου οι εξαγωγές διαμορφώθηκαν την περίοδο Ιανουαρίου – Νοεμβρίου 2022 στα €1,7 δισεκ., έναντι €880,7 εκατ. ένα χρόνο νωρίτερα, αλλά και προς τον Λίβανο (+38,5%), όπου ενισχύθηκαν κατά €403,1 εκατ. το 2022 σε σχέση με το 2021. Προς δύο επίσης σημαντικούς εξαγωγικούς προορισμούς στη Μέση Ανατολή, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα οι εξαγωγές αυξήθηκαν κατά 1,1%, στα €322,7 εκατ., ενώ προς τη Σαουδική Αραβία οι εξαγωγές υποχώρησαν κατά 6,3%, στα €525,6 εκατ.

Αντιθέτως, εξασθένιση της ζήτησης των ελληνικών αγαθών σημειώθηκε προς τις χώρες της Ασίας, προς τις οποίες οι εξαγωγές μειώθηκαν το ενδεκάμηνο του 2022 κατά 2,4%, στα €2,5 δισεκ. από €2,6 δισεκ. το 2021. Αυτή η εξέλιξη οφείλεται κυρίως στην πτώση των εξαγωγών κατά 20,4% προς την Νότια Κορέα, από €847,8 εκατ. το 2021 στα €675,0 εκατ. το 2022. Ομοίως, σημειώθηκε έντονη κάμψη της ζήτησης από την Κίνα (-40,4%, στα €383,1 εκατ. από €642,7 εκατ. το 2021).

Αυξημένη, κατά 9,9%, ήταν η ροή των εξαγωγών ελληνικών προϊόντων και προς την Ωκεανία, με την αξία τους στο ενδεκάμηνο του 2022 να διαμορφώνεται στα €244,4 εκατ. από €222,4 εκατ. ένα χρόνο νωρίτερα. Η άνοδος προήλθε από την παρόμοια σε κατεύθυνση τάση προς την Αυστραλία, προς την οποία οι εξαγωγές αυξήθηκαν με ρυθμό 11,1% και διαμορφώθηκαν στα €216,1 εκατ. από €194,6 εκατ. το προηγούμενο έτος. Ομοίως, αύξηση σημειώθηκε και προς την Νέα Ζηλανδία (+1,7%).

Ανακεφαλαιώνοντας, η έντονη ενίσχυση των εξαγωγών προϊόντων της Ελλάδας το ενδεκάμηνο Ιανουαρίου-Νοεμβρίου 2022 κατά 37,8% σε τρέχουσες τιμές, προήλθε από την αύξηση σε της της κατηγορίες αγαθών και κυρίως των πετρελαιοειδών (+81,2%), των βιομηχανικών προϊόντων (+24,3%) και των αγροτικών προϊόντων (+19,6%). Η μεγάλη αύξηση της αξίας των ελληνικών εξαγωγών οφείλεται της αυξημένες τιμές πώλησης των αγαθών, λόγω των ανατιμήσεων σε παγκόσμιο επίπεδο, με της πέντε πρώτες χώρες με την μεγαλύτερη ζήτηση των ελληνικών προϊόντων να είναι η Ιταλία, η Βουλγαρία, η Γερμανία, η Κύπρος και η Τουρκία. Οι υψηλές τιμές ενίσχυσαν την αξία των εξαγωγών, αλλά ταυτόχρονα εκτόξευσαν το έλλειμα στο εμπορικό ισοζύγιο στα €35,2 δισεκ. το οποίο εξακολουθεί να διευρύνεται και να πλήττει την οικονομία. Μέσα στο δυσμενές περιβάλλον του υψηλού πληθωρισμού στην ευρωπαϊκή οικονομία αλλά και της ενεργειακής κρίσης, οι ελληνικές εξαγωγές σημειώνουν ένα νέο ιστορικό ρεκόρ εξωστρέφειας το για 2022.

Πίνακας 3.7

Εξαγωγές ανά προορισμό, Ιανουάριος-Νοέμβριος 2022 (εκατ. €)*

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΝΩΣΕΙΣ-ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΕΞΑΓΩΓΕΣ		% ΜΕΤΑΒΟΛΗ
	2022	2021	22/21
Ε.Ε. (27)	27.674,6	19.681,6	40,6%
Ευρωζώνη	19.548,6	14.746,3	32,6%
G7	9.418,4	7.511,3	25,4%
Βόρεια Αμερική	2.429,6	1.771,4	37,2%
Χώρες BRICS	910,0	1.080,0	-15,7%
Μ.Ανατολή & Β.Αφρική	6.299,1	4.800,0	31,2%
Ωκεανία	244,4	222,4	9,9%
Κεντρική-Λατινική Αμερική	391,3	280,0	39,8%
Ασία	2.516,6	2.579,2	-2,4%

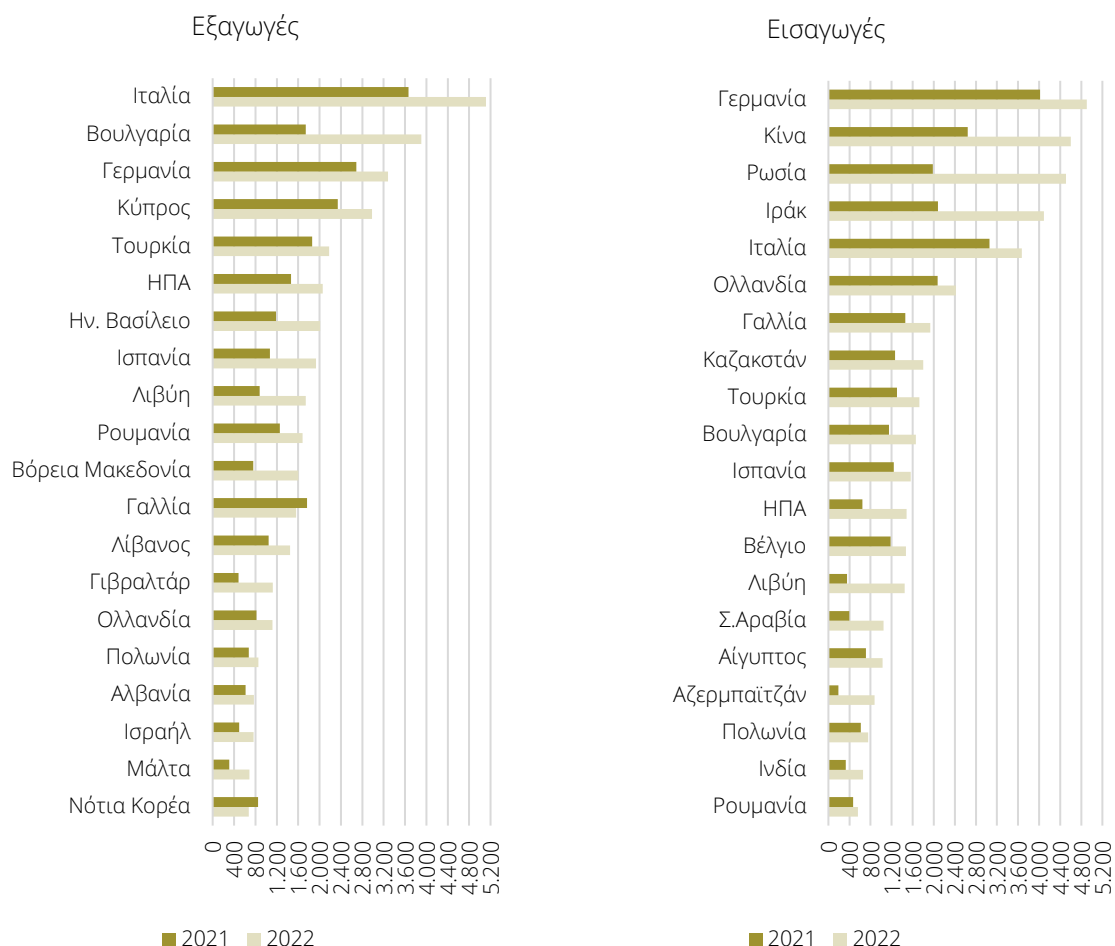
* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Eurostat

Διάγραμμα 3.12

Χώρες με το μεγαλύτερο μερίδιο στις εξαγωγές -εισαγωγές ελληνικών προϊόντων, Ιανουάριος – Νοέμβριος 2022 (εκατ. €, τρέχουσες τιμές)

Πηγή: Eurostat. Επεξεργασία: IOBE

Μεγαλύτερη αύξηση εξαγωγών προϊόντων το ενδεκάμηνο του 2022 σε απόλυτους όρους προς την Βουλγαρία (+€2,2 δισεκ.). Μεγαλύτερη πτώση προς την Κίνα (-€259,6 εκατ.). Το μερίδιο της Ιταλίας στις εξαγωγές παραμένει το μεγαλύτερο. Μεγαλύτερη αύξηση εισαγωγών το 2022 σε απόλυτους όρους από την Ρωσία (+€4,7 δισεκ.), μεγαλύτερη μείωση από την Ιρλανδία (-€671,5 εκατ.).

B. Ισοζύγιο πληρωμών

- Σημαντική αύξηση του ελλείμματος στο Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών στο πρώτο δεκάμηνο του 2022, στα €13,6 δισεκ., έναντι €7,3 δισεκ. το 2021.
- Σημαντική επιβάρυνση από το ισοζύγιο αγαθών, πτώση και στα ισοζύγια πρωτογενών και δευτερογενών εισοδημάτων, με μερική αντιστάθμιση από το πλεόνασμα στο ισοζύγιο υπηρεσιών.

Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών

Ιανουάριος – Οκτώβριος 2022

Στο πρώτο δεκάμηνο του 2022, το Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (ΙΤΣ) εμφάνισε έλλειμμα €13,6 δισεκ. (στο 7,1% του ΑΕΠ στο εννεάμηνο, έναντι 4,6% το 2021), αυξημένο σε σύγκριση με το 2021 (€7,3 δισεκ.). Σημαντική επιβάρυνση στο ισοζύγιο προήλθε από το σκέλος του ισοζυγίου αγαθών, με πτώση και στα ισοζύγια πρωτογενών και δευτερογενών εισοδημάτων, ενώ το πλεόνασμα στο ισοζύγιο υπηρεσιών αντιστάθμισε εν μέρει τις απώλειες.

Αναλυτικά, το έλλειμμα του Ισοζυγίου Αγαθών διαμορφώθηκε την περίοδο Ιανουαρίου-Οκτωβρίου στα €32,2 δισεκ., διογκωμένο κατά €11,7 δισεκ. σε σύγκριση με το 2021, λόγω της σχεδόν διπλάσιας αύξησης των εισαγωγών έναντι των εξαγωγών. Οι εξαγωγές αυξήθηκαν στα €44,4 δισεκ., (€15,6 δισεκ.)¹⁹, με τις εξαγωγές καυσίμων να ενισχύονται κατά €6,5 δισεκ. και των λοιπών αγαθών να διευρύνονται κατά €6,0 δισεκ. Οι εισαγωγές αγαθών κλιμακώθηκαν στα €76,6 δισεκ. (€24,3 δισεκ.), με τις εισαγωγές καυσίμων να αυξάνονται κατά €13,1 δισεκ. και τις εισαγωγές εκτός καυσίμων και πλοίων κατά €11,0 δισεκ. Τα καύσιμα καλύπτουν πάνω από το 50% των αυξήσεων σε εξαγωγές και εισαγωγές, έναντι 40% το 2021 για τις εξαγωγές και 35% για τις εισαγωγές. Το έλλειμμα του Ισοζυγίου Αγαθών χωρίς καύσιμα και πλοία διαμορφώθηκε το 2022 στα €21,4 δισεκ., διευρυμένο κατά €5,0 δισεκ.

Το Ισοζύγιο Υπηρεσιών αυξήθηκε σημαντικά στο πρώτο δεκάμηνο του 2022 φτάνοντας στο πιο υψηλό καταγεγραμμένο επίπεδο από το 2002. Συγκεκριμένα, το πλεόνασμα έφτασε τα €18,7 δισεκ., αυξημένο κατά €6,8 δισεκ. το 2021. Οι συνολικές εισπράξεις από Υπηρεσίες διαμορφώθηκαν στα €41,8 δισεκ., αυξημένες κατά €11,8 δισεκ. σε σύγκριση με το 2021, ενώ οι πληρωμές βρίσκονται στα €23,0 δισεκ., με αύξηση κατά €5,1 δισεκ. Οι εισπράξεις από ταξιδιωτικές υπηρεσίες προσέγγισαν τα €17,1 δισεκ., με αύξηση κατά 70% και βρίσκονται στο 97% των επιπέδων του 2019, ενώ οι μεταφορικές υπηρεσίες είναι στα €19,5 δισεκ., σε ιστορικά υψηλό επίπεδο. Τέλος, οι εισπράξεις από λοιπές υπηρεσίες έφτασαν τα €5,2 δισεκ., με αύξηση κατά 11%. Οι πληρωμές για ταξιδιωτικές υπηρεσίες αυξήθηκαν κατά 84%, στα €1,6 δισεκ., οι πληρωμές για μεταφορικές υπηρεσίες ενισχύθηκαν 32%, στα €16,1 δισεκ, ενώ οι πληρωμές λοιπών υπηρεσιών έφτασαν τα €5,3 δισεκ., με αύξηση κατά 8%.

Το πλεόνασμα στο Ισοζύγιο Πρωτογενών Εισοδημάτων μειώθηκε σημαντικά, στα €52 εκατ. το 2022, έναντι €498 εκατ. το 2021. Οι εισπράξεις ενισχύθηκαν στα €5,9 δισεκ., με αύξηση κατά €272 εκατ., ενώ οι πληρωμές αυξήθηκαν στα €5,9 δισεκ., με επέκταση κατά €719 εκατ.

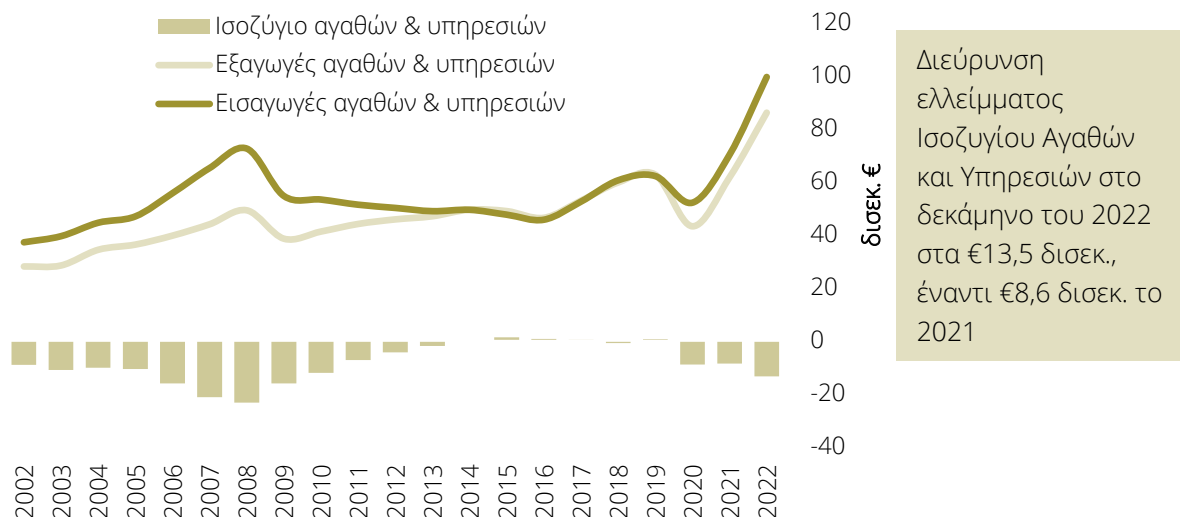
¹⁹ Τα ποσά σε παρένθεση εκφράζουν την απόλυτη μεταβολή σε σχέση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του προηγούμενου έτους, σε τρέχουσες τιμές, εκτός αν αναφέρεται διαφορετικά.

Το Ισοζύγιο Δευτερογενών Εισοδημάτων κατέγραψε έλλειμμα στο πρώτο δεκάμηνο -€119 εκατ., έναντι πλεονάσματος €805 εκατ. το 2021, με τις εισπράξεις να μειώνονται στα €3,8 δισεκ. (-€134 εκατ.), ενώ και οι πληρωμές ενισχύθηκαν στα €3,9 δισεκ. (+€790 εκατ.).

Διάγραμμα 3.13

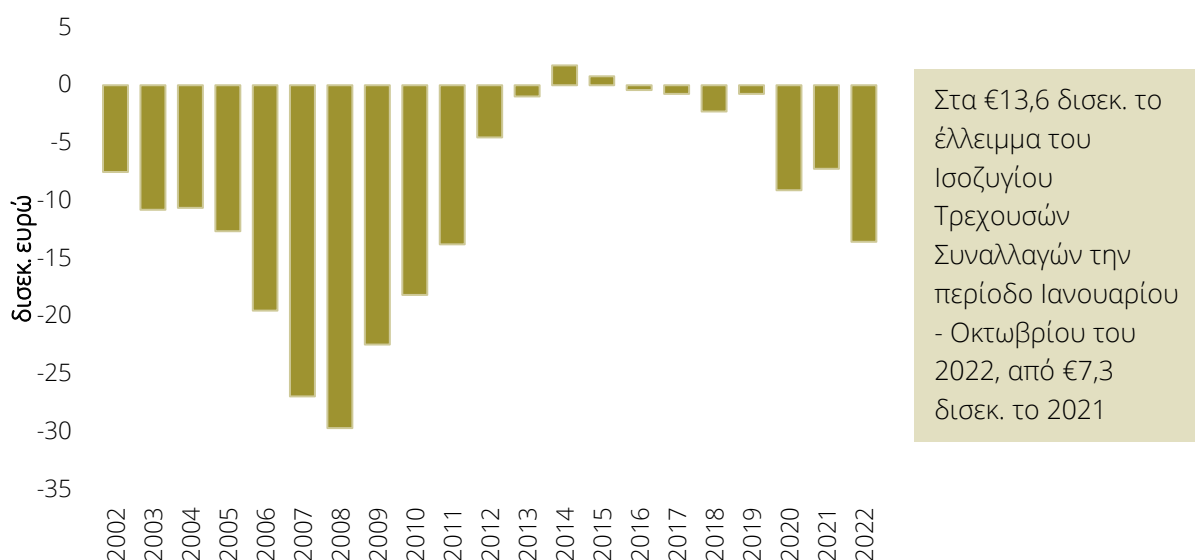
Εισαγωγές-Εξαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών (Ιανουάριος – Οκτώβριος), 2002-2022

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος - Επεξεργασία στοιχείων IOBE

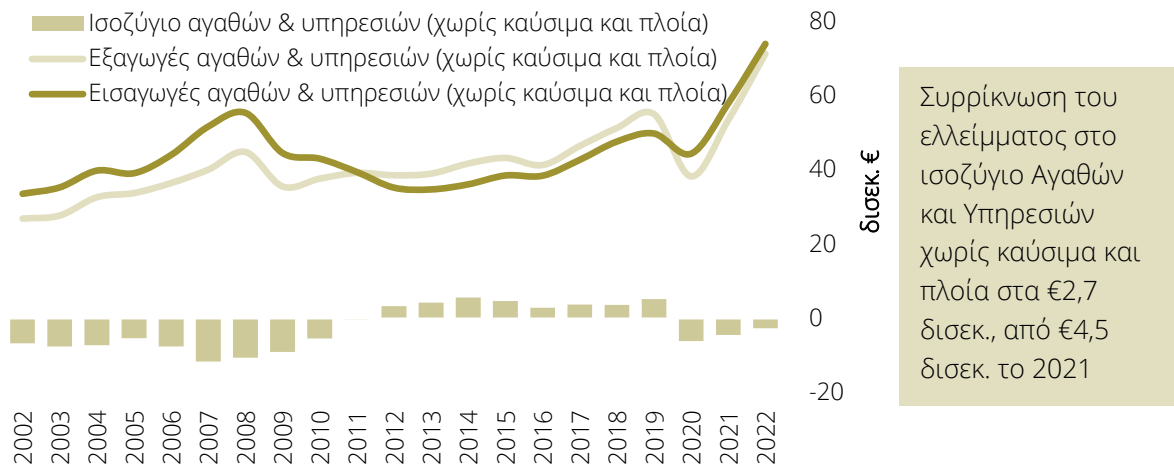
Διάγραμμα 3.14

Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (Ιανουάριος – Οκτώβριος), 2002-2022

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος - Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Διάγραμμα 3.15

 Εισαγωγές-Εξαγωγές αγαθών & υπηρεσιών χωρίς καύσιμα και πλοία (Ιανουάριος – Οκτώβριος),
2002-2022

Συρρίκνωση του ελλείμματος στο ισοζύγιο Αγαθών και Υπηρεσιών χωρίς καύσιμα και πλοία στα €2,7 δισεκ., από €4,5 δισεκ. το 2021

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Ισοζύγιο Κεφαλαίων

Το πλεόνασμα του Ισοζυγίου Κεφαλαίων²⁰ συρρικνώθηκε στα €2,6 δισεκ. στο πρώτο δεκάμηνο, έναντι €3,1 δισεκ. το 2021, με μείωση εισπράξεων στα €3,2 δισεκ., και πληρωμών στα €505 εκατ. Η μείωση το 2022 οφείλεται στο υψηλό επίπεδο του 2021, λόγω της εκταμίευσης της προχρηματοδότησης στο πλαίσιο του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (RRF) τον Αύγουστο. Τέλος, το Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών και Κεφαλαίων, που αντανάκλα τη σχέση δανειστή ή δανειζόμενου μιας οικονομίας με το εξωτερικό, ήταν ελλειμματικό, στα €10,9 δισεκ., έναντι €4,1 δισεκ. το 2021.

Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών

Το Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών διαμορφώθηκε σε έλλειμμα €9,0 δισεκ. στο πρώτο δεκάμηνο, έναντι ελλείμματος €3,5 δισεκ. το 2021. Στους επιμέρους λογαριασμούς, οι καθαρές απαιτήσεις των κατοίκων από άμεσες επενδύσεις από το εξωτερικό αυξήθηκαν κατά €1,1 δισεκ., ενώ οι καθαρές υποχρεώσεις σε μη κατοίκους (επενδύσεις μη κατοίκων στη χώρα) ενισχύθηκαν κατά €5,7 δισεκ. Στην κατηγορία των επενδύσεων χαρτοφυλακίου, οι απαιτήσεις των κατοίκων έναντι του εξωτερικού αυξήθηκαν κατά €9,8 δισεκ., και οι υποχρεώσεις σε μη κατοίκους ενισχύθηκαν κατά €160 εκατ., κυρίως λόγω της αγοράς ομολόγων και εντόκων γραμματίων. Στην κατηγορία των λοιπών επενδύσεων, οι απαιτήσεις από κατοίκους έναντι του εξωτερικού μειώθηκαν κατά €2,4 δισεκ., κυρίως λόγω της μείωσης κατά €6,6 δισεκ. των επενδύσεων σε καταθέσεις και repos, ενώ οι υποχρεώσεις αυξήθηκαν κατά €9,5 δισεκ. Τέλος, τα συναλλαγματικά διαθέσιμα της χώρας διαμορφώθηκαν στα τέλη Οκτωβρίου του 2022 στα €11,1 δισεκ.

²⁰ Το ισοζύγιο κεφαλαίων απεικονίζει τις μεταβιβάσεις κεφαλαίου, δηλαδή τις μονομερείς εισπράξεις και πληρωμές μεταξύ κατοίκων και μη κατοίκων που συνδέονται με επενδύσεις παγίου κεφαλαίου. Οι μεταβιβάσεις κεφαλαίου περιλαμβάνουν κυρίως ένα μέρος των μεταβιβάσεων (εισπράξεων) από τον κοινοτικό προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Γενική Κυβέρνηση (απολήψεις από τα διαρθρωτικά ταμεία – πλην του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου – και το Ταμείο Συνοχής βάσει των ΚΠΣ).

Πίνακας 3.8

Ισοζύγιο Πληρωμών (εκατ. €)

		Ιανουάριος – Οκτώβριος			Οκτώβριος		
		2020	2021	2022	2020	2021	2022
I	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝΓΩΝ (I.A + I.B + I.Γ + I.Δ)	-9.086,2	-7.253,9	-13.551,5	-735,7	-1.150,7	-2.703,8
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΓΑΘΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ (I.A + I.B)	-8.921,0	-8.557,1	-13.492,7	-569,3	-814,6	-2.525,9
I.A	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΓΑΘΩΝ (I.A.1 – I.A.2)	-15.563,4	-20.506,8	-32.214,6	-1.438,2	-2.497,8	-4.078,2
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ καυσίμων	-2.722,8	-4.040,7	-10.567,3	-140,0	-585,5	-1.675,8
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΓΑΘΩΝ χωρίς καύσιμα	-12.840,6	-16.466,1	-21.647,4	-1.298,2	-1.912,3	-2.402,4
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ πλοίων	-66,2	-30,1	-256,7	10,5	4,3	-150,8
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΓΑΘΩΝ χωρίς πλοία	-15.497,3	-20.476,7	-31.958,0	-1.448,7	-2.502,1	-3.927,4
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΓΑΘΩΝ χωρίς καύσιμα και πλοία	-12.774,4	-16.436,0	-21.390,7	-1.308,7	-1.916,6	-2.251,6
I.A.1	Εξαγωγές αγαθών	23.611,0	31.835,1	44.421,2	2.514,8	3.640,9	4.669,6
	Καύσιμα	4.876,6	8.145,8	14.689,6	443,4	1.038,4	1.633,8
	Πλοία (πωλήσεις)	74,5	86,8	90,0	18,4	9,9	6,8
	Αγαθά χωρίς καύσιμα και πλοία	18.659,9	23.602,5	29.641,5	2.053,0	2.592,7	3.029,0
I.A.2	Εισαγωγές αγαθών	39.174,5	52.341,9	76.635,8	3.953,0	6.138,7	8.747,8
	Καύσιμα	7.599,4	12.186,5	25.256,9	583,3	1.623,9	3.309,5
	Πλοία (αγορές)	140,7	116,9	346,7	7,9	5,6	157,6
	Αγαθά χωρίς καύσιμα και πλοία	31.434,3	40.038,4	51.032,2	3.361,8	4.509,3	5.280,6
I.B	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ (I.B.1 – I.B.2)	6.642,4	11.949,7	18.721,9	868,9	1.683,2	1.552,3
I.B.1	Εισπράξεις	19.657,0	29.927,3	41.805,0	2.012,7	3.759,7	4.312,3
	Ταξιδιωτικό	4.213,7	10.045,6	17.114,8	553,6	1.294,3	1.510,4
	Μεταφορές	11.792,3	15.182,4	19.488,6	1.027,3	1.916,3	2.221,7
	Λοιπές υπηρεσίες	3.650,9	4.699,3	5.201,6	431,8	549,2	580,2
I.B.2	Πληρωμές	13.014,5	17.977,6	23.083,1	1.143,8	2.076,6	2.760,0
	Ταξιδιωτικό	723,2	883,7	1.678,4	64,0	161,5	202,2
	Μεταφορές	8.418,6	12.162,1	16.055,9	737,8	1.505,7	1.999,4
	Λοιπές υπηρεσίες	3.872,8	4.931,8	5.348,8	342,0	409,4	558,4
I.Γ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΠΡΩΤΟΓΕΝΩΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ (I.Γ.1 – I.Γ.2)	-327,2	498,2	51,5	-26,5	-156,2	-28,0
I.Γ.1	Εισπράξεις	5.428,9	5.642,3	5.914,4	325,0	359,8	409,9
	Από εργασία (αμοιβές, μισθοί)	168,9	173,1	185,0	18,2	20,5	17,7
	Από επενδύσεις (τόκοι, μερίσματα, κέρδη)	2.309,7	2.457,2	2.919,4	225,5	250,7	289,7
	Λοιπά πρωτογενή εισοδήματα	2.950,3	3.012,1	2.810,0	81,2	88,6	102,5
I.Γ.2	Πληρωμές	5.756,1	5.144,1	5.862,8	351,5	516,1	437,9
	Από εργασία (αμοιβές, μισθοί)	1.134,9	1.069,7	1.251,1	100,8	118,3	131,6
	Από επενδύσεις (τόκοι, μερίσματα, κέρδη)	4.261,8	3.640,2	4.028,6	222,2	363,0	274,8
	Λοιπά πρωτογενή εισοδήματα	359,4	434,2	583,2	28,5	34,8	31,5
I.Δ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΩΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ (I.Δ.1 – I.Δ.2)	162,0	805,0	-110,3	-140,0	-179,8	-149,9
I.Δ.1	Εισπράξεις	3.054,2	3.968,1	3.834,5	152,2	127,3	157,6
	Γενική κυβέρνηση	1.731,4	2.798,4	2.421,7	27,1	29,5	34,2
	Λοιποί τομείς	1.322,8	1.169,7	1.412,8	125,1	97,8	123,4
I.Δ.2	Πληρωμές	2.892,2	3.163,2	3.944,9	292,2	307,1	307,5
	Γενική κυβέρνηση	1.545,0	1.944,3	2.620,2	161,6	197,0	178,4
	Λοιποί τομείς	1.347,2	1.218,9	1.324,7	130,6	110,1	129,1
II	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ (II.1 – II.2)	1.838,4	3.105,5	2.653,6	506,8	-103,6	135,4
II.1	Εισπράξεις	2.205,5	3.945,2	3.159,0	560,5	14,1	158,1
	Γενική κυβέρνηση	2.055,3	3.436,7	2.094,9	555,3	0,4	53,8
	Λοιποί τομείς	150,1	508,5	1.064,1	5,2	13,8	104,3
II.2	Πληρωμές	367,1	839,7	505,4	53,6	117,7	22,7
	Γενική κυβέρνηση	3,7	3,9	6,0	0,4	0,4	0,6
	Λοιποί τομείς	363,4	835,8	499,4	53,3	117,4	22,1
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝΓΩΝ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ (I + II)	-7.247,8	-4.148,4	-10.897,9	-228,9	-1.254,2	-2.568,4
III	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ (III.A+III.B+III.Γ+III.Δ)	-6.476,4	-3.487,5	-8.996,7	-115,9	-1.346,9	-2.503,7
III.A	ΑΜΕΣΣΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ *	-1.930,4	-3.467,8	-4.598,6	-143,9	-228,8	-258,6
	Απαιτήσεις	428,0	989,4	1.094,1	34,5	36,8	134,0
	Υποχρεώσεις	-2.358,4	-4.457,3	-5.692,7	-178,4	-265,7	-392,7
III.B	ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΟΥ *	39.909,3	14.532,3	9.628,2	-9,1	266,9	-486,0
	Απαιτήσεις	31.191,2	18.563,6	9.788,0	-45,5	-4,0	-954,9
	Υποχρεώσεις	-8.718,1	4.031,3	159,8	-36,3	-271,0	-468,9
III.Γ	ΛΟΙΠΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ *	-45.599,9	-16.973,2	-11.915,7	2,6	-1.311,9	-1.844,1
	Απαιτήσεις	2.766,8	4.315,0	-2.443,7	381,0	720,3	-952,3
	Υποχρεώσεις	-48.366,7	-21.288,2	-9.472,0	378,4	-2.032,3	-891,9
	(Δάνεια γενικής κυβέρνησης)	-507,8	-378,6	-1.980,3	-15,3	-18,6	56,1
III.Δ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ **	1.144,6	2.421,3	-2.110,7	34,5	-73,1	85,0
IV	ΤΑΚΤΟΠΟΙΗΤΕΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ (I + II – III + IV=0)	771,4	661,0	1.901,2	113,0	-92,7	64,7
	ΥΦΟΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ ***				9.693	12.270	11.083

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

* (+) αύξηση (-) μείωση – Σύμφωνα με τη νέα μεθοδολογία κατάρτισης του ισοζυγίου πληρωμών BPM6, η αύξηση των απαιτήσεων παρουσιάζεται με θετικό πρόσημο, ενώ η μείωση των απαιτήσεων με αρνητικό πρόσημο. Αντίστοιχα, η αύξηση των υποχρεώσεων εμφανίζεται με θετικό πρόσημο, ενώ η μείωση των υποχρεώσεων με αρνητικό πρόσημο.

** (+) αύξηση (-) μείωση – Σύμφωνα με τη νέα μεθοδολογία κατάρτισης του ισοζυγίου πληρωμών BPM6, η αύξηση των συναλλαγματικών διαθεσίμων παρουσιάζεται πλέον με θετικό πρόσημο, ενώ η μείωση των συναλλαγματικών διαθεσίμων με αρνητικό πρόσημο.

*** Τα συναλλαγματικά διαθέσιμα, σύμφωνα με τον ορισμό της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, περιλαμβάνουν μόνο το νομισματικό χρυσό, τη "συναλλαγματική θέση" στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, τα "ειδικά τραβηκτικά δικαιώματα" και τις απαιτήσεις της Τράπεζας της Ελλάδος σε ξένο νόμισμα έναντι κατοίκων χωρών εκτός της ζώνης του ευρώ. Αντίθετα, δεν περιλαμβάνουν τις απαιτήσεις σε ευρώ έναντι κατοίκων χωρών εκτός της ζώνης του ευρώ, τις απαιτήσεις σε συνάλλαγμα και σε ευρώ έναντι κατοίκων χωρών της ζώνης του ευρώ και τη συμμετοχή της Τράπεζας της Ελλάδος στο κεφάλαιο και στα συναλλαγματικά διαθέσιμα της ΕΚΤ.

3.4 Αγορά εργασίας

- Μείωση του ποσοστού ανεργίας το γ' τρίμ. 2022 στο 11,6% από 13,0% το γ' τρίμ. 2021.
- Στο ενδεκάμηνο του 2022 το ισοζύγιο προσλήψεων-αποχωρήσεων ήταν θετικό κατά 64,0 χιλ. άτομα αλλά χαμηλότερο συγκριτικά με το θετικό ισοζύγιο του ενδεκάμηνου του 2021 (+135,7 χιλ.).
- Μεγαλύτερη ετήσια άνοδος της απασχόλησης το γ' τρίμηνο σε Εκπαίδευση (+36,6 χιλ. απασχολούμενοι), Πρωτογενή τομέας (+20,3 χιλ.), Παροχή νερού-Επεξεργασία λυμάτων (+16,9 χιλ.) και Δραστηριότητες νοικοκυριών ως εργοδοτών (+12,3 χιλ.).
- Ισχυρότερη ετήσια πτώση της απασχόλησης το γ' τρίμηνο σε Δημόσια διοίκηση (-15,5 χιλ. απασχολούμενοι) και σε Μεταφορά-Αποθήκευση (-10,0 χιλ.).
- Ετήσια αύξηση του εποχικά διορθωμένου δείκτη μισθολογικού κόστους το γ' τρίμ. του 2022 κατά 1,8% συγκριτικά με το ίδιο τρίμηνο του 2021.

Σύμφωνα με την Έρευνα Εργατικού Δυναμικού της ΕΛΣΤΑΤ, το ποσοστό ανεργίας το γ' τρίμ. του 2022 κατήλθε στο 11,6%, μειωμένο κατά 1,4 ποσοστιαίες μονάδες συγκριτικά με το ποσοστό ανεργίας το γ' τρίμ. του 2021 (13,0%). Ο αριθμός των ανέργων περιορίστηκε στα 555,6 χιλ. από τα 615,4 χιλ. άτομα παρουσιάζοντας μείωση κατά 9,7% ή 59,8 χιλ. άτομα. Από την άλλη πλευρά, η άνοδος στον αριθμό των απασχολούμενων έφτασε το 2,4% ή τους 97,7 χιλ., με αποτέλεσμα το γ' τρίμ. πέρυσι να ανέλθουν στους 4.126,0 χιλ. από τους 4.118,3 χιλ. απασχολούμενους το γ' τρίμ. πρόπερσι. Παράλληλα, το μη εποχικά προσαρμοσμένο ποσοστό ανεργίας τον Νοέμβριο του 2022 κατήλθε στο 11,7%, από 13,8% ένα έτος νωρίτερα. Σημειώνεται, ότι σύμφωνα με τα στοιχεία του πληροφοριακού συστήματος ΕΡΓΑΝΗ, τον Νοέμβριο του 2022 διευρύνθηκε το αρνητικό ισοζύγιο προσλήψεων-αποχωρήσεων στα 83,6 χιλ. άτομα (202,0 χιλ. προσλήψεις και 285,6 χιλ. αποχωρήσεις), από αρνητικό κατά 79,1 χιλ. τον ίδιο μήνα του 2021 (202,8 χιλ. και 281,9 χιλ., αντίστοιχα), ενώ στο ενδεκάμηνο του 2022 το ισοζύγιο ήταν θετικό κατά 64,0 χιλ. άτομα (2.707,2 χιλ. προσλήψεις και 2.643,2 χιλ. αποχωρήσεις), αλλά χαμηλότερο συγκριτικά με το θετικό ισοζύγιο του ενδεκάμηνου του 2021 (+135,7 χιλ. άτομα).

Σχετικά με την εξέλιξη της ανεργίας στην Ευρωζώνη το γ' τρίμ. του 2022, σε όλες τις χώρες εκτός από την Κροατία – που από την 1^η Ιανουαρίου 2023 εισήλθε στη ζώνη του ευρώ – σημειώθηκε μείωση. Το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας αλλά και η ισχυρότερη μείωσή του εντοπίζεται στην Ισπανία όπου υποχώρησε στο 12,7% από 14,6% (-1,9 ποσοστιαίες μονάδες) και έπεται η Ελλάδα (από 13,0% σε 11,6%, -1,4 ποσοστιαίες μονάδες). Ακολουθεί σε απόσταση η Ιταλία όπου το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε κατά 1,1 ποσοστιαίες μονάδες στο 7,7% το γ' τρίμ. του 2022 από 8,8% ένα έτος νωρίτερα. Στον αντίποδα, το χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας καταγράφηκε στη Μάλτα και στη Γερμανία. Στην πρώτη περιορίστηκε στο 2,9% από 3,3% (-0,4 ποσοστιαίες μονάδες) και στη δεύτερη από 3,4% το γ' τρίμ. του 2021 εξασθένησε στο 3,1% το γ' τρίμ. του 2022 (-0,4 ποσοστιαίες μονάδες). Έπεται η Ολλανδία, όπου το ποσοστό ανεργίας διαμορφώθηκε στο 3,7% από 4,0% (-0,3 ποσοστιαίες μονάδες). Στην άλλη μεγάλη οικονομία της Ευρωζώνης, τη Γαλλία, το ποσοστό ανεργίας συρρικνώθηκε στο 7,3% το γ' τρίμ. του 2022 από το 7,9% το γ' τρίμ. του 2021, ενώ στην Κροατία την ίδια περίοδο, ανήλθε στο 6,7% από 6,3% (+0,4 ποσοστιαίες μονάδες). Τέλος, στο σύνολο της Ευρωζώνης-19 (δεν περιλαμβάνεται η Κροατία) το ποσοστό ανεργίας περιορίστηκε στο 6,6% από 7,4% (-0,8 ποσοστιαίες μονάδες).

Αναφορικά με την εξέλιξη του ποσοστού ανεργίας με βάση το φύλο στην Ελλάδα, η μείωση του ήταν ισχυρότερη στις γυναίκες οι οποίες όμως παρουσιάζουν υψηλότερο ποσοστό ανεργίας συγκριτικά με τους άνδρες. Στις πρώτες υποχώρησε κατά 1,8 ποσοστιαίες μονάδες και διαμορφώθηκε στο 15,4% από 17,2%, ενώ στους άνδρες μειώθηκε στο 8,7% το γ' τρίμ. πέρυσι από 9,6% το γ' τρίμ. πρόπερσι (-0,9 ποσοστιαίες μονάδες). Από τα παραπάνω προκύπτει ότι η διαφορά στα ποσοστά ανεργίας μεταξύ γυναικών και ανδρών περιορίστηκε την υπό εξέταση περίοδο από τις 7,6 ποσοστιαίες μονάδες στις 6,7. Στην Ευρωζώνη-19 το γ' τρίμ. του 2022 η διαφορά στο ποσοστό ανεργίας μεταξύ γυναικών και ανδρών ανέρχεται στη μία ποσοστιαία μονάδα. Στις πρώτες κατήλθε στο 7,2% από 7,9% το γ' τρίμ. του 2021 (-0,7 ποσοστιαίες μονάδες) και στους δεύτερους στο 6,2% από 7,0% (-0,8 ποσοστιαίες μονάδες).

Σε σχέση με την εξέλιξη του ποσοστού ανεργίας με βάση την ηλικία, όπως κατ' επανάληψη έχει αναφερθεί, μειώνεται όσο η ηλικία αυξάνεται. Το γ' τρίμ. του 2022 σε όλες τις ηλικιακές κατηγορίες εκτός από τα άτομα ηλικίας 15-19 και άνω των 65 ετών το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε. Η ισχυρότερη μείωση, κατά 4,0 ποσοστιαίες μονάδες, εντοπίζεται στα άτομα 25-29 ετών όπου το ποσοστό ανεργίας περιορίστηκε στο 18,3% από 22,3%. Το χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας παρουσιάστηκε στα άτομα ηλικίας άνω των 65 ετών όπου αυξήθηκε από 5,8% το γ' τρίμ. του 2021 στο 7,2% το γ' τρίμ. του 2022. Από την άλλη πλευρά το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας αλλά και η ισχυρότερη άνοδος του την ίδια περίοδο παρουσιάστηκε στα άτομα ηλικίας 15-19 ετών καθώς ανήλθε στο 40,2% από 36,5% (+3,7 ποσοστιαίες μονάδες). Η ηπιότερη μείωση παρουσιάστηκε στην ηλικιακή κατηγορία 20-24 ετών (-0,9 ποσοστιαίες μονάδες, από 28,5% σε 27,6%) ενώ στις ηλικιακές κατηγορίες 30-44 (από 13,2% σε 11,9%) και 45-64 ετών (8,1% από 9,5%) η μείωση ήταν παρόμοια (-1,3 και 1,4 ποσοστιαίες μονάδες, αντίστοιχα).

Ως προς τη διάρκεια της ανεργίας, τόσο ο αριθμός όσο και το ποσοστό των μακροχρόνια ανέργων το γ' τρίμ. του 2022 μειώθηκαν. Ο αριθμός των μακροχρόνια ανέργων περιορίστηκε από τους 415,4 χιλ. το γ' τρίμ. του 2021 στους 349,5 χιλ. το γ' τρίμ. του 2022 (-65,9 χιλ. ή -15,9%), ενώ το ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας συρρικνώθηκε στο 62,9% από 66,4% (-3,5 ποσοστιαίες μονάδες).

Σε σχέση με την εξέλιξη της ανεργίας με βάση το επίπεδο εκπαίδευσης, μειώνεται καθώς το επίπεδο εκπαίδευσης αυξάνει. Το γ' τρίμ. του 2022 σε όλες τις κατηγορίες εκπαίδευσης το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε συγκριτικά με το γ' τρίμηνο του 2021. Την συγκεκριμένη περίοδο το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας αλλά και η ισχυρότερη μείωση του παρουσιάστηκαν στα άτομα που παρακολούθησαν μερικές τάξεις Δημοτικού ή δεν πήγαν καθόλου σχολείο καθώς περιορίστηκε στο 28,7% από το 37,6% (-8,9 ποσοστιαίες μονάδες). Από την άλλη πλευρά το χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας εντοπίζεται στα άτομα με διδακτορικό ή μεταπτυχιακό τίτλο, όπου μειώθηκε στο 7,2% από 7,9% (-0,7 ποσοστιαίες μονάδες). Ισχυρή, κατά 3,0 ποσοστιαίες μονάδες, ήταν η υποχώρηση του ποσοστού ανεργίας στα άτομα με πτυχίο ανωτάτων σχολών (9,7% από 12,7%) ενώ η ασθενέστερη μείωση του παρουσιάστηκε στα άτομα με πτυχίο ανώτερης τεχνικής-επαγγελματικής εκπαίδευσης καθώς περιορίστηκε στο 11,6% το γ' τρίμ. του 2022 από 11,9% ένα έτος νωρίτερα (-0,3 ποσοστιαίες μονάδες).

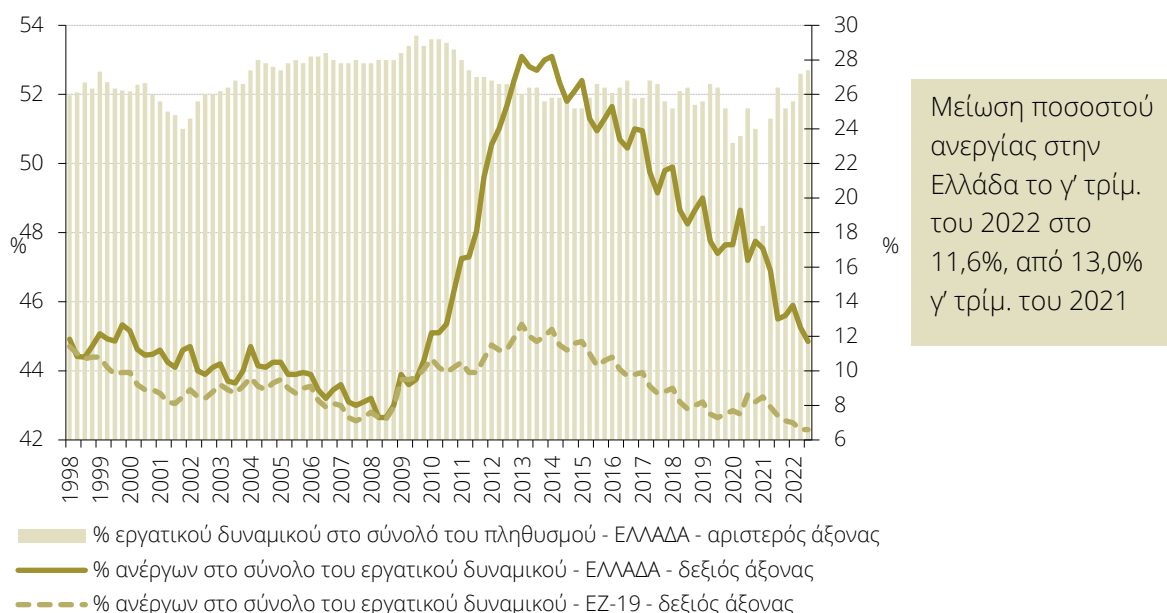
Σχετικά με τις τάσεις στην περιφερειακή διάσταση της ανεργίας, σε δέκα περιφέρειες το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε και σε τρεις αυξήθηκε. Η ισχυρότερη πτώση του ποσοστού ανεργίας το γ' τρίμ. του 2022 καταγράφηκε στην περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας καθώς διαμορφώθηκε στις 5,3 ποσοστιαίες μονάδες (από 17,4% σε 12,1%), ενώ το χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας παρουσιάστηκε στην περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου καθώς υποχώρησε στο 5,1% το γ' τρίμ. του 2022

από 10,1% το γ' τρίμ. του 2021 (-5,0 ποσοστιαίες μονάδες). Έπονται τα ποσοστά ανεργίας στα Ιόνια Νησιά και την Κρήτη. Στην πρώτη περιφέρεια το ποσοστό ανεργίας περιορίστηκε στο 7,3% από 7,6% (-0,3 ποσοστιαίες μονάδες), ενώ στη δεύτερη στο 8,2% από 10,3% (-2,1 ποσοστιαίες μονάδες). Το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας εντοπίζεται στην Δυτική Μακεδονία όπου περιορίστηκε στο 19,1% από 19,8% (-0,7 ποσοστιαίες μονάδες) ενώ η ισχυρότερη άνοδος του ποσοστού ανεργίας, κατά 1,5 ποσοστιαίες μονάδες παρουσιάστηκε στην Πελοπόννησο, όπου ανήλθε στο 12,8% από 11,3% (+1,5 ποσοστιαίες μονάδες). Τέλος, στην περιφέρεια που συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού της χώρας, την Αττική, η ανεργία υποχώρησε στο 9,9% από 11,2% (-1,3 ποσοστιαίες μονάδες).

Διάγραμμα 3.16

Εξέλιξη ποσοστού (%) εργατικού δυναμικού στον πληθυσμό και ποσοστού ανέργων στο εργατικό δυναμικό

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ – Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Eurostat

Σχετικά με την εξέλιξη της απασχόλησης με βάση τη θέση στο επάγγελμα, σε δύο κατηγορίες σημειώθηκε άνοδος της απασχόλησης και σε μία πτώση. Η ισχυρότερη άνοδος το γ' τρίμ. του 2022 σημειώθηκε στην πολυπληθέστερη κατηγορία απασχολούμενων, τους μισθωτούς, όπου η απασχόληση ανήλθε κατά 4,8% ή 135,8 χιλ. άτομα, φτάνοντας τα 2.965,3 χιλ. από τα 2.829,5 χιλ. το γ' τρίμηνο του 2021. Στους βοηθούς στην οικογενειακή επιχείρηση ο αριθμός των απασχολούμενων αυξήθηκε στους 128,1 χιλ. από τους 126,5 χιλ. (+1,3% ή +1,6 χιλ.), ενώ στους αυτοαπασχολούμενους περιορίστηκε κατά 3,4% ή κατά 39,6 χιλ. άτομα, στα 1.122,7 χιλ. από τα 1.162,3 χιλ.

Ως προς την εξέλιξη της απασχόλησης με βάση το επάγγελμα, σε έξι επαγγέλματα παρουσιάστηκε αύξηση της απασχόλησης το γ' τρίμ. του 2022 συγκριτικά με ένα χρόνο πριν, και σε τέσσερα πτώση. Η ισχυρότερη άνοδος εντοπίζεται στα άτομα που ασκούν επιστημονικά, καλλιτεχνικά και συναφή επαγγέλματα και στους ανειδίκευτους εργάτες, χειρώνακτες και μικροεπαγγελματίες. Στους πρώτους, η απασχόληση ενισχύθηκε κατά 10,0% ή 81,8 χιλ. απασχολούμενους (από τους 820,0 χιλ. στους 901,8 χιλ.) και στους δεύτερους κατά 25,0 χιλ. ή κατά 9% (στους 302,3 χιλ.

απασχολούμενους από τους 277,3 χιλ.). Η ισχυρότερη πτώση στην απασχόληση παρουσιάστηκε στους τεχνολόγους, τεχνικούς βοηθούς και ασκούντες συναφή επαγγέλματα, καθώς αυτή διαμορφώθηκε στα 21,7 χιλ. άτομα (-6,7%, από τα 323,8 χιλ. στα 302,1 χιλ.) και έπεται η μείωση στην απασχόληση των υπαλλήλων γραφείου και ασκούντων συναφή επαγγέλματα η οποία διαμορφώθηκε σε 13,4 χιλ. απασχολούμενους ή 2,7% (από τους 488,1 χιλ. στους 474,7 χιλ.). Τέλος, στην πολυπληθέστερη κατηγορία απασχολούμενων, τους απασχολούμενους στην παροχή υπηρεσιών και πωλητές σε καταστήματα και υπαίθριες αγορές οι απασχολούμενοι μειώθηκαν στους 948,9 χιλ. από τους 955,7 χιλ. (-6,8 χιλ. ή -0,7%).

Με βάση το καθεστώς απασχόλησης, η πλήρης και η μερική παρουσίασαν αντίθετη πορεία. Πιο αναλυτικά, η πλήρης απασχόληση το γ' τρίμ. του 2022 ενισχύθηκε κατά 126,6 χιλ. άτομα ή κατά 3,3%, και διαμορφώθηκε στα 3.907,0 χιλ. άτομα από τα 3.780,4 χιλ. το ίδιο τρίμηνο του 2021. Αντίθετα, η μερική απασχόληση περιορίστηκε κατά 29,6 χιλ. άτομα ή κατά 8,9% και διαμορφώθηκε στα 302,7 χιλ. από τα 332,3 χιλ.

Ως προς την τάση της απασχόλησης σε επίπεδο βασικών τομέων, σε όλους σημειώθηκε άνοδος της το γ' τρίμ. του 2022 συγκριτικά με το ίδιο τρίμηνο του 2021. Ο Πρωτογενής και ο Δευτερογενής τομέας παρουσίασαν παρόμοια άνοδο στην απασχόληση. Στον πρώτο αυξήθηκε κατά 4,6% ή 20,3 χιλ. απασχολούμενους, με αποτέλεσμα ο αριθμός τους να ανέλθει στους 462,3 χιλ. από τους 442,0 χιλ., ενώ στο δεύτερο κατά 4,3% ή 27,1 χιλ., από τους 624,2 χιλ. στους 651,3 χιλ. απασχολούμενους. Τέλος, στον πολυπληθέστερο τομέα της οικονομίας, τον Τριτογενή, η απασχόληση την ίδια περίοδο ανήλθε από τους 3.050,5 χιλ. στους 3.096,6 χιλ. (+46,1 χιλ. ή +1,5%).

Σε επίπεδο κλάδων οικονομικής δραστηριότητας, σε 15 σημειώθηκε άνοδος της απασχόλησης σε πέντε πτώση της και σε έναν η απασχόληση παρέμεινε αμετάβλητη. Σε απόλυτους αριθμούς, η ισχυρότερη άνοδος παρουσιάστηκε στον κλάδο Εκπαίδευσης όπου η απασχόληση ενισχύθηκε κατά 36,6 χιλ. απασχολούμενους ή κατά 12,5% (από τους 292,1 χιλ. το γ' τρίμ. του 2021 στους 328,7 χιλ. το γ' τρίμ. του 2022) και έπεται ο Πρωτογενής τομέας όπου αυξήθηκε κατά 20,3 χιλ. απασχολούμενους ή κατά 4,6% (στους 462,3 χιλ. από τους 442,0 χιλ.). Στους κλάδους Παροχής νερού-Επεξεργασίας λυμάτων και Δραστηριοτήτων νοικοκυριών ως εργοδοτών η απασχόληση ενισχύθηκε κατά 16,9 χιλ. (από τους 23,5 χιλ. στους 40,4 χιλ., +71,9%) και 12,3 χιλ. (στους 30,1 χιλ. από τους 17,8 χιλ.), αντίστοιχα. Από την άλλη πλευρά οι κλάδοι Δημόσιας διοίκησης και Μεταφοράς-Αποθήκευσης παρουσίασαν την ισχυρότερη πτώση στην απασχόληση. Στον πρώτο μειώθηκε κατά 15,5 χιλ. απασχολούμενους ή κατά 3,9% (στους 380,0 χιλ. από τους 395,5 χιλ.) και στον δεύτερο κατά 10,0 χιλ. ή κατά 4,5% (από τους 220,1 χιλ. στους 210,1 χιλ.). Στην Μεταποίηση η απασχόληση ενισχύθηκε κατά 8,8 χιλ. άτομα ή κατά 2,2% (από τα 404,4 χιλ. στα 413,2 χιλ.), στις Κατασκευές κατά 3,3 χιλ. ή κατά 2,3% (στα 149,5 χιλ. άτομα από τα 146,2 χιλ.) ενώ στον κλάδο Δραστηριοτήτων υπηρεσιών παροχής καταλύματος και εστίασης η απασχόληση την περίοδο γ' τρίμ. 2021-γ' τρίμ. 2022 παρέμεινε αμετάβλητη (445,1 χιλ. απασχολούμενοι).

Συμπερασματικά, από τα στοιχεία απασχόλησης σε κλαδικό επίπεδο, προκύπτει ότι η άνοδος της το γ' τρίμ. του 2022 συγκριτικά με το γ' τρίμ. του 2021 προήλθε κυρίως από την άνοδο της στους εξής κλάδους:

- Εκπαίδευση (+36,6 χιλ. απασχολούμενοι),
- Πρωτογενής τομέας (+20,3 χιλ.),
- Παροχή νερού-Επεξεργασία λυμάτων (+16,9 χιλ.),
- Δραστηριότητες νοικοκυριών ως εργοδοτών (+12,3 χιλ. απασχολούμενοι),

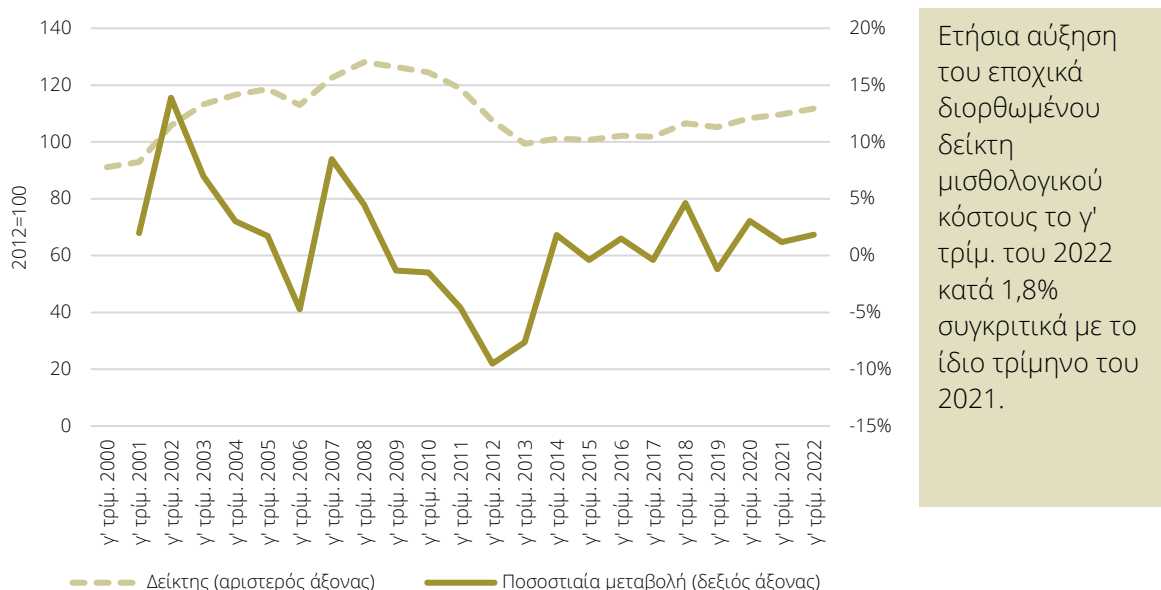

παρά την πτώση της απασχόλησης στον κλάδο Δημόσια διοίκησης κατά 15,5 χιλ. και στον κλάδο Μεταφοράς-Αποθήκευσης κατά 10,0 χιλ. απασχολούμενους.

Ως προς την τάση του εποχικά διορθωμένου δείκτη μισθολογικού κόστους στο σύνολο της ελληνικής οικονομίας, παρουσίασε στασιμότητα σε σχέση με τον προηγούμενο τρίμηνο, αύξηση σε σχέση με το επίπεδο στο ίδιο τρίμηνο του 2021 κατά 1,8% (στις 111,7 μονάδες από τις 109,7), ύστερα από τρία συνεχόμενα τρίμηνα αρνητικής ετήσιας μεταβολής.

Διάγραμμα 3.17

Εξέλιξη εποχικά διορθωμένου δείκτη μισθολογικού κόστους και ποσοστιαίας μεταβολής αυτού

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ

Πίνακας 3.9

Πληθυσμός ηλικίας 15 ετών και άνω, κατά κατάσταση απασχόλησης (σε χιλ.)

Περίοδος αναφοράς	Γενικό Σύνολο	Ποσοστό (%) του πληθυσμού	Απασχολούμενοι	Ποσοστό (%) του εργατικού δυναμικού	Άνεργοι	Ποσοστό (%) του εργατικού δυναμικού
2015	9.246,6	52,0	3.610,7	75,1	1.197,0	24,9
2016	9.212,8	52,1	3.673,6	76,5	1.130,9	23,5
2017	9.176,9	52,1	3.752,7	78,6	1.027,1	21,5
2018	9.140,2	51,9	3.828,0	80,7	915,0	19,3
2019	9.103,5	52,0	3.911,0	82,7	818,9	17,3
α' τρίμ. 2020	9.083,8	50,6	3.852,6	83,8	745,1	16,2
β' τρίμ. 2020	9.080,5	50,8	3.844,0	83,3	768,3	16,7
γ' τρίμ. 2020	9.077,3	51,6	3.926,8	83,8	756,4	16,2
δ' τρίμ. 2020	9.074,2	51,0	3.878,5	83,8	750,1	16,2
2020	9.079,0	51,0	3.878,5	83,7	755,0	16,3
α' τρίμ. 2021	9.070,8	48,2	3.625,1	82,9	745,4	17,1
β' τρίμ. 2021	9.067,1	51,3	3.915,3	84,2	732,5	15,8
γ' τρίμ. 2021	9.063,5	52,2	4.118,3	87,0	615,4	13,0
δ' τρίμ. 2021	9.060,0	51,6	4.053,3	86,8	617,4	13,2
2021	9.065,4	50,8	3.928,0	85,2	677,7	14,7
α' τρίμ. 2022	9.055,8	51,8	4.044,0	86,2	647,2	13,8
β' τρίμ. 2022	9.051,9	52,6	4.167,2	87,6	591,6	12,4
γ' τρίμ. 2022	9.048,2	52,7	4.216,0	88,4	555,6	11,6

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού

Μεσοπρόθεσμες εκτιμήσεις

Το βασικότερο γεγονός που επηρέασε το κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον το 2022 ήταν αναμφίβολα ο πόλεμος στην Ουκρανία με τις επακόλουθες αρνητικές συνέπειες στο ενεργειακό κόστος και στον πληθωρισμό. Σχετικά με το πρώτο, τα μέτρα στήριξης νοικοκυριών και επιχειρήσεων (π.χ. επιδότηση λογαριασμών ρεύματος, επιδότηση αγοράς καυσίμων, αυξημένο επίδομα θέρμανσης) ελάφρυναν το ενεργειακό κόστος ενώ σε σχέση με τον δεύτερο, η λήψη αντίστοιχων μέτρων (π.χ. επιταγές ακρίβειας, επιδόματα ακρίβειας σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες) περιόρισε σε κάποιο βαθμό – αλλά όχι με την ίδια ένταση και έκταση όπως στην περίπτωση του ενεργειακού κόστους – τις αρνητικές συνέπειες του πληθωρισμού. Πρέπει να σημειωθεί, ότι από τον Ιούλιο του 2022 η ΕΚΤ προέβη σε τέσσερις αυξήσεις των επιτοκίων, ωστόσο οι θετικές επιπτώσεις στον πληθωρισμό αναμένονται να γίνουν ισχυρότερες στο επόμενο χρονικό διάστημα.

Σε σχέση με τον Τουρισμό, που συμβάλει σε σημαντικό βαθμό στην ανάπτυξη και κατά συνέπεια στην απασχόληση, τα εισερχόμενα τουριστικά έσοδα (τρέχουσες τιμές) το εννεάμηνο το 2022 ήταν αυξημένα κατά 49,7% συγκριτικά με την ίδια περίοδο του 2021 (από τα €10,4 δισεκ. στα €15,6 δισεκ.), ενώ οι διεθνείς αυξήσεις στα κυριότερα αεροδρόμια της χώρας στο ενδεκάμηνο του 2022 ήταν αυξημένες κατά 83,6% συγκριτικά με το ενδεκάμηνο του 2021 (και +0,1% συγκριτικά με την ίδια περίοδο του 2019), δηλαδή ανήλθαν στα 21,1 εκατ. αφίξεις από τα 11,5 εκατ.

Παράλληλα, οι εξαγωγές αγαθών χωρίς καύσιμα και πλοία (τρέχουσες τιμές), με στοιχεία δεκάμηνου 2022 ήταν αυξημένες κατά 25,6% συγκριτικά με την ίδια περίοδο του 2021 (στα €29,6

δισεκ. από τα €23,6 δισεκ.), ενώ με καύσιμα και πλοία η αντίστοιχη άνοδος διαμορφώθηκε σε 39,5% (από τα €31,8 δισεκ. στα €44,4 δισεκ.).

Επιπλέον, σύμφωνα με το τελευταίο διαθέσιμο δεδομένο, τόσο η κατανάλωση νοικοκυριών και επιχειρήσεων αλλά και η κατασκευαστική δραστηριότητα ακολουθούν συνολικά ανοδική πορεία. Πιο αναλυτικά, με στοιχεία δεκάμηνου 2022 οι εποχικά διορθωμένοι δείκτες κύκλου εργασιών και όγκου στο λιανικό εμπόριο παρουσιάζουν άνοδο κατά 12,7% και 3,6%, αντίστοιχα, συγκριτικά με την ίδια περίοδο του 2021. Εξάλλου, σε σχέση με τους δείκτες κύκλου εργασιών και όγκου στο χονδρικό εμπόριο το εννεάμηνο του 2022, ο πρώτος ενισχύθηκε κατά 24,5% και ο δεύτερος παρουσίασε πτώση κατά 5,3%, συγκριτικά με το εννεάμηνο του 2021. Αναφορικά με τον τομέα των κατασκευών, ο αντίστοιχος δείκτης παραγωγής το εννεάμηνο του 2022 παρουσιάζει άνοδο κατά 20,8%, συγκριτικά με την ίδια περίοδο του 2021 ενώ ίδια εικόνα προκύπτει για τους δείκτες παραγωγής οικοδομικών έργων-κτιρίων (+13,4%) και έργων πολιτικού μηχανικού (+26,2%).

Σε ότι αφορά το πεδίο των επενδύσεων, σημαντικά έργα υποδομών αναμένεται να εισέλθουν ή είναι σε φάση ωρίμανσης (π.χ. Ελληνικό, Βόρειος Οδικός Άξονας Κρήτης, Αεροδρόμιο Καστελίου, Γραμμή 4 μετρό), ενώ σε σχέση με το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας εντός του 2022 ο προϋπολογισμός των επενδυτικών σχεδίων (συνολικά 291) που υποβλήθηκαν στο δανειακό του σκέλος ανήλθαν σε €10,53 δισεκ. Από το σύνολο των σχεδίων που υποβλήθηκαν στο Ταμείο Ανάκαμψης έχουν υπογραφεί ως την 30/12/2020 68 δανειακές συμβάσεις, με τον προϋπολογισμό των ισάριθμων επενδυτικών σχεδίων να διαμορφώνεται σε €3,22 δισεκ.

Αναφορικά με τον κορωνοϊό, οι ηπιότερες νέες παραλλαγές και ο εμβολιασμός – κυρίως των ευπαθών ομάδων – με τα επικαιροποιημένα εμβόλια έχουν περιορίσει σημαντικά τον αριθμό των νοσηλευόμενων και των νεκρών, οπότε δεν παρουσιάστηκε σημαντική επιδείνωση στη υγειονομική κατάσταση και κατά συνέπεια δεν επηρεάστηκε αρνητικά η οικονομική δραστηριότητα.

Σχετικά με την πορεία της απασχόλησης το επόμενο έτος, το 2023 αποτελεί έτος διενέργειας βουλευτικών εκλογών. Ωστόσο, όπως αναφέρθηκε και στην προηγούμενη έκθεση, ο εν ισχύ εκλογικός νόμος προβλέπει την εφαρμογή της απλής αναλογικής και κατά συνέπεια είναι υψηλές οι πιθανότητες διενέργειας επαναληπτικών εκλογών, με αντίστοιχες επιπτώσεις στη λειτουργία της οικονομίας και κατά συνέπεια και στην απασχόληση. Παράλληλα, αναμένεται να συνεχιστεί ο πόλεμος στην Ουκρανία τουλάχιστον το μεγαλύτερο διάστημα του τρέχοντος έτους, με αντίστοιχες αρνητικές – αλλά λιγότερο έντονες – επιδράσεις στο ενεργειακό κόστος καθώς η Ευρωπαϊκή Ένωση σταδιακά διαφοροποιεί τις πηγές από τις οποίες αγοράζει φυσικό αέριο και πετρέλαιο, ενώ έχει συμφωνηθεί πλαφόν στην τιμή του ρωσικού φυσικού αερίου και πετρελαίου.

Επιπρόσθετα, η πορεία της απασχόλησης και το 2023 θα επηρεαστεί σημαντικά από την πορεία του τουρισμού. Από τη μία πλευρά η διάβρωση του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών από τον πληθωρισμό και το υψηλό ενεργειακό κόστος που έχει μεταφερθεί στις τιμές των αεροπορικών εισιτηρίων αποτελούν ανασχετικούς παράγοντες για την πραγματοποίηση ταξιδιών στο εξωτερικό και κατά συνέπεια και στην Ελλάδα. Από την άλλη πλευρά όμως, παρά την άνοδο των τιμών, τα μεγάλα τουριστικά γραφεία εκτιμούν ότι η ζήτηση για ταξίδια στην Ελλάδα θα παραμένει ισχυρή και σαν αποτέλεσμα η μείωση της κατά κεφαλήν δαπάνης ανά ταξίδι προβλέπεται να αντισταθμιστεί σε μεγάλο βαθμό από τον αριθμό των επιπλέον τουριστών που θα επισκεφτούν τη χώρα αλλά για λιγότερες ημέρες. Συνολικά ο τουρισμός το 2023 αναμένεται

να κινηθεί στα ίδια ή λίγο χαμηλότερα επίπεδα από αυτά του 2022 επηρεάζοντας αντίστοιχα την απασχόληση στους συναφείς κλάδους.

Η κατανάλωση αναμένεται να κινηθεί ήπια αυξητικά και το 2023 συμπαρασύροντας την απασχόληση στους αντίστοιχους κλάδους. Από τη μία πλευρά θα επηρεαστεί αρνητικά από τον υψηλό αλλά χαμηλότερο συγκριτικά με το 2022 πληθωρισμό, ο οποίος σύμφωνα με τις πιο προβλέψεις του IOBE αναμένεται να διαμορφωθεί στο 4,0% το 2023 (από 9,6% το 2022). Παράλληλα, το διαθέσιμο εισόδημα νοικοκυριών και επιχειρήσεων θα περιοριστεί λόγω και της αύξησης του κόστους εξυπηρέτησης δανεισμού (υφιστάμενου και νέου) εξαιτίας της αναμενόμενης περαιτέρω ανόδου των επιτοκίων της ΕΚΤ εντός του πρώτου εξαμήνου του τρέχοντος έτους. Ωστόσο, οι συγκεκριμένες αρνητικές επιδράσεις θα αντισταθμιστούν από τα μέτρα στήριξης νοικοκυριών και επιχειρήσεων, καθώς και από τη νέα αύξηση του κατώτατου μισθού από την 1^η Απριλίου 2023. Σημειώνεται, όμως, ότι από την άλλη πλευρά η νέα αύξηση του κατώτατου μισθού θα επηρεάσει κυρίως επιχειρήσεις σε κλάδους στους οποίους ένα μεγάλο τμήμα των εργαζομένων αμείβεται με τον κατώτατο μισθό. Η συγκεκριμένη αύξηση σε συνδυασμό με το αυξημένο ενεργειακό κόστος, είναι πιθανό να ασκήσει ισχυρές πιέσεις σε κάποιες από αυτές τις επιχειρήσεις με πιθανό ενδεχόμενο να προτιμηθούν καθεστώς απασχόλησης εκτός της πλήρους, π.χ. μερική απασχόληση, ενώ είναι πιθανές και οι απολύσεις.

Ανοδικά αναμένεται να κινηθούν οι εξαγωγές προϊόντων το 2023 – με ανάλογες θετικές επιδράσεις στην απασχόληση – αλλά πολύ ηπιότερα συγκριτικά με το 2022, λόγω της σημαντικής επιβράδυνσης του ρυθμού ανάκαμψης στις χώρες της Ευρωζώνης και της Ευρωπαϊκής Ένωσης (+0,3% στην Ευρωπαϊκή Ένωση και +0,3% στην Ευρωζώνη σύμφωνα με την πλέον πρόσφατη έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, από πρόβλεψη για ανάκαμψη +1,5% και +1,4%, αντίστοιχα στην προηγούμενη έκθεσή της), αλλά και λόγω των πληθωριστικών πιέσεων που θα συνεχιστούν και το 2023 αλλά με χαμηλότερη ένταση συγκριτικά με το 2022.

Η αύξηση των επενδύσεων σε εξαγωγικούς κλάδους της βιομηχανίας και στις κατασκευές θα επηρεάσει θετικά την απασχόληση, αλλά η επίδραση αυτή αναμένεται να είναι ηπιότερη. Από τη μία πλευρά οι πόροι του Ταμείου Ανάκαμψης (εντός του Ιανουαρίου εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή η δεύτερη πληρωμή ύψους €3,6 δισεκ. από το Ταμείο Ανάκαμψης) και η ωρίμανση μεγάλων έργων υποδομής (Ελληνικό, μετρό, αυτοκινητόδρομοι, ψηφιακές υποδομές) θα ασκήσουν θετική επίδραση, αλλά από την άλλη πλευρά ο (χαμηλότερος σε σχέση με το 2022) πληθωρισμός και η αύξηση των επιτοκίων από την ΕΚΤ θα επενεργήσει ανασχετικά στην ανάληψη επενδυτικού ρίσκου.

Ως προς τη συμβολή του δημόσιου τομέα στην απασχόληση το 2023, τα μέχρι σήμερα στοιχεία δείχνουν ότι αυτή θα προέλθει από τις προγραμματισμένες προσλήψεις τακτικού (17,9 χιλ. μόνιμες προσλήψεις) και έκτακτου προσωπικού (2,7 χιλ. θέσεις) στο δημόσιο. Σε σχέση με την κοινωφελή εργασία, το μόνο πρόγραμμα που βρίσκεται σε εξέλιξη είναι αυτό που αφορά 25.000 θέσεις εργασίας στους ΟΤΑ, όπου οι οκτάμηνες συμβάσεις των ωφελούμενων λήγουν εντός του διμήνου Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου 2023. Ωστόσο, αναμένεται η απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής – ύστερα από αίτημα του Υπουργείου Εργασίας – για την παράταση ή όχι του συγκεκριμένου προγράμματος για ορισμένους μήνες ακόμη. Σημειώνεται ακόμη ότι σύμφωνα με το ετήσιο σχέδιο δράσης του Υπουργείου Εργασίας αναμένονται εντός του 2023 21 νέα προγράμματα στήριξης της απασχόλησης, μέσω επιδότησης πρόσληψης αλλά και κατάρτισης ανέργων και εργαζομένων.

Λαμβάνοντας υπόψη τις παραπάνω επιδράσεις στην αγορά εργασίας, η πρόβλεψη του IOBE δεν διαφοροποιείται σε σχέση με την προηγούμενη έκθεση. Έτσι, το ποσοστό ανεργίας το 2022 αναμένεται να κυμανθεί στην περιοχή του 12,3%, ενώ το 2023 αναμένεται να διαμορφωθεί στην περιοχή του 11,5%.

Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία Ερευνών Συγκυρίας του IOBE, κατά το τρίμηνο Οκτωβρίου-Δεκεμβρίου του 2022 σε σχέση με το γ' τρίμηνο του προηγούμενου έτους, καταγράφεται σημαντική βελτίωση ως προς τις προβλέψεις για τις βραχυπρόθεσμες προοπτικές της απασχόλησης σε Κατασκευές και Λιανικό εμπόριο, με τις προβλέψεις στη Βιομηχανία να διατηρούνται αμετάβλητες και στις Υπηρεσίες να εξασθενούν έντονα. Σε σχέση με την ίδια περίοδο του 2021, σημειώθηκε αισθητή υποχώρηση σε όλους τους τομείς με εκείνη στις Υπηρεσίες, και το Λιανικό εμπόριο να είναι εντονότερη. Αναλυτικότερα:

Στη Βιομηχανία, το μέσο ισοζύγιο του δ' τριμήνου του έτους διατηρήθηκε αμετάβλητο σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο στις +1 μονάδες. Σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή επίδοση, ο μέσος τριμηνιαίος δείκτης είναι χαμηλότερος κατά 10 μονάδες περίπου. Το εξεταζόμενο τρίμηνο, το ποσοστό των βιομηχανικών επιχειρήσεων που προβλέπει πτώση της απασχόλησής του το προσεχές χρονικό διάστημα ενισχύεται ελαφρά στο 16%, από 12% το προηγούμενο τρίμηνο, ενώ παράλληλα ενισχύεται στο 17% (από 13%) το ποσοστό εκείνων που αναμένουν αύξηση στον αριθμό των θέσεων εργασίας τους. Ωστόσο, η μεγάλη πλειονότητα των επιχειρήσεων του τομέα (67%) προβλέπει σταθερότητα σε όρους απασχόλησης.

Στις Κατασκευές, οι σχετικές προβλέψεις υποδηλώνουν σημαντική βελτίωση στο ισοζύγιο της απασχόλησης του τομέα, το οποίο ενισχύθηκε αισθητά και από τις -8 μονάδες διαμορφώθηκε στις +18 μονάδες, σε ήπια ωστόσο χαμηλότερο επίπεδο σε σύγκριση με το ίδιο χρονικό διάστημα του 2021 (+23 μονάδες). Στο εξεταζόμενο τρίμηνο, το 26% (από 38%) των επιχειρήσεων του τομέα προβλέπουν λιγότερες θέσεις εργασίας, ενώ βελτιώνεται αισθητά στο 44% (από 30%) το ποσοστό των ερωτηθέντων που αναμένουν άνοδο της απασχόλησης. Σε επίπεδο επιμέρους κλάδων, παρατηρείται σημαντική βελτίωση του σχετικού δείκτη στις Ιδιωτικές Κατασκευές (-3 από -35 μον.) όπως αντίστοιχα και με τον δείκτη στα Δημόσια Έργα (+39 από +24 μον.) που το σχετικό ισοζύγιο ενισχύεται επίσης.

Ο δείκτης των προβλέψεων για την απασχόληση στο Λιανικό Εμπόριο βελτιώθηκε σημαντικά κατά το δ' τρίμηνο του προηγούμενου έτους σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο, στις +20 μονάδες (από +1), επίδοση αισθητά χαμηλότερη σε σχέση με την αντίστοιχη του 2021 (+37). Μόλις το 4% των επιχειρήσεων του τομέα αναμένει μείωση των θέσεων εργασίας από 9% το προηγούμενο τρίμηνο, ενώ το 24% (από 11%) προβλέπει άνοδο της απασχόλησης, με όσους αναμένουν σταθερότητα να κινούνται στο 72% (από 80%) του συνόλου. Στους επιμέρους εξεταζόμενους κλάδους σημειώνεται σημαντική βελτίωση του σχετικού ισοζυγίου στον κλάδο των Υφασμάτων-Ένδυσης-Υπόδησης, στα Οχήματα-Ανταλλακτικά και στα Πολυκαταστήματα, Είδη οικιακού εξοπλισμού, οριακή είναι η ενίσχυση στα Τρόφιμα-Ποτά, ενώ αντίθετα ήπια εξασθένηση παρατηρείται στα Είδη οικιακού εξοπλισμού.

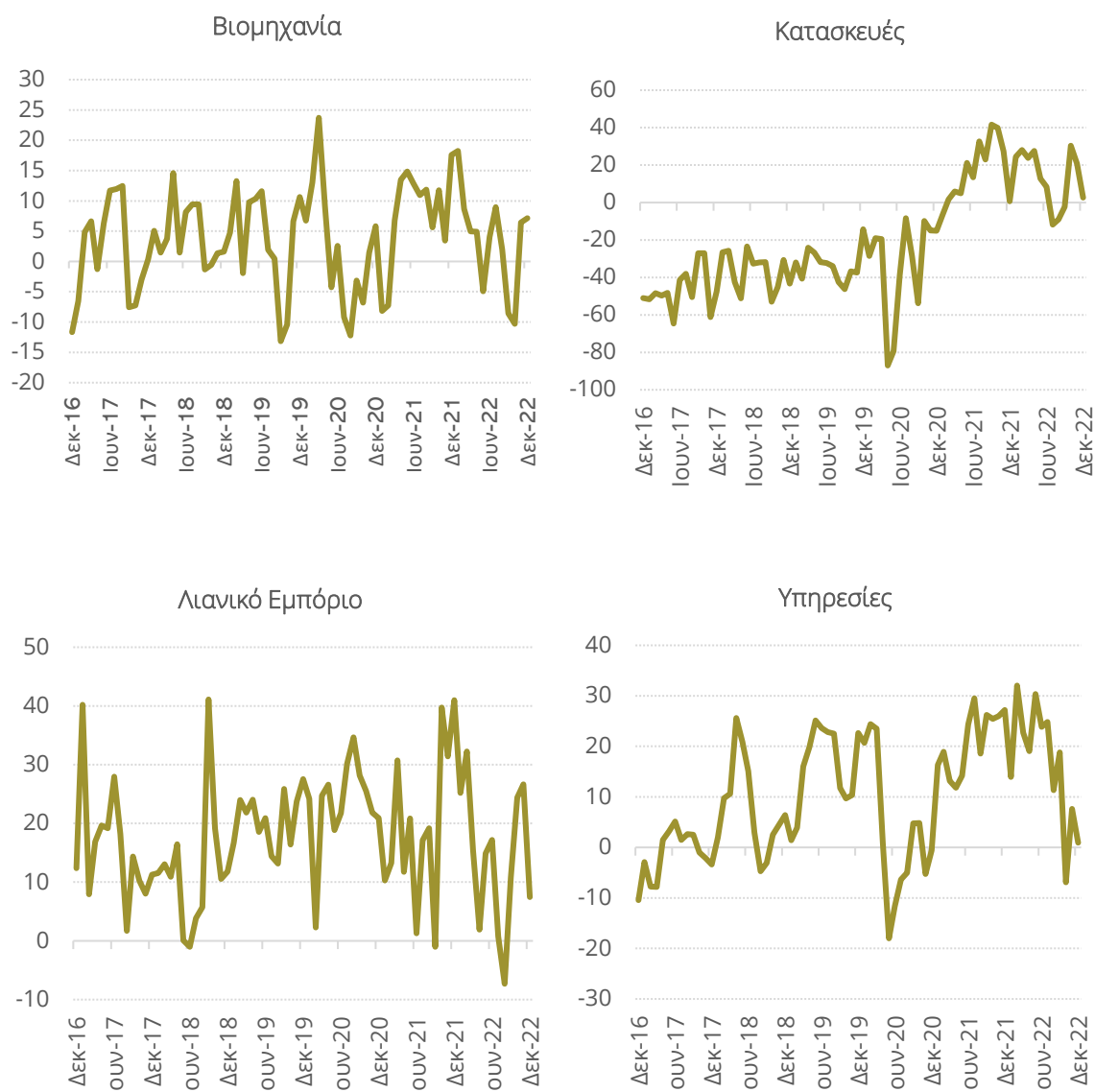
Στις Υπηρεσίες οι σχετικές προβλέψεις το εξεταζόμενο τρίμηνο υποδηλώνουν έντονη εξασθένηση σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, και ακόμα μεγαλύτερη σε σχέση με το αντίστοιχο περυσινό χρονικό διάστημα. Έτσι, το σχετικό ισοζύγιο του δ' τριμήνου 2022, υποχώρησε κατά 18 μονάδες στις +1 μονάδες το εξεταζόμενο τρίμηνο, ενώ σε σχέση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του

2021 υποχώρησε κατά 26 μονάδες. Από τις επιχειρήσεις του τομέα, το 13% (από 4% το προηγούμενο τρίμηνο) αναμένει μείωση της απασχόλησης, με το ποσοστό εκείνων που προβλέπουν αύξηση να διαμορφώνεται στο 14% (από 23%). Σε κλαδικό επίπεδο, η τάση είναι έντονα πτωτική στον κλάδο Ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών οργανισμών και στις Χερσαίες μεταφορές, ενώ είναι μεν πτωτική, αλλά ηπιότερη, στην Πληροφορική, στα Ξενοδοχεία-Εστιατόρια και στον κλάδο Διαφόρων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων.

Διάγραμμα 3.18

Προβλέψεις για την απασχόληση (ισοζύγιο απαντήσεων διαφορά θετικών - αρνητικών απαντήσεων)

Πηγή: IOBE

Κατά το δ' τρίμηνο 2022, σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο καταγράφεται σημαντική βελτίωση ως προς τις προβλέψεις για τις βραχυπρόθεσμες προοπτικές της απασχόλησης σε Κατασκευές και Λιανικό εμπόριο, με τις προβλέψεις στη Βιομηχανία να διατηρούνται αμετάβλητες και στις Υπηρεσίες να εξασθενούν έντονα.

3.5 Τιμές καταναλωτή και παραγωγού

- Άνοδος του ΓΔΤΚ το 2022, στο 9,6% έναντι πληθωρισμού 1,2% ένα έτος πριν. Ενίσχυση τιμών κυρίως από την αυξητική επίδραση στις τιμές των ενεργειακών αγαθών το πρώτο εννεάμηνο και των μη ενεργειακών αγαθών το τελευταίο τρίμηνο.
- Ρυθμός μεταβολής ΕνΔΤΚ με σταθερούς φόρους και χωρίς την ενέργεια, στο 6,0% το ενδεκάμηνο του 2022, από υποχώρηση 0,1% ένα χρόνο πριν.
- Αποτιμώντας τις τάσεις μεταξύ τιμών εισαγωγών (ΔΤΕ), τιμών παραγωγού (ΔΤΠ) και τιμών καταναλωτή (ΕνΔΤΚ) σε επιλεγμένες κατηγορίες αγαθών, κατά τη διάρκεια της κρίσης ενέργειας 2021-2022:
 - ο Τρόφιμα-ποτά-καπνός: θετική συσχέτιση με υστέρηση 2-3 μηνών μεταξύ ΔΤΕ και ΕνΔΤΚ, με την επίδραση στις τιμές καταναλωτή να μετριάζεται από την ηπιότερη αύξηση των τιμών εγχώριας παραγωγής.
 - ο Ενεργειακά αγαθά: Οι ΔΤΕ και ΔΤΠ σωρευτικά αυξάνονται σημαντικά περισσότερο από τον ΕνΔΤΚ, καθώς οι εγχώριες πολιτικές στήριξης του κόστους ενέργειας επιβραδύνουν μερικώς την άνοδο των τιμών για τον καταναλωτή.
 - ο Λοιπά καταναλωτικά αγαθά: Οι ΔΤΕ και ΔΤΠ υπολείπονται της αύξησης του ΕνΔΤΚ. Το κόστος ενέργειας επιδρά στο κόστος παραγωγής, ασκώντας έμμεσες πληθωριστικές πιέσεις στις τιμές του καταναλωτή.
- Για το 2023, προβλέπεται πως ο Γενικός Δείκτης Τιμών Καταναλωτή θα ενισχυθεί με ρυθμό στην περιοχή του 4%. Βασικές υποθέσεις:
 - ο η τιμή του πετρελαίου Brent θα μειωθεί περίπου κατά 17%
 - ο η ιδιωτική καταναλωτική ζήτηση θα καταγράψει ήπια άνοδο της τάξης του 0,8%

Πρόσφατες εξελίξεις

Στο σύνολο του 2022 σημειώθηκε ιδιαίτερα έντονη ενίσχυση των τιμών σε σχέση με ένα έτος πριν, με το μέσο ρυθμό μεταβολής του Εθνικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΔΤΚ) να διαμορφώνεται στο 9,6%, από ηπιότερη άνοδο 1,2% ένα έτος πριν. Έντονη ενίσχυση, κατά 9,3%, κατέγραψε ο Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (ΕνΔΤΚ) το 2022, από οριακή άνοδο 0,6% πέρυσι. Σημειώνεται ότι τον Δεκέμβριο του 2022 ο ρυθμός μεταβολής του Εθνικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΔΤΚ) διαμορφώθηκε στο 7,2% από 5,1% τον αντίστοιχο μήνα του 2021. Η ίδια ανοδική πορεία καταγράφεται και στον ΕνΔΤΚ, με το ρυθμό μεταβολής του να διαμορφώνεται στο 7,5% τον Δεκέμβριο από 4,4% τον ίδιο μήνα πρόπερσι.

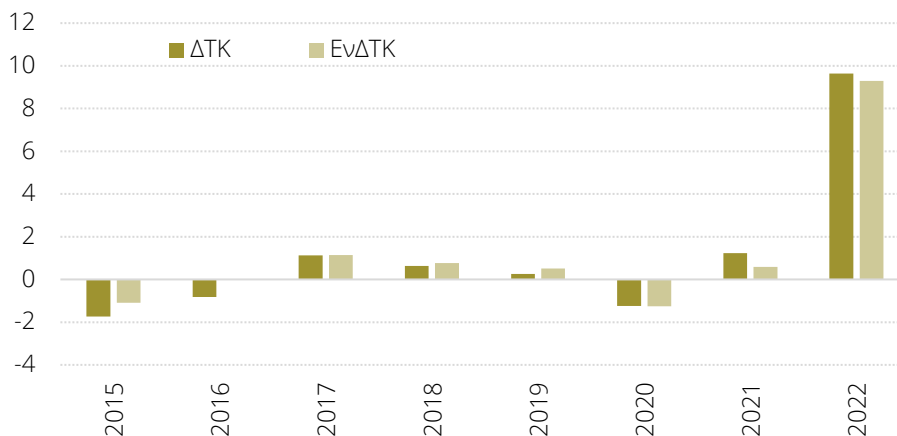
Ως προς τις επιδράσεις των συνιστωσών του ΕνΔΤΚ στην τάση του, η ισχυρή άνοδος του εναρμονισμένου δείκτη στο χρονικό διάστημα Ιανουαρίου - Νοεμβρίου του 2022, κατά 9,4%, όπου υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, οφείλεται στην αυξητική άμεση επίδραση των ενεργειακών αγαθών, αλλά και στη θετική επίδραση της εγχώριας ζήτησης, καθώς η ποσοστιαία μεταβολή του δείκτη με σταθερούς φόρους και χωρίς τα ενεργειακά αγαθά ήταν 6,0%. Η έμμεση φορολογία ουσιαστικά δεν άσκησε επίδραση στις τιμές το α' ενδεκάμηνο του προηγούμενου έτους, (-0,1 ποσοστιαίες μονάδες του ΕνΔΤΚ), από -0,4 ποσοστιαίες μονάδες ένα χρόνο πριν.

Σχετικά με τις εξελίξεις στις τιμές των ενεργειακών αγαθών και την επίδρασή τους στον ΕνΔΤΚ, η μέση διεθνής τιμή του πετρελαίου το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου - Νοεμβρίου του 2022

σημείωσε ισχυρή άνοδο έναντι της ίδιας περιόδου πρόπερσι. Συγκεκριμένα, η μέση τιμή του πετρελαίου Brent διαμορφώθηκε στο α΄ ενδεκάμηνο του προηγούμενου έτους στα \$102,6/βαρέλι, από \$70,5/βαρέλι ένα χρόνο πριν, καταγράφοντας αύξηση 45,6%²¹. Η υποχώρηση της μέσης ισοτιμίας του ευρώ έναντι του δολαρίου την ίδια περίοδο, κατά 11,7%, στο 1,05 έναντι 1,19 ένα έτος νωρίτερα, ενίσχυσε περαιτέρω την άνοδο της τιμής του πετρελαίου σε ευρώ, με τη μέση τιμή του να διαμορφώνεται στα €97,8/βαρέλι, 64,8% υψηλότερα από ότι την αντίστοιχη περίοδο του 2021. Στην άνοδο της τιμής του πετρελαίου, που αποτελεί βασική συνιστώσα του ενεργειακού κόστους, οφείλεται η μέση αυξητική επίδραση των τιμών των ενεργειακών αγαθών στο ρυθμό μεταβολής του ΕνΔΤΚ εγχωρίως της τάξης των 3,4 ποσοστιαίων μονάδων κατά το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου - Νοεμβρίου του 2022, έναντι ηπιότερης θετικής επίδρασης 0,8% το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2021.

Διάγραμμα 3.19

Ετήσια μεταβολή εγχώριου ΔΤΚ και Εναρμονισμένου ΔΤΚ στην Ελλάδα (%)

Ενίσχυση 9,6% του ΔΤΚ το 2022 σε σχέση με ένα έτος πριν, από πληθωρισμό 1,2% το 2021.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία ΙΟΒΕ

Διάγραμμα 3.20

Μηνιαία εξέλιξη ΔΤΚ στην Ελλάδα (ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές, %)

Κάμψη στην άνοδο του εγχώριου ΔΤΚ τον Δεκέμβριο (7,2%), παραμένει υψηλότερος ο ρυθμός ωστόσο από τον αντίστοιχο μήνα του 2021 (5,1%).

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία ΙΟΒΕ

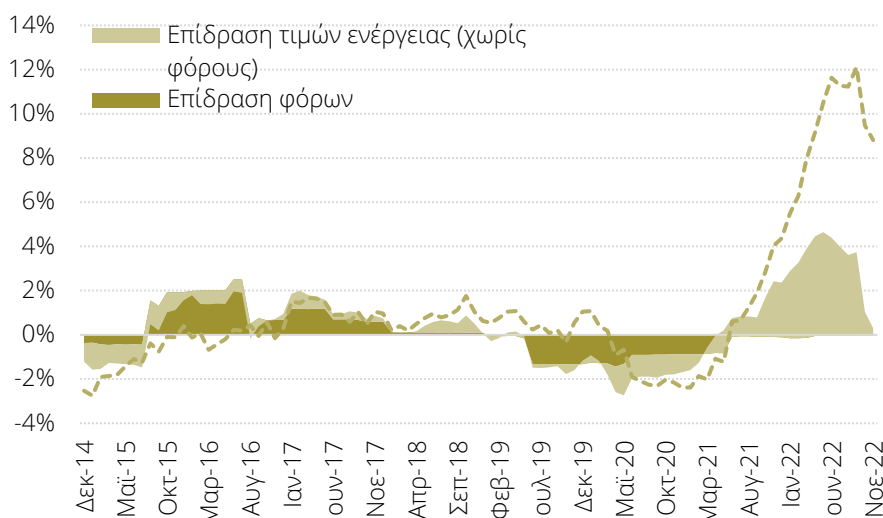
²¹ Μέσες τιμές περιόδου με βάση τη Europe Brent Spot Price. Πηγή: EIA, US Energy Information Administration https://www.eia.gov/dnav/pet/pet_pri_spt_s1_d.htm

Η μεγάλη άνοδος του ΕνΔΤΚ στην Ελλάδα στο χρονικό διάστημα Ιανουαρίου - Νοεμβρίου του 2022, κατά 9,4%, φέρνει τη χώρα περίπου στη μέση της κατάταξης μεταξύ των χωρών της Ευρωζώνης ως προς το ρυθμό μεταβολής, αλλά υψηλότερα του σταθμισμένου μέσου όρου. Ο μέσος όρος μεταβολής του ΕνΔΤΚ στην Ευρωζώνη διαμορφώθηκε την ίδια περίοδο στο 8,3%, από 2,4% ένα έτος πριν. Η ανθεκτική εγχώρια ζήτηση και οι έμμεσες επιδράσεις της κρίσης ενέργειας στην προσφορά φαίνεται ότι αποτέλεσαν τους κυριότερους παράγοντες ανόδου των τιμών στην Ευρωζώνη, καθώς ο δείκτης τιμών με σταθερούς φόρους και χωρίς τα ενεργειακά αγαθά αυξήθηκε κατά 4,9% στο α' ενδεκάμηνο του προηγούμενου έτους, σε σύγκριση με την ίδια περίοδο του 2021, όταν ενισχυόταν κατά 1,2%.

Διάγραμμα 3.21

Ετήσιος ρυθμός μεταβολής ΕνΔΤΚ στην Ελλάδα και επίδραση τιμών ενεργειακών προϊόντων και αλλαγών στη φορολογία

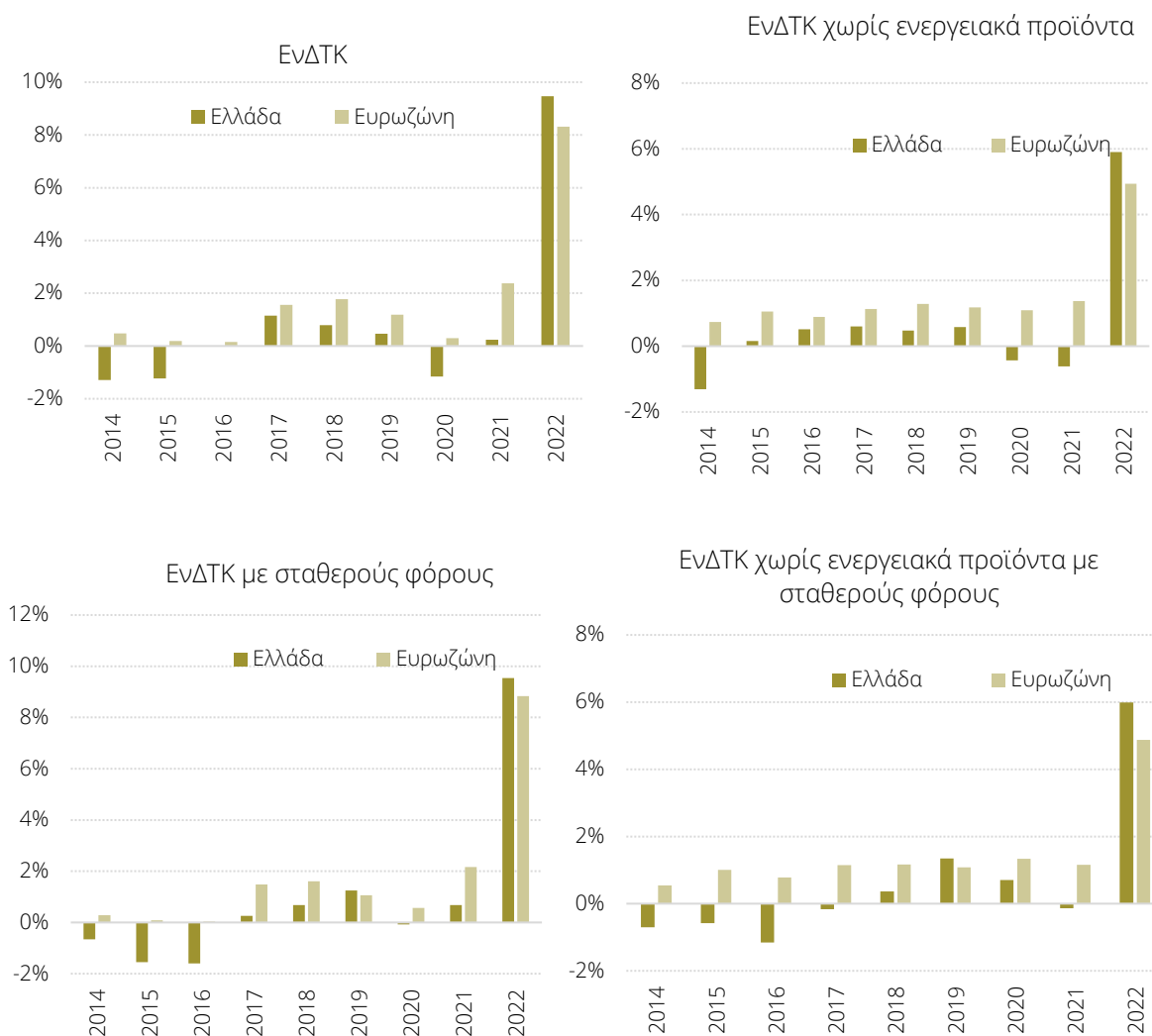
Η αύξηση του ΕνΔΤΚ προς τα τέλη του 2022 οφείλεται κυρίως στις τιμές των μη ενεργειακών αγαθών, ενώ σχεδόν μηδενική είναι η επίδραση των φόρων

Πηγή: Eurostat, επεξεργασία IOBE

Όσο αφορά στις τάσεις στις κατηγορίες προϊόντων και υπηρεσιών οι οποίες περιλαμβάνονται στον εγχώριο Γενικό Δείκτη Τιμών, η μεγαλύτερη άνοδος το 2022 σημειώθηκε στη Στέγαση και τις Μεταφορές, λόγω κυρίως της έντονης ανόδου των τιμών των ενεργειακών αγαθών. Η ενίσχυση των τιμών στην κατηγορία της Στέγασης ανήλθε στο 24,7%, από ηπιότερη αύξηση 5,3% ένα έτος πριν, ενώ στην κατηγορία των Μεταφορών οι τιμές αυξήθηκαν κατά 15,5%, από άνοδο 4,2% πρόπερσι. Ηπιότερη, ήταν η μεταβολή στη Διατροφή, όπου καταγράφηκε άνοδος 11,7% από +1,4% ένα έτος πριν, ενώ έπονται τα Διαρκή αγαθά με 7,2%, από υποχώρηση 0,4% πρόπερσι. Ενίσχυση τιμών σημειώθηκε και στα Ξενοδοχεία και την Ένδυση, κατά 5,7% και 5,2%, αντίστοιχα, από μείωση 0,1% και 2,0%, αντίστοιχα ένα έτος πριν. Η άνοδος των τιμών στα Άλλα αγαθά ήταν ηπιότερη στο προηγούμενο έτος (2,3%), από υποχώρηση 1,5% το 2021, ενώ ακόμη χαμηλότερη ήταν η ενίσχυση των τιμών στην Αναψυχή (1,5%) από εξασθένιση 0,6% πρόπερσι. Στην Υγεία και στην Εκπαίδευση οι τιμές ήταν ελαφρώς ενισχυμένες το 2022 σε σχέση με ένα έτος πριν (+1,3% αμφότερα), έναντι μείωση 0,6% και 0,7%, αντίστοιχα το 2021, ενώ έπονται τα Αλκοολούχα ποτά με 1,2% σε συνέχεια υποχώρησης 0,2% ένα έτος πριν. Αντιθέτως, εξασθένιση σημείωσαν οι τιμές στην κατηγορία των Επικοινωνιών, κατά 2,4%, αντανακλώντας σε ένα βαθμό τη μείωση του τέλους συνδρομητών κινητής τηλεφωνίας, σε συνέχεια πτώσης 2,1% ένα έτος πριν.

Διάγραμμα 3.22

Ετήσια μεταβολή ΕνΔΤΚ σε Ελλάδα και Ευρωζώνη (περίοδος Ιανουαρίου- Νοεμβρίου)

Πηγή: Eurostat, επεξεργασία IOBE

Ιδιαίτερα ισχυρή αύξηση τιμών εγχωρίως στο ενδεκάμηνο του 2022, υπό την επίδραση της ενεργειακής κρίσης, με την πληθωριστική επίδραση των μη ενεργειακών αγαθών (6,2 ποσοστιαίες μονάδες) να είναι υψηλότερη από τον μ.ό. της Ευρωζώνης.

Σχετικά με τις τάσεις των τιμών στην πλευρά της παραγωγής το αρχικό ενδεκάμηνο του 2022, όπου υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, ο Γενικός Δείκτης Τιμών Παραγωγού (ΓΔΤΠ), εγχώριας και εξωτερικής αγοράς συνολικά, σημείωσε ισχυρή άνοδο σε σύγκριση με το ίδιο χρονικό διάστημα του 2021 (+37%). Αναλυτικά, ο ΓΔΤΠ χωρίς την ενέργεια ενισχύθηκε στο χρονικό διάστημα Ιανουαρίου - Νοεμβρίου του προηγούμενου έτους κατά 9,1%, έναντι ηπιότερης ανόδου ένα χρόνο πριν (3,1%). Αναφορικά με τις τάσεις στις τιμές των βιομηχανικών προϊόντων, την υψηλότερη άνοδο κατέγραψαν τα Προϊόντα διύλισης πετρελαίου και το Ηλεκτρικό ρεύμα-φυσικό αέριο, κατά 82% και 60%, έναντι αύξησης 48,4% και 9,1% αντίστοιχα ένα έτος πριν. Ισχυρή άνοδο τιμών παραγωγού σημειώθηκε και στο Αργό πετρέλαιο και φυσικό αέριο, κατά 23,5%, σε συνέχεια αύξησης 69% στο αρχικό ενδεκάμηνο του 2021. Με χαμηλότερο, ωστόσο ιδιαίτερα υψηλό επίπεδο

θετικής μεταβολής ακολούθησαν τα Βασικά μέταλλα, με 21,8%, έναντι ηπιότερης αύξησης 10,9% ένα έτος νωρίτερα, αλλά και τα Προϊόντα ξύλου, με 16,5%, σε συνέχεια ηπιότερης ανόδου 5,1% ένα έτος πριν. Σημαντική αύξηση τιμών παραγωγού καταγράφηκε στα Πλαστικά προϊόντα (14,2%), έναντι ανόδου (4,5%) το α΄ ενδεκάμηνο του 2021. Αύξηση των τιμών παραγωγού καταγράφηκε το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου - Νοεμβρίου του 2022 και στα Προϊόντα χαρτιού, κατά 14,0% έναντι ανόδου 0,6% ένα έτος πριν. Σε χαμηλότερα επίπεδα η ενίσχυση στα Μεταλλικά προϊόντα και τα Μεταλλεύματα, κατά 12,8% και 10,2%, αντίστοιχα σε συνέχεια ανόδου 6,5% και 5,8%, αντίστοιχα ένα έτος νωρίτερα. Αντίθετα, η τάση στις τιμές παραγωγού στην Παραγωγή Άνθρακα-Λιγνίτη και τα Φαρμακευτικά προϊόντα ήταν πτωτική, κατά 30% και 0,9%, αντίστοιχα, σε συνέχεια αύξησης 40,5% και υποχώρησης 1,0%, αντίστοιχα ένα έτος πριν.

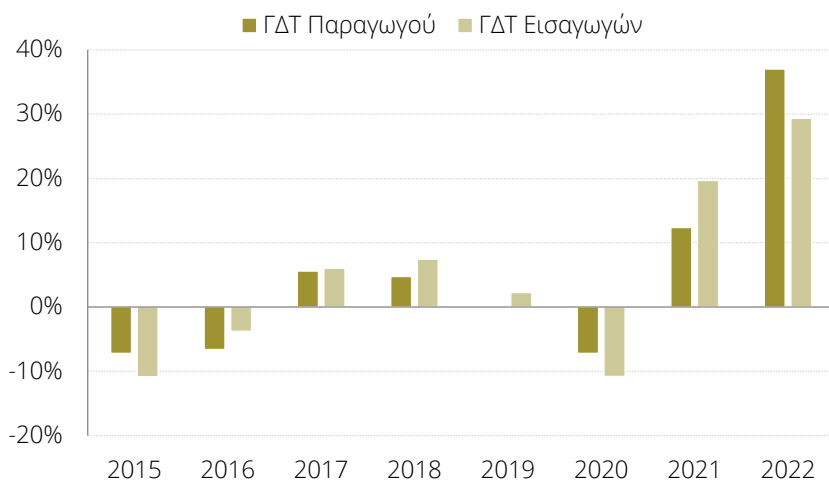
Ως προς την εξέλιξη του Γενικού Δείκτη Τιμών Εισαγωγών (ΓΔΤΕ) το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου - Νοεμβρίου του προηγούμενου έτους, σημειώθηκε ετήσια αύξηση, κατά 29,3%, έναντι ανόδου, 19,7% ένα έτος πριν. Σε ελαφρώς χαμηλότερο επίπεδο από τον εγχώριο δείκτη διαμορφώθηκε η ενίσχυση του ίδιου δείκτη στην Ευρωζώνη, κατά +26,4%, έναντι ενίσχυσης 11,6% το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2021. Η ισχυρή άνοδος των τιμών εισαγωγών εγχωρίως κατατάσσει την Ελλάδα στη δεύτερη θέση μετά την Ολλανδία (29,8%) ως προς την αύξησή τους μεταξύ δέκα χωρών της Ευρωζώνης για τις οποίες υπήρχαν διαθέσιμα στοιχεία στη συγκεκριμένη περίοδο. Ηπιότερη ήταν η άνοδος των τιμών εισαγωγών για τη Λιθουανία (28,8%) και τη Γερμανία (28,1%). Επισημαίνεται ότι σε όλες τις χώρες της Ευρωζώνης για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, καταγράφηκε ισχυρή άνοδος των τιμών εισαγωγών στο α΄ ενδεκάμηνο του 2022 σε σύγκριση με ένα έτος πριν, τάση η οποία ως επί το πλείστον αντανακλά τη θετική επίδραση της έντονης αύξησης των τιμών των ενεργειακών αγαθών.

Μεταξύ των επιμέρους κατηγοριών εισαγόμενων προϊόντων, η μεγαλύτερη άνοδος στην περίοδο Ιανουαρίου - Νοεμβρίου του 2022 σημειώθηκε στις τιμές της Παροχής ηλεκτρικού ρεύματος, κατά 176,7%, λόγω της θετικής επίδρασης των τιμών των ενεργειακών αγαθών, σε συνέχεια ανόδου 10,1% την αντίστοιχη περίοδο του 2021. Σε χαμηλότερα επίπεδα ήταν η ενίσχυση στα Προϊόντα διύλισης πετρελαίου, 72,4% και στην Άντληση αργού πετρελαίου, 54,5%, έναντι ηπιότερης αλλά ισχυρής ανόδου αντίστοιχα το α΄ ενδεκάμηνο του 2021 (56,4% και 63,9%). Έντονη αύξηση στις τιμές κατέγραψαν τα Βασικά μέταλλα, κατά 22,8%, και τα Μεταλλεύματα, κατά 16,7%, από ενίσχυση 18,9% και 8,0% ένα έτος νωρίτερα. Αντίθετα, υποχώρηση τιμών σημειώθηκε το α΄ ενδεκάμηνο του 2022 στα Δερμάτινα είδη, κατά 1,4%, και στο Λοιπό εξοπλισμό, κατά 0,3%, έναντι εξασθένησης 0,5% και οριακής αύξησης 0,3% αντίστοιχα ένα έτος νωρίτερα.

Το Ειδικό Πλαίσιο 3.2 παρουσιάζει τη συσχέτιση ΔΤ Παραγωγού και ΔΤ Εισαγωγών με ΔΤ Καταναλωτή σε βασικές κατηγορίες αγαθών κατά τη διάρκεια του 2021-2022.

Διάγραμμα 3.23

Ετήσια μεταβολή ΓΔΤΠ και ΓΔΤΕ στην Ελλάδα (Ιανουάριος - Νοέμβριος)

Ενίσχυση τιμών εισαγωγών (29,3%) το α' ενδεκάμηνο του 2022, κυρίως λόγω αυξητικής επίδρασης των τιμών των ενεργειακών αγαθών. Εντονότερη η αύξηση στις τιμές παραγωγού το α' ενδεκάμηνο του 2022 (37%).

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία IOBE

Μεσοπρόθεσμες εκτιμήσεις

Από την ανάλυση των τάσεων στις βασικές συνιστώσες του εγχώριου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή κατά το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου-Νοεμβρίου του προηγούμενου έτους, προέκυψε ότι η ιδιαίτερα έντονη άνοδος του οφείλεται κυρίως στην θετική επίδραση των τιμών των ενεργειακών αγαθών. Η ισχυρή άνοδος των τιμών των ενεργειακών αγαθών αποτελεί απόρροια του πολέμου της Ρωσίας στην Ουκρανία, χώρες οι οποίες έχουν σημαντικό ρόλο στην παραγωγή ενεργειακών προϊόντων (πετρέλαιο, φυσικό αέριο) και πρώτων υλών, και των εκτεταμένων κυρώσεις που επέβαλαν σταδιακά οι Ηνωμένες Πολιτείες, η Ευρωπαϊκή Ένωση και το Ηνωμένο Βασίλειο στη Ρωσία. Επιπρόσθετα, τα κράτη μέλη της ΕΕ τον περασμένο Δεκέμβριο ενέκριναν νέα, ένατη δέσμη κυρώσεων που περιλαμβάνει περιορισμούς σε εξαγωγές αγαθών υψηλής τεχνολογίας και σε επενδύσεις στον εξορυκτικό τομέα, μετά την πρόσφατη κλιμάκωση των πολεμικών επιχειρήσεων της Ρωσίας. Τέλος, η αυξημένη ζήτηση μετά την άρση των περιοριστικών μέτρων για τον κορονοϊό, καθώς και η μείωση της παραγωγής από τις χώρες του ΟΠΕΚ διατήρησαν την ανοδική πορεία των τιμών στην ενέργεια.

Υπό τις παραπάνω εξελίξεις, το 2022 η διεθνής τιμή του πετρελαίου Brent διαμορφώθηκε στα \$100,9 ανά βαρέλι, καταγράφοντας αύξηση της τάξης του 42,5% σε σχέση με ένα έτος πριν. Η ισοτιμία ευρώ/δολαρίου το 2022 κατά μέσο όρο διαμορφώθηκε στο 1,05, χαμηλότερα κατά 11,3% από ότι το 2021. Ακολούθως, η μέση τιμή του πετρελαίου σε ευρώ έφτασε το προηγούμενο έτος τα €96,1/βαρέλι, καταγράφοντας αύξηση σε σχέση με ένα έτος πριν, 60,6%.

Επίδραση ζήτησης

Αναφορικά με τις αναμενόμενες τάσεις στην καταναλωτική ζήτηση και τις επιδράσεις της στις τιμές η νέα αύξηση του κατώτατου μισθού από την 1η Απριλίου 2023, τα μέτρα στήριξης του εισοδήματος «ευάλωτων» κοινωνικών ομάδων (χαμηλοσυνταξιούχοι, ΑΜΕΑ, δικαιούχοι ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος κ.ά.) καθώς και η καταβολή της κάρτας αγοράς (Market pass) αναμένεται να τονώσουν το διαθέσιμο εισόδημα, και ακολούθως και τη ζήτηση.

Επιπλέον, τα νέα μέτρα στήριξης νοικοκυριών και επιχειρήσεων για το μετριασμό του ενεργειακού κόστους εγχωρίως που ανακοινώθηκαν τον Δεκέμβριο του προηγούμενου έτος αναμένεται να τονώσουν την εγχώρια ζήτηση. Ειδικότερα, η διάθεση ποσού €840 εκατ. τον Ιανουάριο για τη στήριξη νοικοκυριών και επιχειρήσεων αναμένεται να ενισχύσει έμμεσα το διαθέσιμο εισόδημα, ενώ η επέκταση του συγκεκριμένου πακέτου στήριξης και σε επόμενους μήνες, θα αποτρέψει μια σημαντική υποχώρηση των τιμών. Συνεπώς, εκτιμάται ότι η καταναλωτική ζήτηση αναμένεται να ενισχυθεί ήπια το 2023, στην περιοχή του 0,8% συντηρώντας σε ένα βαθμό τις υψηλές τιμές.

Επίδραση φόρων

Ως προς στις αναμενόμενες επιδράσεις των παρεμβάσεων έμμεσης φορολογίας, για το νέο έτος προβλέπεται επαναφορά των μειωμένων συντελεστών ΦΠΑ στα νησιά του Αιγαίου χωρίς προϋποθέσεις, δηλαδή δεν θα ισχύουν οι μειωμένοι συντελεστές μόνο σε Σάμο, Χίο, Λέσβο, Κω, Λέρο. Ειδικότερα, οι νέοι συντελεστές ΦΠΑ που θα ισχύουν σε όλα τα νησιά του Αιγαίου, με ελάχιστες εξαιρέσεις και θα κυμαίνονται από 17% έως 9%, έναντι 24% έως 13%, με τον υπερμειωμένο, ωστόσο να παραμένει αμετάβλητος, στο 4%. Η μείωση του ΦΠΑ αναμένεται να επιδράσει ήπια ανασχετικά στην ισχυρή άνοδο των τιμών. Τέλος, η παράταση των μειωμένων συντελεστών ΦΠΑ σε ορισμένα αγαθά και υπηρεσίες έως και τον Ιούνιο του 2023, και τα μέτρα στήριξης στα ακίνητα έως τον Δεκέμβριο του 2024, δεν αναμένεται να έχουν καμία επίδραση στις τιμές, καθώς έχει παρέλθει ένα έτος από την εφαρμογή τους.

Επίδραση ενεργειακών αγαθών

Ως προς τις πρόσφατες εξελίξεις στα ενεργειακά αγαθά, η διεθνής τιμή του πετρελαίου Brent διαμορφώθηκε κατά μέσο όρο τον Δεκέμβριο του 2022 στα \$80,9 ανά βαρέλι, καταγράφοντας άνοδο 9,1% σε σχέση με ένα έτος πριν. Η ισοτιμία ευρώ/δολαρίου τον ίδιο μήνα του 2022 διαμορφώθηκε στο 1,06, χαμηλότερα κατά 6,3% από ότι τον αντίστοιχο μήνα του 2021. Ακολούθως, η μέση τιμή του πετρελαίου σε ευρώ διαμορφώθηκε σε €76,4 ανά βαρέλι, σημειώνοντας αύξηση της τάξης του 16,5% σε σχέση με ένα έτος νωρίτερα.

Για το μετριασμό των αυξήσεων των τιμών στα ενεργειακά αγαθά εγχωρίως ανακοινώθηκε τον Δεκέμβριο νέα δέσμη μέτρων, σε συνέχεια προηγούμενων δεσμών. Σημειώνεται ότι τα μέτρα αντιμετώπισης του υψηλού ενεργειακού κόστους επιδρούν ανασχετικά σε ένα βαθμό στις μεταβολές των τιμών ενέργειας, καθώς οι τιμές της ενέργειας που λαμβάνονται υπόψη στο ΔTK περιλαμβάνουν τις επιδοτήσεις.

Αναφορικά με την προσφορά πετρελαίου, κατά την τελευταία συνεδρίασή του, τον Δεκέμβριο του 2022, ο OPEC+, συμπεριλαμβανομένου και της Ρωσίας αποφάσισε να διατηρήσει σταθερή την ημερήσια παραγωγή του. Η απόφαση ήρθε δύο ημέρες αφότου η G7, μαζί με την Ε.Ε. και την Αυστραλία συμφώνησαν σε πλαφόν \$60 ανά βαρέλι στο ρωσικό πετρέλαιο που μεταφέρεται διά θαλάσσης. Υπενθυμίζεται ότι τον περασμένο Οκτώβριο είχε αποφασιστεί η μείωση της ημερήσιας παραγωγής πετρελαίου έως και 2 εκατ. βαρέλια, ως αντίδραση στη μείωση των τιμών του πετρελαίου και την αβεβαιότητα για παγκόσμια ύφεση. Αντίθετα, άνοδος της προσφοράς για το 2023 αναμένεται από ΗΠΑ, Καναδά, Κολομβία και Νιγηρία.

Τέλος, σχετικά με την τιμή του φυσικού αερίου, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Δεκέμβριο του 2022 επέβαλε πλαφόν στις τιμές εισαγωγής φυσικού αερίου κάθε προέλευσης για την αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης. Ο μηχανισμός προβλέπει ανώτατο όριο τιμής στα €180 ανά MWh στο TTF

της Ολλανδίας από τον Φεβρουάριο του τρέχοντος έτους, ο οποίος ωστόσο καταργείται αυτομάτως, σε περίπτωση που η ζήτηση αυξηθεί κατά 10%-15%.

Παγκόσμια ζήτηση

Οι προοπτικές ανάκαμψης της παγκόσμιας ζήτησης το τρέχον έτος φαίνεται να επιβραδύνονται σύμφωνα με τις μακροοικονομικές προβλέψεις διεθνών οργανισμών. Ειδικότερα, η άνοδος του παγκόσμιου ΑΕΠ αναμένεται να επιβραδυνθεί το 2023, σε περίπου 2,2%, χαμηλότερα από το ρυθμό που προβλεπόταν τον περασμένο Σεπτέμβριο (3,0%)²². Η συνεχής άνοδος των τιμών σε βασικά εμπορεύματα και ενεργειακά αγαθά έχει πλήξει σχεδόν όλες τις οικονομίες, ενώ περιορίζει τα πραγματικά εισοδήματα και τις δαπάνες, επιβραδύνοντας περαιτέρω την ανάκαμψη. Η δυναμική ανάκαμψης αναμένεται να είναι ισχυρότερη στην Κίνα το 2023, έναντι της Ευρωζώνης, και των Η.Π.Α. καθώς η οικονομία της, μετά την άρση των περιορισμών λόγω Covid, επανέρχεται σε κανονικούς ρυθμούς, με τη ζήτηση για το πετρέλαιο να αναμένεται να αυξηθεί σημαντικά, κυρίως στο δεύτερο εξάμηνο του τρέχοντος έτους²³.

Σε αυτό το πλαίσιο εξελίξεων εκτιμάται ότι η μέση τιμή του πετρελαίου το 2023 θα διαμορφωθεί στα \$83,1/βαρέλι από \$100,9/βαρέλι το 2022 (-17,7%), κυρίως λόγω της επιβράδυνσης της παγκόσμιας ανάπτυξης²⁴. Η ισοτιμία ευρώ/δολαρίου το τρέχον έτος αναμένεται κατά μέσο όρο να διαμορφωθεί στο 1,03, χαμηλότερα κατά 2% από ότι το 2022²⁵. Ακολούθως, η μέση τιμή του πετρελαίου σε ευρώ θα διαμορφωθεί το 2023 τα €80,7/βαρέλι, σημειώνοντας υποχώρηση της τάξης του 16% σε σύγκριση με το τρέχον έτος.

Συνεκτιμώντας τις παραπάνω τάσεις και εξελίξεις στους κυριότερους παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν τις τιμές καταναλωτή προβλέπεται πως ο Γενικός Δείκτης Τιμών Καταναλωτή θα ενισχυθεί ήπια το τρέχον έτος, με ρυθμό στην περιοχή του 4%, λόγω κυρίως της καταναλωτικής ζήτησης.

Σημαντική πληροφόρηση για την εξέλιξη των τιμών το επόμενο χρονικό διάστημα παρέχουν και τα αποτελέσματα των μηνιαίων ερευνών οικονομικής συγκυρίας του IOBE, τα οποία συνιστούν πρόδρομες ενδείξεις για την εξέλιξή τους από την πλευρά της προσφοράς.

Οι τάσεις στις προβλέψεις μεταβολών των τιμών είναι μεικτές κατά το δ' τρίμηνο του 2022 έναντι του γ' τριμήνου του τρέχοντος έτους. Με εξαίρεση τις Υπηρεσίες όπου υποχωρούν ήπια, στο Λιανικό εμπόριο και τη Βιομηχανία οι τιμές διατηρούνται αμετάβλητες, ενώ στις Ιδιωτικές κατασκευές οι προβλέψεις των τιμών κινούνται έντονα ανοδικά. Ως προς την αντίστοιχη περυσινή τριμηνιαία περίοδο, οι προσδοκίες για την εξέλιξη των τιμών κατέγραψαν έντονα θετική μεταβολή στις Ιδιωτικές Κατασκευές, σταθερότητα σε Λιανικό εμπόριο και Υπηρεσίες, ενώ στη Βιομηχανία οι τιμές υποχώρησαν αισθητά. Αναλυτικότερα:

Στη Βιομηχανία, οι προβλέψεις της πορείας των τιμών το δ' τρίμηνο του έτους διατηρήθηκαν ακριβώς στο ίδιο επίπεδο σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο. Συγκεκριμένα, ο δείκτης διαμορφώθηκε εκ νέου στις +27 μονάδες, ενώ υποχώρησε κατά 12 μονάδες σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2021. Από τις επιχειρήσεις του τομέα, το 10% αναμένει πτώση τιμών βραχυπρόθεσμα, ενώ ενισχύεται στο 37% (από 34%) το ποσοστό όσων προβλέπουν άνοδό τους, με το υπόλοιπο 53% να αναμένει σταθερότητα.

²² OECD Economic Outlook, November 2022: Confronting the Crisis

²³ International Energy Agency, World Energy Outlook 2022

²⁴ Energy International Agency, Short-Term Energy Outlook, Ιανουάριος 2023

²⁵ Macroeconomic projections, EKT, Δεκέμβριος 2022

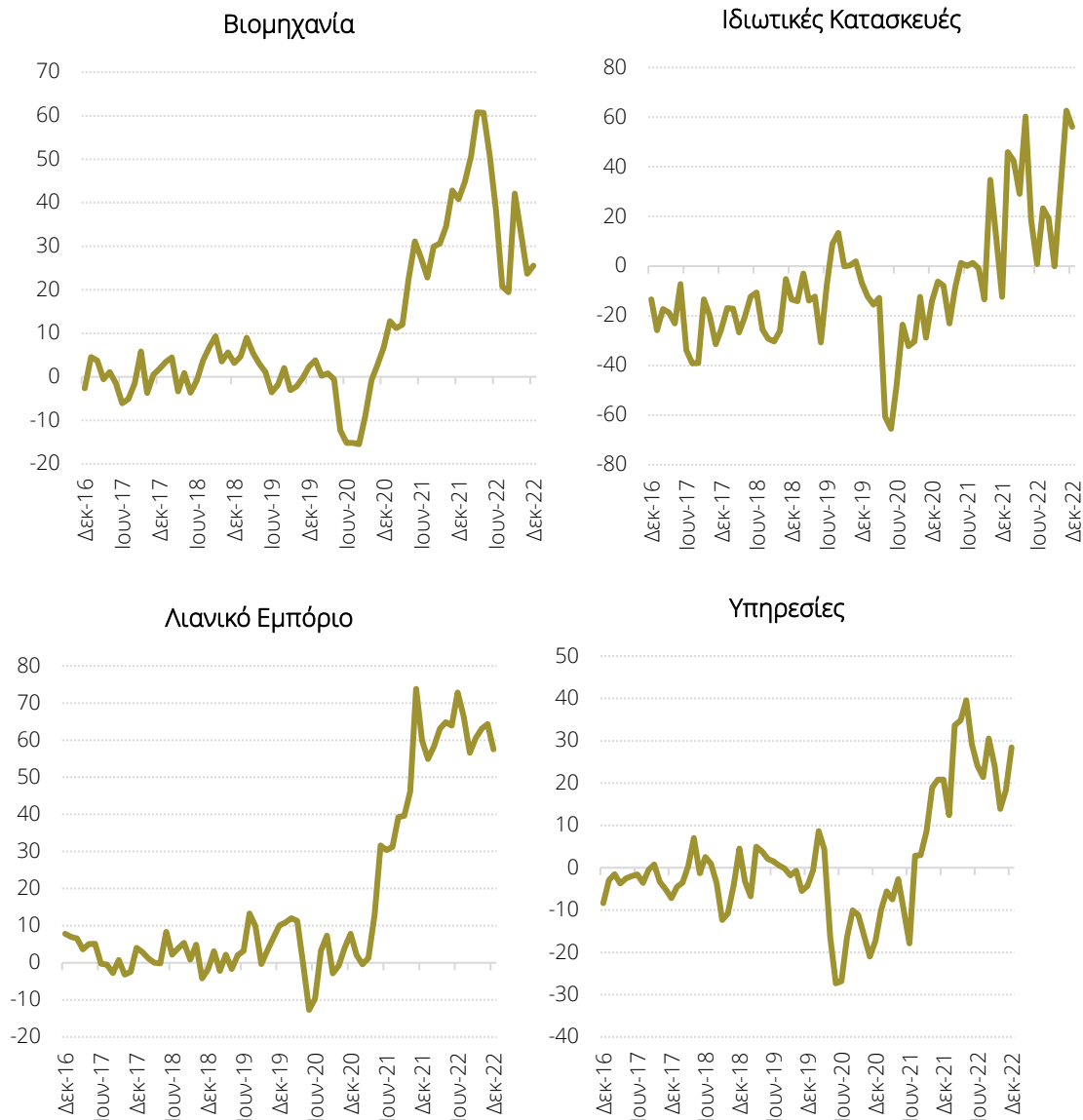
Στο Λιανικό Εμπόριο, το ισοζύγιο των +62 μονάδων στις τιμές των επιχειρήσεων του τομέα κατά το προηγούμενο τρίμηνο διατηρήθηκε αμετάβλητο, ενώ παράλληλα βρέθηκε 2 μονάδες υψηλότερα σε σχέση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2021. Από τις επιχειρήσεις του τομέα, καμμία δεν αναμένει πτώση τιμών βραχυπρόθεσμα, ενώ υποχωρεί στο 62% το ποσοστό όσων προβλέπουν άνοδό τους, με το υπόλοιπο 37% (από 34%) να αναμένει σταθερότητα. Στους επιμέρους κλάδους του Λιανικού Εμπορίου, οι μεταβολές στις προβλέψεις των τιμών το 8^ο τρίμηνο του 2022 σε σύγκριση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο ήταν ανοδικές σε όλους τους επιμέρους εξεταζόμενους κλάδους με εξαίρεση το ισοζύγιο στα Τρόφιμα-Ποτά και τα είδη οικιακού εξοπλισμού τα οποία κινούνται ήπια πτωτικά.

Ο μέσος δείκτης πρόβλεψης της μεταβολής των τιμών στις Υπηρεσίες το εξεταζόμενο τρίμηνο υποχώρησε ήπια σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο και διαμορφώθηκε στις +20 (από +25) μονάδες, ενώ παράλληλα κινήθηκε στο ίδιο ακριβώς επίπεδο με την αντίστοιχη μέση επίδοση του 8^{ου} τρίμ. 2021 (+20 μον.). Το τρέχον τρίμηνο, το 9% (από 4%) των επιχειρήσεων του κλάδου αναμένει μείωση τιμών και το 29% άνοδο. Στους επιμέρους εξεταζόμενους κλάδους, ο σχετικός δείκτης ενισχύθηκε αισθητά στους περισσότερους, με εξαίρεση τους ενδιάμεσους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς και τις διάφορες επιχειρηματικές δραστηριότητες που υποχώρησε ήπια.

Τέλος, στον τομέα των Ιδιωτικών Κατασκευών, το ήπια θετικό ισοζύγιο των +14 μονάδων του προηγούμενου τριμήνου ενισχύθηκε αισθητά, στις +50 μονάδες, έχοντας παράλληλα μεταβληθεί έντονα ανοδικά σε σύγκριση με το αντίστοιχο επίπεδο του 2021 (+39 μον.). Επιπλέον, καμμία εκ των επιχειρήσεων του τομέα δεν προβλέπει υποχώρηση των τιμών του κλάδου, ενώ το ποσοστό εκείνων που αναμένουν άνοδο κυμαίνεται στο 50% (από 18%), με το υπόλοιπο 50% (από 78%) να προβλέπει σταθερότητα τιμών.

Διάγραμμα 3.24

Προβλέψεις για εξέλιξη τιμών στο επόμενο τρίμηνο (ισοζύγιο απαντήσεων = διαφορά θετικών – αρνητικών απαντήσεων)

Πηγή: IOBE

Οι τάσεις στις προβλέψεις μεταβολών των τιμών είναι μικτές κατά το δ' τρίμηνο του 2022 έναντι του γ' τριμήνου του τρέχοντος έτους, με τις Ιδιωτικές Κατασκευές να ενισχύονται σημαντικά, τις Υπηρεσίες να υποχωρούν ήπια και το σχετικό ισοζύγιο στη Βιομηχανία και το Λιανικό εμπόριο να διατηρείται αμετάβλητο.

Ειδικό Πλαίσιο 3.2

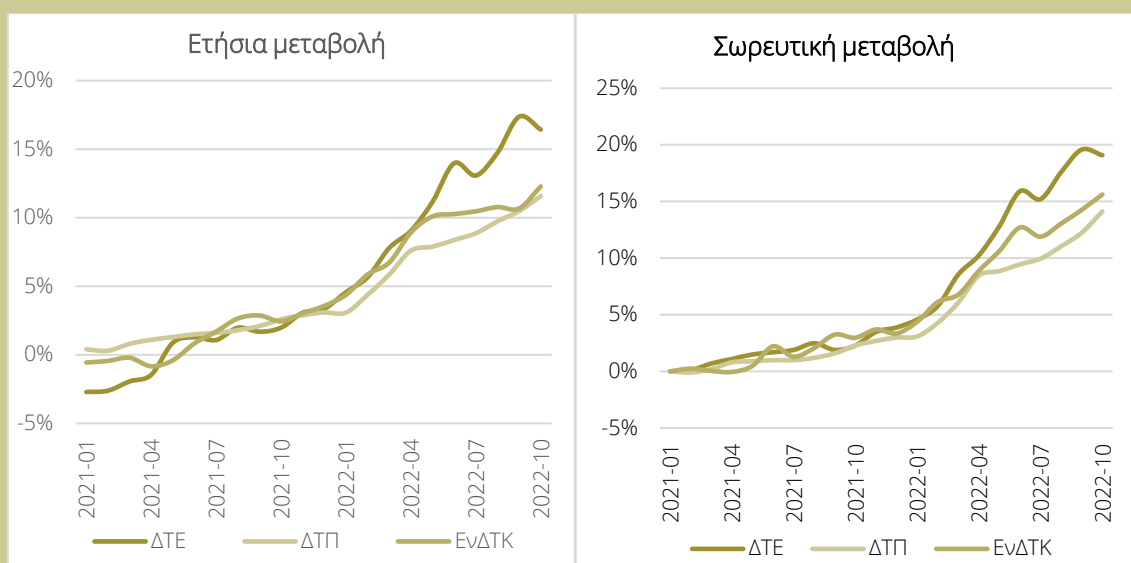
Συσχέτιση τιμών παραγωγού, εισαγωγών με τιμές καταναλωτή την περίοδο 2021-2022

Στην περίοδο Ιανουαρίου-Οκτωβρίου του 2022 ο Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (ΕνΔΤΚ) κατέγραψε ετήσια αύξηση 9,4%, ενώ ο Δείκτης Τιμών Εισαγωγών (ΔΤΕ) και ο Δείκτης Τιμών Παραγωγού (ΔΤΠ) στη βιομηχανία σημείωσε εντονότερη ετήσια άνοδο, κατά 30,8% και 38,6% αντίστοιχα. Σωρευτικά την περίοδο Ιαν.2021-Οκτ.2022, ο Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (ΕνΔΤΚ) κατέγραψε μεν μεγάλη αύξηση (14,8%), αισθητά μικρότερη ωστόσο της αντίστοιχης του Δείκτη Τιμών Εισαγωγών (ΔΤΕ, κατά 47,7%) και του Δείκτη Τιμών Παραγωγού (ΔΤΠ, κατά 61%). Όπως αναδεικνύεται στην παρακάτω ανάλυση, η διαφορά αυτή σωρευτικά τη διετία 2021-2022 προκύπτει κυρίως από τρεις παράγοντες: (α) την εντονότερη πληθωριστική πίεση στις τιμές εισαγωγών έναντι των τιμών καταναλωτή στην κατηγορία τροφίμων οι οποίες ακολουθούν μερικώς και με υστέρηση, (β) την εντονότερη πληθωριστική πίεση στις τιμές παραγωγού και εισαγωγών έναντι των τιμών καταναλωτή στις κατηγορίες ενεργειακών αγαθών και (γ) την μερική αντιστάθμιση από την μεγαλύτερη πληθωριστική πίεση στις τιμές καταναλωτή έναντι των τιμών παραγωγού και εισαγωγών στα λοιπά καταναλωτικά αγαθά.

Ειδικότερα για την **κατηγορία Τροφίμων-ποτών-καπνού**, το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου – Οκτωβρίου του 2022 για το οποίο υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, ο ρυθμός μεταβολής του ΔΤΕ διαμορφώθηκε στο 11,4% από σταθερότητα ένα έτος πριν (Διάγραμμα 3.25). Ηπιότερες ήταν οι μεταβολές για τον ΔΤΠ στην ίδια κατηγορία προϊόντων (+7,8% από 1,3% ένα έτος νωρίτερα) και τον αντίστοιχο ΕνΔΤΚ (+9,1% από 0,8% το α΄ δεκάμηνο του 2021). Εξετάζοντας τις τάσεις σωρευτικά από τον Ιανουάριο του 2021, προκύπτει θετική συσχέτιση μεταξύ των τάσεων τόσο για τις τιμές εισαγωγών και καταναλωτή όσο και για τις τιμές παραγωγού και καταναλωτή. Ειδικότερα, ο ΔΤΕ και ΔΤΠ στα τρόφιμα – ποτά-καπνός ενισχύθηκαν κατά 19,1% και 14,1%, αντίστοιχα, σωρευτικά στο εξεταζόμενο χρονικό διάστημα, με τον ΕνΔΤΚ να καταγράφει άνοδο 15,6%. Συνεπώς, την ισχυρή ανοδική πορεία του ΔΤΕ ακολούθησαν με μικρή υστέρηση, 2-3 μηνών, κατά σειρά, ο ΕνΔΤΚ και ο ΔΤΠ.

Διάγραμμα Π3.2α

Ετήσια και σωρευτική μεταβολή τιμών στην κατηγορία Τροφίμων, ποτών και καπνού, 2021-2022

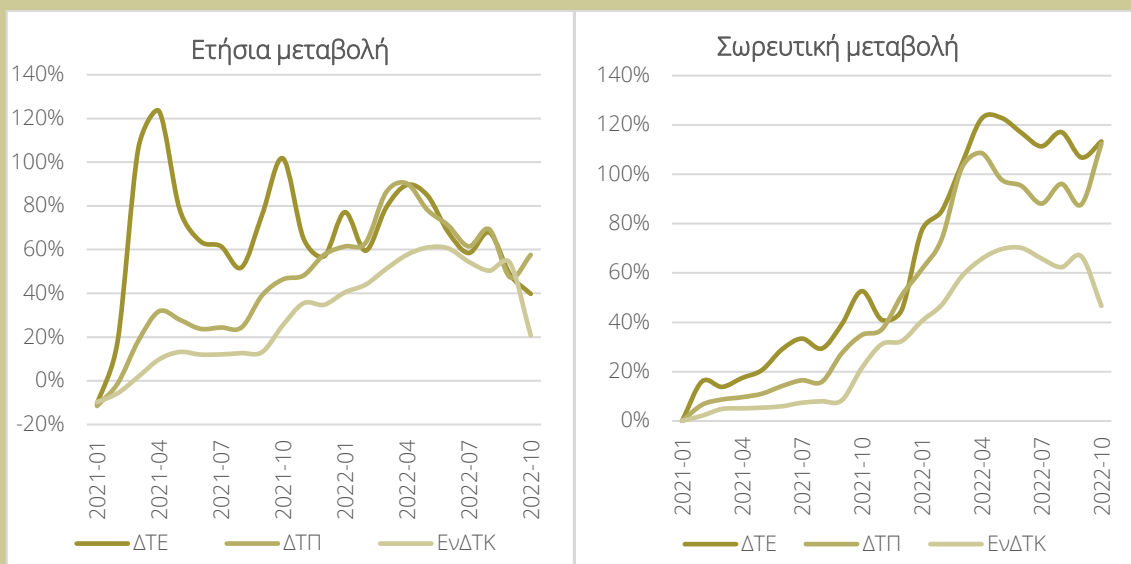
Πηγή: Eurostat

Σημ: Τιμές παραγωγού στο σύνολο αγοράς. Η σωρευτική μεταβολή αφορά στο ρυθμό μεταβολής του δείκτη μηνιαίως σε σύγκριση με τον Ιανουάριο του 2021.

Ως προς τις τάσεις στα **ενεργειακά αγαθά** το α΄ δεκάμηνο του προηγούμενου έτους, ο ΔΤΕ κατέγραψε άνοδο 66%, έναντι 59,1% ένα έτος πριν, όταν ο ΔΤΠ ενισχυόταν κατά 68,1% από 21,1% το αντίστοιχο χρονικό διάστημα πρόπερσι (Διάγραμμα 3.26). Σημαντική ήταν και η αύξηση του ΕνΔΤΚ στην κατηγορία των ενεργειακών αγαθών, σε χαμηλότερα ωστόσο επίπεδα, της τάξης του 49% το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου – Οκτωβρίου του 2022 από 8% ένα έτος νωρίτερα. Σωρευτικά, από τον Ιανουάριο του 2021, καταγράφηκε ισχυρή άνοδος στις μεταβολές του ΔΤΕ και ΔΤΠ, 113,4% και 112,5%, αντίστοιχα, εξέλιξη η οποία αποτυπώνει θετική συσχέτιση μεταξύ τιμών εισαγωγών και παραγωγού. Σε χαμηλότερα επίπεδα ήταν η άνοδος για τον ΕνΔΤΚ στην κατηγορία ενεργειακών αγαθών, 46,6% στο εξεταζόμενο διάστημα σε σχέση με ένα έτος πριν. Σημειώνεται ότι στις τιμές των ενεργειακών αγαθών που απαρτίζουν τον ΕνΔΤΚ περιλαμβάνονται και οι επιδοτήσεις, με αποτέλεσμα οι τελευταίες να επιβραδύνουν την ανοδική πορεία του ΕνΔΤΚ, μετά τον Ιούλιο του 2022.

Διάγραμμα Π3.2β

Ετήσια και σωρευτική μεταβολή τιμών στην κατηγορία Ενεργειακών αγαθών, 2021-2022

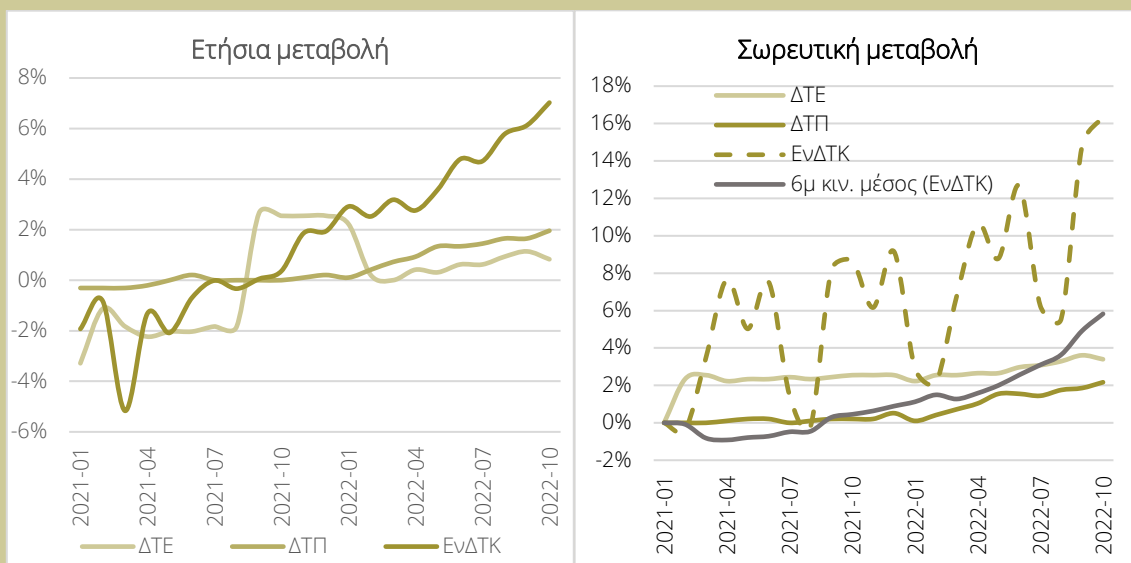
Πηγή: Eurostat

Σχετικά με την εξέλιξη τιμών στην **κατηγορία των καταναλωτικών αγαθών** την περίοδο Ιανουαρίου – Οκτωβρίου του 2022, ο ΔΤΕ σημείωσε άνοδο 0,7% από υποχώρηση 1,1% ένα έτος πριν (Διάγραμμα 3.27). Εντονότερη ήταν η άνοδος για τον ΔΤΠ και τον ΕνΔΤΚ, 1,2% και 4,4% από εξασθένιση 0,1% και υποχώρηση 1,2% αντίστοιχα το α΄ δεκάμηνο του 2021. Σωρευτικά από τον Ιανουάριο του 2021 ο ΔΤΕ και ο ΔΤΠ αυξήθηκαν κατά 3,4% και 2,2%, αντίστοιχα, με τον ΕνΔΤΚ, ωστόσο να διαγράφει έντονες διακυμάνσεις με περιοδικότητα 6 μηνών. Υπολογίζοντας τον 6μηνιαίο κινητό μέσο του ΕνΔΤΚ, προκύπτει ανοδική τάση, με τη σωρευτική μεταβολή του να ανέρχεται σε 5,8%. Συνεπώς, η ανοδική τάση του ΕνΔΤΚ στην κατηγορία των καταναλωτικών αγαθών είναι εντονότερη από την αυξητική πορεία, κατά σειρά, του ΔΤΕ και του ΔΤΠ.

Διάγραμμα Π3.2γ

Ετήσια και σωρευτική μεταβολή τιμών στην κατηγορία Καταναλωτικών αγαθών*, 2021-2022

Πηγή: Eurostat

* Από τα καταναλωτικά αγαθά εξαιρούνται τα ενεργειακά και τα Τρόφιμα, ποτά και καπνός.

Συνοψίζοντας, σχετικά με την κατηγορία Τροφίμων-ποτών-καπνού προκύπτει θετική συσχέτιση με υστέρηση 2-3 μηνών μεταξύ των τάσεων στις τιμές εισαγωγών και τον ΕνΔΤΚ, με την επίδραση στις τιμές καταναλωτή να μετριαάζεται από την ηπιότερη αύξηση των τιμών εγχώριας παραγωγής. Αναφορικά με τις τιμές των ενεργειακών αγαθών, ενώ και οι τρεις δείκτες τιμών ακολουθούν ισχυρά ανοδική πορεία, ο ΔΤΕ προηγείται, ο ΔΤΠ ακολουθεί σε μικρή απόσταση, αλλά ο ΕνΔΤΚ ακολουθεί με μικρότερο εύρος μεταβολών, καθώς οι εγχώριες πολιτικές αντιμετώπισης του ενεργειακού κόστους επιβραδύνουν την ισχυρή άνοδο των τιμών για τον καταναλωτή. Η εικόνα διαφοροποιείται περαιτέρω στα λοιπά Καταναλωτικά αγαθά, με τους δείκτες τιμών εισαγωγών και παραγωγού να ακολουθούν σε χαμηλότερα επίπεδα την ανοδική πορεία του ΕνΔΤΚ. Το κόστος ενέργειας επιδρά έμμεσα στο κόστος παραγωγής, ασκώντας πληθωριστικές πιέσεις στις τιμές του καταναλωτή.

4 ΚΥΚΛΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ: ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ, ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

- Αναδεικνύεται η σημασία της υιοθέτησης του υποδείγματος της κυκλικής οικονομίας τόσο για το φυσικό περιβάλλον όσο και για την ελληνική οικονομία ευρύτερα.
- Καταγράφονται οι τάσεις που σχετίζονται με την αποδοτικότητα υλικών στην Ελλάδα (εξόρυξη, κατανάλωση, απόβλητα και διαχείριση)
- Παρουσιάζεται αναλυτικά το ευρωπαϊκό και εθνικό θεσμικό πλαίσιο που διέπει την κυκλική οικονομία, ενώ αποτυπώνονται οι στόχοι και το χρονοδιάγραμμά για την επίτευξή τους.
- Με τη χρήση υποδείγματος εισροών/εκροών που έχει προσαρμόσει το IOBE στην ελληνική οικονομία, εκτιμάται ο αντίκτυπος από τη μετάβαση στην κυκλικότητα.
- Διατυπώνονται προτάσεις πολιτικής με στόχο την επιτάχυνση της μετάβασης και αξιοποίησης του δυναμικού για την ελληνική οικονομία

Εισαγωγή - η ανάγκη για κυκλικότητα

Το υφιστάμενο παραγωγικό υπόδειγμα βασίζεται στην αυξανόμενη χρήση φυσικών πόρων και στη γραμμικότητα, δηλαδή στη χρήση πρώτων υλών και στην απόρριψη προϊόντων στο τέλος του κύκλου ζωής τους. Το παραπάνω δημιουργεί σημαντικές πιέσεις στο φυσικό οικοσύστημα ενώ ενέχει και σημαντικές αρνητικές οικονομικές επιπτώσεις καθώς πόροι υψηλής αξίας απορρίπτονται εκτός αλυσίδας παραγωγής ως απόβλητα.

Είναι πλέον ξεκάθαρο πως το παραπάνω υπόδειγμα δεν μπορεί να υποστηρίξει τις νέες συνθήκες που διαμορφώνονται από τη συνεχόμενη αύξηση του παγκόσμιου πληθυσμού και τη συνεχόμενη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου, που συνήθως συνοδεύεται και από αύξηση της κατανάλωσης.

Η υιοθέτηση του υποδείγματος της κυκλικής οικονομίας αυξάνει τη διατήρηση των πόρων στον κύκλο ζωής του προϊόντος με όσο το δυνατόν υψηλότερη αξία και για όσο το δυνατόν μεγαλύτερο χρονικό διάστημα. Η μετάβαση προς την κυκλική οικονομία απαιτεί την ανάπτυξη καινοτόμων και αποτελεσματικών τρόπων παραγωγής και κατανάλωσης, προσδίδοντας οφέλη για τις επιχειρήσεις, τους καταναλωτές και εν γένει για την ανάπτυξη της οικονομίας σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο. Επιπλέον, το νέο αυτό υπόδειγμα μπορεί να ενισχύσει την προστασία των επιχειρήσεων και της οικονομίας από την έλλειψη πόρων και πρώτων υλών, καθώς και από τις

ασταθείς τιμές ενέργειας και άλλων εμπορευμάτων που χρησιμοποιούνται ως εισροές στην παραγωγή.

Στη μελέτη που εκπονήθηκε από το IOBE²⁶ για λογαριασμό του ερευνητικού οργανισμού διαNEΟσις αναδεικνύονται τα βασικά χαρακτηριστικά της ελληνικής οικονομίας αναφορικά με τη χρήση και διαχείριση των πρώτων υλών, ενώ παράλληλα εκτιμάται η επίδραση της πορείας επίτευξης των στόχων της εθνικής πολιτικής στην κυκλική οικονομία.

Διάγραμμα 4.1

Το υπόδειγμα της κυκλικής οικονομίας

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2014), Προς μια κυκλική οικονομία: πρόγραμμα μηδενικών αποβλήτων για την Ευρώπη, COM/2014/0398 final.

Κατανάλωση υλικών πόρων και διαχείριση αποβλήτων στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα, η χρήση υλικών πόρων υποχώρησε σημαντικά την περίοδο 2010-2021, ενώ μεγάλο τμήμα των αναγκών της ελληνικής οικονομίας καλύφθηκε από εισαγωγές πρώτων υλών και εμπορευμάτων. Το φυσικό εμπορικό ισοζύγιο υλικών πόρων παρέμεινε θετικό (οι φυσικές εισαγωγές είναι περισσότερες από τις φυσικές εξαγωγές), παρουσιάζοντας ωστόσο πτωτική τάση. Παρά τα παραπάνω, η εξάρτηση από τις εισαγωγές υλικών πόρων ακολουθεί ανοδική τάση μετά το 2007. Η ελληνική οικονομία παρουσιάζει υψηλότερη εξάρτηση σε όλες τις κατηγορίες των υλικών από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (ΕΕ27).

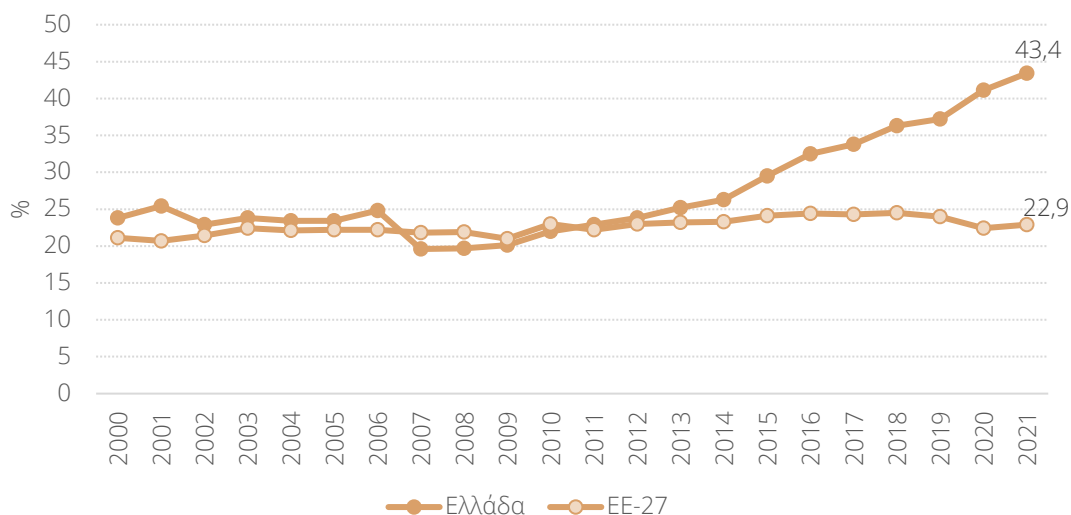
²⁶ Η μελέτη είναι διαθέσιμη στο http://iobe.gr/research_dtl.asp?RID=270

Από την άλλη μεριά, η κατανάλωση των υλικών πόρων ακολούθησε πτωτική πορεία την περίοδο 2010-2021 και κυριαρχείται από τα μη μεταλλικά ορυκτά υλικά, τις ορυκτές ενεργειακές πρώτες ύλες, τη βιομάζα και τα μέταλλα.

Διάγραμμα 4.1

Εξάρτηση από εισαγωγές υλικών στην Ελλάδα και την ΕΕ-27 (ποσοστό)

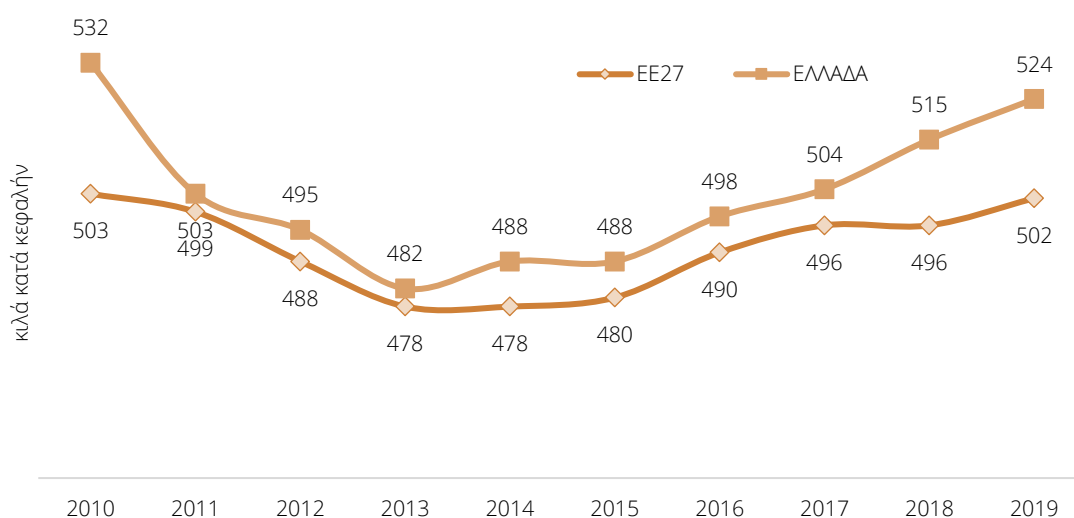

Πηγή: Eurostat

Στα επόμενα στάδια, η κατά κεφαλήν παραγωγή αστικών αποβλήτων στην Ελλάδα παραμένει υψηλότερη από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο διαχρονικά, ενώ καταγράφεται και περαιτέρω τάση απόκλισης από το 2018 και στη συνέχεια που οφείλεται και στις έντονες προσπάθειες του ευρωπαϊκού μέσου όρου για την αποσύνδεση της οικονομικής μεγέθυνσης από την παραγωγή αποβλήτων.

Διάγραμμα 4.2

Κατά κεφαλήν ποσότητες αστικών στερεών αποβλήτων, Ελλάδα και ΕΕ-27

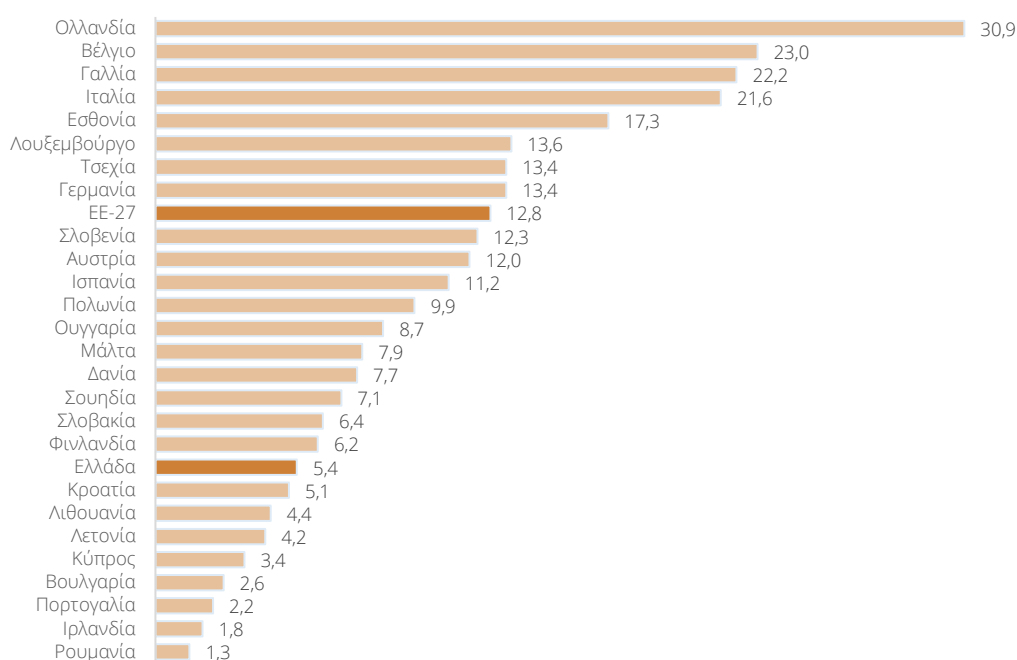

Πηγή: Eurostat

Σε όρους διαχείρισης, η Ελλάδα αντιμετωπίζει δομικά προβλήματα που αφορούν στη διαχείριση των παραγόμενων αποβλήτων και γενικότερα στη δημιουργία δευτερογενών πρώτων υλών για την επίτευξη της κυκλικότητας. Το υφιστάμενο σύστημα διαχείρισης των αστικών αποβλήτων εξακολουθεί να στηρίζεται στην ταφή (77,6%) και πολύ λιγότερο σε ανακύκλωση και κομποστοποίηση (19,9%), ενώ μόλις το 1,3% των διαχειριζόμενων ποσοτήτων οδηγείται σε ενεργειακή ανάκτηση. Ως εκ τούτου μόνο το 5,4% των υλικών πόρων προέρχονται από ανακύκλωση - η Ελλάδα βρίσκεται στη 18η θέση σε όρους κυκλικότητας στην ΕΕ27.

Διάγραμμα 4.3

Βαθμός Κυκλικότητας Υλικών, 2020 ΕΕ-27

Πηγή: Eurostat.

Ο οικονομικός αντίκτυπος της μετάβασης στην κυκλική οικονομία

Ο οικονομικός αντίκτυπος της υιοθέτησης του υποδείγματος κυκλικότητας στην ελληνική οικονομία λαμβάνει υπόψη τις πολλαπλασιαστικές επιδράσεις μεταξύ κλάδων της ελληνικής οικονομίας και εκτιμάται σε δύο διαστάσεις. Στην πρώτη λαμβάνονται υπόψη οι επενδύσεις που προβλέπονται από τον υφιστάμενο εθνικό σχεδιασμό διαχείρισης αποβλήτων, ενώ στη δεύτερη εκτιμάται η επίδραση στην οικονομία από τον τρόπο κάλυψης της ζήτησης της ελληνικής βιομηχανίας για δευτερογενείς ύλες (εισαγωγές ή κάλυψη από την εγχώρια αγορά).

Η υλοποίηση επενδύσεων για τη δημιουργία υποδομών διαχείρισης αποβλήτων στην Ελλάδα με σκοπό τη μετάβαση προς το υπόδειγμα κυκλικής οικονομίας αναμένεται να ενισχύσει συνολικά το ΑΕΠ της χώρας με περισσότερα από €1,1 δισ. σωρευτικά σε ορίζοντα οκταετίας. Σε όρους εργασίας, 16 η αναμενόμενη επίδραση υπολογίζεται συνολικά σε τουλάχιστον 37.000 ανθρωπο-έτη απασχόλησης. Τα οφέλη για το Δημόσιο από φόρους και εισφορές λόγω της δραστηριότητας

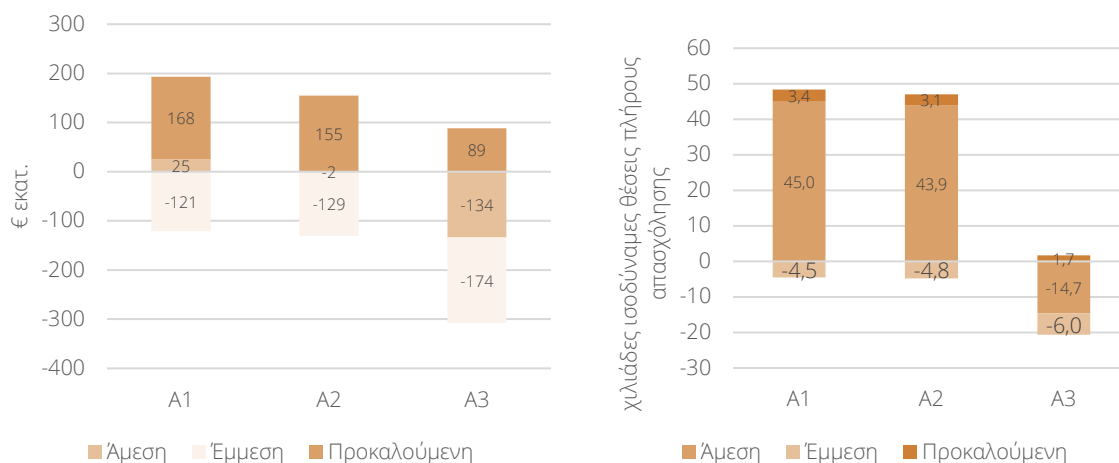

που δημιουργείται από αυτές τις επενδύσεις υπολογίζονται σε περίπου €390 εκατ. στο σύνολο της περιόδου.

Επιπλέον, στον βαθμό που η εγχώρια ζήτηση για υλικά που προέρχονται από ανακύκλωση ή ανάκτηση καλύπτεται από εγχώριους προμηθευτές (σενάριο A1), αναμένεται να προκύψει σημαντικό όφελος για την εθνική οικονομία. Ειδικότερα, ο καθαρός αντίκτυπος σε αυτό το σενάριο σε όρους ΑΕΠ υπολογίζεται σε €70 εκατ. το 2030, ενώ σε όρους απασχόλησης ανέρχεται σε 44 χιλ. θέσεις εργασίας, καθώς η δημιουργία θέσεων εργασίας σε εγχώριες υπηρεσίες ανάκτησης υλικών και επισκευής προϊόντων υπερκαλύπτει τις απώλειες που αναμένεται να σημειωθούν σε άλλους κλάδους (όπως κατασκευές και καταλύματα). Αντίθετα, εάν δεν αναπτυχθούν επαρκώς οι εγχώριες δραστηριότητες ανακύκλωσης και ανάκτησης και η εγχώρια ζήτηση για δευτερογενείς πρώτες ύλες καλυφθεί αποκλειστικά από εισαγωγές (σενάριο A3), ο αντίκτυπος για την ελληνική οικονομία αναμένεται να είναι αρνητικός. Ειδικότερα, οι απώλειες σε αυτό το σενάριο σε όρους ΑΕΠ υπολογίζονται σε €220 εκατ., ενώ σε όρους απασχόλησης η ελληνική οικονομία αναμένεται να υποστεί μείωση κατά 19 χιλ. θέσεις εργασίας. Σε ενδιάμεσα σενάρια (π.χ A2) το αποτύπωμα μπορεί να είναι οριακά θετικό αλλά αυτό εξαρτάται σημαντικά από το ύψος των εισαγωγών δευτερογενών υλών. Επομένως, η ισχυρή ανάπτυξη του εγχώριου τομέα ανακύκλωσης, ανάκτησης υλικών και επισκευής προϊόντων αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για να έχει η μετάβαση στην κυκλική οικονομία, πέρα από σημαντικά περιβαλλοντικά οφέλη, θετικό αντίκτυπο σε όρους εισοδημάτων και απασχόλησης για την Ελλάδα.

Διάγραμμα 4.4

Επίδραση στο ΑΕΠ και στην απασχόληση ανά σενάριο

Πηγή: εκτιμήσεις IOBE

Οικονομικά εργαλεία για την ενίσχυση της εφαρμογής της κυκλικής οικονομίας

Βοηθητικά στην επίτευξη των ευρωπαϊκών και εθνικών στόχων που ορίζει το θεσμικό πλαίσιο λειτουργεί ο σχεδιασμός και η εφαρμογή οικονομικών εργαλείων. Η χρήση οικονομικών εργαλείων (π.χ. υπό τη μορφή περιβαλλοντικών φόρων) στοχεύει συνήθως στον περιορισμό της κατανάλωσης αλλά και στην ανάπτυξη και εφαρμογή νέων παραγωγικών μοντέλων που στηρίζονται σε καινοτόμες τεχνολογίες φιλικότερες προς το περιβάλλον. Τα συστήματα καταβολής και επιστροφής χρημάτων, το σύστημα «Πληρώνω όσο Πετάω», η φορολόγηση ταφής, η οικολογική σήμανση της ΕΕ καθώς και οι πράσινες δημόσιες συμβάσεις, αποτελούν οικονομικά εργαλεία κατάλληλα για την αντιμετώπιση των εξωτερικοτήτων που δημιουργούν η παραγωγή και η διαχείριση των στερεών αποβλήτων.

Χρηματοδοτικά εργαλεία

Η μετάβαση σε μια κυκλική οικονομία προϋποθέτει μια ριζική αναμόρφωση των διαδικασιών που υποστηρίζουν τα προϊόντα και τις υπηρεσίες που καταναλώνουμε σε όλο τον κύκλο ζωής τους, από τον σχεδιασμό τους μέχρι την αξιοποίησή τους μετά τη λήξη της ωφέλιμης ζωής τους. Αυτή η αναμόρφωση απαιτεί σημαντικούς επενδυτικούς πόρους για την ανάπτυξη των σχετικών υποδομών, διαδικασιών διαχείρισης, εφαρμογών και λύσεων. Επομένως, απαιτείται η μέγιστη δυνατή κινητοποίηση και αξιοποίηση των διαθέσιμων χρηματοδοτικών πόρων από εθνικές πηγές και κοινοτικά προγράμματα και η αναμόχλευσή τους με ιδιωτικά κεφάλαια όπου αυτό είναι εφικτό.

Έργα στο πεδίο της κυκλικής οικονομίας θα μπορούσαν να αντλήσουν χρηματοδότηση από τον άξονα «Περιβάλλον, Ενέργεια και Κλιματική Αλλαγή της περιόδου 2021-2027» του ΕΣΠΑ 2021-2027, συνολικού προϋπολογισμού €3,61 δισεκ. Πόροι για δημόσιες επενδύσεις στον τομέα της κυκλικής οικονομίας θα μπορούσε να αντληθούν και από το Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης (ΕΠΑ) 2021 - 2025 μέσω του Τομεακού Προγράμματος του ΥΠΕΝ για την Πράσινη Ανάπτυξη, καθώς και από τα περιφερειακά προγράμματα του ΕΠΑ. Επιπλέον, δράσεις κυκλικότητας και διαχείρισης αποβλήτων μπορούν να λάβουν χρηματοδότηση και μέσω του Πράσινου Ταμείου μέσω προγραμμάτων που καταρτίζονται από το Υπουργείο Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής.

Δράσεις που σχετίζονται με την Πράσινη Μετάβαση μπορεί να λάβουν χρηματοδότηση και μέσα από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΤΑΑ), με την ένταξή τους στο σχετικό σχέδιο, καθώς και στα εθνικά σχέδια για τη Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση των λιγνιτικών περιοχών, την Αναδάσωση, την Κυκλική Οικονομία και τη Βιοποικιλότητα. Ο σχετικός προϋπολογισμός από το ΤΑΑ ανέρχεται στα €1.762 εκατ., ενώ με τους εθνικούς πόρους που κινητοποιούνται διαμορφώνεται στα €2.345 εκατ.

Σημαντικά εργαλεία για την διάθεση επενδυτικών πόρων διαχειρίζονται και από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ) η οποία χρηματοδοτεί απευθείας κομβικά επενδυτικά έργα υποδομών, ενώ στηρίζει και επενδύσεις σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις, μέσα από προγράμματα που υλοποιούνται σε συνδυασμό με συνεργαζόμενους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς. Τέλος, για την ανάπτυξη καινοτόμων τεχνολογικών λύσεων, σημαντική στήριξη μπορεί να λάβουν εγχώρια σχέδια και μέσω κοινοτικών προγραμμάτων άμεσης χρηματοδότησης, όπως Horizon Europe, LIFE, Interreg και άλλα.

Η μετάβαση στην κυκλική οικονομία βρίσκεται σήμερα στο επίκεντρο της πολιτικής για τη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη, την προστασία του περιβάλλοντος και την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής κρίσης. Αποτελεί ένα πολυδιάστατο εγχείρημα, το οποίο απαιτεί συντονισμό, πολύπλευρες πρωτοβουλίες και καινοτομίες τόσο σε οργανωτικό όσο και σε τεχνολογικό επίπεδο. Οι παρακάτω προτάσεις πολιτικής λαμβάνουν υπόψη τα υφιστάμενα εμπόδια προς τη μετάβαση στο υπόδειγμα της κυκλικής οικονομίας αλλά και τις ευκαιρίες τόσο για το φυσικό περιβάλλον όσο και για την ελληνική οικονομία.

Σύνοψη προτάσεων πολιτικής	
Παρακολούθηση της εφαρμογής της στρατηγικής για την Κυκλική οικονομία	
-	Πιο εντατική λειτουργία της υφιστάμενης διυπουργικής επιτροπής για την κυκλική οικονομία
-	Παρακολούθηση σε τακτά διαστήματα εκτός των χρονικών ορόσημων 2025-2030 σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο.
Πλαίσιο και δείκτες παρακολούθησης της Κυκλικής Οικονομίας	
-	Δημιουργία εξειδικευμένου μηχανισμού παρακολούθησης με ποσοτικούς και ποιοτικούς δείκτες
-	Η συχνότητα παρακολούθησης να εντείνεται σε δείκτες χαμηλής απόδοσης
-	Συμμετοχή της μεταποιητικής βιομηχανίας στην επιλογή σχετικών δεικτών κυκλικότητας στην παραγωγική διαδικασία
-	Μελέτη καλών πρακτικών από το σχεδιασμό και τη λειτουργία παρατηρητηρίων που λειτουργούν στην EE-27 – εφαρμογή στη λειτουργία του Παρατηρητηρίου για την Κυκλική Οικονομία.
Βιώσιμη Κατανάλωση	
-	Εκπαίδευση καταναλωτών στην αναγνώριση προϊόντων που συνεισφέρουν στην κυκλικότητα της οικονομίας
-	Χρήση οικολογικών σημάτων που θα λαμβάνουν υπόψη το περιβαλλοντικό αποτύπωμα σε όρους κύκλου ζωής
-	Εκπαιδευτικές δράσεις σε σχολεία και ομάδες καταναλωτών σε συνεργασία με τους αρμόδιους φορείς
-	Δράσεις επικοινωνίας και ενημέρωσης προς τις επιχειρήσεις – αναγνώριση του δυνητικού οφέλους και για τις επιδόσεις ESG που διευκολύνουν την πρόσβαση σε χρηματοδοτήσεις.
Καταγραφή ποσοτήτων αποβλήτων	
-	Εφαρμογή συγκεκριμένης μεθοδολογίας για την καταγραφή αποβλήτων και περαιτέρω αξιοποίηση της πληροφόρησης που παρέχει το Ηλεκτρονικό Μητρώο Αποβλήτων
-	Χρήση των στοιχείων για την αποτελεσματική εφαρμογή της στρατηγικής, την αναγνώριση και μείωση των αποβλήτων που διακινούνται παράνομα αλλά και για τον αποτελεσματικό σχεδιασμό αναγκαίων υποδομών.
Ενίσχυση λειτουργίας συστημάτων εναλλακτικής διαχείρισης και επιτάχυνση της δημιουργίας νέων για συλλογή και διαχείριση περισσότερων ρευμάτων αποβλήτων	
-	Αύξηση του πλήθους των ΣΕΔ και επέκταση σε διαφορετικά ρεύματα
-	Μελέτη των οικονομοτεχνικών χαρακτηριστικών που διέπουν τη συλλογή και τη διαχείριση των σχετικών ρευμάτων (π.χ. θέματα εποχικότητας παραγωγής)
-	Εξέταση επιβολής οικονομικών κυρώσεων για τα ΣΕΔ που δεν επιτυγχάνουν τους στόχους τους και σε άλλα ρεύματα υψηλού δυναμικού συνεισφοράς στην κυκλική οικονομία πλην των αποβλήτων συσκευασιών.
Οικονομικά εργαλεία για τη βελτίωση της κυκλικότητας	
-	Εφαρμογή και επέκταση των συστημάτων «Πληρώνω Όσο Πετάω» (ΠΟΠ) σε συνδυασμό με χωριστή διαλογή στην πηγή.
-	Μεταφορά της εμπειρίας από την εφαρμογή (ΠΟΠ) σε άλλες χώρες και από την πιλοτική εφαρμογή σε ελληνικούς δήμους.
-	Εφαρμογή σταθερού τέλους ταφής (που δεν μειώνεται με την αύξηση του όγκου των αποβλήτων) με τέτοιο τρόπο ώστε να δημιουργούνται αντικίνητρα για την ταφή των αποβλήτων.
-	Επιβολή οικονομικών αντικινήτρων στη χρήση των πρωτογενών υλικών, που θα ενσωματώνει το περιβαλλοντικό κόστος σε όρους κύκλου ζωής, εφόσον η ζήτηση για δευτερογενή υλικά είναι ικανή να καλυφθεί από την εγχώρια βιομηχανία ανακύκλωσης.
-	Επιτάχυνση της εφαρμογής του εθνικού σχεδίου δράσης για τις Πράσινες Δημόσιες Συμβάσεις
Υποδομές διαχείρισης αποβλήτων και παραγωγή δευτερογενών υλών	
-	Η κατασκευή των 38 μονάδων επεξεργασίας ενδέχεται να επηρεαστεί από θέματα χωροθέτησης καθώς και από καθυστερήσεις σε σχετικές προσκλήσεις χρηματοδοτικών εργαλείων.

- Απαραίτητη η εξέταση των διαδικασιών που μπορούν να επιταχύνουν τόσο τη διαθεσιμότητα χρηματοδοτικών πόρων (π.χ. ΕΣΠΑ, ΣΔΙΤ), όσο και των αδειοδοτικών διαδικασιών, χωρίς ωστόσο να αλλοιώνεται η ποιότητα των σχετικών ελέγχων

Χρήση δευτερογενών υλικών από τη βιομηχανία

- Εκτίμηση των ποσοτήτων δευτερογενών πρώτων υλών που θα χρειαστεί τα επόμενα χρόνια η ελληνική μεταποιητική βιομηχανία
- Βελτίωση του δυναμικού των ανακυκλωτών σε όρους ποσότητας και ποιότητας παραγόμενων δευτερογενών πρώτων υλών
- Δράσεις για την καλλιέργεια της εμπιστοσύνης μεταξύ βιομηχανίας και ανακυκλωτών
- Εφαρμογή συστημάτων βιομηχανικής συμβίωσης, ακολουθώντας τη διεθνή εμπειρία (π.χ. Δανία)

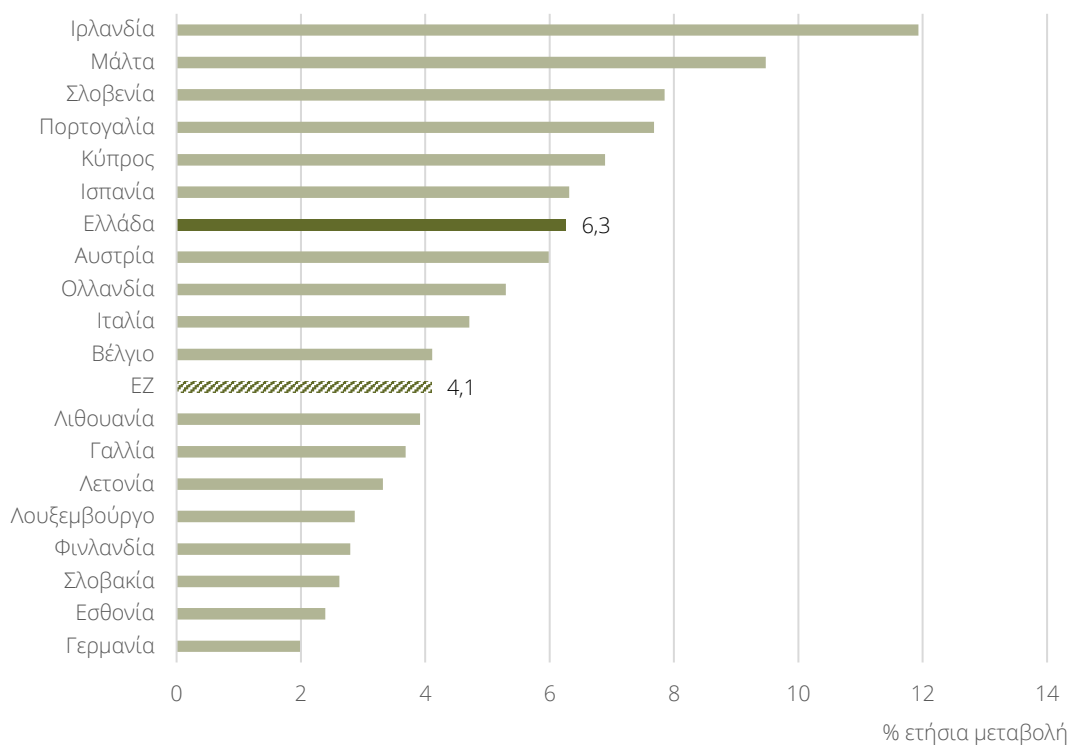
Χρηματοδότηση της μετάβασης

- Η μετάβαση δεν πρέπει να στηρίζεται μόνο σε εθνικούς και ευρωπαϊκούς δημόσιους πόρους αλλά και σε ιδιωτικούς (π.χ. ΣΔΙΤ)
- Τμήμα των διαθέσιμων πόρων πρέπει να κατευθυνθεί στην έρευνα και την καινοτομία στοχεύοντας στην ανάπτυξη λύσεων και εφαρμογών βελτίωσης της αποδοτικότητας των πόρων, οι οποίες θα είναι εμπορικού χαρακτήρα

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Διάγραμμα 1

Ρυθμός Μεταβολής ετήσιου πραγματικού ΑΕΠ, γ' τρίμ. 2022 (*)

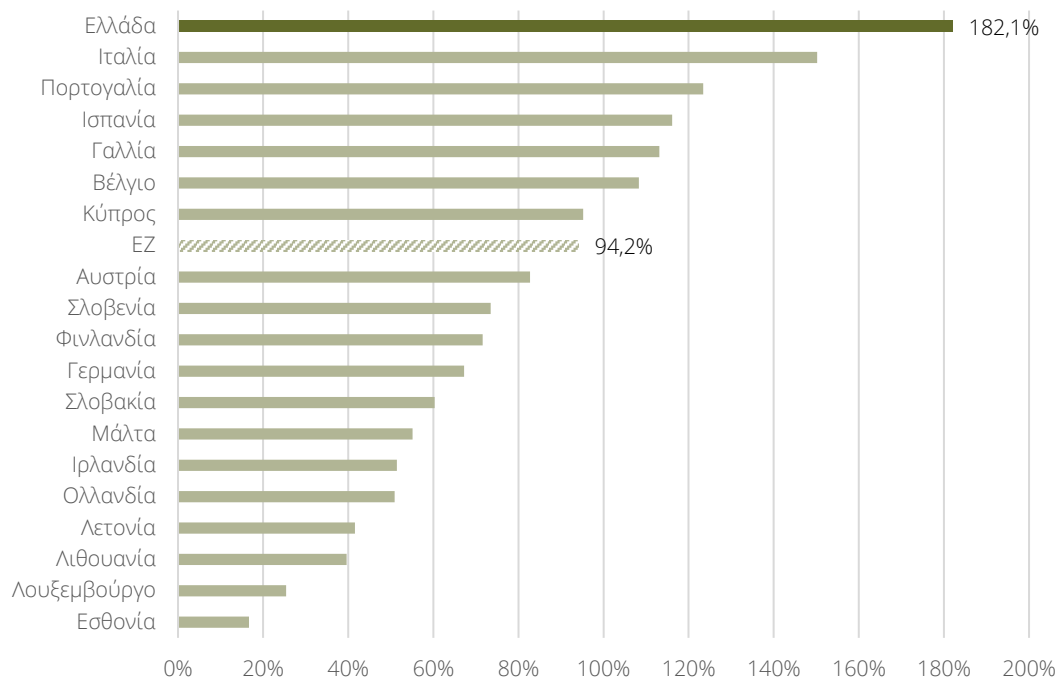

(*) Ετησιοποιημένα στοιχεία ΑΕΠ (κινητός μέσος όρος 4 τριμήνων, έως και το γ' τρίμ. 2022)

Πηγή: Eurostat

Διάγραμμα 2

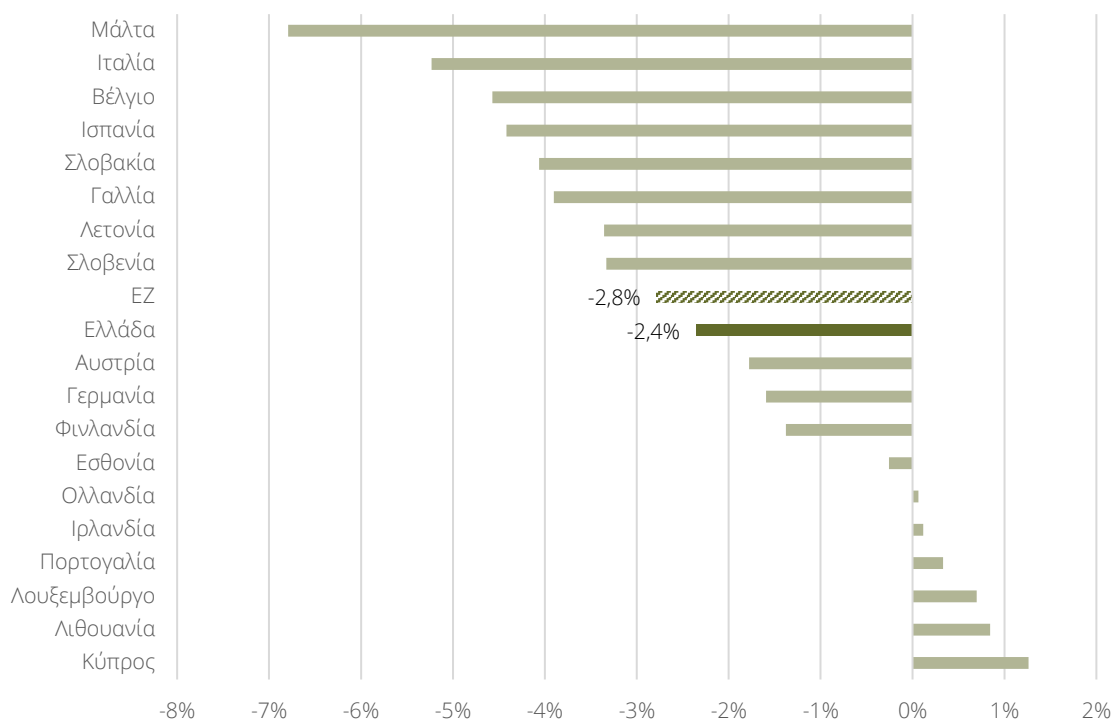
Χρέος Γενικής Κυβέρνησης ως % του ΑΕΠ, β' τρίμ. 2022

Πηγή: Eurostat

Διάγραμμα 3

Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης ως % του ΑΕΠ, β' τρίμ. 2022 (*)

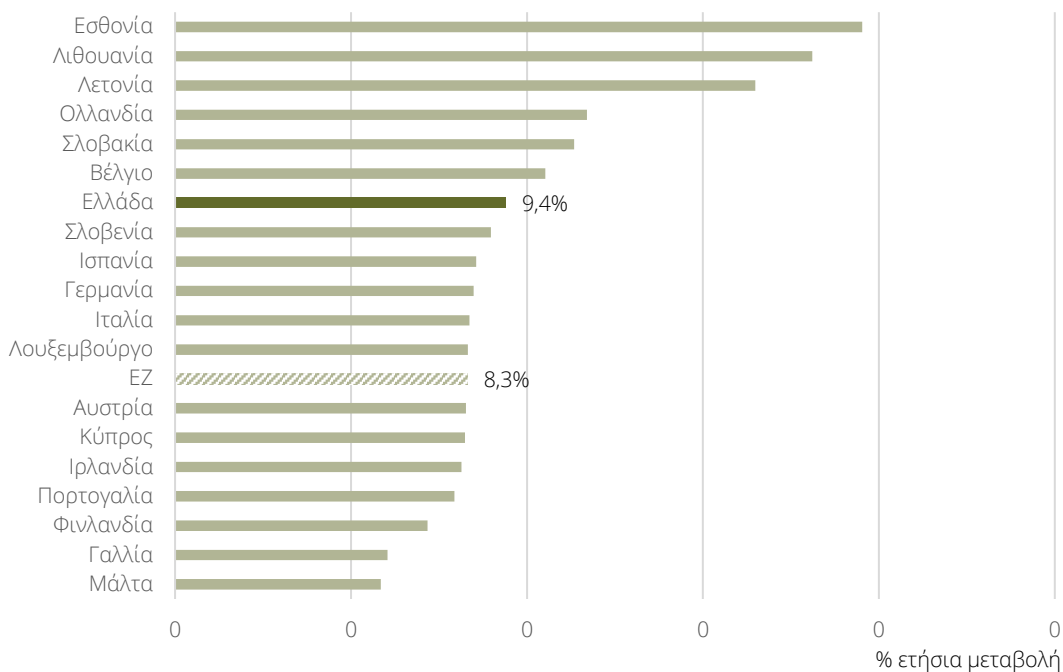

(*) Ετησιοποιημένα στοιχεία (κινητός μέσος όρος 4 τριμήνων, έως και β' τρίμ. 2022)

Πηγή: Eurostat

Διάγραμμα 4

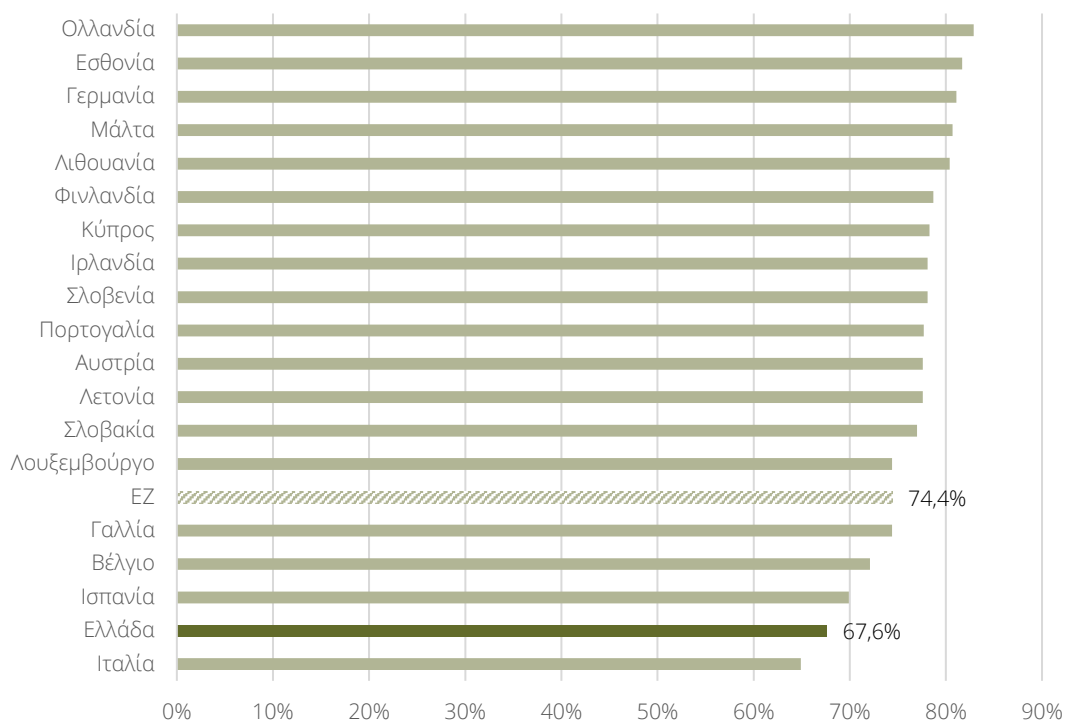
Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή, Ιανουάριος – Νοέμβριος 2022

Πηγή: Eurostat

Διάγραμμα 5

Απασχόληση, γ' τρίμ. 2022 (*)

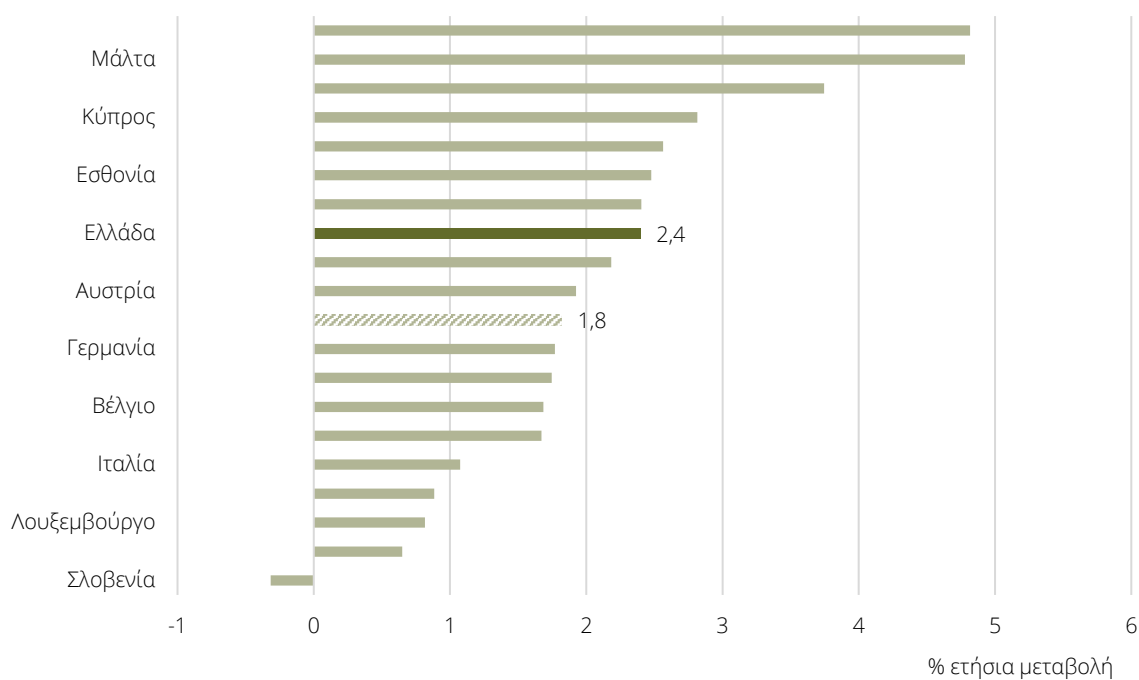

(*) % απασχολούμενων ηλικίας 20-64 ετών στο σύνολο του αντίστοιχου πληθυσμού

Πηγή: Eurostat

Διάγραμμα 6

Μεταβολή απασχόλησης, γ' τρίμ. 2022 (*)

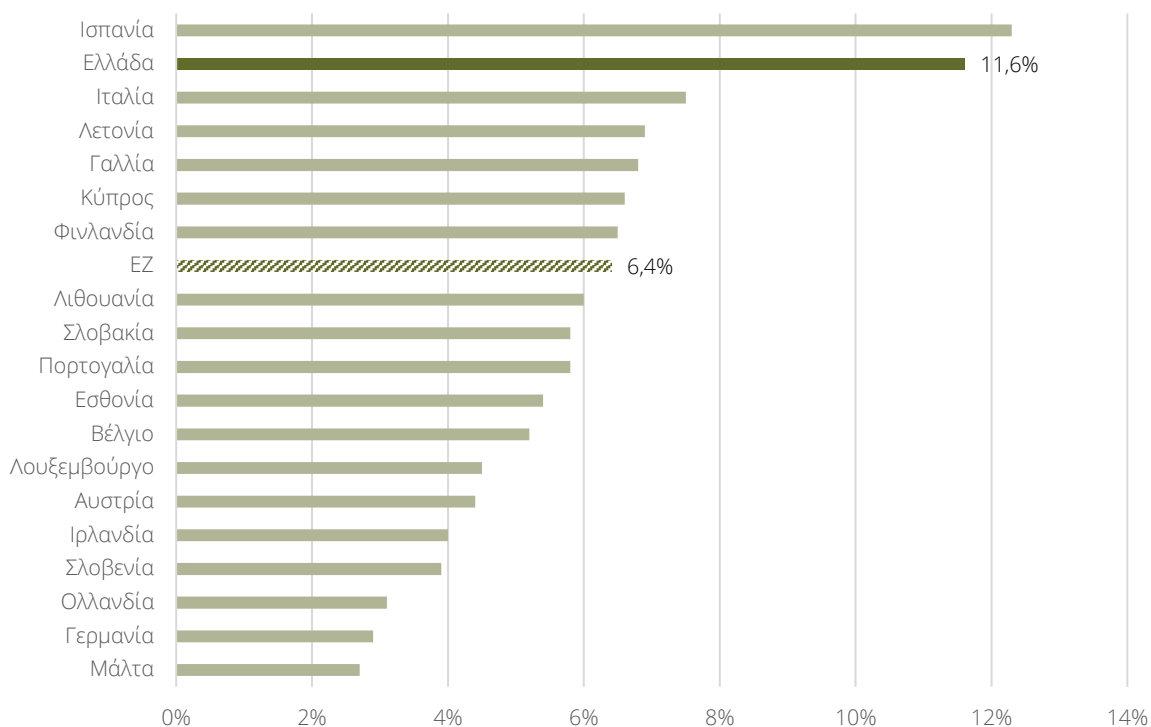

(*) αφορά απασχολούμενους ηλικίας 20-64 ετών

Πηγή: Eurostat

Διάγραμμα 7

Ανεργία, γ' τρίμ. 2022 (*)

(*) % ανέργων ηλικίας 20-64 ετών στο σύνολο του αντίστοιχου ενεργού πληθυσμού, εποχικά διορθωμένα στοιχεία

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Eurostat